

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ
ของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

SOCIO-CULTURAL AND ECONOMIC CHANGES
OF TAMBON BANGBAIMAI, AMPHOE MUANG,
SURATTHANI PROVINCE.

พระพิมลธรรม แดงทอง

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
กระทรวงวัฒนธรรม
ประจำปีงบประมาณ ๒๕๔๘

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ผู้วิจัย	พระพิมพ์ธรรม แดงทอง
สาขา	ไทยคดีศึกษา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ชวน เพชรแก้ว
กรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ สมเกียรติ ต้นสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรชัย สุกระกาญจน์

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเลือกพื้นที่กรณีศึกษาแบบเจาะลึกและใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสารและแหล่งข้อมูลบุคคลในภาคสนามจากผู้บอกข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชนในตำบลบางไผ่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในตำบลบางไผ่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาในตำบลบางไผ่ และผู้มีความรู้หรือนักวิชาการในท้องถิ่น สำหรับกรอบแนวคิดหลักในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบางไผ่มีประวัติความเป็นมายาวนาน โดยมีวัดเป็นหลักฐานสำคัญซึ่งอยู่คู่กับชุมชนมายาวนานถึง 200 ปีเศษ แต่เดิมชุมชนมีครัวเรือนน้อยเริ่มขยายตัวเพิ่มขึ้นตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และขยายตัวเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น สภาพบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงจากบ้านเรือนแบบเดิมมาเป็นลักษณะบ้านเรือนใหม่ การตัดสินใจและการจัดการในครัวเรือนเปลี่ยนจากเดิมซึ่งผู้อาวุโสมีบทบาทมาเป็นลูกหลานเข้ามามีบทบาทแทนแทบทุกด้าน ยกเว้นการแบ่งมรดกเท่านั้นที่ยังคงเป็นแบบเดิมอยู่ ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนมีความห่างเหินกันมากขึ้น เช่นเดียวกับระหว่างสมาชิกในชุมชน สำหรับชนชั้นทางสังคมซึ่งแต่เดิมผู้อาวุโส พระ

ภิกษุ และมีความรู้ในชุมชนได้รับการยอมรับนับถืออย่างสูง แต่ปัจจุบันได้รับการยอมรับน้อยลง ปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งแต่เดิมมีน้อย ปัจจุบันมีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดขึ้น ในด้านการศึกษาชุมชนนี้คืบค้ำและเปลี่ยนแปลงมากขึ้น

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดตามแบบเดิมมีน้อยลงเรื่อย ๆ แดงงานพิธีกรรมต่าง ๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังนิมนต์พระไปมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีหรืออยู่จำเริญเดิม ความร่วมมือจากประชาชนในกิจกรรมของวัดลดน้อยลงกว่าเดิมเป็นอันมาก วัฒนธรรมการแต่งกายและการใช้เครื่องประดับได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นแบบสมัยใหม่เช่นเดียวกับความเชื่อและประเพณีเดิมได้เปลี่ยนแปลงเป็นแบบสังคมเมืองมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านการพักผ่อนหย่อนใจได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมซึ่งเรียบง่ายมาเป็น การพักผ่อนด้วยการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากขึ้น

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักและอาชีพรองเป็นอาชีพอื่น ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นตามแบบสังคมเมือง ชาวบ้านออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชนมากขึ้น รายได้จากอาชีพหลักและอาชีพรองในชุมชนได้รับน้อยลงในขณะที่รายได้จากการประกอบอาชีพใหม่สูงขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้การประกอบอาชีพได้นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้มากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยทุนรอนมากขึ้นตามไปด้วย

ในส่วนของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ มีผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบใน 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคลในเชิงบวก ช่วยให้เด็กมีความเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ทำให้ผู้ใหญ่มีโอกาสศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ส่วนผู้สูงอายุไม่ต้องรับผิดชอบครอบครัวมากเช่นแต่เดิม ส่วนผลกระทบในเชิงลบ กลุ่มเด็กมีความใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ในครอบครัวน้อยลง ผู้ใหญ่มีเวลาว่างให้กับครอบครัวน้อย ครอบครัวจึงขาดความอบอุ่น ส่วนผู้อาวุโสลดบทบาทจากผู้นำที่สำคัญต่อครอบครัวและชุมชนมาเป็นผู้ที่พึ่งพิงคนอื่นมากขึ้น สำหรับผลกระทบเชิงบวกระดับครอบครัว ความเป็นครอบครัวเดียวทำให้มีอิสระในการคิด การตัดสินใจต่อการพัฒนาตนเองและครอบครัวได้มากขึ้น ส่วนผลกระทบเชิงลบทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวน้อยลง สภาพครอบครัวเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ เกี่ยวกับผลกระทบในเชิงบวกระดับชุมชนเห็นได้ชัดว่าชุมชนมีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น แต่ส่งผล

กระตั้นจริงลบคือทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของวัดดู ปล้่อยให้ความคิเคจริงวัดถุณิณข้า
มาครอบงำชุมชนจนทำให้ชุมชนขาดความเป็นเอกภาพ

ด้านผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในเชิงบวกทำให้กลุ่มเด็ก
กลุ่มผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชน ได้ปะทะเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ ๆ
ทำให้มีทางเลือกหลากหลายมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวให้อยู่รอดในสังคมปัจจุบัน
แต่กลุ่มผู้สูงอายุมักมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้น้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับในเชิงลบการ
เรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ ทำให้กลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับวัฒน
ธรรม และค่านิยมเดิมน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด จึงมีใช้สิ่งยี้คเหนี่ยวกลุ่มคนในสังคมให้มี
เอกภาพได้อีกต่อไป สิ่งที่เห็นได้ชัด คือ หน่วยของความเป็นครอบครัวอ่อนแอลง ความ
สุขตามแบบเดิมของครอบครัวสูญหายไป และแม้ชุมชนจะขยายใหญ่จนเป็นที่รวมของ
กลุ่มชนต่าง ๆ หลากหลายขึ้น แต่ชุมชนถูกครอบงำจากภายนอกมากขึ้นจนชุมชนเกิด
ความคับตันและขาดเอกภาพ

ด้านผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวก
และเชิงลบ คือ ทำให้ผู้ใหญ่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้น และประกอบอาชีพ
หลากหลายขึ้นกว่าเดิม กลุ่มเด็กที่อยู่กับคนเฒ่าคนแก่ที่ได้รับความอบอุ่นมีโอกาศซึมซับ
วัฒนธรรมเก่า ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่กลุ่มเด็กที่พ่อแม่ทอดทิ้งให้อยู่กับคนเฒ่า
คนแก่ขาดความอบอุ่นก็จะไม่มีโอกาศซึมซับวัฒนธรรมเก่า ผู้สูงอายุมีความใกล้ชิดกับ
คนในครอบครัวทุกกลุ่มน้อยลง มีรายได้จากที่ตนเองทำน้อยลง ต้องพึ่งพาคนอื่นมากขึ้น
แม้ว่าจะมีอาชีพหลากหลายขึ้น แต่บางครอบครัวมีอาชีพและรายได้ไม่แน่นอน สำหรับ
ชุมชนแม้จะขยายใหญ่ขึ้น และมีทุกสิ่งทุกอย่างแบบสังคมเมือง มีกลไกตลาดเป็นของ
ตนเอง แต่ชุมชนมีค่านิยมใหม่ที่เน้นวัตถุและเงินว่า มีความสำคัญต่อความอยู่รอดมากขึ้น
จึงทำให้วิถีชีวิตของชุมชนแบบดั้งเดิมที่สงบสุขเสื่อมหายไป อีกทั้งสภาพแวดล้อมก็
เสื่อมโทรมลง และชุมชนมีปัญหาค้าง ๆ มากขึ้น

ABSTRACT

Thesis Title	Socio – Cultural And Economic Changes of Tambon Bangbaimai, Amphoe Muang, Suratthani Province.
The Author	Phra Phimontham Dangthong
Program	Thai Studies
Thesis Chairman	Associate Professor Chuan Patkaew
Thesis Advisors	Associate Professor Somkiat Tansakul Advisor Assistant Professor Chatchai Sukarakan

The research on “socio – cultural and economic changes of Tambon Bang Baimai Amphoe Muang Suratthani Province” has the objectives for the study of socio-cultural and economic changes that happen in the community including the effect impact of the these changes. The case – study of specific place and the use of quality research methodology – data collecting from bath documentary and personal data sources in terms of field work, from four groups of data – givers, namely, community leaders in Tambon Bang Baimai, state personnets people who lived in Tambon Bang Baimai, and local academic persons in the area.

The conceptual framework for this study consists of ideas and theories of social changes in various fields and the impact related to such changes.

The result of research finds that Bang Baimai community has a long history more than 200 years of the old temple as the centre of primitive households. Later on the households increased more and more ofter the second World War. At present the extended family become nuclear family. The old style of houses also has been changed into modern style. Decision – making and family management were not based on the senior people but on the progenders in almost every way of life. It is only estate – receivering that is still existing as the old time. Relationship among the family

members are quite separated in the same manners of community members in general. For the social classification the matter of high respects used to be on the senior, the monks, and the learners in the community but now such tradition are lower. The less community problems in the past are increasing more and more in terms of complex community problems, but education of people in the community is alert and rapid changing remarkably.

- In The case of cultural change finding that relationship between people and temple in old tradition is changed but various rituals are still the same manners. People's participation in religious activities decreases more and more. Cultural dress and decorated garments are changed kinds of new fashion. Relaxation of the people also has been changed from simple model to luxuriate one.

In the change of economy finding that multi – occupation of the people becomes more complex like the occupations of people who live in urban society. They are going to work mostly outside their own community because the old occupation has no much income with comparison to the now occupation that has more income. New technology with high capital is taken more in use

The impact of socio – cultural and economic changes in Tambon Bang Baimai can be considered both positively and negatively in three levels. Individual, family and community. Positive individual impact makes children free and private, adults having more opportunity to seek knowledge, and old – aged without family responsibility as in the past. In the case of Negative impact children and adults have less relationship because the adults have no time to take care of their own families. The role of old – aged has less importance in family and community but becomes depending on the others. The positive impact of family makes the extended family a nuclear one. The result is that the members of nuclear family has more freedom in thinking and decision – making in the development for himself herself and his her family. The negative impact is that there is less internal relation in the family, being independent of each member. The positive impact in the community level is clear that the members of

community gave more chances to contact with the people in the outside society. The negative impact of community makes it relating to external objects that reflect the lack of uniqueness in the community.

The impact in the field of cultural change in the positive way make a group of children, adults and the old – aged, family and community confront with new learning and new value to choose in multialternatives. The adaptation for survival is necessary in the present society. For the old – aged group has less change than the other groups. For the negative impact new cultural learning and value make children and adults less care of importance in the old value quite clearly. It does not combine the people's groups in society closely further. The evidence is that the family unit becomes weak and happiness in the family is finished even though the widespread of community into various groups is multiple but the community is influenced by the others. It makes the community complex and lack of uniqueness.

The impact of economic change can be found both in terms of positive and negative aspects. That is to say, the adults go out to work outside the community and they have more different occupations than the old time. The progenitors who live with the old – aged have the opportunity to be in touch with the old culture. This makes the old – aged have more happiness. But the groups of children who are looked after by the old – aged live their lives without warmth because both the children and the old – aged have less close relationship with the members of the family. Their income is reduced and they have to depend on the others. Even they have more occupations but some of the families have indefinite income. The community becomes bigger and bigger and has everything like the urban community with its own marketing but the community has new value based on objects and money that are quite more significant for its survival. The way of old community life declines and the environment is polluted and the community itself has a lot of problems.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความเมตตาช่วยเหลือ ชื่นชมและความร่วมมือจากหลายฝ่าย ขอขอบคุณหลาย ๆ ท่านที่คอยช่วยเหลือมาโดยตลอด ซึ่งเป็นแรงบันดาลใจสำคัญต่อผู้วิจัยให้เกิดความพยายาม และสามารถทำงานสำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว รองศาสตราจารย์สมเกียรติ คันสกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ฉัตรชัย สุกระกาญจน์ ผู้ให้คำปรึกษาแลกเปลี่ยนเสนอแนะ และตรวจทานตั้งแต่การนำเสนอเค้าโครงจนกระทั่งเสร็จสิ้น

ขอขอบคุณ คุณพ่อนิพนธ์ และคุณแม่อำนวย แดงทอง คุณปู่แก้ว และคุณย่าฮิ้น แดงทอง และญาติพี่น้องทุกคน พร้อมทั้งพระครูสุขุมธรรมโกศล เจ้าอาวาสวัดกาฬสินธุ์ รวมถึงผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการและผู้มีความรู้ และชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม้อ้อทุกท่านที่ได้ให้โอกาสเรียนรู้และสละเวลาให้ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เป็นอย่างดี และขอขอบคุณสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติที่กรุณาให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ด้วย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำเสนอความรู้ในฐานะของผู้ศึกษาตามแนวทางของเครื่องมือ กรอบคิด ขอบเขต และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผลการศึกษาจึงเป็นเพียงสิ่งที่ผู้วิจัยได้เรียนรู้และนำมาวิเคราะห์ด้วยมุมมองของผู้วิจัย และเป็นกรณีศึกษาแก่ผู้วิจัยรุ่นต่อไป

ผู้วิจัยขอมอบคุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้แก่ “ชาวบ้านทุกหมู่บ้าน” ในตำบลบางไผ่ไม้อ้อทุกท่านที่ร่วมเป็นพลังผลักดันให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงมาโดยตลอด

พระพิมพ์ธรรม แดงทอง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	10
ขอบเขตของการวิจัย.....	10
วิธีดำเนินการวิจัย.....	12
นิยามคำศัพท์.....	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	15
เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....	15
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ.....	25
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	47
3 สภาพทั่วไปของตำบลบางไผ่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี.....	61
ประวัติความเป็นมา.....	61
สภาพภูมิศาสตร์.....	62
การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี.....	67
การสาธารณสุข โภค และการสาธารณสุข.....	76
สภาพปัญหา.....	79

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ.....81
	การเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....81
	การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกใน
	ครัวเรือน.....81
	การเปลี่ยนแปลงความด้านสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน...98
	การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา.....103
	การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....106
	การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัด..106
	การเปลี่ยนแปลงทางด้านการพักผ่อนหย่อนใจ.....121
	การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ.....126
	การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ.....126
	การเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้.....132
	การเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการประกอบ
	อาชีพ.....134
5	ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ.....139
	ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.....139
	ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล.....139
	ผลกระทบระดับครอบครัว.....142
	ผลกระทบระดับชุมชน.....142
	ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....144
	ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล.....144
	ผลกระทบระดับครอบครัว.....145
	ผลกระทบระดับชุมชน.....146

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ.....	147
ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล.....	147
ผลกระทบระดับครอบครัว.....	148
ผลกระทบระดับชุมชน.....	149
6 สรุปลผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	151
สรุปลผล.....	151
อภิปรายผล.....	163
ข้อเสนอแนะ.....	166
บรรณานุกรม.....	169
บุคลากร.....	175
ภาคผนวก.....	179
ภาคผนวก ก เอกสารแบบสอบถามการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ.....	180
ภาคผนวก ข แผนที่และภาพประกอบ.....	185
ประวัติผู้วิจัย.....	207

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ	หน้า
23. ภาพแสดงที่ตั้งปั้มน้ำมัน.....	200
24. ภาพแสดงร้านอาหารตามสั่ง.....	200
25. ภาพแสดงที่ตั้งรีสอร์ท.....	201
26. ภาพแสดงร้านค้ามินิมาร์ท.....	201
27. ภาพแสดงร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์.....	202
28. ภาพแสดงที่ตั้งโรงแรมริงกนางแอน.....	202
29. ภาพแสดงการเลี้ยงสัตว์ เช่น นกกระทา เป็ด ไก่ เป็นต้น.....	203
30. ภาพแสดง งานประเพณีชักเรือพระดำบลางใบไม้.....	204
31. ภาพแสดงลักษณะการสร้างบ้านเรือนที่เรียบง่ายในอดีต.....	205
32. ภาพลักษณะการสร้างบ้านเรือนในยุคปัจจุบัน ซึ่งเน้นรูปแบบและการตกแต่ง ที่สวยงามทันสมัยเหมือนกับ ในชุมชนเมือง.....	206

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ	
1. แผนที่แสดงลักษณะภูมิประเทศและอาณาเขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	186
2. แผนที่แสดงที่ตั้งของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี.....	187
3. แผนที่สังเขปอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี และแสดงการแบ่งเขตตำบล.....	188
4. แผนที่แสดงที่ตั้งของตำบลบางใบไม้ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.....	189
5. ภาพแสดงสะพานข้ามแม่น้ำตาปีเข้าตำบลบางใบไม้.....	190
6. ภาพแสดงทางเข้าตำบลบางใบไม้.....	190
7. ภาพแสดงที่ตั้งบริบทรวมของตำบลบางใบไม้.....	191
8. ภาพแสดงสะพาน ถนนลาดยาง ไฟฟ้า ของตำบลบางใบไม้.....	192
9. ภาพแสดงที่ตั้งวัดบางใบไม้.....	192
10. ภาพแสดงที่ตั้งโรงเรียนวัดบางใบไม้.....	192
11. ภาพแสดงที่ตั้งสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางใบไม้.....	192
12. ภาพแสดงที่ตั้งสถานีอนามัยตำบลบางใบไม้.....	194
13. ภาพแสดงโรงงานทำมะพร้าวตำบลบางใบไม้.....	194
14. ภาพแสดงลำคลองบางใบไม้.....	195
15. ภาพแสดงโรงงานซื้อของเก่า.....	196
16. ภาพแสดงรถแม็คโค.....	196
17. ภาพแสดงบ่อน้ำกึ่ง.....	197
18. ภาพแสดงการเข้บจาก.....	197
19. ภาพแสดงตลาดกลางผลิตผลการเกษตร สหกรณ์การเกษตรเมืองสุราษฎร์ธานี ตำบลบางใบไม้.....	198
20. ภาพแสดงเรือพาย และเรือเครื่องยนต์จับสัตว์น้ำ.....	198
21. ภาพแสดงการปลูกไม้ผลการเกษตร.....	199
22. ภาพแสดงงานหัตถกรรมกะลามะพร้าว โคมไฟจากวัสดุในท้องถิ่น.....	199

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสังคมปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม และส่งผลให้สถาบันทางสังคมที่มีอยู่เดิมไม่สามารถทำคามหน้าที่ได้ดังเช่นที่ผ่านมา และก่อให้เกิดการปรับตัวในหมู่ชาวบ้าน โดยเฉพาะการนำเอาวัฒนธรรมชุมชนมาปรับใช้ให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา

นักปราชญ์ชาวกรีก คือ อริสโตเติล ซึ่งสนใจศึกษาสังคมมนุษย์เป็นอย่างมาก ได้กล่าวว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม” นั่นคือมนุษย์จะต้องอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นสังคมยอมรับในระเบียบแบบแผนที่สังคมได้กำหนดขึ้นจึงจะทำให้สังคมอยู่รอด การที่มนุษย์มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กันในสังคมมีความหมายลึกซึ้งทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้เพราะนอกจากคนที่เราใกล้ชิดที่สุดตั้งแต่ พ่อ แม่ ญาติ มิตรสหาย และเพื่อนร่วมงาน แล้ว ยังมีคนที่เราต้องคิดคือสัมพันธ์กันโดยทางอ้อมแม้ว่าเราจะไม่รู้จักก็ตาม คือ คนที่เราพบตามถนนหนทาง ทั้งนี้เพราะว่าเขาเป็นคนชาติเดียวกัน มีภาษา และขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนมีวิถีการดำรงชีวิตที่อาจคล้ายคลึงกันได้ (สมศักดิ์ ศรีต้นดิษฐ. 2526 : 3)

คำว่า “สังคม” หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกันอยู่อย่างมีระเบียบภายใต้วิถีชีวิตแบบใดแบบหนึ่ง ส่วนคำว่า “วัฒนธรรม” นั้น เป็นผลที่ซับซ้อนซึ่งครอบคลุมถึงความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ กฎหมาย ศีลธรรม ขนบธรรมเนียม ทัศนคติอื่น ๆ และนิสัยที่มนุษย์ได้มาในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม (จิรนัย ตินทอง. 2543 : 1)

คำว่า “สังคมวัฒนธรรม” นั้นมักจะถูกรวม ๆ กันเพราะกลุ่มคนที่มาอยู่ร่วมกันมักมีการกระทำที่คอบกันภายใต้ระเบียบแบบแผนอันใดอันหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดความสัมพันธ์นั้น ๆ กล่าวคือ คนไม่ได้มาอยู่รวมกันโดยที่ต่างคนต่างทำอะไรตาม

อำเภอใจตนเอง แต่มาอยู่ร่วมกันโดยชอบรับข้อตกลงอะไรบางอย่างร่วมกัน โดยแต่ละคนจะต้องปฏิบัติตาม ซึ่งเรียกว่า วัฒนธรรมนั่นเอง (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2526 :3)

เมื่อกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงนั้น จะเห็นว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกับเวลาอยู่เสมอ เวลาหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปเป็นอีกระยะเวลาหนึ่ง (over some period of time) เช่น วัน เดือน ปี ทางดาราศาสตร์มีการเปลี่ยนแปลงไปทุกปี เวลาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดว่าจะจะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปในเรื่องใดก็ตามที่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สำหรับการเปลี่ยนแปลงในสังคมมนุษย์ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคมมนุษย์ ได้มีข้อสมมติที่แตกต่างกันไป ทำให้การเปลี่ยนแปลงมีความหมายแตกต่างกันตามข้อสมมติต่าง ๆ ซึ่งมีผู้กล่าวไว้ดังนี้ (Nisbet.1969 : 168)

1. การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมชาติ (change is natural) การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวถึงคนเราที่มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดา โดยมากนักศานตนมักจะอธิบายเรื่องนี้

2. การเปลี่ยนแปลงเป็นอยู่ตลอดเวลา (change is impermanent) การเปลี่ยนแปลงนี้เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา อันเนื่องมาจากมีปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น แต่ละสถาบันทางสังคมจะมีเหตุความจำเป็นและเหตุผลแห่งการเปลี่ยนแปลง

3. การเปลี่ยนแปลงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง (change is continuous) การเปลี่ยนแปลงนี้กล่าวถึงการผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ของสังคมไปสู่ขั้นตอนที่สมบูรณ์กว่า และพัฒนาไปถึงขั้นสุดท้าย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ คาร์ล มาร์กซ์

4. การเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งจำเป็น (change is necessary) ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้มนุษย์มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เช่น รัฐบาลมีแผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขึ้น อันเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่ต้องพัฒนาประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

5. การเปลี่ยนแปลงเป็นแบบเดียวกัน (change is uniform) การเปลี่ยนแปลงนี้กล่าวว่า ทุกสังคมต้องผ่านขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงเดียวกันหมด

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นกระบวนการสากลที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกยุคทุกสมัย ทุกสังคมอาจแตกต่างกันไปบ้างในเรื่องวิธีการและลักษณะการเปลี่ยนแปลง (จรรย์ สันทอง. 2543 : 3)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมและพฤติกรรมทางสังคม ตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงจากระบบครอบครัวขยายเป็นระบบครอบครัวเดี่ยว การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ จากระบบการเมืองในระบบเผด็จการเป็นระบบประชาธิปไตย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจจากระบบเกษตรกรรมเป็นระบบอุตสาหกรรม เป็นต้น (สมเพียร เกษมทรัพย์. 2541 : 2)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระเบียบแบบแผนธรรมเนียมประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง (สนิท สมัยการ. 2525 : 2)

จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งของหรือเรื่องราว เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นผลผลิตของกิจกรรมระหว่างมนุษย์ ส่วนสังคมนั้นเป็นตัวกระทำสิ่งนั้น ๆ (ผ่องพันธุ์ มณีรัตน์. 2521 : 16)

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หมายถึง ระบบเศรษฐกิจเป็นระบบพื้นฐานที่สำคัญระบบหนึ่งจากการที่มนุษย์ต้องบำบัคความต้องการในด้านความหิวโหยและความกระหาย อันเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ ทำให้มนุษย์ต้องแสวงหาสิ่งของหรืออาหารบริโภค ความต้องการนี้ได้มีการพัฒนาเรื่อย ๆ จนได้สร้างแบบแผนพฤติกรรมซึ่งได้แก่ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มานั้นได้ให้ประโยชน์อย่างยุติธรรมแก่สมาชิกในสังคมมากที่สุด ดังนั้นหน้าที่ของระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต การแจกจ่าย การบริโภค และการแลกเปลี่ยน ในอดีตระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนหมู่บ้านเป็นระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมทั้งในด้านการผลิต การแลกเปลี่ยน การบริโภค และการแจกจ่าย เพื่อให้อุปโภคและบริโภคพอประทังชีวิตและเพียงพอภายในครอบครัวเท่านั้น มีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมผสม

ในลักษณะแบบเศรษฐกิจแบบเงินศตมมากขึ้น กิจกรรมต่าง ๆ ในทางเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะ เป็นในด้านการถือครองที่ดิน ไร่ได้ หนี้สิน อาชีพต่าง ๆ และการแลกเปลี่ยน แรงงานมีความสำคัญในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (สมศักดิ์ ศรีต้นดิสุข. 2532 : 19)

การพัฒนาก่อนจะมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สภาพเศรษฐกิจและสังคมของภาคใต้ ในอดีตค่อนข้างเป็นเศรษฐกิจและสังคมปิด ด้วยสภาพที่เป็นสังคมปิดและยังมีความอุดม สมบูรณ์ในเกณฑ์ดีพอที่จะผลิตข้าว พืชไร่ เลี้ยงสัตว์ ประมง และสวนยางพารา ซึ่งผลิต เพื่อยังชีพได้ ส่วนด้านการอุตสาหกรรมก็เป็นอุตสาหกรรมพื้นบ้าน เช่น การทำกะปิ การเลี้ยงเป็ด การเลี้ยงปลา การทอผ้า เครื่องจักสาน ซึ่งส่วนใหญ่จะทำการผลิตเพื่อใช้ ในครอบครัว การค้าจะเป็นการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างกันเกิดขึ้นส่วนใหญ่ ปัจจัย การผลิต คือ ที่ดินไม่มีการซื้อขายแต่จะใช้วิธีการจับจองเป็นเจ้าของในการทำมาหากิน ใช้แรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานในครอบครัว และมีการช่วยเหลือกันในรูปแบบของการ ลงแขกไม่มีค่าจ้าง ไม่มีการใช้เงินทุน และยังใช้เทคโนโลยีดั้งเดิมในการผลิต การพัฒนา เศรษฐกิจของภาคใต้ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังโดยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นนายก รัฐมนตรีในขณะนั้น

ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาตินับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 รัฐบาล ได้วางแผนพัฒนาประเทศขึ้น เริ่มตั้งแต่ฉบับที่ 1 แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติปี พ.ศ. 2504 - 2509 โดยได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ การพัฒนาได้เร่งพัฒนาในเรื่อง ของโครงสร้างทางเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน ไฟฟ้า การชลประทาน การสื่อสาร การคมนาคม แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 2 (2510 - 2514) มีลักษณะเช่นเดียวกับฉบับแรกที่ได้เน้นการพัฒนาโครงสร้างเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน และเน้นหนักในกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ความพยายามของรัฐที่จะกระจาย การพัฒนาให้เกิดผลทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตทุรกันดารและห่างไกล ความเจริญ ดังจะเห็นได้ว่าประมาณร้อยละ 75 - 80 ของงบพัฒนาทั้งหมดเป็นการลงทุน ใช้จ่ายในส่วนภูมิภาค สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 3 (2515 - 2519) รัฐบาลได้เน้นพัฒนาด้าน โครงสร้างทางเศรษฐกิจและยกระดับการผลิต มีเป้าหมายสำคัญที่การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นการเพิ่มรายได้แก่ประชาชน

ในชนบท และการขยายการบริการด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อลดความแตกต่างในสภาพความเป็นอยู่ของประชากรในชนบทและในเขตเมืองให้น้อยลง และการสร้างโอกาสและปรับปรุงขีดความสามารถของประชาชนให้สามารถได้รับประโยชน์จากบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อการผลิตในชนบทได้อย่างเต็มที่มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปรับปรุงสถาบันและองค์กรทางด้านการเกษตรและสินค้าเพื่อลดลดจนการรักษาสถียรภาพทางด้านระดับราคาสินค้า และการพัฒนาเศรษฐกิจทางสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (2520 - 2524) รัฐบาลได้เน้นฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศโดยมุ่งขยายการผลิตสาขาเกษตรและปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมให้สามารถขยายการผลิตเพื่อการส่งออก และเพื่อกระจายรายได้ ตลอดจนการมีงานทำในส่วนบุคคล เร่งบูรณะและปรับปรุงการบริหารทรัพยากรหลักของชาติรวมทั้งการนำอรรถประโยชน์มาพัฒนาในลักษณะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนส่วนใหญ่ในชาติ สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 เป็นต้นมา ชุมชนที่อยู่ห่างไกลเริ่มได้รับบริการของรัฐบาลมากขึ้น มีการวางแผนทางด้านสาธารณสุขมูลฐานในชุมชน และมีการสร้างโรงพยาบาลชุมชน สถานีอนามัยครบทุกอำเภอและตำบล ส่วนในระดับหมู่บ้านกระทรวงสาธารณสุขได้จัดสร้างกลไกที่สำคัญคืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน นอกจากนี้งานพัฒนาสาธารณสุขยังมีการจัดตั้งองค์กรชุมชนในรูปของกองทุนต่าง ๆ จนกระทั่งปัจจุบัน เช่น กองทุนยา ธนาคารโครงการบัตรสุขภาพ โครงการสวม เป็นต้น สำหรับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 5 (2525 - 2529) รัฐบาลได้เน้นโครงการผลิตต่าง ๆ เช่น ปรับปรุงโครงสร้างการเกษตร โดยมุ่งที่การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตแทนการขยายพื้นที่เพาะปลูก ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมเพื่อเพิ่มการส่งออกและกระจายไปสู่ภูมิภาค เน้นการแก้ปัญหาความยากจนในชนบทอ้าหลัง ในกรณีกำหนดพื้นที่เป้าหมายรวม 236 อำเภอและกิ่งอำเภอ โดยแผนงานและโครงการพัฒนาที่มุ่งให้ชาวชนบทอยู่พอกิน และมีการนำระบบการบริหารพัฒนาชนบทใหม่มาใช้ ในปี 2527 เป็นแผนงานส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตที่ใช้เทคนิคการผลิตที่มีต้นทุนต่ำ และชาวชนบทสามารถเข้าใจและปฏิบัติได้เอง ส่วนแผนพัฒนาฉบับที่ 6 มีจุดมุ่งหมายหลักในการยกระดับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต ควบคู่กันไปกับการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมที่สะสมมาตั้งแต่อดีต เพื่อให้ประชาชนมีรายได้คุณภาพชีวิต

ความเป็นอยู่ และสภาพจิตใจที่ดีขึ้น และการพัฒนาด้านเศรษฐกิจจะต้องรักษาระดับการขยายตัวให้ได้ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 5 เพื่อรองรับกำลังแรงงานใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานไม่น้อยกว่า 3.9 ล้านคน ทั้งนี้โดยเน้นลักษณะการขยายตัวที่จะร่วมเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ และจุดประสงค์หลักจะขอระดับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต รัฐบาลได้เน้นการกระจายรายได้และพัฒนาภูมิภาคเร่งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คุณภาพชีวิต เพื่อให้สามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า มีความสงบสุข และยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในชนบทและในเมือง แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (2535 - 2539) เพื่อรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเพื่อให้การเจริญเติบโตเป็นอย่างค่อนเนื่องและมีเสถียรภาพและการกระจายรายได้ และการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้กว้างขวางขึ้น และเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 (2540 - 2544) ให้ความสำคัญ กับการพัฒนา “คน” เป็นศูนย์กลางหรือเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนาแทน ส่วนการพัฒนาเศรษฐกิจจะเป็นไปเพื่อการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนเท่านั้น การเน้นคนเป็นจุดมุ่งหมายหลักของการพัฒนา คือ การให้คนทุกคนได้รับการพัฒนาให้เต็มตามศักยภาพที่มีภูมิปัญญาความคิดที่จะเป็นผู้นำกระแสการพัฒนามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ มีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมแต่ก็ไม่ละเลยการขยายตัวทางเศรษฐกิจไม่ละทิ้งอุตสาหกรรม และการขยายการลงทุนในโครงการสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานจะพัฒนาประเทศสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม (จรินทร์ สีนทอง. 2543 : 5-6)

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงวิธีการดำเนินงานตามแผนต่าง ๆ การพัฒนาที่ผ่านมาก็ยังไม่ประสบความสำเร็จความวิฤตประสงค์เท่าที่ควร แต่รัฐบาลได้พยายามจะเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในชุมชนหรือหมู่บ้านต่าง ๆ คือ พยายามสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) ต่าง ๆ รวมทั้งการเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปเผยแพร่ ซึ่งเหล่านี้ส่งผลให้ชาวบ้านได้มีโอกาสติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น เช่น สร้างถนนเชื่อมหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลกับเมืองต่าง ๆ และเป็นที่ยอมรับกันดีว่าผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้หมู่บ้านเดิมเคยมีสภาพความเป็นอยู่อย่าง

ง่าย ๆ และมีเศรษฐกิจแบบพอเพียง (self-sufficient economy) กลายมาเป็นหมู่บ้าน ที่เน้นการผลิตเพื่อการค้า (Market economy) เมื่อเศรษฐกิจขนาดใหญ่นำไปผูกพันกับ ระบบตลาดโลกวิกฤตที่เกิดขึ้นจากภายนอกก็ส่งผลเข้าสู่ชนบท (กนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2535 : 12) การต่อสู้ดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของเกษตรกรภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลง ที่รุนแรงเริ่มเกิดขึ้นเมื่อระบบทุนนิยมขยายตัว มีผลทำให้เกษตรกรในระดับหมู่บ้าน ซึ่งแต่เดิมผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เปลี่ยนมาผลิตพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออก ความเป็นอยู่ของเกษตรกรที่เคยพึ่งพิงธรรมชาติได้เริ่มหมดไป จากระบบที่เคยเลี้ยงตัวเอง กลายเป็นระบบที่ต้องพึ่งตลาด (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2534 : 192) ทำให้ชาวนาชาวไร่ ต้องใช้เงินจำนวนมากเพื่อตั้งซื้อปัจจัยการผลิตสมัยใหม่ เช่น ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช แตรคเตอร์ (สมเพียร เกษมทรัพย์. 2541 : 160)

ภายใต้มีความหลากหลายทางสังคม และวัฒนธรรมค่อนข้างมาก ทั้งนี้เป็นผล มาจากที่ตั้งของชุมชน หรือสภาพทางภูมิศาสตร์ เชื้อชาติ ศาสนา และอาชีพ ความหลากหลายดังกล่าวนี้เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ก่อเกิดการพึ่งพาอาศัยกัน จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเหมือนระหว่างวัฒนธรรมกับชีวิต ของคนในชุมชน โครงสร้างของสังคมในระบบการผลิต ระบบความสัมพันธ์ และระบบ ความเชื่ออ้อมสอดคล้องกัน มีความรู้ ความคิด ความต้องการเหมือนกัน ความสัมพันธ์ แน่นแฟ้น เพราะเป็นญาติกันทั้งหมู่บ้าน ครอบครัวยุติกันทั้งหน่วยผลิต และเป็นหน่วย บริโภคไปพร้อมกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของคนที่เป็น ผลมาจากปัจจัยทางธรรมชาติ ประกอบกับปัจจัยที่มนุษย์ทำให้เกิด ทำให้แต่ละสังคม แต่ละชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างกันออกไป

จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ของประเทศไทยที่รัฐได้กำหนด ให้เป็นเมืองท่องเที่ยว ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้มีการพัฒนาปัจจัยพื้นฐาน โดยมี โครงการต่าง ๆ เกิดขึ้นเพื่อสนับสนุนนโยบายดังกล่าว เช่น ก่อสร้างถนน สะพาน ไฟฟ้า ประปา โทรคมนาคม และอื่น ๆ เป็นจำนวนมากเพื่อความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว

การพัฒนาจังหวัดสุราษฎร์ธานีดังกล่าว ทำให้สุราษฎร์ธานีเป็นศูนย์กลางของ ความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ตลอดจนเป็นศูนย์กลางการบริการของภาคใต้

แม้จังหวัดสุราษฎร์ธานีจะเป็นพื้นที่ที่มีความได้เปรียบในการพัฒนาสูง แต่ก็ยังมีความ
 ล้าหลังในบางพื้นที่ของจังหวัดอยู่บ้าง โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลจากตัวเมือง จึงก่อให้เกิด
 ความแตกต่างทางด้านมาตรฐานการดำรงชีวิตของชาวบ้านในชุมชน นโยบายการเร่ง
 พัฒนาเมืองจึงขยายตัวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบการทำมาหากิน ความสัมพันธ์ใน
 ครอบครัวและชุมชน วัค ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของชุมชนต่าง ๆ

ตำบลบางใบไม้เป็นตำบลหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปี พ.ศ.
 2485 ตำบลนี้เป็นลักษณะของสังคมชนบทโดยทั่วไป ประชาชนค่านิยมวิถีชีวิตแบบ
 เรียบง่าย การประกอบอาชีพของสมาชิกในตำบล คือ การทำไร่ ทำนา ทำสวนมะพร้าว
 ซึ่งเป็นรายได้หลักของครอบครัวและตำบล แต่ภายหลังจากการที่ประเทศมีแผนพัฒนา
 เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ตำบลนี้ไปบ้างแต่ก็ไม่รวดเร็วนัก
 เพชร นุ่นสังข์ทอง. (สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2546) ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นนี้ กล่าวสรุปถึง
 การเปลี่ยนแปลงของตำบลบางใบไม้ว่าชาวบ้านยังค่านิยมชีวิตด้วยการ ทำไร่ ทำนา ทำ
 สวนมะพร้าว เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช ค้าขาย ประมงน้ำจืดและน้ำเค็ม และรับจ้างทั่วไป
 ซึ่งเป็นอาชีพส่วนใหญ่ที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างใน
 รูปแบบและวิธีการ แต่โดยเนื้อหาสาระยังเหมือนเดิม ลักษณะการเปลี่ยนแปลงแบบ
 ค่อยเป็นค่อยไปตามกาลเวลา ซึ่งเป็นธรรมชาติของสังคมทุกสังคมย่อมมีการเปลี่ยนแปลง
 เพราะทุกคนย่อมพัฒนาตนเองและสังคมของคนให้เจริญก้าวหน้าตามกำลังความสามารถ
 และการดูแลเอาใจใส่ของรัฐ

ตำบลบางใบไม้ ก่อนปี พ.ศ. 2522 การติดต่อกับสังคมภายนอกค่อนข้างลำบาก
 เพราะการคมนาคมไม่สะดวก เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของตำบลล้อมรอบไปด้วยแม่น้ำ
 ลำคลอง ป่าไม้เบญจพรรณ และสภาพท้องไร่ท้องนา ชาวบ้านในตำบลจึงไม่ค่อยมีโอกาส
 ติดต่อกับสังคมภายนอกมากนัก ส่วนใหญ่ที่ติดต่อกับสังคมภายนอกมักใช้เรือเป็นหลัก
 โดยติดต่อกับตำบลในละแวกใกล้เคียง ซึ่งมีลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ
 ไม่แตกต่างกัน ส่วนการติดต่อกับสังคมเมือง เช่น อำเภอเมือง หรือจังหวัดสุราษฎร์ธานี
 มีไม่มากนักที่เห็นอยู่เป็นประจำก็คือ การที่เยาวชนเดินทางมาศึกษาเล่าเรียนเป็นส่วนใหญ่
 ส่วนการค่านิยมวิถีชีวิตของสมาชิกในตำบล โดยทั่วไปจะวนเวียนอยู่ในตำบล จะเข้าไป

คิดค่อกับสังคมเมืองก็ค่อเมื่อมีความจำเป็น เช่น ไปตลาด เจ็บไข้ไม่สบาย หรือคิดค่อกับหน่วยงานราชการต่าง ๆ

หลังจากปี พ.ศ. 2522 เป็นต้นมา คำบลบางใบไม้ได้พัฒนาขึ้นตามกาลเวลา อิทธิพลของสื่อมวลชน โดยเฉพาะวิทยุ ซึ่งเป็นสิ่งเดียวที่ชาวบ้านมีแทบทุกครัวเรือน ได้ช่วยแพร่กระจายความรู้ความคิดและความก้าวหน้าต่าง ๆ ให้แก่ชาวบ้านประกอบกับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของรัฐบาล เช่น การคมนาคม การส่งเสริมการเกษตร การสาธารณสุข ทำให้ชาวบ้านตื่นตัวกันมากขึ้น นอกจากนี้การที่สมาชิกในตำบลออกไปทำงานในท้องถิ่นอื่น ๆ และมีรายได้ส่งผลถึงกัรนำสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในชุมชน มีการรับวัฒนธรรมใหม่ เทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันมากขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวแล้ว จึงทำให้สภาพทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของตำบลบางใบไม้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะจากค่อเป็นค่อไปมาเป็น ไปค่อนข้างรวดเร็วขึ้น ดังที่ จูริย์ กระทบท. (สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2546) ได้กล่าวว่า ประมาณปี พ.ศ. 2536 ได้มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำคาปี และสร้างถนนเพิ่มขึ้นในตำบลบางใบไม้ สะพานและถนนดังกล่าวทำให้สมาชิกในตำบลบางใบไม้สามารถคิดค่อกับสังคมภายนอกได้สะดวกและกว้างขวางมากขึ้น ที่ดินซึ่งแต่เดิมราคาถูกก็มีราคาแพงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงทำให้มีชาวบ้านบางคนขายที่ดินซึ่งเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ และเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากสภาพดั้งเดิมมาทำอาชีพอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง อีกทั้งมีคนจากภายนอกพื้นที่เข้ามาซื้อที่ดินและประกอบอาชีพอื่น ๆ ในตำบลบางใบไม้ ระยะเวลา 10 ปี (พ.ศ. 2536 - 2545) ที่ผ่านมาได้ทำให้ตำบลบางใบไม้เกิดการเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาในช่วงดังกล่าว ทำให้ตำบลบางใบไม้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการดำเนินชีวิตด้วยการทำนา ทำไร่ ทำสวน การประมง การเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น ได้เปลี่ยนไปเป็นการทำอาชีพอื่น ๆ รวมถึงการรับจ้าง ทำให้ชาวบ้านมีรายได้มากขึ้น และดูเหมือนว่ามีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ขณะเดียวกันได้มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ ทางสังคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจทั้งในระดับครอบครัว วัค และชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ เขาวิฑูร นาวาทอง. (สัมภาษณ์ 8 มีนาคม 2546) เป็นชาวบ้านในท้องถิ่นได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

ของชาวบ้านตำบลบางไผ่ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ ของชาวบ้านในตำบลบางไผ่ ส่งผลต่อฐานะทางเศรษฐกิจ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น แต่ก็เกิดรายจ่ายเพิ่มขึ้นด้วย ด้วยการใช้จ่ายเป็นค่าเครื่องอุปโภคบริโภคและเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ จึงส่งผลกระทบต่อสังคมและวัฒนธรรม ในชุมชน ความสัมพันธ์ในครอบครัว วัด และชุมชนที่เคยมีการพึ่งพาอาศัยแบบญาติพี่น้อง ก็เปลี่ยนไปก่อให้เกิดปัญหาในครอบครัวและชุมชน เช่น ปัญหาอาชญากรรม โสเภณี และปัญหายาเสพติดในเด็กและเยาวชน เป็นต้น

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี จึงเป็นตำบลที่ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยจะศึกษาประเด็น การเปลี่ยนแปลง และผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง ซึ่งผู้วิจัยมีความหวังว่าผลจากการศึกษาและข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะเป็นกรณีตัวอย่าง และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาปรับปรุง และส่งเสริมตำบลนี้ และชุมชนอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในตำบลบางไผ่ ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2536 – ปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจต่อบุคคล ครอบครัว และชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ในกรณีศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีขอบเขตของการศึกษาไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ภายในบริบทของทุกหมู่บ้านของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมี 4 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในตำบลบางไผ่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลบางไผ่ และผู้ที่มีความรู้และนักวิชาการท้องถิ่น แต่ละกลุ่มสัมภาษณ์ จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด 40 คน

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ โดยมุ่งประเด็นการศึกษาไปที่การเปลี่ยนแปลง คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประเด็นที่ศึกษา คือ

1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน

1.2 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน

1.3 การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา

2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ประเด็นที่ศึกษา คือ

2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัด

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

3. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ประเด็นที่ศึกษา คือ

3.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ

3.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้

3.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ

4. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ประเด็นที่ศึกษา คือ

4.1 ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล

4.2 ผลกระทบระดับครอบครัว

4.3 ผลกระทบระดับชุมชน

4. ขอบเขตด้านเวลา การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2536 - ปัจจุบัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการศึกษาตามลำดับต่อไปนี้

1. ขั้นสำรวจและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยการสำรวจและศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยเอกสารต่าง ๆ เพื่อเป็นข้อมูลความรู้พื้นฐานในการเขียนเค้าโครง

2. ขั้นสำรวจข้อมูล ผู้วิจัยเก็บข้อมูลดังนี้

2.1 การเก็บข้อมูลเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ วิธีการสังเกต การประชุมกลุ่มย่อย และถ่ายภาพประกอบ การใช้วิธีการจดบันทึก ส่วนมากการสัมภาษณ์ใช้วิธีการบันทึกลงในเทปบันทึกเสียง หรือจดบันทึกตามความเหมาะสม ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัย กำหนดกลุ่มบุคคลที่สัมภาษณ์ ไว้ดังนี้

2.2.1 ผู้นำชุมชนในตำบลบางไผ่

2.2.2 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในตำบลบางไผ่

2.2.3 ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลบางไผ่

2.2.4 ผู้มีความรู้ หรือนักวิชาการในท้องถิ่น

2.3 ขั้นจัดเก็บข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ การบันทึก และภาพถ่ายมาสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหา

2.4 ขั้นเสนอผลการศึกษาวิจัย เสนอผลการศึกษาด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์ และภาพประกอบ

นิยามคำศัพท์

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หมายถึง สิ่งที่เป็นมูลเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ อันเกิดจากการที่รัฐบาลได้พัฒนาด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ได้แก่ ไฟฟ้า ประปา การคมนาคม หรือการสื่อสาร

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน และแปรสภาพจากที่เป็นอยู่ไปสู่สภาพใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัด และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นสิ่งที่มนุษย์กำหนดให้เกิดขึ้นในวิถีชีวิตประจำวันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงสภาพเดิมไปสู่สภาพใหม่

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ การเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ ในตำบลบางไผ่แปรสภาพที่เป็นอยู่เดิมตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ได้แปรรูปไปสู่สภาพใหม่

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง หมายถึง ผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมรวมถึงเศรษฐกิจในบริบทต่าง ๆ ของตำบลบางไผ่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ในตำบลบางไผ่ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2536 – ปัจจุบัน
2. ได้ทราบถึงผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ต่อการดำรงวิถีชีวิตคอกบคด ครอบครัว และชุมชน

3. สามารถนำผลการศึกษาวิจัยไปศึกษาเรียนรู้ ปรับปรุง และพัฒนาส่งเสริม
เป็นกรณีตัวอย่างในตำบลอื่น ๆ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานข้อมูลสนับสนุนคลอจอนเป็นแนวทางการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิดและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารที่เกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การศึกษาค้นคว้าได้นำเอาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่

พาร์สันส์ (Parsons) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน ได้กล่าวถึงระบบสังคมในชุมชนที่สามารถจะรักษาระบบไว้ได้นั้นจะต้องทำหน้าที่ที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ (ตามศักดิ์ ศรีต้นจิตฺต. 2546 : 49)

1.) ระบบสังคมจะต้องมีวัตถุประสงค์ และดำเนินไปเพื่อบรรลุตามวัตถุประสงค์ (goal attainment) วัตถุประสงค์ของชุมชนมีความจำเป็น เพื่อความอยู่รอดแห่งสังคม สมาชิกในชุมชนจะอยู่ได้อย่างสงบสุข ทำอย่างไรที่จะอาศัยวัตถุประสงค์ของชุมชนนี้ไปสู่สมาชิกในชุมชนมีการดำเนินการไปสู่เป้าหมาย และมีการควบคุมอย่างใดที่จะทำให้สมาชิกได้ปฏิบัติไปสู่วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของชุมชนสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษาในชุมชน

2.) ระบบสังคมจะต้องมีการปรับตัว (adaptation) การปรับตัวมีความจำเป็นและสำคัญมากต่อการมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน การที่สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์

และกระทำระหว่างกันนั้น จำเป็นต้องคิดหาเทคนิควิธีต่าง ๆ ที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ของสังคมและเสริมสร้างพลังต่าง ๆ ภายในระบบให้ดีขึ้น สถาบันทางสังคมที่จะช่วยทำหน้าที่อย่างมากได้แก่ สถาบันเศรษฐกิจ

3.) ระบบสังคมจะต้องมีการบูรณาการรวมหน่วยหรือการผสมผสานส่วนต่าง ๆ (integration) การบูรณาการรวมหน่วยมีความสำคัญต่อระบบก็เพราะเพื่อสร้างความเข้าใจภายในระบบ เพื่อช่วยการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำไปสู่จุดหมายของสังคมและเพื่อป้องกันภาวะความตึงเครียดที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในระบบ สถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่นี้ ได้แก่ สถาบันการเมือง การปกครอง สถาบันพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

4.) ระบบสังคมจะต้องมีการจัดการกับความตึงเครียด (Tension Management or Latency) ภายในระบบสังคมของชุมชนย่อมจะมีความขัดแย้งหรือความตึงเครียดอยู่เป็นธรรมดาจากบุคคล กลุ่มคน สถาบันหรือชุมชน ระบบสังคมจะต้องมีหน้าที่แก้ไขหรือจัดการกับสิ่งเหล่านั้นเพื่อก่อให้เกิดความสมดุลในสังคมสถาบันทางสังคมที่ทำหน้าที่ดังกล่าว ได้แก่ สถาบันศาสนา และสถาบันศาล

ส่วน ขบวนการ พลตรี (2537 : 33) ได้เสนอแนวคิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ว่านักสังคมศาสตร์เชื่อและยอมรับว่าสังคมส่วนรวมเป็นระบบอันหนึ่งซึ่งประกอบด้วยส่วนหรือระบบต่าง ๆ ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลง โดยอาจจะเริ่มต้นได้ในทุกส่วนและส่งผลกระทบต่อส่วนต่าง ๆ เพราะทุกสังคมต้องมีโครงสร้างเพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในสังคมซึ่งแต่ละส่วนจะทำหน้าที่ของตน โดยเฉพาะขณะเดียวกันก็ตอบสนองความต้องการของส่วนอื่นด้วยอันจะช่วยแก้ปัญหาในการอยู่ด้วยกัน เปรียบเสมือนกลไกที่ทำหน้าที่เพื่อประโยชน์ของสังคมและคนในสังคม และมีผลทำให้สังคมอยู่ในสภาพสมดุล แม้ว่าสังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาสภาพสมดุลก็จะปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม โดยการปรับตัวเข้าหากันในแนวทางที่สนับสนุนกันเพื่อให้สังคมเกิดความสมดุลและอยู่รอดได้

นอกจากนี้ สุพัศรา สุภาพ (2542 : 119 - 121) ได้ย้่าว่า ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ เป็นการมองสังคมส่วนรวมว่าเป็นระบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยส่วนหรือระบบต่าง ๆ ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กัน การเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดหรือเริ่มต้นได้ในทุกส่วน และส่งผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ซึ่งต้องถูกกระทบกระเทือนไปด้วย ทฤษฎี

โครงสร้างหน้าที่ของสังคมเป็นระบบหนึ่ง ระบบนี้จำเป็นต้องดำรงอยู่ตลอดเวลาไป แม้ว่าบุคคลจะมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ เนื่องจากกฎธรรมชาติ เช่น การเกิด แก่ เจ็บ ตาย การที่สังคมดำรงอยู่ได้ สังคมจะต้องมีโครงสร้างทำหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ในสังคม ทุกสังคมจะต้องสร้างระเบียบกฎเกณฑ์กำหนดสิทธิ หน้าที่ และความสัมพันธ์ระหว่าง บุคคลต่าง ๆ ให้ปฏิบัติตาม ตลอดจนมีการจัดระเบียบในเรื่องต่าง ๆ เช่น ระบบการผลิต ครอบครัวย การเมือง การรักษาความสงบเรียบร้อย ศาสนา ความยุติธรรม เป็นต้น

เพราะฉะนั้น การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างหน้าที่จึงมีความสำคัญ 2 ประการ คือ มีลักษณะที่บ่งชี้เจตนาเพื่อการดำรงอยู่ได้ของสังคมและมีความบูรณาการทางสังคม เมื่อระบบย่อยต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างประสานกลมกลืนก็จะรักษาองค์กรรวมคือ สังคมไว้ได้ สังคมจะกระทบกระเทือนก็เมื่อระบบย่อยที่เป็นองค์ประกอบเปลี่ยนแปลง ซึ่งจุดเน้นที่สำคัญในการนำทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มาใช้ในการวิเคราะห์ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่า เมื่อระบบหนึ่งในสังคมเปลี่ยนแปลงไประบบอื่น ๆ ในสังคมนั้น ๆ ก็จะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย เป็นลักษณะของการปรับตัวเพื่อให้เกิดบูรณาการของระบบในสังคมนั้นเอง ซึ่งจะได้นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

2. ทฤษฎีวิวัฒนาการ

จุมพล นิมพานิช และวิเชียร รักการ (2533 : 185) ได้กล่าวถึงทฤษฎีวิวัฒนาการ สรุปได้ว่า ทฤษฎีวิวัฒนาการเป็นทฤษฎีที่ได้รับความนิยมมากในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่ปัจจุบันไม่มีความหมายมากนัก แนวคิดนี้ได้แก่ การวิวัฒนาการทางสังคม ซึ่งเลียนแบบมาจากของชาร์ลส์ ดาร์วิน เกี่ยวกับวิวัฒนาการทางชีววิทยา อันเกิดขึ้นในสิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ เป็นการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติที่มีอยู่ภายใน สิ่งมีชีวิตตามกาลเวลาและความจำเป็น ซึ่งนักทฤษฎีสังคมวิทยาต้องการอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงและสภาพแรกเริ่มของสถาบันต่าง ๆ ในสังคมว่า สังคมจะต้องผ่านกระบวนการต่าง ๆ เหมือนกระบวนการวิวัฒนาการ ซึ่งมีการเปรียบเทียบขั้นตอนของการวิวัฒนาการว่าสูงต่ำแตกต่างกันอย่างไร ทฤษฎีนี้มีปัญหาเพราะสังคมและวัฒนธรรมที่พบนั้นมีความแตกต่างกันมาก จึงยากที่จะอธิบายว่าอยู่ในขั้นใด

และไม่สามารถอธิบายได้ว่าเหตุผลเชิงคม หรือวัฒนธรรมต่าง ๆ จึงมีวิวัฒนาการแตกต่างกัน

ส่วน ขบวนการ พลตรี (2537 : 33) ได้เสนอความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีวิวัฒนาการเอาไว้ว่า ทฤษฎีวิวัฒนาการ ได้ตั้งสมมติฐานว่า การเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ จะไปอย่างช้า ๆ โดยมีการสะสมเพิ่มพูนขึ้น และเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตลอดเวลา ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงในด้านวิวัฒนาการจะเป็นการเปลี่ยนแปลงตามลำดับชั้นอารยธรรม หรือลำดับชั้นความเจริญของมนุษย์แบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่รุนแรง เดิมเชื่อกันว่าวิวัฒนาการหรืออารยธรรมของมนุษย์จะเปลี่ยนแปลงจากชั้นอนารยธรรมไปสู่ชั้นอารยธรรม

นอกจากนี้ ธนิต สมัยการ (2542 : 13 - 28) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมว่า วิวัฒนาการหมายถึง ภาวะของการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะเด่นของตัวมันเอง ลักษณะเด่นที่ว่า คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป หรือการเปลี่ยนแปลงไปที่ละเล็กทีละน้อย ซึ่งก็ย่อมหมายความว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องใช้เวลาอันยาวนานถึงจะมองเห็นภาพการเปลี่ยนแปลงโดยชัดเจน กลุ่มทฤษฎีวิวัฒนาการแบ่งแยกตัวเองออกไปเป็น 2 แขนงใหญ่ ๆ คือ

1.) ทฤษฎีวิวัฒนาการสายเคี้ยว เชื่อกันว่าเป็นผลที่สืบเนื่องมาจากอิทธิพลด้านแนวความคิดเกี่ยวกับวิวัฒนาการสิ่งมีชีวิตของ ชาร์ลส์ ดาร์วิน ซึ่งได้เสนอเกี่ยวกับต้นกำเนิดของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ พอจะสรุปได้ว่า วิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิตทั้งหลายนั้นได้เริ่มจากแบบชีวิตที่มีโครงสร้างทางร่างกายอย่างง่าย ๆ ไม่ใคร่จะมีกลไกทางระบบประสาทมากนัก แล้วจึงค่อย ๆ พัฒนาไปสู่แบบชีวิตที่มีโครงสร้างทางร่างกายที่ซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น มีระบบประสาทที่มีความสามารถในการรับรู้และเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้ดีขึ้น

2.) ทฤษฎีวิวัฒนาการหลายสายหรือวิวัฒนาการขนาน ทฤษฎีนี้ที่มีอยู่ส่วนหนึ่งมีความสนับสนุนในบางประการ เกิดขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และความสนับสนุนนี้ อาจนำมาสร้างเป็นกฎทางวัฒนธรรมได้ วิธีการของกลุ่มวิวัฒนาการขนาน

มุ่งใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าหาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น จริง ๆ มากกว่าที่จะมุ่งใช้เหตุผลทางตรรกวิทยา

จะเห็นได้ว่าแนวคิดในการเปลี่ยนแปลงของทฤษฎีวิวัฒนาการ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ค่อนข้างเป็นค่อยไปทีละทีน้อย โดยการใช้เวลาชวาวนานต่อการวิวัฒนาการ ในทางสังคมและวัฒนธรรมจึงไม่มีระบบที่แน่นอนตายตัวได้ อย่างไรก็ตามวิวัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนจากอนารยธรรมไปสู่ขั้นอารยธรรม

3. ทฤษฎีความขัดแย้ง

ทฤษฎีนี้ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) เป็นบุคคลที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อนักสังคมศาสตร์คนอื่น ๆ มาร์กซ์ มีข้อสมมติว่าการจัดระเบียบเศรษฐกิจกำหนดการจัดระเบียบทางสังคม โครงสร้าง ชนชั้น และการจัดระเบียบทางสถาบันต่าง ๆ ค่านิยมทางวัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา และระบบเป็นผลสะท้อนอย่างสูงสุดของพื้นฐานทางเศรษฐกิจของสังคม มาร์กซ์เห็นว่า การจัดระเบียบทางเศรษฐกิจเป็นพลังที่ก่อให้เกิดการปฏิวัติ หรือขัดแย้งทางชนชั้น เขาเชื่อว่าสภาพความเป็นอยู่ทางสังคม ซึ่งหมายถึงระบบเศรษฐกิจเป็นรากฐานสำคัญที่กำหนดโครงสร้างของสังคมแต่ละสังคม มาร์กซ์ได้แบ่งโครงสร้างของสังคม เป็น 2 ส่วน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2546 : 52-53)

1.) โครงสร้างส่วนบน (Superstructure) ได้แก่ สถาบันทางสังคมต่าง ๆ เช่น กฎหมาย ศาสนา ปรัชญา ฯลฯ ซึ่งทำหน้าที่อยู่ 2 ประเภท คือ สร้างความชอบธรรมในกฎหมายจริยธรรม โดยที่ชนชั้นบัญญัติไว้เพื่อผลประโยชน์กลุ่มของคน และประเภทหลังเป็นเครื่องมือของชนชั้นผู้ปกครองเพื่อการรักษาสถานภาพที่เหนือกว่าไว้

2.) โครงสร้างส่วนล่าง (Substructure) เป็นรากฐานทางเศรษฐกิจ ได้แก่ พลังการผลิต ทรัพยากร เทคโนโลยี ฯลฯ มาร์กซ์ เชื่อว่าโครงสร้างนี้เป็นตัวกำหนดโครงสร้างส่วนบน

ในส่วนของทฤษฎีความขัดแย้ง จูมพล หนีมทานิช และวิริธ รักรการ (2533 : 185) กล่าวไว้ สรุปได้ว่า ทฤษฎีความขัดแย้ง เกิดจากการมองสังคมว่ามีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยส่วนประกอบของสังคมมีส่วนทำให้เกิดความตึงเครียดและเปลี่ยนแปลงรวมทั้งการที่สังคมทุกสังคมขึ้นอยู่กับสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคมบังคับสมาชิกของสังคม

อีกกลุ่มหนึ่ง การขัดแย้งจึงเกิดขึ้นและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากมีอำนาจที่มีอยู่อย่างจำกัด และเกิดการแย่งชิงอำนาจส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างสังคม ซึ่งแบ่งได้ 2 ระดับ คือ ระดับหนึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ กับอีกระดับเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบฉับพลันรวดเร็ว ทฤษฎีนี้มีข้อจำกัด คือ อธิบายได้เฉพาะสังคมที่พัฒนาแล้วเท่านั้น

ในเรื่องเดียวกันนี้ สนิท สมัยการ (2542 : 26 – 28) ได้กล่าวว่า หัวใจของกลุ่มทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคมมีอยู่ว่า การขัดแย้งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ฉะนั้นความขัดแย้งต่าง ๆ ที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็นในระดับบุคคล หรือระดับสังคมก็ตาม ถือได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่ดีมีประโยชน์ เพราะเป็นการนำไปสู่สภาวะใหม่ที่คิดเป็นปรากฏการณ์ที่มีอยู่แพร่หลายทั่วไปอันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น ซึ่งโดยรวมแล้วก็มักจะไปสู่สภาวะใหม่ที่คิดดีกว่าเก่า ด้วยเหตุนี้ทฤษฎีความขัดแย้งจึงมิใช่เป็นทฤษฎีที่ไม่ดีหรือเป็นปรากฏการณ์ที่ผิดปกติวิสัยของโลกแต่อย่างใด

ด้วยเหตุดังกล่าว การพิจารณาถึงความขัดแย้งไม่ว่าเป็นเรื่องระดับบุคคล และระดับสังคม จึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการเปลี่ยนแปลงที่เป็นอยู่ตลอดเวลาพื้นฐานมาจากความขัดแย้งนี้เอง แต่ความขัดแย้งนำไปสู่ทางดีหรือไม่ดีนั้นขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของคนในสังคม

4. ทฤษฎีแห่งการสมดุล

ห้องพันธ์ มณีรัตน์ (2521 : 31) ได้กล่าวถึงทฤษฎีแห่งการสมดุล สรุปได้ว่า ลักษณะเกี่ยวกับความคิดเรื่องความสมดุลนั้นเป็นจุดหมายสำคัญที่จะก่อให้เกิดสภาพคงที่ในสังคม

ส่วน ธงชัย บุคกรบุริศ (2531 : 19) ได้กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีการสมดุลคำนึงถึงความ เป็นระเบียบและการมีระบบโดยเห็นว่า สังคมเป็นระบบหนึ่งมีโครงสร้างอันประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่ทำงานประสานกันไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการสมดุลในสังคม เมื่อส่วนหนึ่งของสังคมเปลี่ยนแปลงไปซึ่งเนื่องจากพลังปัจจัยบางอย่างเข้ามา ผลักดัน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงส่วนอื่น ๆ ของสังคมตามไปด้วย เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลครั้งใหม่ขึ้น แต่ในบางครั้งอาจเกิดความเฉื่อยทางวัฒนธรรมในสังคมและอาจก่อ

ให้เกิดปัญหาขึ้น ถ้าไม่มีการปรับคัมภีร์ปัญหานั้น ๆ หรือในบางครั้งสังคมถือว่าเป็นสิ่งเล็กน้อยซึ่งมีอยู่ในทุกสังคม ตัวอย่างเช่น เมื่อสถาบันเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงจากระบบเกษตรกรรมไปสู่อุตสาหกรรมผลก็คือ สถาบันครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว ภาระหน้าที่บางอย่างซึ่งครอบครัวเคยทำให้ก็เป็นหน้าที่ของส่วนอื่น ๆ ของสังคมรับภาระไปแทน

นอกจากนี้ ฌองส์ เด็งประชา (2539 : 102) ได้กล่าวถึงทฤษฎีแห่งการสมดุล โดยแบ่งทฤษฎีแห่งการสมดุลระหว่างทฤษฎีแห่งการสมดุลระหว่างวัฒนธรรมออกได้เป็น 3 ทฤษฎี ดังนี้

1.) ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม หมายถึง เมื่อเกิดการล่าช้าทางวัฒนธรรม จะส่งผลมีการเสียสมดุลระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ โดยส่วนที่ล่าช้าจะปรับตัวให้ทันกับส่วนที่ล่า ทั้งนี้สังคมย่อมปรับตัวให้โครงสร้างสมดุลเมื่อเกิดการเสียสมดุล เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงเพื่อเพิ่มความสมดุลก็จะเกิดขึ้น ทั้งนี้วัฒนธรรมทางวัตถุมักจะเจริญล้ำหน้าวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ

2.) ทฤษฎีมานุษยนิเวศวิทยา ความแนวคิดของนักมานุษยนิเวศวิทยาต่างเห็นว่าสภาพสมดุลของสังคมอยู่ที่การปรับตัวของประชากรในชุมชน ซึ่งจะแตกต่างกันในแง่ของวัฒนธรรม จากแนวคิดนี้หากมองสังคมเมืองพบว่าจะมีการแบ่งเป็นเขตสลัม เขตคนชั้นกลาง เขตคนมีฐานะร่ำรวย ซึ่งสภาพความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมนั้นจะแตกต่างกัน จึงมีความพยายามที่จะปรับตัวให้เข้ากับชุมชนนั้น ๆ

3.) ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ ในส่วนนี้มองว่า สังคมส่วนรวมเป็นระบบหนึ่งที่ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่ยึดเหนี่ยวและสัมพันธ์กัน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งส่วนใด ส่วนอื่น ๆ ก็จะได้รับผลกระทบด้วย

หัวใจของทฤษฎีแห่งการสมดุล คือ พื้นฐานส่วนต่างที่รวมกันเป็นระบบต่าง ๆ ย่อมมีความสัมพันธ์กัน หากเกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนหนึ่งก็จะส่งผลทำให้ส่วนอื่น ๆ ของระบบเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วย

จากแนวความคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวมาข้างต้นเกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทั้ง 4 ทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วล้วนมี

สาระสำคัญที่เกี่ยวเนื่องกัน การทำความเข้าใจเกี่ยวกับทฤษฎีดังกล่าวจะช่วยให้มีความเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของชุมชนได้ดีขึ้น

5. ทฤษฎีเกี่ยวกับชนบทและเมือง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงชุมชนทุกชุมชนจะอยู่ในขบวนการที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไปที่ละน้อย คือ เปลี่ยนจากชนบทไปสู่เมืองอย่างค่อเนื่องกันโดยลักษณะเด่นของแต่ละชุมชน ไม่ว่าจะเป็นชนบทหรือเมืองต่างโอนอ่อนกลมกลืนและผสมผสานให้เข้ากันได้กับลักษณะเด่นของอีกสังคมอยู่เสมอหรืออาจกล่าวได้ว่า เมืองกับชนบทจะเป็นขั้วสุดสองขั้วซึ่งต้องอ้างถึงค่อกันและกันอยู่เสมอไป มีนักวิชาการให้แนวคิดถึงการเปลี่ยนแปลงในลักษณะสองขั้ว (Polar Dichotomies) นั่นคือ จากสังคมก่อนทันสมัย (Pre-modern societies) มาเป็นสังคมที่ทันสมัย (Modern Societies) ซึ่งเป็นสังคมที่มีการพัฒนาจากสังคมง่าย ๆ ไปสู่สังคมที่ใหม่และซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

Ferdinand Tonnies (1963 : 36-37) เป็นนักสังคมวิทยาชาวเยอรมันที่เขียนทฤษฎี Gemeinschaft และ Gesellschaft ได้กล่าวถึงผลกระทบในทางลบของความทันสมัยที่มีต่อวิถีชีวิตของมนุษย์ คำว่า "Gemeinschaft" เป็นภาษาเยอรมัน แปลว่า "ชุมชน" (Community) วิถีชีวิตของผู้คนใน Gemeinschaft จะเน้นความผูกพันที่แน่นแฟ้นอบอุ่น หรือใกล้ชิดและเป็นกันเองของสมาชิกในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้องหรือผู้คนในละแวกบ้านและเพื่อนฝูง และกับสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นญาติที่น้องได้มีประวัติศาสตร์ร่วมกันมา ชีวิตผู้คนในชุมชนจะถูกควบคุมไปด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีที่เคร่งครัด หรือค่านิยมในชุมชน ทำให้ผู้คนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบบแผนของชุมชนมีความคล้ายคลึงกับสังคมนานาชาติหรือกับสังคมเกษตรกรรมที่ดำรงอยู่กันมาช้านานหลายชั่วคนของเมืองชนบท หรือในหมู่บ้านต่าง ๆ เมื่อความทันสมัยได้บังเกิดขึ้นทำให้ค่านิยมของสังคมเปลี่ยนแปลงไปเป็นสังคมแบบใหม่ ๆ ที่เน้นความเป็นปัจเจกนิยม (Individualism) คือ ต่างคนต่างอยู่ทุกอย่างเปลี่ยนเป็นธุรกิจไปหมดไม่มุ่งประสิทธิภาพของงานและความเป็นกันเองกับความเอื้อเฟื้อแบบที่เคพบใน Gemeinschaft เป็นทุติยภูมิ (Secondary relationship) คือ

มีลักษณะเป็นทางการหรือเป็นไปคามสัญญาข้อตกลงตรงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งเน้นความ เป็นมืออาชีพหรือความเชี่ยวชาญเป็นพิเศษ และทำให้ผู้คนแสดงความเห็นแก่ตัวมากขึ้น Ferdinand Toamies กล่าวว่า ชีวิตใน Gesellschaft มีความเคร่งเครียดขาดความอบอุ่น ผู้คนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในท่ามกลางคนแปลกหน้า ต่างคนต่างไม่สนใจซึ่งกันและกัน ทุกคนต่างคิดรณรงค์ไปสู่เป้าหมายของชีวิต ซึ่งไม่สามารถเป็นอยู่แบบอดีตในชุมชน Gemeinschaft ได้อีก แต่เขาก็คาดหวังว่า ในอนาคตคงจะมีรูปแบบใหม่ ๆ ของการจัด ระเบียบทางสังคมที่กำลังพัฒนาขึ้นมาจากส่วนที่ดีของสังคมดั้งเดิม เช่น ความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม ซึ่งได้นำมาผสมผสานกับความมีเหตุมีผล เพราะเป็นสิ่งที่ดีของสังคม สมัยใหม่ เพื่อได้ใช้เป็นกรอบในการดำเนินชีวิตของมนุษย์

6. แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย

ความทันสมัย (Modernization) หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ที่ค่อยพัฒนาไปสู่สถานะที่พัฒนาขึ้นทุก ๆ ส่วนของสังคม เช่น ในบางสังคมได้ เปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการดำรงชีวิตจากแบบที่เรียบง่าย และแบบดั้งเดิมไปสู่ เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า หรือระบบเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงจากระบบเพื่อยังชีพ ไปสู่ระบบ การค้า และระบบอุตสาหกรรมได้เปลี่ยนแปลงจากการใช้แรงงานคนและสัตว์ไปสู่การ ใช้เครื่องจักรกลแทน ซึ่งในความทันสมัยเป็นการรองรับเอาแบบอย่างสังคมตะวันตก มาใช้ในสังคมไทย การเปลี่ยนแปลงจากสภาพสังคมแบบที่มีประเพณีไปสู่สังคมแบบ ใหม่ ๆ เรียกว่าเป็นสังคมที่ทันสมัยขึ้น

คำว่า ภาวะทันสมัย หรือ ความทันสมัยนั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ คำจำกัดความไว้หลายประการ เช่น Smelser (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2538 : 203) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยมีความหมายคล้ายกับการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่มี ขอบเขตที่กว้างกว่า คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีทางด้านเศรษฐกิจ การ เปลี่ยนแปลงทางนิเวศน์วิทยา รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมด้วย เช่น สังคมมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านการเมือง คือ เปลี่ยนจากการปกครองของชุมชน หมู่บ้านเป็นระบบแบบราชการ การเปลี่ยนแปลงทางด้านการศึกษา คือ อดการอ่านเขียน หนังสือไม่ได้ และเพิ่มความรู้ความชำนาญมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางศาสนา เช่น

มีความเชื่อทางโหราศาสตร์เข้ามาแทนความเชื่อเก่า ๆ และการเปลี่ยนแปลงทางครอบครัว ก็ทำให้ความผูกพันทางญาติคนน้อยลง

งามพิศ สัตย์สงวน (2538 : 228) กล่าวว่า ความทันสมัย คือ กระบวนการที่สังคมคือพัฒนาหรือกำลังพัฒนาเคลื่อนที่เข้าสู่ทิศทางของการนำเทคโนโลยีและระบบของวัฒนธรรมของสังคมอุตสาหกรรมมาใช้ โดยกระบวนการของความทันสมัยนั้น จะต้องมีกระบวนการที่เกิดตามมาดังนี้

1. การกลายเป็นอุตสาหกรรม ลักษณะเช่นนี้อาจจะเกิดขึ้น โดยปราศจากการเป็นเมืองใหญ่และฮังรวมไปถึงกระบวนการที่คนอพยพเข้ามาทำงานในเมืองที่เป็นอุตสาหกรรม เพราะการกลายเป็นอุตสาหกรรม คือ การพัฒนาด้านเทคโนโลยีด้านเครื่องจักรต่าง ๆ เพื่อเพิ่มผลผลิตให้ได้มากเป็นการพัฒนาทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม เพื่อการเจริญด้านผลผลิตของสังคม เป็นความเจริญด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่าง ๆ

2. เศรษฐกิจแบบการค้า เศรษฐกิจแบบนี้ มีการเปลี่ยนสินค้า และเงินตรา ผลผลิตทางการเกษตรจะกลายเป็นการค้า และเงินตรา ผลผลิตทางการเกษตรจะกลายเป็นการค้า มิใช่เป็นการผลิตเพื่อการยังชีพ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาเทคโนโลยีด้านการเกษตร เพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการและเป็นการเพิ่มผลผลิตให้ได้มากขึ้น มีการจ้างแรงงานประกอบอาชีพนอกภาคเกษตร มีทัศนคติใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยน

3. การกลายเป็นเมือง หมายถึง การที่ชาวชนบทได้รับอิทธิพลเมือง โดยที่อิทธิพลนั้นจะมีทั้งที่เป็นความคิด ทัศนคติ และวัตถุ รวมทั้งการพัฒนาค้านการบริการอาชีพต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ชาวชนบทมีอาชีพที่หลากหลายขึ้น รูปแบบการค่านิยมชีวิตของชาวชนบทจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงเมืองเพราะอิทธิพลของเมือง เช่น การทำงานที่ตรงต่อเวลา มีความชำนาญเฉพาะด้าน มีความเป็นปัจเจกชนสูง การคิดค้อมีรูปแบบเป็นทางการ แบ่งแยกกันทำงานตามความถนัดของแต่ละบุคคล

4. การเปลี่ยนไปสู่ระบบของราชการ คือ การจัดระเบียบทางสังคมอย่างมีเหตุผล เพื่อเป็นการปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพและเป้าหมาย เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องมาจากการพัฒนาอุตสาหกรรม จำต้องมีการบริหารและการคิดค้อม

ที่เกี่ยวข้อง การที่มีกฎเกณฑ์จึงเป็นเรื่องที่จำเป็น เพื่อการดำเนินไปสู่จุดประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดระเบียบการดำเนินชีวิตแบบใหม่ด้วย

นอกจากนี้ Smelser ซึ่งได้กล่าวถึงกระบวนการ 4 กระบวนการ ซึ่งมีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน คือ

1. การเปลี่ยนแปลงจากการใช้เทคโนโลยีที่เรียบง่าย คือ เปลี่ยนจากการใช้เทคนิคง่าย ๆ และดั้งเดิมไปสู่การใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเกษตรกรรมเพื่อยังชีพ มาเป็นการผลิตเพื่อการค้า และรวมทั้งการรู้จักปลูกพืชเศรษฐกิจขาย "การที่เกษตรกรซื้อสินค้าจากตลาดแทนที่จะผลิตเอง และการว่าจ้างแรงงานแทน
3. การเปลี่ยนแปลงจากใช้แรงงานสัตว์และคนมาเป็นเครื่องจักรกล เพื่อให้ทำการผลิตสินค้า อุตสาหกรรมป้อนตลาดที่มีขอบเขตกว่าชุมชนที่มีการผลิตสินค้านั้น
4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านการจัดการนิเวศวิทยา คือ เป็นการตั้งถิ่นฐานกระจายไปในที่เพาะปลูกในหมู่บ้านและไปสู่การตั้งถิ่นฐานในเมือง

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ความทันสมัยจะรวมเอาปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมทางสังคมที่มีขอบเขตกว้าง เช่น การกลายเป็นอุตสาหกรรมที่นำเทคโนโลยีแบบใช้เครื่องจักรต่าง ๆ กระบวนการผลิตแบบอุตสาหกรรม การกลายเป็นเมือง การมีเศรษฐกิจแบบการตลาด โครงสร้างการบริหารแบบราชการ และการรวมอำนาจสู่ศูนย์กลางการเติบโตของกลุ่มที่ไม่ใช่เครือญาติ และความคิดที่ชอบการเปลี่ยนแปลงเป็นต้น ทศนคติแบบเชื่อดือโซกลาง และแบบจารีตนิยมซึ่งเป็นลักษณะของชาวไร่ชาวนาได้เปลี่ยนไปเป็นการแสวงหาความสำเร็จในชีวิต เพื่อสร้างความมั่นคง และสภาพภาพให้สูงขึ้น

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

1.) ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ (2530 : 109) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างและความสัมพันธ์ของสังคมรวมถึงการกระจายของอายุ อัตราการเกิด

อัตราการตายของประชากร ด้านความสัมพันธ์กันกับเพื่อนบ้าน ความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นต้น หรืออาจจะกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมมีความหมายเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ โดยการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะมีผลต่อเนื่องทางโครงสร้างของสังคมทั้งหมด อันประกอบด้วยกลุ่มคน ความสัมพันธ์ และสถาบัน

จากความหมายดังกล่าวสอดคล้องกับ จุมพล หนิมพานิช (2526 : 178) ที่ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สรุปได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างสังคม ได้แก่ ระเบียบแบบแผนต่าง ๆ เช่น แบบแผนความสัมพันธ์ในสังคม ตลอดจนสถานภาพและบทบาทของสมาชิกในสังคม กล่าวอีกนัยหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระเบียบแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในสังคม และเป็นการเปลี่ยนแปลงในการกระทำระหว่างกันของสมาชิก เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งหรือสมัยใดสมัยหนึ่ง

นอกจากนี้ ผจงจิตต์ อธิคมนันตะ (2531 : 21) ก็ได้กล่าวเป็นทำนองเดียวกันว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคม ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคน ความสัมพันธ์และสถาบัน คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มคน การเปลี่ยนแปลงในด้านนี้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในอัตราการเกิด อัตราการตาย การกระจายตัวของประชากร การอพยพเคลื่อนย้ายเฉพาะกลุ่มคน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงจะมีผลต่อสังคมเสมอ นอกจากนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์ ซึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิมาเป็นทุติยภูมิมากขึ้น ฯลฯ ส่วนการเปลี่ยนแปลงภายในแต่ละสถาบัน ได้แก่ การเกิดที่มีสถาบันต่าง ๆ เพิ่มขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงภายในแต่ละสถาบัน ทั้งสามส่วนที่กล่าวนี้ เป็นสิ่งที่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้น

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างสังคม ซึ่งรวมถึงส่วนต่าง ๆ ในสังคม สามส่วน ได้แก่ กลุ่มคน ความสัมพันธ์ และสถาบัน

ส่วนในด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม กรรณิการ์ สุขเกษม (2537 : 303) กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงในวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมมีลักษณะที่ไม่อยู่นิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ หากการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า เรียกว่า

สติค หากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เรียกว่า พลวัต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของวัฒนธรรมนั้นจะเกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อ ค่านิยม และบรรทัดฐาน

นอกจากนี้ สุริรัช หวันแก้ว (2537 : 155) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในด้านต่าง ๆ ที่มีมนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นมา และที่สำคัญทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านค่านิยม บรรทัดฐาน และระบบสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงในแง่ของเครื่องใช้เกิดขึ้นง่ายกว่าการเปลี่ยนแปลงในเรื่องค่านิยม สัญลักษณ์ทางสังคม ซึ่งต้องใช้เวลาานและยากเย็นกว่า

สำหรับ สนิท สมัครการ (2542 : 5) ได้ชี้ให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม ในทางปฏิบัตินั้นยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด แต่ในทางทฤษฎี หรือในทางอุดมคติอาจแยกวิเคราะห์ได้ คือ หากสนใจศึกษาความสัมพันธ์กันทางสังคมที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงก็เรียกว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่ถ้าศึกษาการเปลี่ยนแปลงในเรื่องระเบียบ ประเพณี และวัฒนธรรมวิธีปฏิบัติต่าง ๆ ของคนในสังคมก็อาจเรียกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทั้งนี้มีข้อสังเกตได้ว่าเป็นแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์มากนัก ด้วยเหตุนี้นักสังคมศาสตร์จำนวนไม่น้อยจึงไม่นิยมแยกคำว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมออกจากกัน เพราะสุดท้ายแล้วการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีผลกระทบทั้งต่อสังคมและวัฒนธรรมด้วยกัน

ส่วน ฃรงค์ เต็งประชา (2539 : 102) ได้กล่าวถึง การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคม สรุปว่า ถ้าสังคมเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ถือได้ว่าเป็นทฤษฎีทางสังคมเช่นเดียวกับแนวคิดที่ว่า สังคมเป็นผู้กำหนดวัฒนธรรมและเป็นผู้เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม ซึ่งพิจารณาได้จากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและรวมถึงการคิดสร้างสรรค์วัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อใช้ในการ แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วย

อย่างไรก็ตาม สนธยา พลศรี (2541 : 111) ได้กล่าวให้เห็นถึง ความสัมพันธ์ระหว่างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมว่าทั้งสองส่วนมีความสัมพันธ์กันอย่างไรก็ดีจริงในบางครั้งทำให้เข้าใจว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นเรื่องเดียวกัน โดยที่บางครั้งมีการนำเอาการ

เปลี่ยนแปลงทั้งสองอย่างมาไข่นทนกัน เพราะว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงทางบรรทัดฐานและสถานการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในระบบสังคมหรือ โครงสร้างของสังคม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ หรือวิถีแห่งการดำรงชีวิต ซึ่งครอบคลุมทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ

จากที่กล่าวมาแล้วจึงนำสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม หรือเป็นการเปลี่ยนแปลงคนนั่นเอง เป็นการดำรงชีวิตหรือเรียกสั้น ๆ ว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น การรับเอาแบบอย่าง ความเป็นอยู่ในเรื่องของอาหารการกิน การแต่งกาย การพักผ่อนหย่อนใจ เป็นต้น (สุทัตตรา สุภาพ. 2542 : 117)

2.) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

บำรุง สุขพรรณ (ม.ป.ป. : 4) กล่าวถึง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สรุปได้ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมของมนุษย์ไม่เหมือนปกติ โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางด้านวัตถุ ซึ่งได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพดินฟ้าอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป สถานการณ์ทางสังคมไม่ปลอดภัย สภาพทางประชากรมีการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดความขาดแคลนในด้านการครองชีพและการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ตลอดจนการปฏิบัติทางการเมือง ซึ่งมีการนำเอาระบบการปกครองมาใช้กับประชานมากขึ้น

2. การติดต่อสัมพันธ์และประสานทางวัฒนธรรม ซึ่งเมื่อมีเส้นทางคมนาคมสะดวกมากยิ่งขึ้นทำให้การติดต่อสัมพันธ์และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมเป็นไปอย่างรวดเร็ว เช่น การเผยแพร่ศาสนาของ มิชชันนารี หรือพระธรรมทูต การประชาสัมพันธ์ของรัฐบาล และสื่อมวลชน เป็นต้น

3. โครงสร้างของสังคมและลักษณะบางประการของวัฒนธรรม เช่น การเน้นปัจเจกบุคคลมากเกินไป การตั้งสมค่านิยมบางประการที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน เป็นต้น

4. นโยบายรัฐที่สนับสนุนด้านการทูต การค้า และการส่งเสริมเผยแพร่ วัฒนธรรมใหม่ไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ

สำหรับกรณีการ สุขเกษม (2537 : 306) ได้กล่าวสรุปถึงปัจจัยที่เกี่ยวเนื่องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพในอดีตมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาก เพราะผลจากการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพทำให้มนุษย์ต้องอพยพโยกย้ายไปสู่สภาพแวดล้อมใหม่ แต่ปัจจุบันไม่มีผลมากนัก ซึ่งเนื่องจากมนุษย์มีวิวัฒนาการที่ก้าวหน้ามากขึ้น จนสามารถหาทางป้องกันและแก้ไขได้

2. การเปลี่ยนแปลงทางประชากร ในเรื่องของขนาดหรือการกระจายของประชากร ซึ่งปัจจัยนี้มีผลมากต่อสังคม หากประชากรขาดคุณภาพ ขาดการศึกษา ว่างงาน ก็จะส่งผลกระทบต่อไปสู่ด้านอื่น ๆ ของสังคมด้วย

3. การอยู่โดดเดี่ยวและการติดคอ ซึ่งสังคมใดที่มีการติดคอกับสังคมอื่นมักเห็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาและเป็นไปอย่างรวดเร็ว มากกว่าสังคมที่อยู่อย่างโดดเดี่ยว

4. โครงสร้างสังคมและวัฒนธรรม โดยสังคมที่อำนาจส่วนใหญ่อยู่ที่ผู้อาวุโส หรือเป็นสังคมที่เน้นถึงรูปแบบความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม และฝึกให้มีการรับผิดชอบต่อกัน จะมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ต่างจากสังคมที่เน้นปัจเจกบุคคลที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายกว่า

5. ทักษะและคุณค่ากลุ่มต่าง ๆ ในสังคมจะยอมรับการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน ซึ่งอาจจะเป็นในลักษณะทั้งการยอมรับและต่อต้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพื้นฐานของสังคมนั้น ๆ

6. การเล็งเห็นความจำเป็น ซึ่งอัตราการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่กับความจำเป็นที่สมาชิกของสังคมเล็งเห็น

7. พื้นฐานทางวัฒนธรรม ในแง่ของการเพิ่มพูนความรู้และเทคนิคที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ประคิษฐ์คิดค้น หากพื้นฐานทางวัฒนธรรมเจริญขึ้น การเพิ่มจำนวนสิ่งประดิษฐ์และค้นพบจะมากขึ้น

ส่วน สนธยา พลศรี (2541 : 116) ได้กล่าวถึง สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และทางวัฒนธรรม ทอสรุปได้ว่ามีปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

1. การตั้งตนทางวัฒนธรรม หมายถึง การที่หน่วยต่าง ๆ ของสังคมมีการตั้งตนวัฒนธรรม จนส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม
2. วิกฤตการณ์ในสังคม หมายถึง ความวุ่นวายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
3. ความใกล้ชิดวัฒนธรรมอื่น ได้แก่ การรับและถ่ายทอดทางวัฒนธรรมในสังคมที่มีการใกล้ชิดกัน
4. การติดต่อกับวัฒนธรรมอื่นโดยตรง ได้แก่ การที่คนในสังคมมีการติดต่อปฏิสัมพันธ์กันได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ แล้วนำมาสู่สังคมของตน
5. ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีซึ่งก่อให้เกิดการศึกษา ค้นคว้าและประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้ในสังคม
6. ปัจจัยทางประชากร ในด้านคุณภาพและขนาดของประชากรซึ่งมีผลต่อการจัดระเบียบของสังคม การเพิ่ม การลดจำนวนประชากร การย้ายถิ่น มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ของคนในสังคม
7. ปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีอิทธิพลต่อมนุษย์มาก
8. ปัจจัยทางจิตวิทยา ทั้งนี้เนื่องจากโดยธรรมชาติของมนุษย์ชอบการเปลี่ยนแปลง ค้นคว้า และหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ดังนั้นมนุษย์ในทุกสังคมมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีของคนอยู่เสมอ
9. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ เพราะมนุษย์จะต้องมีการบริโภค
10. ปัจจัยทางศาสนาและอุดมการณ์
11. ปัจจัยทางการเมือง
12. ความสนใจและความต้องการของคนส่วนใหญ่ในสังคม จนกลายเป็นประจักษ์

จากแนวความคิดของนักวิชาการที่กล่าวถึง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สรุปได้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น เกิดจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกสังคม เช่น สภาพแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงทางประชากร ทักษะธุรกิจ การเมือง การติดต่อกับสังคมภายนอก ความขัดแย้ง และการรับเทคโนโลยีมาใช้ เป็นต้น

3.) กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

กรรณิการ์ สุขเกษม (2537 :303) ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่า อาจขึ้นอยู่กับกระบวนการทางความคิดของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. การขอยืม คือ เป็นการยอมรับเอาเทคนิคแนวคิดต่าง ๆ มาจากสังคมอื่น ๆ โดยพิจารณาความเหมาะสม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นด้านเทคนิคต่าง ๆ มากกว่าอุดมการณ์หรือความคิด แล้วนำมาปรับใช้ให้เข้ากับสังคมของตน

2. นวัตกรรม คือ การคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้และครอบคลุมไปถึงการเปลี่ยนแปลงและการเกิดใหม่ และรวมถึงการค้นพบและการประดิษฐ์

3. การค้นพบ คือ เป็นการค้นพบข้อเท็จจริงซึ่งไม่เคยทราบมาก่อน ทำให้เกิดความรู้ใหม่ ๆ ขึ้นมา ซึ่งการค้นพบจะเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเมื่อได้มีการพิสูจน์และนำไปใช้ได้ผล

4. การประดิษฐ์ คือ การรวบรวมเทคนิค วิธีการ หรือความคิดความรู้ที่มีอยู่ก่อนแล้วมาประดิษฐ์สิ่งอื่นขึ้นใช้ เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป มีการผสมผสานและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

5. การกระจาย คือ การที่วัฒนธรรมของสังคมหนึ่งกระจายไปสู่อีกสังคมหนึ่ง เนื่องจากแต่ละสังคมจะมีการติดต่อกันซึ่งกันและกัน ซึ่งมีทั้งกระบวนการให้และการรับโดยอาจจะไม่เท่าเทียมกัน แต่จะมากขึ้นหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับพื้นฐานทางวัฒนธรรมของแต่ละสังคม

ฮวัน สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2538 : 112) ได้กล่าวถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมว่า แนวโน้มในปัจจุบันที่สังคมและวัฒนธรรมกำลังเปลี่ยนไปนั้นสามารถวิเคราะห์ถึงกระบวนการที่เข้ามาเกี่ยวข้องได้ดังนี้

1. การเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมือง คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น มีการเปลี่ยนจากการทำเกษตรกรรมมาเป็นอุตสาหกรรม เปลี่ยนจากการอาศัยอยู่ในชนบทมาอยู่แบบเมือง ขอมริบวิถีเมืองมากขึ้น เป็นต้น

2. การเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย คือ การเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม เป็นการพัฒนาเพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ประโยชน์อย่างเต็มที่ เพื่อให้สังคมนั้นเจริญเติบโตซึ่งลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย เช่น มีการจ้างแรงงานประกอบอาชีพอื่นแทนการทำเกษตรกรรม มีการประยุกต์ใช้วิชาการใหม่ ๆ มีการเลื่อนฐานะทางสังคม เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ในครอบครัว มีเครื่องอำนวยความสะดวกมากขึ้น เป็นต้น

3. การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรม คือ กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีหรือเครื่องจักรกลต่าง ๆ อันนำไปสู่การเพิ่มผลผลิตภายในสังคม และเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาระบบทุนนิยม

4. การเปลี่ยนไปสู่ระเบียบบริหารแบบราชการ คือ กระบวนการจัดระเบียบทางสังคมอย่างมีแบบแผน เพื่อปรับปรุงการทำงานให้มีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมาย อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนเป็นความทันสมัย การเปลี่ยนไปสู่ความเป็นเมือง และความเป็นอุตสาหกรรม

ในขณะที่ ชส ตันติสมบัติ (2537 : 117) ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมสรุปได้ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการเคลื่อนไหวปรับตัวอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ บางครั้งอาจเกิดขึ้นอย่างฉับพลัน เช่น การเกิดภัยธรรมชาติ สงครามหรือการถูกบังคับให้โยกย้ายถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นต้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและแบบแผนพฤติกรรมอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอาจเกิดจากการวางแผนจัดการของรัฐ เช่น การปรับเปลี่ยนระบบสาธารณสุข มูลฐาน การส่งเสริมด้านการเกษตร เป็นต้น

สำหรับ สนธยา พลศรี (2541 : 117) ได้กล่าวถึงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมสรุปได้ว่าเป็นผลมาจากกระบวนการของความคิด ซึ่งมีหลากหลายกระบวนการดังนี้

1. การค้นพบ คือ เป็นการค้นพบข้อเท็จจริงที่ไม่เคยรู้จักมาก่อน
2. การประดิษฐ์ คือ เกิดจากการรวบรวมเอาเทคนิค วิธีการหรือความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้วรวมทั้งความรู้ในวัฒนธรรม ซึ่งใช้ในการประดิษฐ์เป็นสิ่งใหม่
3. นวัตกรรม คือ เป็นการคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้
4. การเผยแพร่กระจายทางวัฒนธรรม คือ เกิดขึ้นเมื่อสังคมมีการติดต่อปะทะสังสรรค์กัน ซึ่งมีทั้งการรับและการให้ ทั้งนี้จะมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับพื้นฐานของสังคมนั้น ๆ
5. การขอยืม คือ เป็นการรับเอาเทคนิคจากสังคมอื่นมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมของตน
6. การยกเลิกวัฒนธรรมเดิม คือ เป็นการรับและสะสมของใหม่ซึ่งเมื่อนำมาใช้และเห็นว่าเหมาะสมก็จะละทิ้งในที่สุด
7. การรับเอาวัฒนธรรมใหม่ คือ อาจรับมาเพื่อพัฒนาทดแทนวัฒนธรรมเดิมหรือไม่ทดแทนก็ได้
8. การผสมผสานทางวัฒนธรรม คือ เป็นลักษณะของวัฒนธรรมที่ต่างกันมาพบกันแล้วเกิดการแลกเปลี่ยนหยิบยืมมาใช้ในระยะเวลาที่สมควรและสม่ำเสมอ
9. การกลืนกลายทางวัฒนธรรม คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สืบเนื่องมาจากการผสมผสานทางวัฒนธรรม จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้
10. การถอยหลังเข้าคลอง คือ เป็นการรับเอาแนวคิดหรือวัฒนธรรมใหม่มาใช้แล้วทำให้สูญเสียวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ค้างมา เมื่อถึงจุดหนึ่งจะกลับมาใช้ใหม่ปรากฏว่าได้สูญหาย

ส่วน สุพัตรา สุภาพ (2542 : 118) ได้กล่าวถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยแยกกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงออกเป็นข้อประเด็นดังต่อไปนี้

1. การค้นพบ หมายถึง การได้ค้นพบสิ่งที่มีอยู่แล้ว และสามารถนำสิ่งที่ได้ค้นพบมาใช้ให้เป็นประโยชน์ได้ เช่น การค้นพบแหล่งน้ำมัน แร่ธาตุต่าง ๆ ก๊าซระบบการหมุนเวียนของกระแสโลหิต ไวรัส การค้นพบเป็นปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม นอกจากนี้มีการนำเอาความรู้ใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อช่วยให้สิ่งที่ได้ค้นพบมีประสิทธิผลมากขึ้น

2. การประดิษฐ์ เป็นการนำเอาความรู้ทางวิชาการ หรือเทคโนโลยีมาประดิษฐ์ สิ่งใหม่บางอย่างขึ้นมา เช่น การนำเอาส่วนประกอบของเครื่องจักรกลต่าง ๆ มาประกอบเป็นรถยนต์ ซึ่งการประดิษฐ์นี้ก็มีทั้งการประดิษฐ์ทางวัตถุ

3. การเผยแพร่ ส่วนใหญ่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการเผยแพร่วัฒนธรรม เป็นการกระจายชนกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง การเผยแพร่แบบนี้เกิดได้ทั้งภายในสังคมเดียวกัน หรือในระหว่างสังคมก็ได้ ถ้ามีความสัมพันธ์ต่อกัน

จากแนวความคิดเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า สิ่งสำคัญที่เป็นกระบวนการอันนำไปสู่กระบวนการของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ประกอบด้วย การขอยืมจากสังคมอื่นแล้วได้นำมาใช้ให้เหมาะสมกับสังคมของคน มีนวัตกรรมหรือการคิดค้นประดิษฐ์ใหม่ การค้นพบข้อเท็จจริงซึ่งไม่เคยทราบมาก่อน การประดิษฐ์โดยรวบรวมแนวคิด วิธีการที่มีอยู่มาประดิษฐ์ของใหม่ และรับเอาวัฒนธรรมใหม่มาใช้และผสมผสานกับวัฒนธรรมเดิม แล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสังคมคน

4.) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

รพีพรรณ สุวรรณรัฐโชติ (2530 : 163) ได้กล่าวถึง ผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม สรุปได้ว่า

1. ผลของการค้นพบและการประดิษฐ์ที่มีต่อสังคมจำแนกผลที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1.1 การประดิษฐ์นั้นมีผลต่อสิ่งอื่นด้วย เช่น การประดิษฐ์โทรศัพท์ วิทยุ รถยนต์ ทำให้เกิดความสะดวกสบาย ประหยัดเวลาในการติดต่อสื่อสาร เป็นต้น

1.2 พิจารณาในแง่ความเสียหาย การประดิษฐ์มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเกี่ยวเนื่องไปสู่ด้านอื่น เช่น การประดิษฐ์เครื่องปั่นด้าย ทำให้การแยกเมล็ดฝ้ายมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งผลให้การปลูกฝ้ายเพิ่มขึ้น และขยายตัวไปสู่อุตสาหกรรมสิ่งทออื่น ๆ เป็นต้น

1.3 สามารถนำสิ่งประดิษฐ์ที่ได้มาไปประดิษฐ์สิ่งอื่น ๆ ได้

2. อัตรากาการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เท่ากัน เนื่องจากวัฒนธรรมในแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์กันเมื่อวัฒนธรรมส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลต่อส่วนอื่นด้วย ซึ่งจะส่งผลให้สังคมต้องมีการปรับปรุงให้ส่วนที่เปลี่ยนแปลงไปสัมพันธ์กัน หากการปรับปรุงไม่เป็นผลจะทำให้เกิดความล้มเหลวทางวัฒนธรรม

3. การเปลี่ยนแปลงและปัญหาสังคม ซึ่งปัญหาสังคมจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมนุษย์ไม่ต้องการให้สิ่งนั้นเกิดขึ้นแล้วคิดหาทางแก้ไข หากสังคมใดมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น ปัญหาที่ย่อมจะไม่เกิด แต่เมื่อใดที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมจะประสบปัญหาอย่างเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างของสังคมหรือการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของสังคม เช่น การเพิ่มจำนวนประชากร เป็นต้น

4. ความไม่เป็นระเบียบของสังคมและภาวะศีลธรรมเสื่อม ทั้งนี้เพราะการเปลี่ยนแปลงมีหลายด้าน หากสมาชิไม่สามารถปรับตัวได้จะเกิดความตึงเครียด ความรับผิดชอบชั่วดี ศีลธรรมจรรยาและเป้าหมายในชีวิตถูกทำลาย ซึ่งทั้งหมดล้วนแต่เกิดจากความไม่เป็นระเบียบของสังคม

5. วัฏจักรแห่งความเป็นระเบียบและไม่เป็นระเบียบของสังคมซึ่งหมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคม ซึ่งสังคมพยายามจัดระเบียบสังคมวัฒนธรรมให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลง เพื่อไม่ให้เกิดความล้มเหลวทางวัฒนธรรม

6. การเปลี่ยนแปลงสังคมกับการวางแผน คือ การที่สมาชิกของสังคมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสังคมให้มีสภาพดีขึ้น โดยการวางแผนและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกในสังคม

ส่วนขบวนการ พอลกรี (2537: 27) ได้กล่าวถึงผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม พอจะสรุปได้ว่า

1. ผลของการค้นพบและการประดิษฐ์ต่อสังคม ซึ่งการประดิษฐ์สิ่งหนึ่งจะมีผลถึงสิ่งอื่นด้วย และในแง่ของความตึงเครียดจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและมีผลต่อไปอีกด้วย

2. อัตรากาการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปโดยไม่ทัน เนื่องจากวัฒนธรรมมีความสัมพันธ์กัน เมื่อส่วนหนึ่งส่วนใดเกิดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลต่อส่วนอื่น ๆ ด้วย

โดยทั่วไปจะมีการปรับให้เข้ากันแต่บางครั้งการปรับทำให้เกิดการฉ้อทางวัฒนธรรม เพราะการเปลี่ยนที่เกิดขึ้นในอัตราที่ไม่เท่าเทียมกัน

3. การเปลี่ยนแปลงและปัญหาสังคม เงื่อนไขที่ทำให้เกิดปัญหาสังคม คือ มนุษย์ไม่สมปรารถนา ปกติแล้วสังคมจะไม่มีปัญหาหากสังคมนั้นมีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นแฟ้น รวมทั้งสถาบันและพฤติกรรมของสังคมมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ยอมรับในคุณค่าของสังคม แต่เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมจะหลีกเลี่ยงปัญหาไม่พ้น เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาว่างงาน ปัญหาที่อยู่อาศัย เป็นต้น

4. ความไม่เป็นระเบียบของสังคมและบุคคล เมื่อวัฒนธรรมเกิดความไม่เป็นระเบียบ คนในสังคมจะรู้สึกขาดความมั่นคง ศีลธรรมและเป้าหมายในชีวิตถูกทำลายลง เพราะส่วนหนึ่งมาจากการที่สังคมเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน เมื่อสมาชิกไม่สามารถปรับตัวได้ ความสับสนต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นก็ตามมา

5. วัฏจักรแห่งความเป็นระเบียบและไม่เป็นระเบียบของสังคม กล่าวคือ เมื่อสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบ ทำให้มีการจัดระเบียบสังคมขึ้นเพื่อไม่ให้เกิดความฉ้อทางวัฒนธรรม

สำหรับ ธนธยา พลศรี (2541 : 120) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมว่า มีผลกระทบต่อมนุษย์และสังคมในหลายด้านดังนี้

1. ทำให้มนุษย์เกิดความสับสนว้าวุ่นในด้านต่าง ๆ เช่น การประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ขึ้นมาแทนการใช้แรงงานมนุษย์ เป็นต้น

2. ทำให้เกิดการขยายตัวทางการผลิตสินค้าและสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมา

3. ทำให้เกิดการวางแผนพัฒนาสังคม

4. ก่อให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยน วัฒนธรรมของมนุษย์ในแต่ละสังคม มีผลให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนไปจากเดิม

5. ก่อให้เกิดความฉ้อทางวัฒนธรรมได้หากอัตราการเปลี่ยนแปลงระหว่างวัฒนธรรมทางวัตถุกับไม่ใช่วัตถุเกิดขึ้นไม่เท่ากัน

6. ก่อให้เกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคม ทั้งนี้เพราะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม คนในสังคมมีทั้งที่สามารถปรับตัวได้และไม่

สามารถปรับตัวได้ทัน จึงนำไปสู่การต่อต้านและขัดแย้ง ซึ่งนำไปสู่ความไม่เป็นระเบียบของสังคม

7. ก่อให้เกิดปัญหาสังคม หากการเปลี่ยนแปลงนั้นทำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น มลพิษ อาชญากรรม ฆาตพิศ เป็นต้น

จากทัศนะของนักวิชาการที่กล่าวถึง ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง สรุปได้ว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ก่อให้เกิดประโยชน์เมื่อมีการคิดค้นประดิษฐ์ใหม่ แต่เป็นปัญหาทางสังคมเมื่อคนในสังคมไม่สามารถปรับตัวได้ทัน การประดิษฐ์ใหม่ทำให้เกิดความสะดอกสบายในการดำเนินชีวิตประจำวัน เกิดการขยายตัวด้านการผลิต ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีการวางแผนในการพัฒนาแค่การประดิษฐ์ไม่ทันทำให้สังคมเกิดการฉ้อหลังทางวัฒนธรรมซึ่งทำให้สภาพความเป็นอยู่อาจจะยุ่งยากมากขึ้น

2. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

1.) ความหมายของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

จากการที่มนุษย์ต้องการสนองความต้องการด้านการบริโภค ระบบเศรษฐกิจจึงเป็นพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญระบบหนึ่ง โดยที่สังคมต้องแสวงหาสิ่งของหรืออาหารมาบริโภค อันเป็นธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์ ความต้องการนี้ได้พัฒนาขึ้นมาเรื่อย ๆ จนเกิดพฤติกรรม ซึ่งได้แก่ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ผลผลิตที่ได้มานั้นให้ประโยชน์อย่างยุติธรรมแก่สมาชิกในสังคมมากที่สุด ด้วยเหตุนี้หน้าที่ของระบบเศรษฐกิจจึงได้แก่ การผลิตการแจกจ่าย การบริโภค และการแลกเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ในอดีตระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนหมู่บ้านเป็นระบบเศรษฐกิจดั้งเดิมในด้านการผลิต การแลกเปลี่ยน การบริโภค และการแจกจ่ายเพื่อใช้อุปโภคและบริโภคพอประทังชีวิตในครัวเรือนเท่านั้น ครั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากขึ้น ระบบการผลิต การแจกจ่าย การบริโภค การแลกเปลี่ยนก็เปลี่ยนแปลงอย่างไรก็ตามได้มีนักวิชาการให้ความหมายเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไว้ดังนี้

ธัญญา ธัญญาวิวัฒน์ (2520 : 6) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชนบท หมายถึง การที่ชาวบ้านที่เป็นชาวนาชนบทได้รู้จักใช้เทคนิค หรือวิทยาการสมัยใหม่ ๆ ในการนำมาใช้ผลิตเพิ่มมากขึ้น

ส่วน สมศักดิ์ ศรีต้นศิสุข และคณะ (2532 : 19 - 20) ได้กล่าวว่า ระบบเศรษฐกิจ เป็นระเบียบพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญระบบหนึ่งของมนุษย์ ที่ทำให้มนุษย์ต้องแสวงหาสิ่งของหรืออาหารมาบริโภค ความต้องการนี้ได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จนถึงได้สร้างแบบแผนพฤติกรรม ได้แก่ กฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ระเบียบต่าง ๆ เพื่อให้ได้ผลผลิตที่ได้มานั้นให้ประโยชน์อย่างยุติธรรมแก่สมาชิกในสังคมให้ได้มากที่สุด ดังนั้นหน้าที่ของระบบเศรษฐกิจ ได้แก่ การผลิต การแจกจ่าย การบริโภค และการแลกเปลี่ยน

สำหรับ วิสุทธิ์ จารัตพันธุ์ (2533 : 5) ได้กล่าวสรุปว่าการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หมายถึง พฤติกรรมและความสัมพันธ์เชิงเศรษฐกิจของมนุษย์ในกระบวนการผลิต การแจกจ่าย การแลกเปลี่ยนและการบริโภคสิ่งของต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้ผลิตขึ้น

นอกจากนี้ สมศักดิ์ ศรีต้นศิสุข (2534 : 78 - 79) ยังได้เสนอสมมติฐานถึงหลักของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไว้ดังต่อไปนี้

1. การที่รัฐบาลได้มีการลงทุนในการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่าง ๆ มากมายและส่งผลกระทบที่เกิดจากการพัฒนาดังกล่าว ทำให้หมู่บ้านที่เดิมเคยมีสภาพการเป็นอยู่ที่เรียบง่าย หรือมีเศรษฐกิจแบบยังชีพ กลับมาเป็นหมู่บ้านที่เน้นการผลิตเพื่อการค้ามากขึ้น จึงต้องเข้าไปผูกพันกับราคาของสินค้าในระดับประเทศ และในระดับโลกมากยิ่งขึ้นเรื่อย

2. การติดต่อกับมีการพึ่งพากันระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทได้มากขึ้น สังคมเมืองได้มีการพัฒนาไปสู่สังคมของอุตสาหกรรม จึงมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จากชนบทมากยิ่งขึ้น ทำให้อาชีพเกษตรกรกรรมได้กลายเป็นเจ้าของกิจการที่ไม่ใช่การเกษตรต่าง ๆ รวมทั้งเป็นกรรมกรในภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ คนรวยที่มีเงินทุนมีแนวโน้มที่จะลงทุนในการขนส่งและการค้า ซึ่งได้กลายเป็นเกษตรกรและพ่อค้า หรือเป็นพ่อค้าอย่างเต็มยศหรืออย่างเคียวก็ได้

3. เมื่อเกิดการคิดค้ระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะการแพร่กระจายของระบบการค้า จะก่อให้เกิดการสะสมทุนทรัพย์เนื่องจากแต่ละคนสะสมได้ไม่เท่ากัน จึงก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนอย่างที่ไม่เคยเป็นแบบนี้มาก่อน รูปแบบของทรัพย์สินที่สำคัญที่สุดคือที่ดิน ทั้งนี้แบบแผนของการถือครองที่ดินอาจจะนำไปสู่การแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจในหมู่บ้าน

4. สภาพนิเวศวิทยาในหมู่บ้านก็มีผลต่ออัตราของการปรับปรุงและต่อการพัฒนาในด้านอาชีพเกษตรกรรม ทั้งนี้เนื่องจากว่าเมื่อสภาพแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ของหมู่บ้านมีการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นจึงมีการฝังรากลึกลงมาปรับปรุงความเป็นอยู่ต่าง ๆ ให้ดีขึ้นตลอดไป

จริธา ชูตอน (2538 : 18) เป็นผู้ที่ได้อ้างถึง ทศนะของนักเศรษฐศาสตร์ชาวพุทธในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานการครองชีพ หรือในรูปแบบของการบริโภคว่ามาตรฐานของการครองชีพน่าจะอยู่ที่การอยู่ดีกินดีให้ได้มากที่สุด และรูปแบบของการบริโภคให้ได้น้อยที่สุด แต่การผลิตโดยคือองอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นนั้นนับได้ว่าเป็นวิธีการทางเศรษฐกิจที่มีเหตุมีผลมากที่สุด

จากแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ในด้านพฤติกรรมและความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในกระบวนการผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน การแจกจ่ายสิ่งที่มีมนุษย์เป็นผู้ผลิตขึ้น

2.) ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ศุคใจ ฉายศรี (2530 : 21 – 26) ได้อ้างถึง ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไว้ดังนี้

1. ทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรธรรมชาตินับว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะเหตุว่าทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่มนุษย์ใช้ในการดำรงชีวิตนั้น มีอยู่จำกัดทั้งปริมาณและคุณภาพคั้งนั้น ถ้าประเทศใดหรือชุมชนใดมีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ เช่น มีที่ดินอุดมสมบูรณ์ มีอากาศไม่ร้อนและหนาวจัด มีแร่ธาตุสัตว์และพืชสมบูรณ์ นับว่าเป็นปัจจัยในการผลิตที่สำคัญ

สามารถนำมาใช้ประโยชน์อันจะทำให้ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้นได้ ฉะนั้นทรัพยากร จึงมีความสำคัญมากโดยเฉพาะในระยะสั้น ๆ ของการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่เมื่อประชากร มีความรู้ความชำนาญเพิ่มขึ้น สามารถผลิตปัจจัยประเภททุนมากขึ้น และเมื่อมีการพัฒนา ทางด้านอุตสาหกรรมมากขึ้น อาจใช้ทรัพยากรธรรมชาติน้อยลง

2. แรงงาน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจำเป็นต้องอาศัยแรงงาน โดยเฉพาะ แรงงานที่มีความรู้ความชำนาญ กล่าวคือ การกสิกรรมจะมีประสิทธิภาพสูงถ้ากสิกร รู้จักใช้ปุ๋ย ฆาน้ำแมลง และเพาะปลูกพืชต่าง ๆ ความหลักวิชาการ ในทางเศรษฐศาสตร์ ถือว่าคนหรือแรงงานเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด ถ้าปราศจากคนหรือแรงงานแล้ว การผลิตสินค้าและบริการต่าง ๆ ไม่สามารถทำได้ สำหรับแรงงานในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การใช้แรงงานโดยได้รับค่าตอบแทนสำหรับบริการจากแรงงาน เป็นตัวเงิน หรือสิ่งของเท่านั้น การใช้แรงงานโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงินจึงไม่หมายถึง “แรงงาน” เช่น การทำงานบ้านของแม่บ้าน การพยายามอบรมสั่งสอนบุตร ฯลฯ ซึ่งงาน เหล่านี้ไม่ได้รับค่าตอบแทนเป็นตัวเงิน แรงงานในที่นี้จึงหมายถึงบริการจากคนซึ่งก่อให้เกิดผลผลิตทั้งที่เป็นสิ่งของและบริการ เช่น ชวนาผลิตข้าว หมอรักษาคณไข เป็นต้น

3. ทุน นักเศรษฐศาสตร์ส่วนใหญ่ต่างมีความเห็นพ้องต้องกันว่า “ทุน” มี บทบาทสำคัญยิ่งในการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ จึงได้ให้ความหมายของทุนอย่าง กว้างขวางคือ หมายถึงสินทรัพย์หรือบริการใด ๆ ที่ก่อให้เกิดการขยายตัวของผลผลิตเพิ่มขึ้น ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ความความหมายนี้สามารถแบ่งทุนออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

3.1 สินค้าประเภททุน ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ทำให้ สมรรถภาพการผลิตสินค้าขยายตัวขึ้นโดยตรง

3.2 สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตของ ประชากร เช่น การศึกษา การอนามัย การสาธารณสุข ที่อยู่อาศัย ตลอดจนอาหารที่มี คุณประโยชน์และถูกลักษณะ

3.3 สิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น ไฟฟ้า โทรศัพท์ ถนนหนทาง ทางรถไฟ ท่าเรือ สนามบินที่ใช้ขนส่ง เป็นต้น

4. ที่ดิน ที่ดินมีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประชาชน ในหลาย ๆ ด้าน คือ ดินเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญสำหรับการผลิตทางเกษตรกรรม ในปัจจุบันภาวะการถือครองที่ดินของเกษตรกรจึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะจุดสำคัญอยู่ที่ดินนั้น ถ้าเป็นดินเช่าจะทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น ในการเพิ่ม รายได้หากไม่มีค่าเช่าที่ดินการเพิ่มรายได้จะทำได้ดีขึ้น (พิสิษฐ์ ศติผลิต. 2528 : 3) ดังนั้นที่ดินจึงเป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำระหว่างคนรวยกับคนจน การถือครองที่ดินมีความสำคัญต่อเกษตรกรในชนบท ดังนี้

4.1 การถือครองที่ดิน เป็นเรื่องซึ่งถึงสภาพภาพทางเศรษฐกิจของคนใน ชนบท และเป็นรากฐานของอำนาจ เพราะผู้ที่มีดินครอบครองมาก ๆ ใช้นั้น เป็นที่ร่ำรวย และมีอำนาจในสังคม ในขณะที่ความยากจนเป็นสาเหตุให้เกษตรกรต้องสูญเสีย กรรมสิทธิ์ที่ดินไป จึงมีอำนาจต่อรองทางเศรษฐกิจต่ำ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ต้องหันไป พึ่งนายทุนเงินกู้เพราะไม่อาจกู้ยืมเงินจากสถาบันของรัฐ เนื่องจากไม่มีทรัพย์สิน ค่าประกันชุมชนที่มีเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ดินเป็นของตนเองจึงยอมได้เปรียบกว่าชุมชน ที่มีเกษตรกร ซึ่งไม่มีที่ดินครอบครองเป็นของตนเอง

4.2 เกิดความยุติธรรมในการกระจายรายได้ เพราะเกษตรกรต้องเช่าที่ดิน เกษตรกรเป็นผู้ลงทุน แต่เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้วเจ้าของที่ดินซึ่งส่วนใหญ่จะไม่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จะแบ่งผลผลิตไปจำนวนหนึ่งทำให้เกษตรกรตกอยู่ในภาวะ ยากจน เพราะรายได้ไม่พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง หรือขาดทุนรอนที่จะปรับปรุงพืชผล ให้ดีขึ้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว ภาวะถือครองที่ดินยังมีอยู่ในชนบท เป็นปัจจัยที่ทำให้ การเกษตรอาจจะมีรายได้สูงหรือต่ำ จากการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ พบว่า ปัญหาที่ดิน สามารถแยกได้เป็น 3 ประเภท คือ ปัญหาการไร้ที่ดินทำกิน ปัญหาการเช่าที่ดิน ปัญหาเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ที่ดิน

จากปัญหาทั้ง 3 ประเภทนี้ ปัญหาการไร้ที่ดินทำกินเป็นปัญหาที่รุนแรงที่สุด สาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาไร้ที่ดินทำกินอาจสันนิษฐานได้ว่า น่าจะมีสาเหตุมาจากสูญเสีย ที่ดินอันเนื่องมาจากภาระหนี้สินเพิ่มพูน เพราะประสบความล้มเหลวทางการเกษตรก็ได้

5. ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในทัศนะของนักเศรษฐศาสตร์ เช่น ชุมปีเตอร์ (Joseph A. Schumpeter) (รัตนา ๓๓๓๓ : 2524 : 46) มีความเห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจ คือ การเปลี่ยนแปลงในเทคนิควิทยาการที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ ปรากฏการณ์ที่เรียกว่า การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นการเปลี่ยนแปลงในเทคนิควิทยาการ เพื่อหาส่วนผสมของปัจจัยการผลิตใหม่ ๆ ซึ่งเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นความก้าวหน้าทางวิทยาการหรือเทคโนโลยี จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อเกษตรกร กล่าวคือ ทำให้เกษตรกรของไทยพัฒนาไปในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มีการใช้น้ำชลประทานเพื่อการเพาะปลูก มีการใช้เครื่องมือทุ่นแรง ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีเพื่อกำจัดศัตรูพืช เทคโนโลยีเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยสำคัญที่สุดปัจจัยหนึ่งซึ่งปราศจากเสียแล้ว การดำเนินงานของระบบเศรษฐกิจจะขาดสรรพภาพ (วิชิต ๗ ป้อมเพชร. 2528 : 16) จึงกล่าวได้ว่าความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดที่กำหนดการลงทุน เพราะมีการลงทุนอย่างไม่ขาดระยะในปัจจุบันนี้ก็เนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทั้งที่เป็นเทคโนโลยีรูปธรรม (hard ware) และที่เป็นนามธรรม (Software) เทคโนโลยีรูปธรรม ประกอบด้วย เครื่องจักร อุปกรณ์ส่วนประกอบวัสดุพลังงาน ฯลฯ ซึ่งจำเป็นสำหรับการผลิตสินค้าและบริการ ส่วนเทคโนโลยีนามธรรม คือ ความรู้ในการผลิต (Techinal Knowhow) ซึ่งรวมถึง ความรู้ในกระบวนการผลิตต่าง ๆ ด้วย

เทคโนโลยีทั้งรูปธรรมและนามธรรม แม้จะช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น แต่การใช้อย่างไม่เหมาะสม หรือใช้อย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็อาจจะไม่เกิดผล ทำให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้นทั้งอาจเป็นอันตรายต่อเกษตรกรและต่อสังคมได้ เช่น การใช้สารเคมีอย่างไม่เหมาะสมไม่เพียงแต่จะเป็นโทษกับคนเท่านั้น แต่ยังเป็นอันตรายกับสัตว์เลี้ยงและสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ การใช้ปุ๋ยเคมีในไร่นา แม้จะทำให้ผลผลิตต่อไปเพิ่มขึ้น แต่เมื่อเกษตรกรใช้ปุ๋ยเคมีไปนาน ๆ โดยไม่มีการเสริมสร้างปุ๋ยอินทรีย์เข้าไปในดินเลย ในที่สุดดินก็จะแข็งกระด้างไม่มีผลดีต่อการเพาะปลูก

จะเห็นได้ว่าการใช้เทคโนโลยีแผนใหม่ดังกล่าว แม้ว่าจะมีคุณอนันต์ แต่ก็อาจมีโทษมหันต์คือคนสัตว์และสิ่งแวดล้อมได้ ถ้าหากมีการใช้อย่างไม่เหมาะสม ดังนั้นการอบรมเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรจึงเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกษตรกรได้ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เป็นประโยชน์แก่การเพิ่มผลผลิตมากขึ้น

3.) กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

อันที่จริงแล้วกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจมิได้เป็นสิ่งที่แยกอยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่มีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงหรือเติบโตทางวัฒนธรรมไทยน้อยที่เดียว จะเห็นได้ในหลาย ๆ กรณีการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดมีขบวนการปรับปรุงแก้ไขวัฒนธรรมเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือการโค่นล้มผู้ปกครองบ้านเมืองมักจะอ้างเอาภาวะเศรษฐกิจที่เสื่อมโทรมของสังคมมาเป็นสาเหตุอยู่เสมอ นักวิชาการกลุ่มนิคมมาร์กซ์ถึงกับเชื่อถือว่าภาวะเศรษฐกิจของสังคมคือตัวการสำคัญที่กำหนดการเปลี่ยนแปลงในลักษณะอื่น ๆ ของวัฒนธรรม

หากพิจารณาตภาวะทางเศรษฐกิจของสังคมใน 3 ระดับ คือ เศรษฐกิจของสังคมโดยส่วนรวม เศรษฐกิจของชนชั้น และเศรษฐกิจของเอกชนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของสังคมโดยส่วนรวม เราจะพบว่าหากตภาวะเศรษฐกิจมีความคงตัวอยู่กับที่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในระยะเวลาอันยาวนานอาจมีส่วนทำให้วัฒนธรรมด้านอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเชื่องช้าด้วย หรือถ้าหากภาวะทางเศรษฐกิจทรุดโทรมลงอย่างมากแล้วก็อาจมีผลให้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วก็อาจเป็นได้โดยสรุปก็คือตภาวะทางเศรษฐกิจของสังคมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม สำหรับเศรษฐกิจชนชั้นเราจะพบว่าหากมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว เศรษฐกิจของชนชั้นอาจถูกกระทบกระเทือน แต่ผลของแต่ละชนชั้นที่เกิดขึ้นอาจแตกต่างกันออกไปตามสถานภาพทางสังคมที่มีอยู่ บางชนชั้นอาจพบว่าสถานะเศรษฐกิจของกลุ่มคนตกต่ำลงแต่บางชนชั้นกลับได้เปรียบทางเศรษฐกิจหรือสถานภาพของชนชั้นอาจกลับดีขึ้นหรือเกิดมีชนชั้นใหม่ขึ้นมาในสังคมแทนที่ชนชั้นซึ่งสลายตัวไปก็ได้ ในเรื่องของเศรษฐกิจเอกชน ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมย่อมส่งผลกระทบต่อโดยตรงต่อฐานะเศรษฐกิจให้คงอยู่หรือล่มสลายได้ แต่บางคนก็สามารถเอาชนะความผันผวนทางเศรษฐกิจด้วยการเปลี่ยนอาชีพ คำนิยม และพฤติกรรมในเรื่องส่วนอื่น ๆ ได้ทันทำให้สามารถกอบกู้ฐานะทางเศรษฐกิจของคนไม่ให้ล้มสลายได้จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเจริญรุ่งเรืองหรือความตกต่ำทาง

เศรษฐกิจของเอกรชนนั้นเป็นผลของการปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่แตกต่างกันไปของแต่ละบุคคลได้ทันหรือไม่เป็นสำคัญ ในการนี้เราจะพบว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลนั้นย่อมมีอยู่เสมอไม่ว่าเขาเหล่านั้นจะอยู่ในสังคมใด ชนชั้นใด หรือเป็นสมาชิกของวัฒนธรรมใดก็ตาม ความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้แหละทำให้เกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ซึ่งทำให้คนบางคนได้กลายเป็นหัวหน้า ผู้นำ นักบริหาร พ่อค้า นักธุรกิจ ชาวไร่ ชาวนา ที่ยากจนหรือร่ำรวย อย่างไรก็ตาม ได้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว การปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ได้สำเร็จมิใช่เรื่องง่ายนักวัฒนธรรมเดิมมักเป็นเรื่องที่สละทิ้งได้ยาก จึงพบอยู่เสมอว่าผู้ที่มีความคิดอ่านก้าวหน้าหรือทวกรนอกกรอบในบัจจุบันบางท่านเท่านั้นที่สามารถปรับตัวได้เร็วกว่าในสถานการณ์ได้คือ (สนิท สมัยการ. 2525 : 109 - 114)

อาจกล่าวได้ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของสังคมย่อมมีความสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมอย่างใกล้ชิด ในบางครั้งเศรษฐกิจอาจเป็นสาเหตุหรือตัวการสำคัญในการนำเปลี่ยนแปลงในลักษณะอื่น ๆ ของวัฒนธรรมแต่ในหลาย ๆ กรณีค่านิยมและความเชื่อหรือวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมได้กลายเป็นตัวจำกัดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงเป็นกระบวนการที่มีได้แยกออกอย่างใด ๆ และถ้าจะสรุปว่าเศรษฐกิจต้องเปลี่ยนแปลงก่อนแล้ววัฒนธรรมด้านอื่น ๆ จึงจะเปลี่ยนแปลงตามไปด้วยเสมอไปนั้นน่าจะขัดกับความเป็นจริงกับสิ่งที่ปรากฏในสังคมไม่น้อย ซึ่งเห็นได้จากการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในบางส่วนไม่สามารถได้ผลดีเท่าที่ควรก็เพราะคนส่วนใหญ่ยังผูกมัดอยู่กับ

* ชนชั้นในที่นี้ คือ ลักษณะของการค่านิยมชีวิต หรือแบบการค่านิยมชีวิตของแต่ละกลุ่มคน ซึ่งแตกต่างกันไปตามพื้นฐานทางครอบครัว ฐานะเศรษฐกิจระดับการศึกษา ลักษณะของอาชีพที่ทำ ทัศนคติในการบริโภค การใช้เวลาและการสนทนาการต่าง ๆ

ค่านิยมและวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างเหนียวแน่น ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม และวัฒนธรรมบางอย่างจะต้องกระทำไปพร้อม ๆ กับกระบวนการเปลี่ยนแปลง หรือการพัฒนาทางเศรษฐกิจ

4.) ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจย่อมส่งผลกระทบต่อสังคมทั้งสองด้าน คือ ด้านที่ก่อให้เกิดประโยชน์และผลเสียที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ในที่นี้จะกล่าวถึง ผลกระทบของทั้งสองด้านครบคู่กันไป

ประการแรก จะเห็นได้ว่าจากการที่รัฐบาลลงทุนในการพัฒนาสาธารณูปโภค ขันพื้นฐานต่าง ๆ อย่างมากมาย เช่น การสร้างถนนเชื่อมต่อระหว่างเมืองกับหมู่บ้าน ที่อยู่ห่างไกลกับเมืองต่าง ๆ หรือระหว่างหมู่บ้านกับหมู่บ้านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางเศรษฐกิจทั้งด้านการผลิตการแลกเปลี่ยนและการจำหน่ายอย่างกว้างขวาง ผลกระทบ ที่เกิดจากการพัฒนาดังกล่าวได้ทำให้หมู่บ้านที่เดิมเคยมีสภาพเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ และมี เศรษฐกิจแบบยังชีพกลายเป็นหมู่บ้านที่เป็นการผลิตเพื่อการค้า ซึ่งต้องเข้าไปผูกพัน กับราคาสินค้าของตลาดระดับประเทศและระดับโลกสังคมที่มีลักษณะเช่นนี้มีความ ซับซ้อนมากขึ้น ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบ เกิดการแข่งขันทั้งด้านทุนกระบวนการ ผลิต การจำหน่าย ผลที่เกิดต่อเนื่องไปก็คือเกิดความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์อย่าง กว้างขวาง (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. 2538: 25)

ประการที่สอง การติดต่อพึ่งพาระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบทที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่สังคมเมืองได้พัฒนาไปสู่สังคมอุตสาหกรรมทำให้เกิดความจำเป็นต้องใช้ ทรัพยากรต่าง ๆ จากชนบทมากขึ้น อาริพจากการทำการเกษตรอย่างเดิมมาแต่เดิม ได้กลายเป็นอาริพหลากหลาย ซึ่งมีใช้การเกษตรต่าง ๆ เพื่อนำทรัพยากรไปป้อน โรงงานอุตสาหกรรมเท่านั้น ผู้คนไม่น้อยได้เข้าไปเป็นกรรมกรในภาคอุตสาหกรรม ต่าง ๆ ละทิ้งอาริพเกษตรอันเป็นอาริพเดิมของตนเอง ในขณะที่คนรวยซึ่งมีทุนทรัพย์ มีแนวโน้มที่จะลงทุนในการขนส่งและการค้ามากขึ้น หรือไม่ก็กลายเป็นชาวนา และพ่อค้าที่ร่ำรวย หรือไม่ก็เป็นที่ของอย่างเดียว (สุเกศินี สุภีระและมันทนา สามารถ. 2527 : 55 - 68) ในขณะที่คนยากจนเป็นได้แค่กรรมกรในโรงงานหรือใน

กิจการต่าง ๆ ที่ขาดความมั่นคง ปัญหาของกลุ่มคนดังกล่าวนี้ยังมีเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ประการที่สาม เมื่อมีการติดต่อกันระหว่างสังคมเมือง และสังคมชนบทมากขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยเฉพาะด้านการแพร่กระจายของระบบเศรษฐกิจการค้าทำให้เกิดการสะสมทุนทรัพย์อย่างกว้างขวาง แต่เนื่องจากแต่ละคนมีกำลังทรัพย์ในการสะสมได้ไม่เท่ากัน ผลที่ตามมาคือทำให้เกิดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ทั้งนี้เพราะสะสมทุนทรัพย์ที่มากน้อย ได้ส่งผลต่อการถือครองที่ดิน แบบแผนการถือครองที่ดินอาจนำไปสู่การแบ่งชนชั้นทางเศรษฐกิจในหมู่บ้าน (นิตี กติโกศล. 2527 : 25 - 27) นอกจากนี้ยังส่งผลต่อการประกอบการต่าง ๆ ในสังคมซึ่งคนยากจนมีโอกาสน้อยลง อีกทั้งทำให้ประชาชนได้ยอมรับวัฒนธรรมของสังคมเมืองต่าง ๆ มาประพศิตั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งมุมหนึ่งดูเหมือนว่าเกิดความสะดวกสบาย แต่อีกมุมหนึ่งกลายเป็นปัญหาทางสังคมก็มี เช่น ระบบครอบครัว และเครือญาติมีความผูกพันกันน้อยลง เป็นต้น

ประการสุดท้าย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อสภาพนิเวศวิทยาของหมู่บ้าน และทำให้ทรัพยากรของชุมชนเกิดความจำกัด ในด้านสภาพนิเวศวิทยาจะมีทั้งการเปลี่ยนแปลงที่คืบคลานและเกิดความสูญเสียชีวิต กล่าวคือ หลายส่วนอาจจะได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นที่คนมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นเนื่องจากการนำเอาวิชาการสมัยใหม่มาใช้ส่งผลให้มีรายได้มากขึ้นสามารถนำรายได้มาปรับปรุงความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นได้ (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. 2527 : 86 - 87) แต่ที่ดินหลายส่วนอาจจะเสื่อมโทรมลงเนื่องจากการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้านการเกษตรหรือระบบของอุตสาหกรรมบางอย่างที่ไม่ดีพอได้ทำลายสภาพนิเวศวิทยาของหมู่บ้าน โดยเฉพาะสภาพธรรมชาติทั้งพืช สัตว์ และแม่น้ำลำคลอง นอกจากนี้หากพิจารณาในด้านความจำกัดของทรัพยากรที่มีน้อยลงในขณะที่ผู้คนเพิ่มมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านต้องออกไปทำงานกับชุมชนภายนอกเพื่อหารายได้จากแหล่งอื่นมาจุนเจือครอบครัว หรือไม่ก็อพยพไปทำมาหากินยังแหล่งอื่น ซึ่งก่อให้เกิดทั้งผลดีและเกิดปัญหาสังคมตามมาอย่างมากมายก็มี

จะเห็นได้ว่าผลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในโลกที่ตามดังกล่าว ซึ่งเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตนเองมาสู่เศรษฐกิจแบบตลาด โดยมีการค้าขาย

ทั้งพืชผลทางเกษตรกรรมและการพัฒนาอุตสาหกรรมพร้อมกัน ไปนั้นผลก็คือมักมีปัญหา
 สังคมคิดความมาด้วยเสมอ ปัญหาสังคมที่ทราบกันดีประการหนึ่งคือ การฉ้อฉล
 ของธรรมเนียมประเพณีในด้านความช่วยเหลือร่วมมือรูปแบบต่าง ๆ ระบบเศรษฐกิจ
 การเงิน หรือเศรษฐกิจตลาดทำให้การพึ่งพาอาศัยร่วมมือกันหมดความจำเป็นเพราะใคร
 มีเงินก็สามารถจ้างแรงงานหรือซื้อหาสิ่งจำเป็นได้ง่าย ธรรมเนียมประเพณีสำคัญของ
 สังคมไร่นาจึงมักแตกสลายลงอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้ในกระบวนการของการผลิต
 เพื่อขายหรือเพื่อตลาดทำให้เกษตรกรตกเป็นผู้เสียเปรียบหลายประการ เกษตรกร
 จำนวนมากจึงยากจนลงอย่างรวดเร็ว และมีไม่น้อยต้องตกเป็นหนี้สินของพ่อค้า
 และนายทุน จำนวนชาวไร่นาที่ไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ผล
 จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงมักมีผลดีกับกลุ่มคนน้อยแต่คนกลุ่มใหญ่มักประสบ
 กับปัญหา ซึ่งบางครั้งก็ยากต่อการแก้ไข

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม
 และเศรษฐกิจในระดับชุมชนมีดังต่อไปนี้

เสรี พงษ์ภักย์ (2534 : 183) ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ
 สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านกำลังพัฒนา ศึกษากรณีบ้านหนองคำ ตำบลโสภณ
 อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การมีระบบคลองส่งน้ำชลประทานเข้าไปบริการ
 จำหน่ายให้เกษตรกรนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและปรับปรุง
 วิธีการต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพ โดยชาวบ้านได้นำวิชาการเกษตรแผนใหม่มาใช้
 ส่งเสริม มีเครื่องมือที่ทันสมัยมาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางการเกษตร เป็นการ
 เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวบ้านที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ หรือความเชื่อ
 คั้งเดิมหันมายอมรับแนวคิดใหม่ในการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน (2527 : 164 - 166) ได้ศึกษาถึง
 “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น คือ
 หมู่บ้านอัมพวันและหมู่บ้านคำแก่นคูณ” ตำบลม่วงหวาน อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
 ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะทั่ว ๆ ไปของชุมชนทั้งสองแห่งคล้ายคลึงกันในด้านแบบแผน

การตั้งถิ่นฐานเป็นแบบกระจุก อาชีพหลัก คือ การทำนา สมาชิกภายในครัวเรือนเฉลี่ยประมาณ 6 คน สมาชิกภายในครัวเรือนที่กำลังเรียนหนังสืออยู่เฉลี่ยประมาณ 2 คน และรู้จักการวางแผนครอบครัวทำให้โครงสร้างของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม สำหรับลักษณะที่แตกต่างกันก็ คือ ที่นาของหมู่บ้านอัมพวันส่วนใหญ่อยู่ในเขตชลประทานเกือบทั้งหมด ส่วนที่นาของหมู่บ้านคำแก่นคูณอยู่ในเขตชลประทานเป็นส่วนน้อย

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนทั้งสองแห่ง คือ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และการสื่อสารมวลชนส่วนปัจจัยในนิเวศวิทยา และบุคลิกภาพของปัจเจกบุคคล ปัจจัยภายนอกจะมีอิทธิพลมากกว่าปัจจัยภายในต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละชุมชนนั้น

ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยทางค่านิยม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การรื้อฟื้นผู้อาวุโส แนวโน้มลดลงทางด้านจิตใจและปัญหาสังคมในหมู่บ้าน ซึ่งพบว่าคล้ายคลึงกัน ในชุมชนทั้งสอง

คาร์ทสเตอร์ ตาราอูวส์ (2529 : 138 - 153) ได้ศึกษาถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง หมู่บ้านเกริงกะเวีย ตำบลชะแล อำเภอบางบาล จังหวัดกาญจนบุรี ผลการศึกษา

1. ด้านการศึกษา การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางด้านการศึกษาของชาวกะเหรี่ยง เริ่มจากการก่อตั้งโรงเรียนชั้นประถมศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรกใน พ. ศ. 2513 ชาวกะเหรี่ยงเริ่มมองเห็นความสำคัญและประโยชน์ของการศึกษา จนภายหลังได้มีการค้นคว้าทางการศึกษาที่ค่อนข้างสูง และก่อให้เกิดผลกระทบท่อการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะในด้านการอนามัย สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

2. ด้านการอนามัย การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางด้านการอนามัยของชาวกะเหรี่ยงมีมากในบางส่วน และไม่มีเปลี่ยนแปลงเลยบางส่วน เช่น ที่อยู่อาศัย เริ่มจากการใช้ไม้ไผ่เปลี่ยนมาเป็นโครงสร้างไม้จริง หลังคนเปลี่ยนมาใช้สังกะสี อกวัน บันไดบ้านยังใช้ไม้ไผ่เช่นตามเดิม ในด้านอาหารการกิน ชาวกะเหรี่ยงนิยมใช้น้ำปลา

ผงชูรส น้ำมันพืช บะหมี่สำเร็จรูป ขนมห้างราคาสูงที่มีสีน้ำตาลคล้ำมากขึ้น รวมทั้งใช้ร้อนแทนมือในการรับประทานอาหาร รู้จักใช้สมุนไพร และยาสมุนไพร แปรงสีฟัน ยาสีฟัน และใช้ผงซักฟอก ส่วนเรื่องการใช้ส้วม แม้จะได้รับคำแนะนำและได้รับแจกหัวส้วมเป็นตัวอย่าง แต่ในเรื่องนี้ไม่มีเลข ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงบางครอบครัวค้ำน้ำค้ำส้วมเป็นประจำ ส่วนใหญ่ยังคงค้ำน้ำห้อยโคลไม่ค้ำ และมีหลายครอบครัวกางมุ้งนอนเพื่อป้องกันโรคมะเร็งเรื้อรัง ชาวบ้านเกริงกะเวียเพิ่งมีสถานีอนามัยประจำหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2526 แต่ชาวกะเหรี่ยงก็รู้จักการรักษาแบบแผนปัจจุบันมาก่อนแล้ว และมีแนวโน้มว่าจะเพิ่มมากขึ้นกว่าการรักษาด้วยสมุนไพร สำหรับภาคลอคบุตร ไม่มีการเปลี่ยนแปลงหญิงกะเหรี่ยงยังนิยมลอคบุตรที่บ้านกับหมอคำแธ เพราะสะดวกและประหยัดค่าใช้จ่าย

3. ด้านเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางเศรษฐกิจของชาวกะเหรี่ยงนั้นมีผลต่อการทำมาหากินและการดำเนินชีวิต เช่น ในเรื่องการถือครองที่ดินได้เปลี่ยนจากถือครองตามประเพณีมาสู่การได้รับใบแสดงสิทธิทำกินในเขตป่าสงวนซึ่งทางราชการออกให้เพื่อชาวบ้านมีที่ดินทำมาหากินเป็นที่เป็นที่แน่นอน และเพื่อมิให้เกิดการอ้างป่าเพิ่มมากขึ้น เกษตรกรรมมีการปลูกพืชเศรษฐกิจ ได้แก่ พริก ฝรั่ง ถั่วฝักยาว และข้าวโพด ทำให้เกิดรายรับรายจ่ายเพิ่มมากขึ้น รู้จักการใช้เงินตรา มีการซื้อของจำเป็นภายในครอบครัวมาใช้และมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจบางอย่างเกิดขึ้นใหม่ในหมู่บ้าน ได้แก่ การตั้งโรงเรียนขนาดเล็กของหมู่บ้าน และการจัดตั้งธนาคารของหมู่บ้าน เป็นต้น

4. ด้านวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวทางด้านสังคมและวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยง เกิดขึ้นในหลาย ๆ ด้านที่เห็นชัดเจน ได้แก่ การแต่งกาย ปัจจุบันไม่พบการแต่งกายแบบกะเหรี่ยงในหมู่บ้านเกริงกะเวีย ส่วนในด้านภาษาชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่สามารถพูดและเข้าใจภาษาไทย โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ซึ่งเป็นผลจากการศึกษา ปัจจุบันชาวกะเหรี่ยงส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ยังมีบ้างที่นับถือผี แต่ก็ไม่กี่ครอบครัว การนับถือศาสนาพุทธนั้นทำมานับชั่วอายุคน ในขณะที่ชีวิตกันการนับถือผีมีแนวโน้มจะหมดไป ชาวกะเหรี่ยงที่เกริงกะเวียส่วนใหญ่จะนับถือประเพณีคนแบบคนไทย เช่น การทำบุญวันสงกรานต์ เป็นต้น ส่วนพิธีกรรมที่เกี่ยวกับการเกิด การตายและการเรียกขวัญนั้น ส่วนใหญ่ยังรักษาของเดิมอยู่ ชาวกะเหรี่ยงที่หมู่บ้านนี้

นับเครือข่ายทางฝ่ายมารดา ระบบครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยว และมีความสัมพันธ์ระหว่างกันยังเป็นระบบเครือญาติและมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่มาก

5. ด้านการปกครอง การเปลี่ยนแปลงส่วนที่เห็นได้ชัดเจนที่สุด คือ การจัดการปกครองของหมู่บ้าน เมื่อประมาณ พ.ศ. 2516 ซึ่งเป็นการจัดการปกครองที่ถูกกำหนดขึ้นจากภายนอก คือ จากรัฐบาล แต่สังคมชาวกะเหรี่ยงก็ยังคงอยู่ได้อย่างสงบสุขเพราะยังมีการยึดถือหลักจารีตประเพณีที่ปฏิบัติต่อกันมา หรือเป็นผู้ตัดสินกรณีพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เนื่องจากเมื่อผู้นำเหล่านั้นแก่ชราหรือตายไปจะไม่มีผู้ได้รับช่วงสืบต่อ ดังนั้นการมีครูเป็นที่พึ่งรับฟังเรื่องทุกข์ร้อน เป็นการปกครองแบบใหม่เข้ามาแทนที่ ทำให้ความสำคัญของการมีผู้นำตามประเพณีลดน้อยลง แต่จารีตประเพณียังคงมีอยู่ในสังคมกะเหรี่ยง

สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2529 : 129 - 135) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน ศึกษากรณีบ้านโนนตะแบก ตำบลตลาดแร่ อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่าบ้านของโนนตะแบกตั้งขึ้นในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2450 โดยชาวบ้านท่านใดได้หาน้ำท่วมมาตั้งที่โนนตะแบกซึ่งมีทำเลดีกว่าหมู่บ้านเก่า คือ บ้านโนนตะแบกน้ำไม่ท่วมที่นา ดินดีปลูกข้าวงามมาก ในปีแรกมีเพียง 20 ครัวเรือน และมีความอุดมสมบูรณ์ทำให้หมู่บ้านใกล้เคียงทยอยอพยพมาอยู่กันมากโดยเฉพาะจากบ้านแก่งท้าว ตำบลเสมานิน และบ้านหนองคาอูด ตำบลตะคุ อำเภอปรางค์ชัย จังหวัดนครราชสีมา อพยพเข้ามาหมู่ละ 10 และ 11 ครัวเรือนตามลำดับ โดยอพยพมาในทศวรรษ 2460 - 2470 เมื่อประชากรมากขึ้น ที่ดินต่อครัวเรือนน้อยลง ประกอบกับที่นาถูกน้ำท่วมติดต่อกันนานขึ้น ทำให้ชาวโนนตะแบกเริ่มอพยพไปหาที่ทำกินใหม่ตั้งแต่ทศวรรษ 2480 - 2507 มีจำนวนถึง 92 ครัวเรือน โดยแยกย้ายกันไปตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านต่าง ๆ ถึง 12 หมู่บ้าน ลักษณะและปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ แต่เดิมมีเศรษฐกิจแบบยังชีพกรรมสิทธิ์ในที่นาเกิดจากการทำประโยชน์ กรรมสิทธิ์ในที่ไร่ไม่ถาวร ถ้าไม่ทำประโยชน์คนอื่นสามารถเข้าไปทำประโยชน์ได้ ระบบแรงงานมีการลงแขก วิธีการทำนาทำไร่เป็นแบบดั้งเดิม ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมี 5 ประการ คือ การเพิ่มประชากรภาวะน้ำท่วมที่นบ่อย ๆ อำนาจรัฐ การคมนาคมที่สะดวกขึ้น และการนำ

พืชเศรษฐกิจ คือ ปอ และมันตำปะหลังเข้ามาปลูกซึ่งปัจจัยประการหลังมีความสำคัญมากที่สุด ปัจจัยอื่นเป็นปัจจัยเสริม คือ ทำให้เกิดการผลิตเพื่อยังชีพและขาย เปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวบ้านให้ต้องมาพึ่งพาตลาดภายนอกเป็นอย่างมาก ทำให้มีการใช้ที่ดินทำไร่เพิ่มขึ้น ระบบลงแขกค่อส ๆ ลดลง ระบบจ้างกันเข้ามาแทนที่เทคโนโลยีทางการเกษตรเข้ามาแทนการผลิตแบบดั้งเดิม ใน 15 ปี สุดท้ายหนี้สินเพิ่มขึ้น คนมีฐานะดีบางตระกูลได้หันมาทำการค้าทั้งปลีกและส่งในหมู่บ้านค้าพืชไร่และค้ำน้ำมันตลอดจนสะสมที่ดิน

ทางด้านการเมือง แต่เดิมผู้ใหญ่บ้านเป็นตัวแทนของชาวบ้านและมีบทบาทใน “การพัฒนา” ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ การเข้ามาของ โครงการเงินผันและกสข. ทำให้บทบาทของผู้ใหญ่บ้านในการพัฒนาเพิ่มขึ้น และกลายเป็นตัวแทนของรัฐมากกว่าเป็นตัวแทนของชาวบ้าน และยังทำให้บางคนเข้าไปพัวพันกับ “เงิน” และการคอร์ปชั่น

ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ระบบเครือญาติซึ่งมีการพึ่งพากันมากค่อส ๆ เปลี่ยนเป็นพึ่งพากันน้อยลง ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดจากการนำพืชเศรษฐกิจเข้ามาปลูก และนโยบายขยายสินเชื่อภาคเกษตร โดยผ่านธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการยึดมั่นในประเพณีและความเชื่อมีการเปลี่ยนแปลงน้อยลง การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของสังคมเมืองและสื่อมวลชนทำให้หมู่บ้านรับเอา “ความทันสมัย” รวมถึงพฤติกรรมการรักษาโรค คำนิยมเรียนสูง ๆ การบันเทิงแบบคนเมือง

ด้านผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญมี 2 ประการ คือ ประการแรก ได้แก่ ราชจ่าย และหนี้สินซึ่งเป็นผลมาจาก (1) แหล่งอาหารคามาธรรมชาติถูกทำลายลงหลังการเข้ามาของพืชเศรษฐกิจ (2) การใช้เทคโนโลยีทางการเกษตร และ (3) ความทันสมัยโดยเครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน ประการที่สอง ได้แก่ ปัญหาสังคม โดยเฉพาะการพนันได้เพิ่มขึ้นมากในระยะหลัง เพราะปัญหาความยากจนและภาวะที่ต้องเผชิญกับความตึงเครียดจากตลาดโลก ดินฟ้าอากาศ ซึ่งไม่แน่นอนและไม่อาจพึ่งรัฐบาลได้

คุณฎี กาท่อนศรี และสมศักดิ์ ศรีต้นศิษ (2530 : 1 - 3) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ในหมู่บ้านอีสาน : กรณีศึกษาหมู่บ้านชาวเฮอ” ผลการวิจัยพบว่า ชาวเฮอเป็นชนชาติพันธุ์ในตระกูล

มอญ - เขมร คั้งเดิมอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะอพยพมาจากคนจีนมาเพื่อขยายอาณาเขต และในบางยุคเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในฝั่งซ้ายชาวเขาก็อพยพเข้ามาฝั่งขวา สำหรับหมู่บ้านชาวเขาศึกษาเมื่ออายุมากกว่า 200 ปี คั้งอยู่ในที่โนนสูงล้อมรอบด้วยหนองน้ำ บ้านเรือนอยู่กระจุกอยู่ตรงกลางบ้านซึ่งเป็นที่สูงที่สุด สภาพโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์ดี มีไฟฟ้า การคมนาคมสะดวก มีการติดต่อกับโลกภายนอกได้ดี ลักษณะโครงสร้างประชากรมีอัตราส่วนผู้เป็นภาระพึ่งพิงค่อนข้างสูง มีการวางแผนครอบครัวมากขึ้น

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งกลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบการค้ามากขึ้น มีสถาบันทางการเงินต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในหมู่บ้าน ด้านอาชีพมีการเปลี่ยนแปลงจากการทำนาอย่างเดิมมาประกอบอาชีพอื่นเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านแรงงานและการจ้างแรงงานปรากฏให้เห็นชัดเจนขึ้น และการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในการปกครองผู้นำให้ชาวบ้านมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น ได้แก่ บทบาทของสถาบันครอบครัว ทั้งในด้านบทบาทของพ่อแม่ การแบ่งมรดก การสร้างบ้านเรือน และความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติ ในด้านสถาบันการศึกษา บทบาทของครูและโรงเรียนเปลี่ยนไป คำนิยมทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงไป ส่วนด้านภาษา นับว่ามีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ภาษาเขายังคงกลืนภาษาอื่น ๆ ในด้านสาธารณสุข นับว่ามีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการดูแลสุขภาพอนามัย จะมีการขอรับการรักษาแผนใหม่มากขึ้น แต่ก็ยังคงมีบางส่วนที่ไร้การรักษาแบบพื้นบ้าน ในด้านสถาบันศาสนา บทบาทของพระตลอดจนการปฏิบัติตามพิธีกรรมต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปมีความเคร่งครัดลดน้อยลง งานบุญต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปบ้าง ด้านการพักผ่อนหย่อนใจ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญในหมู่บ้าน

สำหรับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ได้แก่ ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ปัจจัยด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ปัจจัยการแพร่กระจายของอำนาจรัฐ และปัจจัยด้านอิทธิพลของระบบการค้าซึ่งปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในหลายลักษณะ บางครั้งก็เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน บางครั้งก็เกื้อหนุนน้อย

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น คือ หมู่บ้านเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัย ด้านวัตถุ ชาวบ้านมีการพัฒนาชีวิต หมู่บ้านติดต่อกับเจ้าหน้าที่รัฐและคอยสนองนโยบายของรัฐมากขึ้น การปฏิบัติในครัวเรือนเปลี่ยนไป หัวหน้าครัวเรือนมีทักษะเทคนิคที่ติดต่อการพัฒนาท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐและคนหนุ่มคนสาว หมู่บ้านมีปัญหาสังคมหลายอย่าง ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัยด้านวัตถุ

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่น ๆ (2530 : 2-4) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมือง สังคมและวัฒนธรรมชุมชนบ้านเฮอ ที่บ้านขมิ้นในจังหวัดศรีสะเกษ ชุมชนบ้านไทยคำ ที่บ้านป่าหาด ตำบลเข็กแก้ว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย และชุมชนบ้านไทยลาว ที่บ้านโนนตะแบก ตำบลลาดบัวขาว อำเภอเขวาสี จังหวัดชัยภูมิ จากผลการศึกษาได้พบการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ดังนี้

การเปลี่ยนทางเศรษฐกิจของชุมชนทั้งสามแห่งคล้ายคลึงกันในเรื่องอาชีพ การแลกเปลี่ยนแรงงานและวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ เป็นระบบเศรษฐกิจแบบเงินตราการลงทุนมีมากในชุมชนบ้านไทยลาวมากกว่าบ้านเฮอ และไทยคำ ความสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงกรณีทางการเมืองชุมชนทั้งสามแห่งคล้ายคลึงกันในเรื่องลักษณะผู้นำได้เปลี่ยนไปเป็นตัวแทนของรัฐได้เข้าไปในชุมชนมากกว่าแต่ก่อน ความขัดแย้งภายในชุมชนค่อนข้างจะรุนแรงในชุมชนไทยลาวมากกว่าชุมชนบ้านเฮอ และชุมชนบ้านไทยทรงคำ ความสำคัญ

การเปลี่ยนแปลงในระบบครอบครัวและเครือญาติ แต่ละชุมชนเป็นไปอย่างช้า ๆ แบบแผนของครอบครัว บทบาทของพ่อแม่ การแต่งงาน และการแบ่งมรดกในชุมชนบ้านเฮอ และบ้านไทยลาวมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ชุมชนไทยคำแตกต่างจากชุมชนทั้งสองแห่ง ความสัมพันธ์ระหว่างเครือญาติในชุมชนบ้านเฮอและบ้านไทยลาวแน่นแฟ้นน้อยกว่าแต่ก่อน แต่ชุมชนบ้านไทยคำ ยังมีความสัมพันธ์เหมือนในอดีต

การเปลี่ยนแปลงในระบบสาธารณสุข มีความคล้ายคลึงกันสามชุมชน กล่าวคือ พฤติกรรมการรักษาพยาบาลได้เปลี่ยนเป็นการรักษาพยาบาลตามแบบแพทย์ตะวันตก และแพทย์พื้นบ้านยังมีรักษาอยู่แต่ลดบทบาทลง ปัจจุบันนิยมคั้นน้ำฝนมากขึ้น การอยู่ไฟ และการขจัดคณ้อของการใช้ตัวมและการวางแผนครอบครัวได้เพิ่มขึ้น

การเปลี่ยนแปลงในระบบความเชื่อและประเพณีเปลี่ยนไปอย่างช้า ๆ และแตกต่างกันของแต่ละชุมชน ชุมชนบ้านเข่อและบ้านไทยลาว มีส่วนคล้ายคลึงกัน ในการนับถือพุทธศาสนา แม้จะมีพิธีกรรมที่แตกต่างกันบ้าง แต่ชุมชนบ้านไทยค่านับถือ ศีบรรพบุรุษเป็นส่วนมาก

ปนัดดา เขือกพันธ์ และสมศักดิ์ ศรีตันติสุข (2532 : 247 - 248) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ในหมู่บ้านชาติพันธุ์กวย ศึกษากรณีหมู่บ้านว่น ตำบลนุแกลง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า ชาวบ้านว่น มีอาชีพหลัก คือ ทำนาปลูกข้าว ส่วนหนึ่งจะใช้บริโภคในครัวเรือน ที่เหลือก็จะใช้แลกเปลี่ยนหรือนำออกไปขายตลาด ในอดีตชาวบ้านใช้วิธีหาหรือบรรทุกเกวียนไปขาย ต่อมาในปี พ.ศ. 2511 เมื่อมีถนนตัดคอกับหมู่บ้านแล้ว ชาวบ้านจึงว่าจ้างรถโดยสารให้บรรทุกข้าวไปขายในเมือง ซึ่งทำให้ขายได้ปริมาณมากขึ้น และยังถือโอกาสที่จะซื้อหาสินค้าอุปโภคเข้าไปใช้ในครอบครัวด้วย ต่อมาชาวบ้านได้นำเอาเทคโนโลยีหลายอย่างเข้าไปในการปลูกข้าวเพื่อเร่งผลผลิตให้เพิ่มมากขึ้น เช่น การใช้ปุ๋ยเคมี ยาปราบศัตรูพืช เมล็ดพันธุ์ใหม่ทั้งเครื่องสูบน้ำ ความเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพที่เกิดขึ้นในเวลาต่อมาคือชาวบ้านหลายคนไปเปิดร้านค้า โรงสี ขั้บรรับจ้าง เลี้ยงสัตว์เพื่อการค้า รวมทั้งการรับจ้าง แรงงาน ซึ่งในระยะแรกเป็นการทำงานในเขตอำเภอจอมพระ และหมู่บ้านใกล้เคียงกันมากขึ้น เนื่องจากภาวะฝนแล้งติดต่อกันหลายปีทำให้การเพาะปลูกข้าวไม่ได้ผล ปัจจุบันการรับจ้างแรงงานต่างถิ่นกลับกลายเป็นวิธีการสำคัญที่ช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้มาจุนเจือครอบครัว ในขณะที่เดียวกันก็ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านด้วย กล่าวคือระบบการกู้ยืมของสถาบันการเงินของรัฐซึ่งเข้าไปมีบทบาทมากยิ่งขึ้น เนื่องจากปัญหาหนี้สินของชาวบ้านนั่นเอง

รุ่งอรุณ ทิมขุณห์เถียร และสมศักดิ์ ศรีตันติสุข (2532 : 1-3) ได้ศึกษา “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านชาติพันธุ์ : ศึกษากรณีไทยอุ้อ บ้านโพน” ผลการศึกษาพบว่า บรรพบุรุษของชาวบ้านโพนได้อพยพมาจากฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงในสมัยรัชการที่ 1 มาตั้งบ้านเรือนที่บริเวณอำเภอท่าอุเทน ปัจจุบันแล้วจึงขยับขยายเข้ามาหาที่ทางทำกินในหมู่บ้านในเวลาต่อมา ชื่อของหมู่บ้าน

คังคมสภาพนิเวศวิทยาซึ่งอยู่บนที่สูง หมู่บ้านมีอายุ 120 ปี ซึ่งสำคัญที่ทำให้หมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด คือ มีถนนคดค้อกับนอกหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2506 - 2507 การมีไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ. 2522 และมีสถานีอนามัยในปี พ.ศ. 2515

ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ พบว่า ลักษณะเศรษฐกิจแบบอังกฤษแต่ขณะเดียวกันการผลิตแบบการค้าก็เริ่มมีบทบาทมากขึ้น แต่เป็นไปอย่างช้า ๆ และยังไม่แพร่หลายชาวบ้านส่วนใหญ่ยังคงผลิตข้าวเพื่อบริโภค ปลูกผักสวนครัว ผลไม้ และอาหารคามธรรมชาติ ทางด้านการเมืองระยะแรกผู้นำเป็นตัวแทนของชาวบ้านมากกว่าตัวแทนของรัฐ ต่อมาลักษณะของผู้นำเปลี่ยนไปเป็นตัวแทนของรัฐมากขึ้น การปกครองหมู่บ้านไม่ได้ขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่บ้านเพียงผู้เดียว เพราะกลุ่มผู้อาวุโสของหมู่บ้านยังคงมีบทบาทในการเลือกตัดสินใจที่จะรับหรือปฏิเสธโครงการต่าง ๆ ที่เข้ามาให้หมู่บ้าน กิจกรรมในการพัฒนาหมู่บ้านแต่เดิมริเริ่มขึ้นจากความต้องการของชาวบ้านเอง ในระยะหลังหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐเข้าไปมีบทบาทในหมู่บ้านมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น พบว่าระบบความเชื่อดั้งเดิมบางอย่างเปลี่ยนแปลงไปอย่างสิ้นเชิง เช่น การนับถือผีบรรพบุรุษเนื่องจากอิทธิพลของพุทธศาสนาในส่วนของประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและผลผลิตมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก มีสิ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยที่การนำพิธีกรรมบางส่วนของประเพณีไทยภาคกลาง ภาคอีสาน เข้ามาประกอบแต่โดยเนื้อหายังคงเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดมากที่สุด คือ ด้านสาธารณสุขชาวบ้านยอมรับรูปแบบการรักษาพยาบาลแบบใหม่อย่างมาก ตั้งแต่เริ่มตั้งสถานีอนามัยในหมู่บ้าน

ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม มีหลายปัจจัยด้วยกัน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านสาธารณูปโภคและการบริการสาธารณะ ด้านนิเวศวิทยาการแพร่ขยายของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ด้านชาติพันธุ์ ด้านรัฐและหน่วยงานของรัฐ ด้านบุคลิกภาพ และประสบการณ์ของปัจเจกบุคคล ด้านการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ด้านสื่อสารมวลชน ด้านความเชื่อทางพุทธศาสนา ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้แต่ละปัจจัยมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ส่งผลให้หมู่บ้านมีลักษณะเป็นชุมชนที่รับวัฒนธรรมเมืองมาผสมผสานกับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านค่าง ๆ นั้น ทางด้านเศรษฐกิจพบว่ามีการนำเทคโนโลยีทางการเกษตรมาใช้กันมากขึ้น แต่การลงทุนด้านค่าง ๆ ยังมีน้อยภาวะหนี้สินมีแนวโน้มสูงขึ้น ส่วนทางด้านการเมืองนั้น หัวหน้าครัวเรือนมีทัศนคติที่คัดค้านการพัฒนา ชาวบ้านกล้าแสดงความคิดเห็น เป็นตัวของตัวเอง และมีการรวมกลุ่มกันสูงมาก แต่ขณะเดียวกันอัตราของการขัดแย้งก็สูงขึ้นด้วย ทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ปัญหาที่เพิ่มขึ้นมามาก คือ การเล่นการพนัน หวยเดือน และมวยคู่ การรับเอาวัฒนธรรมเมืองมีแนวโน้มสูงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะการใช้สิ่งอำนวยความสะดวกและเครื่องใช้ไฟฟ้าค่าง ๆ แต่การเคารพผู้อาวุโสและซื่อคำปรึกษาจากผู้อาวุโสยังคงมีอยู่สูงมาก

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2533 : 60 – 65) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของภาคอีสานพอสรุปได้ว่า

ด้านเศรษฐกิจ ภาคอีสานเป็นภาคที่มีการผลิตแบบพออยู่พอกินของหมู่บ้านคงตัวอยู่ในอัตราส่วนที่มากที่สุด และในท้องที่บางแห่งปัจจุบันยังมีลักษณะการผลิตหมุนพออยู่พอกินอยู่ส่วนการค้าของอีสานในอดีตเป็นการค้าของป่ามาโดยตลอด เติบโตของป่าส่งต่อช่วย แต่เมื่อเก็บภาษีเป็นเงินแทนในช่วงปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ทำให้หมู่บ้านต้องเข้าสู่ระบบนาทุน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นบ้างเมื่อกรุงเทพฯ ทำทางรถไฟข้ามคงพญาขึ้นถึงโคราช ใน พ.ศ. 2443 ทำให้มีการผลิตข้าวเพื่อการค้า เมื่อขายข้าวได้บ้างก็มีสินค้าค่างประเทศเข้ามาขาย เช่น ผ้า น้ำมันก๊าด เครื่องอะลูมิเนียม การทอผ้าฝ้ายลดน้อยลง การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเฉพาะตามริมทางรถไฟ ไกลออกไปสภาพต่าง ๆ แปรไม่แตกต่างกันจากสภาพเดิม

ด้านการเมือง เดิมทีภาคอีสานไม่มีกรณีเจ้าชายและขุนนางหรือนาทุนชาวจีนแย่งกันครอบครองที่ดิน ทำนาหรือซุกคโลงเพื่อพัฒนาที่ดิน ไม่มีกรณีนาทุนเงินกู้ต่อมาเมื่อมีอำนาจส่วนกลางและระบบทุนนิยมแทรกเข้าไปก่อให้เกิดปฏิกริยาต่อต้านสูงในภาคอีสานจึงทำให้มีขบถชาวนานักขึ้นหลายครั้ง เพื่อรักษาลักษณะการปกครองของคนเองภายในและลักษณะการผลิตแบบพออยู่พอกินของหมู่บ้านเอาไว้

ด้านสังคมและวัฒนธรรม ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษยังคงดำรงอยู่หนาแน่นในภาคอีสาน การแพร่เข้าไปของศาสนา การแพร่เข้าไปของศาสนาพุทธช้ากว่าภาคกลางมาก ลักษณะของศาสนาพุทธที่ปรากฏในภาคอีสานลักษณะเฉพาะท้องถิ่น เน้นการวิปัสสนาปฏิบัติของปัจเจกชนมากกว่าการขึ้นกับศาสนาหรือพระสงฆ์มีหมอธรรมเป็นผู้ประกาศศาสนาและทำพิธีแทนพระและทำวิปัสสนากรรมฐาน ไม่ได้เป็นพระแต่ความเชื่อเรื่องผีก็ยังมีอยู่ในหมู่บ้าน โดยเฉพาะผีปู่ย่าตาเฮย

อรุณ เอื้อสามาลย์ (2535 : 130) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านลุ่มแม่น้ำมูล ศึกษากรณีบ้านคุ่ม อำเภอท่าคุ่ม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า ชาวบ้านมีแนวโน้มที่จะใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ สูงมากขึ้นเรื่อย ๆ นับตั้งแต่มีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยก้าวหน้า ทั้งทางด้าน การแต่งกาย และวัฒนธรรมการบริโภค ชอบรับการรักษาแผนใหม่ตลอดเวลาจนการวางแผนครอบครัว มีการพัฒนาคุณภาพดีขึ้นชอบรับการแต่งงานข้ามเผ่าพันธุ์มากขึ้น ปัญหาสังคมมีเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพนัน มวยคู่ และเล่นหวยเดือน แต่ความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ลดลงจนความเคารพผู้อาวุโสไม่แตกต่างจากอดีต เมื่อ 15-20 ปีที่ผ่านมาคนมัก

ระวีวรรณ ขุ่มพฤษย์ (2536 : 130-133) ได้ศึกษา “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองของบ้านทิวสน : ชุมชนประมง “นาฮู” ในจังหวัดปัตตานี ซึ่งพบว่า ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ชาวบ้านที่นี้ยังชีพด้วยการทำนาเป็นหลัก มีการจับสัตว์น้ำเพื่อเป็นอาหารเสริมบ้าง แต่ยังไม่ถึงกับพัฒนาเป็นอาชีพหลักจนกระทั่งภายหลังสงคราม การประมงพาณิชย์เข้ามามีบทบาทแทนวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อมีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่ คือ เรือเครื่องยนต์ และเครื่องมือจับสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ มาใช้สามารถจับสัตว์น้ำได้เพิ่มมากขึ้น จนการประมงกลายเป็นอาชีพหลักของชุมชน อย่างไรก็ตามเนื่องจากสภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไปทำให้ปริมาณทรัพยากรทางทะเลทั้งหลายเสื่อมโทรมลง ทำให้ค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงขึ้น ถึงจุดนี้วิถีชีวิตของชาวบ้านถูกผนวกอยู่กับกลไกตลาดอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้อีก จำหน่ายการทำนา เช่น ในอดีตเริ่มประสบปัญหาเนื่องจากสภาพดินเค็มและการขาดแคลนน้ำ ชาวบ้านจึงค่อย ๆ เลิกทำนาและขายที่ดินให้กับคนภายนอกเพิ่มขึ้น ชาวบ้านเอง

ก็ต้องปรับตัวด้วยการแสวงหาอาชีพใหม่ ๆ ทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลาย มากขึ้น เช่น พ่อค้า แม่ค้า อาชีพคนกลาง นายหน้าขายที่ดิน อีบสาวล้อรับจ้าง กรรมกร และแรงงานรับจ้าง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดการจัดแย้งในระบบค่านิยมของชุมชนหลายประการ เช่น ระบบความเชื่อในศาสนา ภาวะผู้นำของผู้นำชุมชน ระบบเครือญาติและการแต่งงาน รวมทั้งความขัดแย้งเนื่องมาจากความแย้งชิงทรัพย์สินต่าง ๆ

วิระพล รัชมะคัน (2538 : 158 - 160) ที่ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านหนองหว้า ตำบลชื่นชม อำเภอเขียงยืน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เปลี่ยนแปลงการผลิตแบบยังชีพมาเป็นการผลิตเพื่อการขาย มีการใช้ประโยชน์จากที่ดินให้ได้ประโยชน์ เนื่องจากนำกรรมวิธีการผลิตที่มีคุณภาพเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิต กล่าวคือ ชาวบ้านได้กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมาลงทุนซื้อเครื่องมือทางการเกษตรที่มีคุณภาพ เพื่อต้องการเพิ่มผลผลิตของตนเองและได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้เพาะปลูกได้มากขึ้น ส่วนวิถีชีวิตของชาวหนองหว้ายังผูกพันกับภาวะตลาดในเรื่องการซื้อขายผลผลิตทางการเกษตร กรณีพ่อค้าคนกลางเข้ามาเป็นผู้จำหน่ายเมล็ดพันธุ์จำหน่ายปุ๋ยและกำหนดราคาสินค้า การซื้อขายระหว่างหมู่บ้านกับเมืองมากขึ้น เพราะมีถนนราดยางเข้าสู่หมู่บ้าน มีรถยนต์วิ่งจากตัวเมืองสู่หมู่บ้านได้สะดวก ชาวบ้านรับข่าวสารได้ง่ายจากสื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ และการส่งข่าวสารทางโทรศัพท์ได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม ชาวบ้านมีรายได้จากการประกอบอาชีพเสริมโดยการปลูกกะหล่ำปลีพืชผักต่าง ๆ แต่มีรายจ่ายด้านการซื้อหาเครื่องอำนวยความสะดวก ค่ารักษาพยาบาลจ่ายเพื่อการศึกษาของบุตรหลาน การจ่ายเพื่อทำบุญ และการนำไปสร้างที่อยู่อาศัย

2. การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวและระหว่างเครือญาติต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป การพึ่งพาอาศัยกันในเรื่องแรงงานน้อยลงหันไปจ้างแรงงานมากขึ้น และการยืมเงินระหว่างกลุ่มเครือญาติคนน้อยลงแต่กลับกู้จากสถาบันการเงินมากขึ้น ด้านสาธารณสุข ชาวบ้านให้การยอมรับการรักษาพยาบาลแบบแผนใหม่มากขึ้น

จิรนัย ตันทอง (2543 : 158 - 161) ได้ศึกษา การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง : กรณีศึกษาคำบอหมูตี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า ในแผนการพัฒนาประเทศ ด้านสาธารณูปโภคถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนหมูตีทั้งใน ด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจดังอธิบาย ต่อไปนี้

1. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคม

มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ชาวบ้านมีความเป็นอยู่แบบพึ่งตัวเอง ลักษณะของสังคมเป็นแบบธุรกิจมากขึ้นมีการว่าจ้างแรงงานแทนการเปลี่ยนแรงงาน แต่ชาวบ้านมีการศึกษาที่สูงขึ้น

2. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับวัดลดลง ชาวบ้านเข้าวัดน้อยลงเพราะต้องไป ทำงาน บางคนเลือกที่จะฟังธรรมะจากรายการทางวิทยุ โทรทัศน์แทนการเข้าวัดฟังธรรม แม้ในด้านการพักผ่อนหย่อนใจชาวบ้านก็พอใจการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวชาวบ้านก็พอใจการใช้เวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าการสังสรรค์กับเพื่อนบ้าน

3. ผลของการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจ

ชาวบ้านมีงานทำมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องประกอบอาชีพตามบรรพบุรุษ เพราะการมีการศึกษาที่สูงขึ้น ทำให้เรามีความสามารถในการทำงานได้หลากหลายยิ่งขึ้น ในด้านการเกษตรกรรมซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนก็มีการเปลี่ยนแปลง เช่น มีการนำ ปุ๋ย ยาฆ่าแมลง และเครื่องจักรกลมาใช้ในการเพิ่มผลผลิต ถึงแม้ว่าจะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ก็ตาม

สาลินี ปราบ (2543 : 140) ได้ศึกษาถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมของชาวเลเกาะติเหร์ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลเกาะติเหร์ อำเภอเมือง ภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ประชากร การประดิษฐ์คิดค้น ความขัดแย้ง การขาดแคลนทรัพยากร การอบรมสั่งสอน ส่วน ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ การรับเอาเทคโนโลยีภายนอก การถูกสังคมภายนอก

รุกรานจากแผนพัฒนาของรัฐ โดยมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงเกิดจากภาวะประชากร ประกอบด้วย การเกิด การตาย การย้ายถิ่น การกระจายตัวของประชากร สถานภาพ และบทบาท และสถาบันทางสังคม ประกอบด้วยสถาบันครอบครัวและการสมรส สถาบันทางศาสนา สถาบันทางเศรษฐกิจ สถาบันทางการศึกษา และสถาบันทางการเมืองการปกครอง อันก่อให้เกิดผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

โดยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายของชุมชนกลุ่มนี้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมอาชีพซึ่งเดิมทำเพื่อให้อยู่รอดไปในแต่ละวัน แต่ปัจจุบันต้องมีการสะสมและหาให้ได้ปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้มีรายได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วยและอาชีพก็เริ่มมีความหลากหลายขึ้น มีการศึกษาสูง ๆ เพื่อให้เท่าเทียมและรู้เท่าทันกับคนนอกชุมชนและมีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในการอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์ในการสื่อสาร เป็นต้น มีการติดต่อสัมพันธ์กับคนภายนอกมากขึ้นทั้งในรูปของการศึกษา การประกอบอาชีพ รวมทั้งมีการรับเอาวัฒนธรรมของคนนอกชุมชนมาใช้ เช่น การมีเครื่องขยายเสียงในงานรื่นเริง มีการจัดงานเลี้ยงอย่างใหญ่โตในงานแต่งงาน เป็นต้น

บทที่ 3

สภาพทั่วไปของตำบลบางไผ่ อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

การกล่าวถึงสภาพทั่วไปของตำบลบางไผ่ จะกล่าวถึงใน 6 ประเด็น คือ ประวัติความเป็นมา สภาพภูมิศาสตร์ การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี การสาธารณสุข โภคและสาธารณสุข โครงการพัฒนาหมู่บ้าน และสภาพปัญหา

ประวัติความเป็นมา

จากการสัมภาษณ์ท่านผู้รู้ในหมู่บ้านทำให้ทราบว่า บริเวณพื้นที่ตำบลบางไผ่ เป็นชุมชนเก่าแก่ที่มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยเป็นเวลายาวนาน แต่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเมื่อใดไม่ปรากฏแน่ชัด (สัมภาษณ์ เดือน ตุลาคม 19 พฤศจิกายน 2547) จากหลักฐานเกี่ยวกับวัดบางไผ่ ปรากฏชัดเจนว่าวัดนี้สร้างขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2324

ฉะนั้นชุมชนนี้น่าจะเก่าแก่พอ ๆ กันกับอายุของวัดหรือก่อนแต่นั้น คุณยายเซย ว่างฉาย. (สัมภาษณ์ 16 พฤศจิกายน 2547) ซึ่งขณะนี้อายุ 97 ปี เล่าว่าสมัยที่เป็นเด็กมีบ้านเรือนตั้งอยู่ใกล้วัดเพียง 4 ครวหรือเท่านั้น ต่อมาได้มีผู้คนอพยพเข้ามาทำมาหากินมากขึ้น ชุมชนจึงขยายตัวไปยังพื้นที่โคกรอบชุมชนบางไผ่เริ่มขยายตัวอย่างรวดเร็วในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 คือ เมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว โดยมีผู้คนอพยพหนีภัยสงครามมาจากที่อื่นเข้าไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน ชาวบ้านที่เข้ามาทำมาหากินมักสร้างบ้านในที่ราบซึ่งติดกับลำบาง เพราะจะได้สะดวกต่อการเดินทางทงน้ำติดต่อกับสังคมภายนอก

ในปี พ.ศ. 2536 เมื่อทางราชการได้สร้างถนนข้ามแม่น้ำตาปี ชาวบ้านสามารถติดต่อกับภายนอกได้อย่างสะดวก จึงทำให้มีผู้คนเข้าไปตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยมากขึ้น ปัจจุบันตำบลบางไผ่มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 500 กว่าครัวเรือน

ชุมชนบางไผ่ได้พัฒนาเป็นตำบล เมื่อปี พ.ศ. 2475 โดยในขณะนั้นครัวเรือนในตำบลนี้ทั้งสิ้นประมาณ 300 กว่าครัวเรือนเท่านั้น กำนันคนแรกของตำบลนี้ คือ กำนันคล้าย ธาระพาน์ จนถึงปัจจุบันตำบลนี้มีกำนันทั้งหมด 11 คน กำนันคนปัจจุบัน คือ กำนันชาวฉิม ชูเสนห์

ชื่อ “บางไผ่” เป็นชื่อที่ใช้เรียกมานานเท่าใดไม่ปรากฏแน่ชัดตามคำบอกเล่าของผู้รู้บอกว่าในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 บริเวณชุมชนแห่งนี้ยังเป็นป่าที่เต็มไปด้วยไผ่เบญจพรรณมองไปทางไหนจะเห็นแต่ต้นไม้เขียวไปหมดและมีสัตว์ป่านานาชนิด ส่วนในลำคลองหรือลำบางที่ผ่านชุมชนนี้ก็เต็มไปด้วยไผ่ที่หล่นลอยเป็นแพเต็มทั่วทั้งลำคลอง ชื่อ “บางไผ่” จึงได้มาจากลักษณะดังกล่าว คือ การที่ในลำบางเต็มไปด้วยไผ่นั่นเอง (สัมภาษณ์ คุณชายมี ศิวาพรหมณ์. 19 พฤศจิกายน 2547)

สถาปัตยกรรมศาสตร์

1. ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ตำบลบางไผ่ ตั้งอยู่ฝั่งซ้ายของแม่น้ำคาปี ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีเนื้อที่ทั้งหมด 6,576 ไร่ หรือ 10.14 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองสุราษฎร์ธานี ประมาณ 2 กิโลเมตร การเดินทางเข้าสู่ตำบลบางไผ่กระทำได้อย่างสะดวกสบาย โดยการสัญจรทางน้ำด้วยเรือและทางบกด้วยรถ ตำบลบางไผ่ มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ (สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่ 2547 : 1)

ทิศเหนือ	จดตำบลบางไทร อำเภอเมืองฯ	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศใต้	จดแม่น้ำคาปี อำเภอเมืองฯ	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันออก	จดตำบลบางชนะ อำเภอเมืองฯ	จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ทิศตะวันตก	จดตำบลบางไทรและคลองน้อย อำเภอเมืองฯ	จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2. สถาภูมิประเทศ

ตำบลบางไผ่เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำคาปี ลักษณะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ ประกอบด้วยลำคลองค่าง ๆ กล่าวคือ บริเวณทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออก และทิศตะวันตก มีความเชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน เช่น หมู่ที่ 1 มีลำคลองบางไผ่เชื่อมต่อกับ หมู่ที่ 2 เรียกว่าคลองบ้านนอกต่อแม่น้ำคาปี หมู่ที่ 3 มีลำคลองเชื่อมต่อกับ หมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 4 โดยหมู่ที่ 4 มีอาณาเขตติดต่อหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 5 มี

พื้นที่ลึกลับคือตำบลบางไทร โดยมีคลองบางไผ่ ส่วนหมู่ที่ 5 มีลำคลองบางยาง โคนแยกจาก คลองบ้านล่างอีก สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ของตำบลบางไผ่ไม่มีน้ำท่วมขังเมื่อน้ำขึ้น เนื่องจากเป็นพื้นที่ปากน้ำคินจึงอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำสวนมะพร้าวและสวน ผลไม้ (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 29 พฤศจิกายน 2546)

3. สภาพภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของตำบลบางไผ่มีสภาพอากาศคล้ายคลึงกับภาคใต้ ทั่ว ๆ ไป กล่าวคือ อยู่ในมรสุมเขตร้อนแบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ

1.) ฤดูฝนมีฝนตก 2 ระยะ ระยะแรกเริ่มตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน ส่วนเดือนกรกฎาคมถึงสิงหาคมจะมีฝนตกน้อย และระยะที่ 2 คือ เดือนกันยายนถึง เดือนธันวาคมจะมีฝนตกชุก

2.) ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนเมษายนของทุกปี

4. ทรัพยากรธรรมชาติ

ตำบลบางไผ่เป็นตำบลที่มีทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วยแหล่งน้ำ คิน ป่าไม้และสัตว์น้ำ ดังนี้ (สัมภาษณ์ ชู ชูสิทธิ์. 19 พฤศจิกายน 2547)

1.) แหล่งน้ำ แหล่งน้ำที่สำคัญคือ แม่น้ำคิน เป็นแหล่งน้ำสำคัญไหลผ่านทาง ทิศใต้ของหมู่บ้านมีลำคลองหลายลำคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำคินได้แก่ คลองบางไผ่ คลองบ้านนอก คลองปลายคลอง คลองบางไผ่ คลองบางยาง และคลองบ้านล่าง แหล่งน้ำดังกล่าวแต่เดิมใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกันภายในตำบลและหมู่บ้าน อีกทั้งใช้เป็นเส้นทางติดต่อกับสังคมภายนอก ในฤดูฝนจะมีน้ำฉ่ำคลั่ง ครั้นฤดูแล้ง ปริมาณน้ำจะลดลงมาก ชาวบ้านใช้น้ำจากลำคลองเพื่อการเกษตรและอุปโภค เช่น ปลูกผักผลไม้ อ่างล้างภาชนะ ซักผ้า และเลี้ยงสัตว์น้ำ กุ้ง ปลา เป็นต้น

2.) คิน ลักษณะคินในตำบลนี้มีสภาพเป็นคินเหนียวปนเลน บางท้องที่เป็นคินเปรี้ยวพื้นที่ส่วนใหญ่ในตำบลมีน้ำท่วมขังโดยเฉพาะในช่วงที่น้ำขึ้นหรือมีน้ำ ทะเลหนุน ที่คินเหมาะแก่การทำสวนมะพร้าว หนาก ฝักผลไม้ เป็นต้น

3.) ป่าไม้และสัตว์ป่า ในอดีตป่าไม้ในตำบลนี้มีขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น เช่น โท้ง ไทร คดต้ม ลำพู ลำแพน โกงกาง จาก เป็นต้น และมีสัตว์ป่าอาศัยอยู่หลายชนิดที่

ชุกชุมมาก คือ ไก่ป่า นอกนั้นมีลิง กระรอก กระเจิง นก จระเข้ ตะกวด เป็นต้น เมื่อชาวบ้านอพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งทำมาหากิน ได้ทำลายป่าเพื่อปลูกสร้างบ้าน และทำสวน ทำให้ป่าไม้และสัตว์ป่าลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันมีพื้นที่ป่า และสัตว์เหลืออยู่น้อยมาก โดยเฉพาะจระเข้หมดไปเมื่อประมาณ 20 ปีเศษมาแล้ว สภาพป่าปัจจุบันที่เห็นอยู่ คือ สวนมะพร้าวซึ่งปะปนด้วยพันธุ์ไม้ผล

4.) สัตว์น้ำ ค่ายบางไผ่ไม่มีในลุ่มน้ำในลำคลองต่าง ๆ มีสัตว์น้ำนานาชนิด ชุกชุมมาก เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ปัจจุบันสัตว์น้ำในลำคลองลดน้อยลง เนื่องจากมีประชากรมากขึ้นและใช้ยาเบื่อ ไฟฟ้าช็อต อีกทั้งใช้ยาปราบศัตรูพืช ทำให้พันธุ์สัตว์น้ำ สูญพันธุ์ไปก็มี

5. ประชากร

ค่ายบางไผ่ซึ่งประกอบด้วย 5 หมู่บ้าน ปัจจุบันมีครัวเรือนอยู่อาศัย ประมาณ 500 กว่าครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 2,868 คน จำแนกเป็นชายจำนวน 1,343 คน เป็นหญิงจำนวน 1,525 คน เมื่อแยกในแต่ละหมู่บ้านมีจำนวนผู้คนดังนี้ หมู่ที่ 1 เป็นผู้ชายจำนวน 286 คน เป็นผู้หญิงจำนวน 332 คน รวมทั้งหมด 618 คน หมู่ที่ 2 เป็นผู้ชายจำนวน 197 คน เป็นผู้หญิงจำนวน 265 คน รวมทั้งหมด 462 คน หมู่ที่ 3 เป็นผู้ชายจำนวน 351 คน เป็นผู้หญิงจำนวน 347 คน รวมทั้งหมด 698 คน หมู่ที่ 4 เป็นผู้ชายจำนวน 165 คน เป็นผู้หญิงจำนวน 231 คน รวมทั้งหมด 396 คน และหมู่ที่ 5 เป็นผู้ชายจำนวน 344 คน เป็นผู้หญิงจำนวน 350 คน รวมทั้งหมด 694 คน (สัมภาษณ์ ชิตศุดา สายชัย. 16 พฤศจิกายน 2547)

6. อาชีพและเศรษฐกิจ

ชาวบ้านค่ายบางไผ่ โดยทั่วไปประกอบอาชีพทำสวนมะพร้าวเป็น อาชีพหลัก รองลงมา คือ อาชีพประมง ปลูกผักผลไม้ ค้าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ และรับจ้าง เป็นต้น

1.) อาชีพทำสวนมะพร้าว ชาวบ้านค่ายบางไผ่ส่วนใหญ่มีที่ดินทำกินเป็น ของตนเอง เนื่องจากพื้นที่เป็นที่ราบต่ำการทำสวนมะพร้าวส่วนใหญ่จึงต้องปลูกบนดิน ที่ยกร่องสูงขึ้น ร่องนั้นแต่ละร่องต้องขุดเพื่อให้น้ำไหลผ่านไปมาได้สะดวก จะทำให้

น้ำไม่ท่วมคันมะพร้าว สภาพดินที่เหมาะสมทำให้การปลูกมะพร้าวได้รับผลดีกว่าการปลูกพืชชนิดอื่น นอกจากนี้การปลูกมะพร้าวดูแลง่ายกว่าพืชชนิดอื่น อีกทั้งเก็บผลผลิตได้ตลอดทั้งปี ชาวบ้านจึงนิยมปลูกมะพร้าวกันเกือบทุกครัวเรือน มะพร้าวส่วนใหญ่ นอกจากใช้บริโภคในครัวเรือนแล้วยังใช้จำหน่ายเป็นรายได้หลักอีกด้วย ด้วยผลผลิตจากมะพร้าวต่อสวนเฉลี่ยประมาณ 1,000 - 5,000 ผล ทำให้ชาวบ้านดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างดี

2.) อาชีพทำประมง นอกจากทำสวนมะพร้าวแล้วอาชีพรองของชาวบ้าน คือ การทำประมง เนื่องจากชาวบ้านตั้งบ้านเรือนที่มีพื้นที่ติดกับแม่น้ำ ชาวบ้านจึงประกอบอาชีพประมงกันไม่น้อย แต่รายได้จากการทำประมงไม่แน่นอนนัก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพดิน ฟ้า อากาศ เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามการประมงของชาวบ้านก็เป็นอาชีพเสริมที่ช่วยให้ออกจากมีอาหารบริโภคแล้วยังนำไปจำหน่ายได้ไม่น้อยอีกด้วย

3.) อาชีพปลูกผักผลไม้ ในการทำอาชีพนี้ชาวบ้านใช้พื้นที่ของคนทำการเพาะปลูก โดยสลัดใบในร่องสวนมะพร้าวที่ว่าง การที่พื้นที่ของตำบลนี้เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำมีน้ำไหลผ่านตลอดปีและบางคราวมีน้ำท่วมทำให้ดินอุดมสมบูรณ์ จึงเหมาะแก่การเพาะปลูกผักผลไม้ ผักผลไม้ที่ชาวบ้านตำบลบางไผ่ปลูก ได้แก่ ผักรัง ถั่วประรด มะม่วง ถั่วฝักยาว ถั่วลิสง หนุ่ย มะกอก กระเทียม ฯลฯ เป็นต้น ส่วนผักที่ปลูก เช่น พริก ขมิ้น ข่า มะเขือ ถั่ว ตะไคร้ ใบชา ผักบุ้ง เป็นต้น ส่วนใหญ่ชาวบ้านปลูกเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนที่เหลือก็นำไปจำหน่ายในตลาดเมือง

4.) อาชีพค้าขาย ชาวบ้านบางไผ่ประกอบอาชีพค้าขายไม่มากนักร้านค้าส่วนใหญ่ค้าขายของชำสินค้าที่อยู่ในร้านส่วนมากเป็นสินค้าที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ผงซักฟอก แป้ง ยาสีฟัน น้ำมันพืช ขนมหู เครื่องสำอาง ฯลฯ นอกจากนั้นมีร้านขายอาหารซึ่งขายอาหารคาวสิ่งเช่น ก๋วยเตี๋ยว ข้าวผัด และอาหารอื่น ๆ เป็นต้น อาชีพดังกล่าวนับได้ว่าได้ช่วยตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน โดยไม่ต้องไปหาซื้อจากที่อื่น

5.) อาชีพเลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านตำบลบางไผ่ทำอาชีพนี้มาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว อาชีพนี้ชาวบ้านตำบลบางไผ่ส่วนใหญ่จะทำกันทุกครัวเรือน สัตว์ที่เลี้ยง คือ ปลา กุ้ง หมู เป็ด ไก่ และนกกระทา เป็นต้น

6.) อาชีพรับราชการ อาชีพนี้ที่ชาวบ้านส่วนใหญ่ซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง สามารถส่งเลี้ยงบุตรหลานให้ได้รับราชการศึกษาที่สูงขึ้นกว่าแต่ก่อน โดยนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาในสถาบันของรัฐและเอกชน เพราะหวังให้มีโอกาสรับราชการเพราะการรับราชการครู หมอ พยาบาล ตำรวจ ทหาร ซึ่งพวกเขาถือว่าเป็นอาชีพที่มั่นคง และมีเกียรติอย่างยิ่ง

7.) อาชีพรับจ้างและอื่น ๆ ในตำบลบางไผ่ไม่มีชาวบ้านประกอบอาชีพนี้ไม่น้อย ได้แก่ อาชีพเย็บจาก ก่อสร้าง ขับเรือแม่ล่ ขึ้นมะพร้าวและปอกมะพร้าว ขับรถรับจ้าง เก็บขวดพลาสติกขาย ขายอุปกรณ์ก่อสร้างและเครื่องมือการเกษตร ซ่อมรถจักรยานยนต์ ซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้า ขายน้ำมัน คัดผขย เย็บเสื้อผ้า หักดอกกรมกลามะพร้าว เสริมสวย ทำงานโรงงานอุตสาหกรรมและคังห้างร้าน เป็นต้น

7. การคมนาคม

ตำบลบางไผ่ตั้งอยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานีเพียงประมาณ 2 กิโลเมตร การติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอในสมัยอดีตใช้เรือเป็นพาหนะหลัก โดยเดินทางไปตามลำคลองไปออกแม่น้ำตาปี เรือที่ใช้ในอดีตเป็นเรือพายคู่และเรือแจว เรือดังกล่าวนอกจากใช้ในการไปติดต่อซื้อขายสินค้าแล้วยังใช้เดินทางไปทำงาน ไปโรงพยาบาลและไปเรียนหนังสือ เป็นต้น ส่วนการติดต่อกับชาวบ้านในหมู่บ้านเดียวกันหรือหมู่บ้านใกล้เคียงมักเป็นการเดินเท้าโดยลัดเลาะไปตามหมู่บ้าน แต่บางส่วนก็ใช้เรือ เพราะในอดีตถนนในหมู่บ้านบางไผ่ยังไม่มี เพิ่งมีเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2525 โดยที่สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้ดำเนินการทำถนน ร.พ.ช. ขึ้นภายในหมู่บ้าน เป็นถนนดินแดงลูกรัง ทำให้การติดต่อเริ่มมีความสะดวกขึ้น

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2536 ได้มีโครงการพัฒนาของทางภาครัฐสร้างสะพานข้ามแม่น้ำตาปี เชื่อมต่อเข้ามาในหมู่บ้านพร้อมถนนลาดยางผ่านตำบลบางไผ่ ทำให้ชาวบ้านได้ใช้ถนนติดต่อกับตัวเมืองสุราษฎร์ธานีอีกทางหนึ่งการคมนาคมสัญจรไปมาสะดวกมากขึ้นทั้งทางน้ำและทางบก (สัมภาษณ์ วารี รัตนา 19 พฤศจิกายน 2547)

การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี

1. การศึกษา

ในสมัยอดีตคือก่อนสมัยรัชกาลที่ 6 ชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม้ที่อหาคูหนังสือ ได้ศึกษาเล่าเรียนตามวัด เพราะยังไม่มีโรงเรียน โดยอาศัยพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่สอนหนังสือและอบรมสั่งสอนศีลธรรม ต่อมาเมื่อ ปี พ.ศ. 2464 ได้มีครูคลิ่ง ณะภรณ์ เป็นครูคนแรกได้ทำหน้าที่ อบรมสั่งสอนแทนพระภิกษุ การเรียนการสอนสมัยนั้นใช้ศาลาการเปรียญ โดยมีพระอธิการยมเป็นผู้อุปการะเรียกชื่อโรงเรียนว่า โรงเรียนวัดบางไผ่ไม้ ได้เปิดเรียนโดยรับเด็กในและเด็กนอกบังคับมาเข้าเรียน เปิดสอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ในวิชาสามัญระยะแรกมีนักเรียนจำนวน 21 คน เป็นผู้ชายทั้งหมดทั้งนี้ เพราะพ่อแม่ไม่นิยมให้ลูกหญิงเรียนหนังสือ ในศาลาการเปรียญสอนตั้งแต่แรกเปิดมาจนถึงปี พ.ศ. 2493 เป็นเวลา 29 ปี มีนักเรียน เรียนจบไปหลายรุ่นบางคนมีโอกาศไปศึกษาต่อในชั้นสูงขึ้นการเรียนการสอนยังดำเนินต่อมาชักจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2494 ได้มีชาวบ้านคณะครู ผู้ปกครองและเจ้าอาวาสร่วมกันบริจาคทรัพย์เงินทอง ไม้ เศษสละ แรงกายแรงใจ ร่วมกันก่อสร้างอาคารเรียนสองชั้นแบบ 017 ขนาด 8 ห้องเรียน ใช้ชื่ออาคารว่า "อุดมพัฒนพิทยาคาร" เป็นอาคารหลังแรก ในเนื้อที่ประมาณ 8 ไร่ ซึ่งเป็นที่ตั้งโรงเรียนปัจจุบันการเรียน การสอนขณะนั้น คือ ปี พ.ศ. 2496 ได้เปิดสอนชั้นเด็กเล็ก ต่อมาในปี พ.ศ. 2499 เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ครั้งถึงปี พ.ศ. 2507 เปิดสอนชั้นประถมศึกษาตอนปลาย การเรียนการสอนดำเนินเรื่อยมาจนเข้าปี พ.ศ. 2535 จึงเปิดสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจุบันได้มีการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ คือ เปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3

ในปี พ.ศ. 2543 โรงเรียนนี้ได้รับคัดเลือกเป็นโรงเรียนนำร่องทางการศึกษา ภาคบังคับ 9 ปี (ป.1 - ม.3) ของสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองนครราชสีมา บัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเปิดการเรียนการสอน 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปัจจุบันนายสุวิทย์ สมณะ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางไผ่ไม้ โดยมีครู 18 คน มีนักเรียนทั้งหมด 343 คน

เป็นนักเรียนชายจำนวน 182 คน เป็นนักเรียนหญิง จำนวน 161 คน (สมุดบันทึกโรงเรียน วัดบางไผ่ 2547:1-4)

แต่เดิมชาวบ้านบางไผ่ส่วนใหญ่จบการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาแล้วไม่ค่อยมีโอกาสเรียนต่อ แต่ผู้มีฐานะดีมักสนับสนุนให้บุตรหลานไปเรียนต่อในตัวเมือง เมื่อเรียนจบก็สนับสนุนให้ไปเรียนต่อยังกรุงเทพมหานคร แม้ว่าการเดินทางไปมาจะลำบากก็ตาม สำหรับเด็ก ๆ ที่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาส่วนใหญ่จะออกมาช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพ คือ ทำสวน และทำประมง นอกจากนั้นบางครอบครัวได้อพยพไปหาที่ดินทำมาหากินในต่างถิ่น เช่น สมัยหนึ่งได้อพยพไปทำมาหากินในพื้นที่นิคมสร้างตนเองขุนทะเล เป็นต้น

ปัจจุบันชาวบ้านในตำบลบางไผ่นิยมให้บุตรหลานเรียนหนังสือกันมากขึ้น ทั้งนี้เพราะได้มีการคมนาคมที่สะดวกสบายรวดเร็วกว่าแต่ก่อนทั้งทางน้ำและทางบก อีกทั้งเห็นความสำคัญของการศึกษาที่มีต่อการประกอบอาชีพ นอกจากนี้การที่รัฐบาลกำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้ทำให้ชาวบ้านจำเป็นต้องให้บุตรหลานเรียนหนังสือกันทุกครัวเรือน (สัมภาษณ์ วรรณดี จันทร์ภักดี. 19 พฤศจิกายน 2547)

2. การศาสนา

ตำบลบางไผ่มีวัดอยู่ในเขตพื้นที่เขตตำบลคือ วัดบางไผ่อันเป็นวัดซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนดังกล่าวมาแล้ว วัดนี้ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 บ้านบางไผ่อยู่ห่างตัวอำเภอเมืองเพียง 2 กิโลเมตร เป็นวัดมหานิกาย ขึ้นอยู่ในเขตการปกครองของคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พื้นที่วัดมีเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่

ตามประวัติของวัดระบุไว้ว่าวัดนี้สร้างขึ้น เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2324 ตรงกับสมัยกรุงธนบุรี คือ เมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปของที่ตั้งวัดเป็นที่ราบฝั่งซ้ายแม่น้ำตาปี ก่อนมีถนนตัดผ่านหลังวัด การสัญจรไปมาให้เรือเป็นพาหนะ พระบิณฑบาตรด้วยเรือ สภาพของที่พักสงฆ์ในวัดกุฎีไม้ชั้นเดียว หลังคามุงด้วยกระเบื้องมีจำนวนมากกว่า 10 หลัง มีโบสถ์ มีศาลาการเปรียญ มีมณฑปพุ่มต้นข้าวสุก มีโรงฉันท์ ปัจจุบันเป็นวัดที่มีความพร้อมมากวัดหนึ่ง

ในปี พ.ศ. 2464 มีพระอธิการธม ได้เข้ามาเป็นเจ้าอาวาสองค์แรก ได้มาพัฒนา วัดต่าง ๆ เช่น ที่เด่นชัด คือ ช่วยอุปการะในการสอนหนังสือและอบรมธรรมแก่ชาวบ้าน พร้อมทั้งครูคลัง ฐานะภาน์ เป็นครูคนแรก สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 วิชาสามัญ มีนักเรียน 20 คน ส่วนการสอนนิกกรรม - บาติให้พระอธิการธมเป็นผู้สอน มีพระจำพรรษาไม่มาก ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2494 มีพระครูเคลื่อน อุดมโม มาเป็น เจ้าอาวาส และมีการก่อสร้างอาคารเรียนหลังใหม่ร่วมกับคณะครู ชาวบ้านเป็น อาคารเรียน 2 ชั้น ขนาด 8 ห้องเรียน ชื่อว่า "อุดมพัฒนพิทยาคาร" และท่านได้พัฒนาวัด เช่น กุฎิ ศาลา ห้องน้ำ เป็นต้น มีพระจำพรรษาประมาณ 55 รูป การเรียนการสอน นิกกรรม - บาติ มีพระสมุห์จวน เป็นผู้สอน

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2504 มีพระสมุห์เส็งธม เป็นเจ้าอาวาส ท่านได้สร้าง กุฎิ ศาลา 2 ชั้น หลังไม้ทั้งหลังและเสนาสนะอื่น ๆ ท่านสอนนิกกรรม - บาติเอง มีพระจำพรรษาไม่มาก

ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2506 มีพระครูโกศลธรรมปสุทร เป็นเจ้าอาวาส และเจ้าคณะอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ท่านได้ก่อสร้างจุ่มประคบน้ำวัด และพัฒนา ชาวบ้านสอนศีลธรรมอบรมชาวบ้าน และท่านเชี่ยวชาญด้านภาษาจีน อังกฤษและบท กลอนต่าง ๆ สมัยพระอาจารย์มีบวชเจ้าจำพรรษาประมาณ 50 - 100 รูป การเรียน การสอนนิกกรรม - บาติ พระอาจารย์สอนเอง ท่านจำพรรษาอยู่ประมาณ 20 ปี หลังจากนั้นท่านลาออกและย้ายไปอยู่วัดไครธรรมารามจนถึงปัจจุบัน

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2527 มีพระมหาสุพจน์ ท่านมารักษากการเจ้าอาวาสอยู่ ประมาณ 2 ปี มีพระจำพรรษาไม่มากหลังจากนั้นท่านย้ายไปอยู่ที่อื่น

เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2530 มีพระใบฎีกาทบ ธรรมคาโม ท่านมารักษากการ เจ้าอาวาส ประมาณ 1 ปีกว่า ท่านได้ช่วยพัฒนาสร้างเจีอน 2 ด้านหน้าวัดพร้อมบันได ทั้ง 2 ด้าน มีพระจำพรรษาไม่มาก หลังจากนั้นท่านย้ายไปอยู่ที่วัดไครธรรมารามจนถึง ปัจจุบัน

หลังจากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2540 มีพระสมุห์มนัส ขนฺติโก เป็นเจ้าอาวาส ท่าน บูรณะ ปฏิสังขรณ์เสนาสนะ เช่น พระอุโบสถ อมลินในวัดและท่านได้จัดตั้งโรงเรียน สอนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาวัดบางไผ่ไม้ระคับมัธยมศึกษาคอนคิน (ม.1 - 3)

เมื่อ ปี พ.ศ. 2543 โคตบิโคคาสมแก่พระภิกษุสามเณรที่ไม่มีโอกาสเรียนในโรงเรียนอื่น
ฐานะยากจน มีการเรียนการสอนศาสนาสามัญพร้อมนักรกรรม - บาลี มีพระภิกษุสามเณร
จำพรรษาประมาณปีละ 40 - 60 รูป หลังจากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2546 ท่านลาออกจาก
เจ้าอาวาสไปอยู่ที่สำนักสงฆ์บ้านนา อำเภอไชยาจนถึงปัจจุบัน (จากสมุดบันทึกโรงเรียน
วัดบางไผ่ไม้. 2547 : 1 - 2) ปัจจุบันมีพระครูสุตาภรณ์ เป็นเจ้าอาวาสวัดประจำ
และเจ้าคณะตำบลรักษารักษาการดูแลอยู่ก่อน ท่านพระอาจารย์ได้พัฒนาภูมิโศกการ
เคลื่อนย้ายกุฏิต่าง ๆ คัดเขตแดนของวัดและปรับปรุงพื้นที่ในวัดใหม่

เนื่องจากวัดบางไผ่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในแถบนี้มาช้านาน เป็นที่
ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเศษแพร่หลักกรรมคำสอนแก่ชาวบ้านทั้งในตำบลและนอก
ตำบล โคตบิโคคาสมจะนำธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติ แม้ในวันสำคัญทางศาสนา
ชาวบ้านได้ร่วมกันมาทำบุญที่วัด ได้แก่ วันพระ วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา
วันวิสาขบูชา เดือนสิบ ทอดกฐิน ผ้าป่า สงกรานต์ เป็นต้น เพราะการคมนาคมที่
สะดวกรวดเร็วมากขึ้น ในการมาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางวัดขึ้นอยู่กับเวลาที่ชาวบ้าน
ว่างหรือไม่ว่าง ส่วนหนึ่งความศรัทธาเลื่อมใสมากน้อยของตัวบุคคลนั่นเอง (สัมภาษณ์
อนันต์ บุญมี. 19 พฤศจิกายน 2547)

3. วัฒนธรรมประเพณี

วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของแต่ละสังคม ซึ่ง
อาจจะคล้ายคลึงกันหรือแตกต่างกันตามสภาพภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม
ประเพณีของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม้ทั้งเกี่ยวข้องกับโคตบิโคคาสมกับวิถีชีวิต และเกี่ยวข้องกับ
ศาสนา วัฒนธรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ได้แก่ การเกิดและการเลี้ยงดูเด็ก การบวช
การแต่งงาน การค้าขาย การล่องกระทง การขึ้นบ้านใหม่ และการขอแรง เป็นต้น
ส่วนประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ เทศน์มหาชาติ รับส่ง
คาชาส แห่งเรือพระและรักทุ้มผ้าป่า และงานบุญกุศลต่าง ๆ

ประเพณีการเกิดและการเลี้ยงดูเด็ก

แต่เดิมประเพณีการเกิดของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม้เป็นหน้าที่ของแม่ทาน
(หมอล้าน) โคตบิโคคาสมจะฝากครรภ์กับแม่ทาน และปฏิบัติคัมภีร์และข้อปฏิบัติ

ที่แม่ทานแนะนำ พอถึงกำหนดคลอดต้องไปคลอดที่บ้านของแม่ฝ้ายหญิง หลังจากต้องให้ทารกอาบน้ำและคลัดสายสะดือให้ทารก ส่วนมารดาจะนอนบนแคร่เพื่ออยู่ไฟตามแม่ทานกำหนด สำหรับรกต้องนำไปฝังบนจอมปลวกหรือที่เนินโดยปลูกระไพราวในที่ฝังรกไว้ด้วย เมื่อครบการอยู่ไฟต้องให้แม่ทานและเด็กอาบน้ำอุ่นด้วยขวดใหม่อนุญาตให้แม่ลุกขึ้นเดินและทำงานได้ ส่วนเด็กนำลงปลา

สำหรับการเลี้ยงดูเด็ก เมื่อนำเด็กลงเปลต้องทำพิธีโดยบริกรรมคาถาอนุโมทนาแม่จื่อให้อยู่กับเด็กใช้เพลงร้องเรือหรือเพลงกล่อมเด็กกล่อมให้เด็กหลับ อาหารของเด็ก คือนมมารดาและกล้วยน้ำว้าบดข้าวสุกหรือน้ำผึ้ง น้ำข้าว เมื่อเด็กป่วยมักให้หมอสุนทรเป็นผู้รักษา ครั้นเด็กมีอายุ 2-3 ขวบ พ่อแม่จะเล่านิทานให้ฟังหรือไม้กวาดเด็กเล่นปริศนาคำทาย นอกจากนี้นิยมนำเด็กไปเที่ยวเล่นที่วัดอีกทั้งอบรมเด็กให้เป็นคนมีเมตตา กรุณาต่อสัตว์และเพื่อนมนุษย์ บางครอบครัวเมื่อเด็กแรกเกิดอาจจะทำขวัญเด็ก หรืออาจจะทำขวัญเมื่ออายุครบ 1 ขวบหรือ 2 ขวบก็ได้

ประเพณีการบวช

ประเพณีการบวชของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่แตกต่างจากการบวชของคนไทยที่นับถือศาสนาพุทธทั่วไป ส่วนใหญ่บวชเมื่ออายุครบ 20 ปี ก่อนบวชต้องอยู่วัดเพื่อศึกษาธรรมะข้อปฏิบัติ และฝึกสวดมนต์ก่อนบวช 1 วัน ต้องโกนผม ในวันบวชจะมีการแห่มาครอบพระอุโบสถ 3 รอบ พิธีบวชกระทำกันในพระอุโบสถพิธีจบลงด้วยพระภิกษุใหม่กรวดน้ำอุทิศส่วนบุญกุศล ไปให้ผู้ล่วงลับ

ประเพณีการแต่งงาน

เมื่อชายใดที่บวชเรียนแล้วพอใจหรือชอบพอกับผู้หญิงคนใดก็จะให้ผู้ใหญ่ไป แสพบู่ขอ และหมั้น ในพิธีหมั้นมีการแห่ขันหมากไปบ้านฝ้ายหญิง มีการเลี้ยงรับรองจากฝ้ายหญิง พิธีหมั้นจะสมบูรณ์เมื่อขันหมากครบตามที่กำหนด หลังจากนั้นฝ้ายชายต้องไปทำงานอยู่ที่บ้านฝ้ายหญิงเรียกว่าอาสาเมีย เมื่อครบตามกำหนดก็จะจัดพิธีแต่งงาน เมื่อขบวนเจ้าบ่าวเมื่อถึงในคอนครัว จะทำพิธีสงฆ์ สามมงคลแฝด รดน้ำอาวพรคู่บ่าวสาว มีการดักบาศร์ร่วมกัน เมื่อเสร็จพิธีการแต่งงานก็จะมีการเลี้ยงแขกผู้ร่วมงาน บางงานอาจจัดเป็นงานใหญ่ในคอนเอ็นก็มี

ประเพณีการค้าย

เมื่อมีการค้ายเกิดขึ้นในบ้าน การปฏิบัติจะเริ่มด้วยการคบน้ำศพ ทาตัวศพด้วยขมิ้น ประพรมด้วยน้ำหอม ตามเสื้อผ้าอย่างดีที่สุดหรือชุดที่ผู้ค้ายชอบใส่ให้ อาจจะแต่งให้กลับกันกับคนที่เสียชีวิต คือ แต่งตัวให้เสื้อผ้าด้านหน้ากลับไปอยู่ด้านหลัง มีการนำเหรียญหรือแหวนใส่ปากศพ ปีกศพ และมัดศพเรียกว่า “คราสัง” อาจมัดศพ 3 เปลาะ หรือ 5 เปลาะ จากนั้นบรรจุศพใส่โลงและสวดอภิธรรมในคืนนั้น การตั้งศพอาจจะตั้งที่บ้านหรือที่วัดก็ได้ โลงศพจะต้องวางศีรษะผู้ค้ายอยู่ทางทิศตะวันตก มีเครื่องประกอบหน้าโลง คือ โฉ๊ะหมุ่มบูชา ดอกไม้รูปเทียน รูปถ่าย ภูเขาโง่ สายสิญจน์ เครื่องอาหารคาวหวาน 1 ชุด และนิมนต์พระ 4 รูปมาสวดจะคืนละก็เที่ยวก็ได้หรืออาจจะมีการแสดงธรรมเทศนา การตั้งศพนิมนต์จำนวน 3,5,7 วัน และวันเผาศพต้องเป็นคี่ การเคลื่อนศพไปสู่สถานต้องมิพระนำทางเพื่อเผาศพ ในคอนเจ้าจะนิมนต์พระมาทำพิธีเก็บกระดูก อาจจะทำกระดูกไปบูชาที่บ้านหรือสร้างบิวบรรจุกระดูกไว้ก็ได้

ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่

ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ของชาวบ้านตำบลบางไผ่จะมีการดูวันดีก่อน โดย การไปดูวันกับพระ การขึ้นบ้านใหม่นั้นจะนิมนต์กันในวันเลขคี่ เช่น 9,11,13 หรือวันที่เป็นมงคลประจำวันนั้น เมื่อดูวันดีแล้วก็จะไปนิมนต์พระมาสวดเจริญพระพุทธมนต์ พระที่มาสวดจะนิมนต์นิมนต์จำนวน 5, 7, 9 รูป เป็นประเพณีที่ถือปฏิบัติมาช้านาน ประเพณีการขึ้นบ้านใหม่ของชาวบ้านเชื่อกันว่าเพื่อเป็นความสุขร่วมเย็น และความเจริญงอกงามของผู้อยู่อาศัยในบ้านนั่นเอง

ประเพณีการขอแรง

ประเพณีขอแรงเป็นประเพณีที่กระทำกันมาตั้งแต่โบราณ บางแห่งเรียกว่า “ออกปาก” ในอดีตประเพณีนี้ทำกันแพร่หลายในทุกพื้นที่ การขอแรงก็คือการที่ฝ่ายหนึ่งมีงานทำในไร่นาสวนหรือที่บ้าน แล้วมีบุคคลที่รู้จักกันมาช่วยเหลือกันทำงาน โดยหลักเปลี่ยนกันไปเช่นนี้เรื่อย ๆ การขอแรงคล้ายคลึงกับการลงแขก แต่การลงแขกมีการกระทำโดยการ ไปบอกกล่าวเพื่อนบ้านให้มาช่วยกันทำงาน โดยเจ้าของงานจะเป็นผู้

จัดเลี้ยงอาหารคาวหวานเองมักจัดให้มีการทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ส่วนการขอแรงเป็นการไปช่วยเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ผลัดเปลี่ยนกันค้ำแต่จะมีเวลาว่าง และผู้ไปช่วยต้องจัดเตรียมอาหารหรือข้าวห่อไปกินเอง การขอแรงที่เห็นกันได้ชัดเจนก็คือการทำไร่นาหรือทำงานในสวน การขอแรงเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันโดยมีการผลัดเปลี่ยนกันอย่างไม่เป็นพิธีครองใครมีเวลาว่างก็ไปช่วยเหลืออีกฝ่ายหนึ่ง ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งก็คอยหาโอกาสที่จะช่วยตอบแทนซึ่งขึ้นอยู่กับงานและโอกาส ปัจจุบันประเพณีขอแรงเริ่มหมดความนิยม ทั้งนี้เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ใช้การจ้างงานแทนการขอแรงแทบทั้งสิ้น

ประเพณีสงกรานต์

ประเพณีสงกรานต์คือปฏิบัติกันโดยทั่วไปในตำบลบางไผ่และในทุกท้องถิ่นภาคใต้ กล่าวคือ เป็นประเพณีการขึ้นปีใหม่แบบเก่าของไทยนั่นเอง เนื้อหาของประเพณีนี้ชาวบ้านตำบลบางไผ่แตกต่างจากที่ปฏิบัติกันในดินอื่นบ้าง ชาวบ้านตำบลบางไผ่ถือว่าช่วงสงกรานต์ คือ วันที่ 13 - 14 - 15 เมษายน วันที่ 13 เป็นสงกรานต์ วันที่ 14 เป็นวันว่างและวันที่ 15 เป็นวันเฉลิมฉลอง ชาวตำบลบางไผ่ถือว่าสามวันนี้คือ วันที่เทวดาไม่อยู่รักษาชาวบ้านจึงต้องหยุดทำงานในวันดังกล่าว เพราะกลัวจะเกิดอุบัติเหตุหรือเป็นไปต่าง ๆ นานา สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ จะถูกเก็บไว้มิให้นำมาใช้เป็นการชั่วคราว ชาวบ้านส่วนใหญ่จะจัดเตรียมอาหารคาวหวานไปทำบุญที่วัดใกล้บ้านในตอนเช้าของวันสงกรานต์

หลังจากทำบุญที่วัดเสร็จแล้วชาวบ้านจะทำพิธีสงกรานต์รดน้ำพู่กันข้าวสุกต่อจากนั้นจะนำอาหารเครื่องบูชาและเครื่องใช้ไปมอบให้ผู้อาวุโสโดยถือโอกาสรดน้ำเพื่อแสดงออกซึ่งความเคารพนับถือความกตัญญูกตเวที บางปีจะทำพิธีรดน้ำผู้อาวุโสอย่างใหญ่โตโดยจัดที่วัดบางไผ่นั่นเอง แต่ละหมู่บ้านจะเชิญผู้อาวุโสทุกคนมาร่วมพิธีเมื่อรดน้ำผู้อาวุโสแล้วชาวบ้านจะพากันมารวมกัน เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงในเวลา กลางคืนมีมหรสพต่าง ๆ มาแสดง เช่น หนังตะลุง คนตรี เป็นต้น

ประเพณีการออกรัทาง

ประเพณีการออกรัทางเป็นที่นิยมกันมาช้านาน ทั้งนี้เพราะชาวบ้านอยู่ริมฝั่งแม่น้ำการจัดออกรัทาง แต่เดิมมักจะจัดกันเองในหมู่บ้าน ชาวบ้านส่วนหนึ่งจะพากัน

มาร่วมกันล่อกระทงที่วัดบางไผ่ โดยจัดกันที่คลองหน้าวัดนั่นเอง ชาวบ้านจะรวมตัวกันบริเวณที่ล่อกระทงในกลางคืนขึ้น 15 คำ เดือน 12 โดยเตรียมกระทงไปล่อตามวิคามเกิด จุดประสงค์สำคัญ เพื่อแสดงความกตัญญูคุณวาทิดีอนันและเพื่อขอให้ช่วยคุ้มครองภัยอันตรายทั้งหลายมิให้มาแผ้วพาน ปัจจุบันประเพณีมีจัดกันในเมืองสุราษฎร์ธานีเป็นงานใหญ่ริมเขื่อนแม่น้ำคาปี ทำให้ชาวบ้านบางไผ่ส่วนใหญ่เลิกจัดล่อกระทงในหมู่บ้าน แต่มาร่วมล่อกระทงที่เขื่อนแม่น้ำคาปีแทน เนื่องจากการไปมาสะดวกและมีงานมหรสพต่าง ๆ มากมาย

ประเพณีเทศน์มหาชาติ

ประเพณีเทศน์มหาชาติเป็นประเพณีสำคัญทางศาสนาโดยนำอาถรรพณ์ชาดกเรื่องพระเวสสันดรชาดกมาใช้เทศน์ แต่เดิมตำบลบางไผ่จะจัดเทศน์เป็นประจำที่วัดบางไผ่นั่นเอง ประเพณีเทศน์มหาชาติจัดกันในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ในการเทศน์ชาวบ้านจงเป็นเจ้าภาพของกัณฑ์พระอาจะเทศน์ 1 ธรรมาส์หรือ 2 ธรรมาส์ก็ได้ เจ้าของกัณฑ์จะต้องจัดเตรียมสิ่งของเครื่องใช้ครบตามพิธีการ การเทศน์มหาชาติเป็นประเพณีที่ตื่นเปลี่ยนมากปัจจุบันจึงจัดน้อยลง ทั้งนี้เพราะขาดพระนักเทศน์และอีกทั้งชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่ค่อยนิยมดังเช่นแต่ก่อน

ประเพณีรับสงกรานต์

ประเพณีรับสงกรานต์ หรือเรียกว่า “รับเปรต - ส่งเปรต” จุดมุ่งหมายสำคัญของประเพณีนี้ คือ ทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีนี้กระทำกันทุกครัวเรือนของชาวบ้านตำบลบางไผ่ วันรับสงกรานต์ตรงกับวันแรม 1 ค่ำเดือน 10 วันนี้เชื่อกันว่าเป็นวันที่พญายมปล่อยเปรตขึ้นมาจากนรก ชาวบ้านจะจัดสำรับคาวหวานคอกไม้รูปเทียนไปกราบพระที่วัด ชาวบ้านตั้งบาตรอาหารแห้งค้ำว วันสงกรานต์ตรงกับวันแรม 15 ค่ำเดือน 10 ถือเป็นวันที่เปรตจะต้องกลับไปสู่นรกตามเดิม ชาวบ้านนำอธิฐิของบรรพบุรุษมาสวดบังสุกุล พร้อมทั้งชาวบ้านต้องเตรียมเครื่องคาวหวานไปทำบุญอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้คาชาหรือเปรตนำกลับไปนั่นเอง

ในวันสงกรานต์จะมีการทำ “หนมคาชา” ได้แก่ หนมสา หนมกรูบ หนมหนม หนมชาก หนมทอง หนมบัว หนมคัม หนมไข่ปลา และผลไม้ เป็นต้น หนมคั้งกล่าว

ชาวบ้านจะจัดใส่กระเชอนำไปถวายพระที่วัดหลังถวายพระแล้วชาวบ้านจะนำอาหาร และขนมส่วนหนึ่งไปวางตามสถานที่ต่าง ๆ ภายในวัด เช่น ประตูวัด โคนต้นไม้ ริมกำแพง เพื่อให้เปรคหรือคยาชที่ไม่มีญาติมารับอาหารเหล่านี้เรียกว่า “คั้งเปรค” หรืออาจจะนำไปวางที่ “หลาเปรค” หลังจากทำพิธีสงฆ์เสร็จแล้ว ชาวบ้านและคักจะเข้าไปแย่งของจาก “หลาเปรค” กันอย่างสนุกสนาน เรียกว่า “ชิงเปรค” ประเพณีรับส่ง คยาชนอกจากทำเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าวแล้วยังเป็นการรวมญาติอีกด้วย ทั้งนี้เพราะไม่ว่าทุกคนจะไปอยู่ ณ ที่ใด ต้องเดินทางกลับไปยังบ้านเกิดของตนเอง เพื่อร่วมพิธี คั้งกล่าวเมื่อถึงวันนี้ทุกปี

ประเพณีแห่เรือพระและชักฟืมผ้าป่า

การแห่เรือพระและชักฟืมผ้าป่าเป็นงานบุญที่ทำกันมาแต่โบราณปัจจุบันนี้ ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีถือเป็นประเพณีใหญ่ของจังหวัด โดยเฉพาะที่อำเภอเมือง จะมีการแห่พระบถและพระนำ กำหนดแห่เรือพระและชักฟืมผ้าป่า คือ วันแรม 1 ค่ำเดือน 11 ของทุกปี

ก่อนแห่พระ 10 - 20 วัน ชาวบ้านกับวัดจะช่วยกันจัดเตรียมทำเรือพระสำหรับลากกันอย่างหรรษา บนเรือพระมีบุษบกสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปในช่วงเวลา ก่อนจะถึงวันชักพระนี้จะมีการ “คุมโพน” หรือ “คุมพระ” ซึ่งก็คือ การประโคม ข้อง กลอง ตะโพน เพื่อเป็นการข้อมหรืออุ้มเครื่อง และเป็นการสร้างบรรยากาศอันดีลึกลับให้ชาวบ้านได้เตรียมตัวสำหรับเทศกาลวันสำคัญนี้ สำหรับชาวบ้านของตำบลบางไผ่จะไปช่วยกันสร้างเรือพระนำของวัดบางไผ่ทุกปี และแห่หนทางเรือมาชุมนุมกันที่เขื่อนแม่น้ำตาปี ซึ่งร่วมกับงานซึ่งเทศบาลเมืองสุราษฎร์ธานีเป็นผู้จัด

ส่วนประเพณีชักฟืมผ้าป่ากระทำควบคู่กับประเพณีลากพระ คือ นำในคืนซึ่งในวันรุ่งขึ้นจะมีการลากพระในตำบลบางไผ่จะมีฟืมผ้าป่า ซึ่งชาวบ้านร่วมกันจัดไว้ที่หน้าบ้านของตนเอง โดยใช้ต้นไม้หรือกิ่งไม้ไว้ในที่คั้งกล่าวคั้งค้ำหัวค้ำของคืนวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 บนต้นไม้หรือกิ่งไม้มีการประดับตกแต่งด้วยไฟกระพริบ ผ้าบังสุกุล 1 ผืน และสิ่งของเครื่องใช้สำหรับพระภิกษุมาผูกไว้ที่กิ่งไม้ เช่น ปิ่นโต รูป เทียน ผลไม้ ขนม ฮาตีพื้น และเครื่องครัว ฯลฯ ในวันรุ่งขึ้นของวันแรม 1 ค่ำประมาณ 05.30 นาฬิกา

จะมีพระภิกษุจำนวนเท่าห่มผ้าป่าจากวัดต่าง ๆ จะจาริกไปยังห่มผ้าป่าตามสถานที่ใด
 ครั้นเวลา 06.30 - 07.00 นาฬิกาจะทำพิธีรื้อห่มผ้าป่า โดยชาวบ้านมาร่วมกันไหว้พระ
 รับศีลและรับพรสวดมนต์เป็นอันเสร็จพิธี หลังจากนั้นพระภิกษุจาริกกลับวัด

ประเพณีงานบุญกุศลต่าง ๆ

ประเพณีงานบุญกุศลที่ชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม้กระทำอยู่เป็นประจำเป็นประจำ
 ประจำปี โดยบางงานร่วมกันทำบ้าง บางงานกระทำเป็นส่วนบุคคลบ้าง ได้แก่
 งานบุญทอดผ้าป่า งานบุญทอดกฐิน งานบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา งานบุญ
 วันพระ งานบุญสะเดาะเคราะห์ค้ออาฮู และงานบุญอิฐ เป็นต้น ประเพณีดังกล่าวนี้
 ปัจจุบันลดน้อยลงไปอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ต่างดิ้นรนไป
 เนื่องจากไม่ค่อยเห็นความสำคัญและบางครอบครัวไม่มีเวลา เนื่องจากต้องแข่งขันกันทำ
 มาหาเงินมากขึ้น

การสาธารณสุขโลก และการสาธารณสุข

1. การสาธารณสุขโลก

ในอดีตรอบบ้านตำบลบางไผ่ไม้มีสาธารณสุขโลก เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา
 โทรศัพท์ และสิ่งอำนวยความสะดวกสบายเหมือนปัจจุบันนี้สาธารณสุขโลกดังกล่าวทั้ง
 มีขึ้นประมาณ 20 ปีเศษที่ผ่านมา แต่เดิมสภาพความเป็นอยู่ของชาวบ้านจึงมีความ
 เรียบง่ายและมีความพอเพียงอยู่ในวงจำกัด เมื่อมีสาธารณสุขโลกทำให้สภาพความเป็นอยู่
 โดยภาพรวมดีขึ้นและสะดวกกว่าเดิม

1.) ไฟฟ้า

ชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม้ในสมัยอดีตในวาลกตลางถิ่นจะอาศัยแสงสว่างจาก
 ได้ โดยนำมาคลุกเคล้ากับไม้ที่สุก ๆ ห่อด้วยกาบหมากขนาดประมาณเท่าท่อนแขน
 ความยาวประมาณศอก แล้วมัดด้วยคอกไม้ไผ่เป็นเปลาะ ๆ สำหรับตะเกียงน้ำมันก๊าด
 และตะเกียงเจ้าพายุมิใช่ภายหลังจากการใช้ได้ ตะเกียงเจ้าพายุใช้เมื่อมีงานสำคัญใน
 หมู่บ้าน เช่น งานแต่งงาน งานศพ งานบวชนาค งานกฐิน เป็นต้น

ตำบลบางไผ่มี เริ่มมีไฟฟ้าใช้เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2524 ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้
 ทุกครัวเรือน จากการที่มีไฟฟ้าทำให้ชาวบ้านนำเอาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
 มาใช้มากขึ้น เช่น โทรทัศน์ พัดลม วิทยุ ตู้เย็น เตาหุงต้ม ทีวี คอมพิวเตอร์ เป็นต้น
 ซึ่งทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก

2.) ประปา

แต่เดิมชาวบ้านใช้น้ำคลองและน้ำฝนที่เก็บใส่โอ่งในการอุปโภคบริโภค
 สภาพเช่นนี้เป็นมาช้านานจนถึงปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2546 จังหวัดสุราษฎร์ธานีได้จัดสร้าง
 การประปาขึ้น โดยให้แหล่งน้ำดิบของแม่น้ำตาปีผลิตน้ำประปาแก่การใช้จ่ายคอก่อนเขต
 บริเวณหมู่ที่ 3 เท่านั้นด้วยเหตุนี้ สภาพของการใช้น้ำบริโภคของชาวบ้านตำบล
 บางไผ่ส่วนใหญ่ยังคงใช้น้ำคลองตาปีและน้ำฝนเป็นส่วนใหญ่

3.) โทรศัพท์

ตำบลบางไผ่ไม่มีโทรศัพท์ติดตั้งไว้ในปี พ.ศ. 2546 โดยองค์การโทรศัพท์
 จังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นผู้ดำเนินการแต่ได้ใช้โทรศัพท์ ในพื้นที่หมู่ที่ 1 - 3 คือบ้าน
 บางไผ่ บ้านคลองใหญ่และบ้านปลายคลอง ซึ่งใช้เฉพาะบ้านที่มีฐานะดีเท่านั้น
 อย่างไรก็ตามได้มีโทรศัพท์สาธารณะติดตั้งใช้กันในหมู่ที่ 1 - 5 หมู่ละ 1 เครื่อง โดยยึด
 ศูนย์กลางของหมู่บ้านเป็นที่ตั้งและติดตั้งกับถนน

2. การสาธารณสุข

ตำบลบางไผ่มีสถานอนามัย 2 แห่ง คือ สถานีอนามัยชั้น 2 ตั้งอยู่ที่
 หมู่ 4 มีขึ้นในปี พ.ศ. 2521 คือ เมื่อ 26 ปีที่แล้ว เป็นอาคารชั้นเดียว มีหมอประจำ 1 คน
 และแพทย์ประจำตำบลอีก 1 คน การรักษาของสถานอนามัยสมัยก่อนรักษาให้ฟรี
 แต่ชาวบ้านต้องทำบัตรสมาชิกเสียก่อน เรียกว่า บัตรสุขภาพ ครอบไว้ละ 500 บาท

ปัจจุบันได้ก่อสร้างสถานอนามัยแห่งที่ 2 ที่หมู่ที่ 4 เป็นอาคาร 2 ชั้น เปิดใช้
 เมื่อ พ.ศ. 2544 ทำให้ชาวบ้านที่เจ็บป่วยหรือเป็นไข้ที่ไม่รุนแรงได้รับบริการการรักษาที่
 อนามัยแห่งนี้ด้วยการใช้บัตรทอง 30 บาท สำหรับโรคที่รักษาของชาวบ้าน ได้แก่
 โรคระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง โรคเข็บเย็บ โรคกระเพาะ โรคไข้หวัด ฯลฯ

เป็นค้ำ ปัจจุบันสถานีอนามัยแห่งนี้มีเจ้าหน้าที่ประจำสถานีอนามัย 4 คน ทำหน้าที่
บริการแก่ประชาชน

โครงการพัฒนาหมู่บ้าน

ตำบลบางไผ่ มีหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านอย่างจริงจังเมื่อ
ประมาณ ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา เป็นหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งดำเนินการใน 4 กระทรวง
หลัก คือ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงศึกษาธิการ
กระทรวงสาธารณสุข การเข้ามาพัฒนาดังกล่าวทำให้ชุมชนบางไผ่จัดตั้งองค์กร
ชุมชนขึ้นหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มสตรีตำบลบางไผ่ กลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ กองทุน
ประจำหมู่บ้าน กลุ่มสมาชิกอาสาสมัครรักษาความสงบหมู่บ้าน ชมรมผู้สูงอายุ กองทุน
ส่งเสริมเศรษฐกิจ เป็นต้น องค์กรดังกล่าวล้วนมุ่งพัฒนาชุมชนไว้ให้อยู่ดีกินดี
และมีความสุขความปลอดภัยอันเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในการดำรงชีวิต
กิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านที่สำคัญและโครงการพัฒนาที่ผ่านมาสรุปได้ดังนี้ (ต้นทฤษฎี
อำนาจ ศรีศิริรินทร์. 19 พฤศจิกายน 2546)

ในปี พ.ศ. 2517 ชาวบ้านตำบลบางไผ่ได้ช่วยกันพัฒนาประปาหมู่บ้าน
เปิดล้างด้วยการฝังท่อประปาและจัดระบบประปาหมู่บ้านด้วยการสนับสนุนจากรัฐบาล

ปี พ.ศ. 2518 มีการขุดคลองบ้านโรงปูน บ้านบางไผ่ บ้านเปิดล้าง บ้านนอก
เพื่อประโยชน์ในการชลประทานและการเกษตร

ปี พ.ศ. 2524 มีการดำเนินงานโครงการไฟฟ้า โทรศัพท์บ้านเปิดล้าง และการ
ตั้งกองทุนข่าประจำหมู่บ้านเปิดล้าง

ปี พ.ศ. 2528 มีการสร้างสะพานข้ามคลองวัดบางไผ่

ปี พ.ศ. 2536 มีโครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำตากใบและถนนลาดยาง

ปี พ.ศ. 2539 มีโครงการจัดตั้งกองทุนตั้งจะออมทรัพย์

ปี พ.ศ. 2541 มีการสร้างสะพานข้ามคลองบางไผ่ที่บ้านเปิดล้าง

ปี พ.ศ. 2542 สร้างอาคารเรียนแห่งใหม่อีก 1 หลัง ให้แก่โรงเรียนวัดบางไผ่
และสนามบาสเก็ตบอล 1 สนาม

ปี พ.ศ. 2543 สร้างอาคารเรียนแห่งใหม่ให้แก่โรงเรียนวัดบางโพงไผ่อีก 1 หลัง พร้อมกันนั้นได้ปรับปรุงกุฏิพระเป็นห้องสมุดของโรงเรียน และสร้างห้องน้ำอีกด้วย

ปี พ.ศ. 2544 สร้างสถานีอนามัยที่บ้านบางไผ่

ปี พ.ศ. 2546 มีการสร้างถนนคอนกรีตจากสะพานเทศบาล 2 ถึงสะพานบางโพธิ์ และสร้างระบบประปาบ้านบางโพงไผ่ และโทรศัพท์สาธารณะ ให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

ปี พ.ศ. 2547 มีการสร้างสะพานบางโพธิ์และสะพานปากบางโพงไผ่อีกทั้งปรับปรุง ซ่อมแซมวัดบางโพงไผ่ให้มีสภาพหน้าอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า การพัฒนาของภาครัฐที่ดำเนินการในตำบลบางโพงไผ่ในช่วง 3 ปี มีมาโดยตลอดโดยเฉพาะในช่วง 10 ปีหลัง รัฐได้ดำเนินการพัฒนาอย่างจริงจังในทุกด้าน สิ่งสาธารณูปโภคหรือสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนที่เป็นรูปธรรมที่เกิดขึ้นอย่างมากมาย นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมพัฒนาและฝึกอบรมต่าง ๆ เพื่อให้ความรู้และพัฒนาวิถีชีวิตของชาวบ้านให้ดียิ่งขึ้น เช่น มีอาสาสมัครปศุสัตว์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มเยาวชน และศูนย์สาธิตตลาด เป็นต้น จากการพัฒนาดังกล่าวแม้ว่าจะเกิดผลดีแต่ทำให้ชาวบ้านตำบลบางโพงไผ่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากเดิมมาเป็นวิถีชีวิตแบบชาวเมืองอย่างเห็นได้ชัด จึงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงต่อปัญหาที่จะตามมาในอนาคต (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริรินทร์. 19 พฤศจิกายน 2546)

สภาพปัญหา

ชาวบ้านตำบลบางโพงไผ่กล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า ปัญหาสำคัญของตำบลนี้ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสังคม สิ่งแวดล้อม และเศรษฐกิจ ปัญหาที่สำคัญ เช่น ปัญหาขยะมูลฝอยและของเสียจากแม่น้ำคาวปี ปัญหายาเสพติด การพนัน อาชญากรรม การลักขโมย การทะเลาะวิวาท ปัญหาโรคเอดส์ โสเภณี ปัญหาหนีสิน ปัญหาหนี้เชิงเครื่องยนต์ รถกวน และปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของชาวบ้านจากชนบทมาเป็นเมืองมากขึ้น โดยชาวบ้านเห็นความสำคัญของค่านิยมเกี่ยวกับเงินตราและการแข่งขันกันเกี่ยวกับการเลี้ยงชีพ เพื่อสร้างรายได้ทางครอบครัว นอกจากนั้นผลผลิตทางการเกษตร คือ ราคาของมะพร้าวถูกลงมาก

ชาวบ้านใช้เงินโดยการนำไปเลี้ยงโคค่าง โดยเฉพาะการพนัน การซื้อหอยบนดิน และไต้ดิน ยาเสพติดโดยเฉพาะยาบ้าแพร่หลายทั่วไป สำหรับปัญหาที่เกิดจากการเพาะปลูกต่าง ๆ คือการใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชได้แพร่ขยายเข้าไปในพื้นที่ของชาวบ้านที่ประกอบอาชีพการเกษตรกรรมมากขึ้น และนำมาเสียจากบ่อเลี้ยงกุ้งหรือขะมูลฝอยก็มีมากขึ้น สภาพสิ่งแวดล้อมในตำบลจึงเสื่อมโทรมรอการแก้ไขตลอดเวลา

บทที่ 4

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2536 – ปัจจุบัน ได้กำหนดกรอบไว้ คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะศึกษา การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน ระหว่างสมาชิกในชุมชน และการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัด และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการพักผ่อนหย่อนใจ สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจะศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ ทางด้านรายได้และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.1 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน

1.1.1 ลักษณะครัวเรือน

ลักษณะครัวเรือน ในตำบลบางไผ่แต่เดิมเป็นแบบครัวเรือนผสม คือ เป็นทั้งครัวเรือนเดี่ยวที่มีสมาชิกอยู่ 2 ชั่วโมงคน ได้แก่ พ่อ แม่ ลูก หลานที่อยู่อาศัยอยู่ด้วยกัน และครัวเรือนขยายซึ่งเป็นครัวเรือนเดี่ยวตั้งแต่ 2 ครัวเรือนขึ้นไป มีสมาชิกตั้งแต่ 3 รุ่นขึ้นไปอาศัยอยู่ในครัวเรือนเดียวกันหรืออยู่คนละครัวเรือนแต่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันไม่ว่าจะเป็น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และลูกหลาน อาจจะเรียกได้ว่าเป็นลักษณะครัวเรือนขยายชั่วคราวบ้างและครัวเรือนเดี่ยวเพิ่มขึ้น (สัมภาษณ์ อานนท์ พุ่มพฤษย์ 21 พฤศจิกายน 2546)

สำหรับการเปลี่ยนแปลงด้านลักษณะครัวเรือนของชาวบ้าน เพชรบูรณ์จังหวัดทอง (สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2546) ได้เล่าให้ฟังว่า ครัวเรือนของชาวบ้านตำบลบางไผ่ส่วนใหญ่มักเป็นแบบครัวเรือนขยาย คือ ในครัวเรือนหนึ่ง ๆ จะอยู่ร่วมกัน

โดยมี พ่อ แม่ พี่ น้อง ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ร่วมอาศัยในหลังคาเดียวกันกับลูกหลาน ลูกเขย สะใภ้หรืออยู่ในบริเวณอาณาเขตเดียวกันซึ่งใกล้เคียงกัน เพื่อช่วยกันทำมาหากินเลี้ยงชีพ แต่ละวัน และช่วยกันประกอบอาชีพ ทำสวน ทำไร่ ทำนา ทำประมง และปลูกผักผลไม้ เป็นต้น

หลังจากปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ได้มีการเปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่ในครัวเรือนคือ เปลี่ยน ไปเป็นลักษณะครัวเรือนเดี่ยวมากขึ้น ทั้งนี้เมื่อลูกหลานได้สมรสแล้วมักจะแยกครัวเรือนไปอยู่กับ พ่อ แม่ ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือบ้างก็แยกไปปลูกบ้านเรือนหลังใหม่อยู่คนลำพังชั่วคราว บางครัวเรือนส่งลูกหลานไปศึกษาที่อื่นหรือไม่ก็ไปทำงานที่ต่างอำเภอ ต่างจังหวัดโดยรับราชการ ทำธุรกิจส่วนตัว รับจ้างทั่วไป และอื่น ๆ (สัมภาษณ์ เยาวยุทธ นาวาทอง. 18 มีนาคม 2546)

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางครัวเรือนของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่มีแนวโน้มเป็นครัวเรือนเดี่ยวมากขึ้น ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการย้ายถิ่นฐานและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตไปสู่ความเป็นสังคมเมืองมากขึ้นในทุกวันนี้นั่นเอง สำหรับลักษณะของการตั้งครัวเรือนของชาวบ้านในหมู่บ้านจะยึดหลักความสัมพันธ์ทางเครือสายเป็นสำคัญ โดยการนิยมนการตั้งครัวเรือนรวมกันเป็นกระจุกอยู่ในหมู่เครือญาติเดียวกัน แต่จะมีแนวโน้มว่าครัวเรือนจะกระจายตัวออกไปอยู่ตามเส้นทางหรือถนนที่ใช้ในการคมนาคมมากขึ้น (สัมภาษณ์ จุริย์ กระมุท. 5 มีนาคม 2546) อย่างไรก็ตามการตั้งครัวเรือนในชุมชนยังขาดความเป็นระเบียบและขาดการวางแผนที่ดี เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่มักตั้งบ้านเรือนในที่ดินของตนเองประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเพราะไม่มีข้อกำหนดที่เข้มงวดจากชุมชนแต่ประการใด (สัมภาษณ์ เพชร นุ่นสังข์ทอง. 5 มีนาคม 2546)

รัชศ พันธุ์ครุฑ (สัมภาษณ์ 22 พฤศจิกายน 2546) ได้เล่าให้ฟังว่าแท้จริงแล้วการเปลี่ยนแปลงลักษณะครัวเรือนของชาวบ้านตำบลบางไผ่เริ่มตั้งแต่ประมาณ 20 ปีเศษที่ผ่านมา คือ ประมาณ พ.ศ. 2525 ได้มีลูกหลานของชาวบ้านตำบลบางไผ่ซึ่งภายหลังจากการสมรสแล้วไม่น้อยนิยมแยกครัวเรือน ไปอยู่เป็นครัวเรือนเดี่ยว อาจเป็นเพราะว่าได้รับอิทธิพลจากสังคมเมือง และค่านิยมใหม่ ๆ โดยเฉพาะความต้องการความเป็นอิสระหรือวัฒนธรรมตะวันตกที่หลั่งไหลเข้ามาทักขึ้นนั่นเอง สภาพดังกล่าว

เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภายหลังจากการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำคาปิเข้ามาในหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2536 ทั้งนี้เป็นผลมาจากการคมนาคมที่สะดวกขึ้น ทำให้มีการขนส่ง การสื่อสาร เทคโนโลยีและการพัฒนาสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ทำให้ชาวบ้านนิยมสร้างบ้านเรือนแบบใหม่ ๆ แทนบ้านเรือนแบบเก่ามากขึ้น คือ เปลี่ยนจากบ้านเรือนสมัยเก่าซึ่งเป็นไม้ชั้นเดียวหรือสองชั้นแบบเรียบง่าย นิยมปลูกบริเวณริมแม่น้ำมาเป็นบ้านปูนชั้นเดียวและสองชั้น ซึ่งสร้างขึ้นไม่เฉพาะบริเวณริมแม่น้ำเท่านั้น

ปัจจุบันการสร้างบ้านเรือนของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่มีย่านบ้านปูนชั้นเดียวหรือสองชั้นมีเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ครัวเรือนส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นครัวเรือนเดี่ยวบ้างก็เป็นครัวเรือนชายชั้วคราว ซึ่งเป็นแบบฉบับของครัวเรือนในสังคมของชาวไทย แต่ก็มีน้อยลง อย่างไรก็ตามความเป็นครัวเรือนเดี่ยวและครัวเรือนชายชั้วคราวก็ยังคงเหนียวเหนียวติดกัน ไปไม่ได้แยกจากกันอย่างเด็ดขาด ลักษณะเช่นนี้เห็นได้จากเมื่อหนุ่มสาวแต่งงานกัน ส่วนใหญ่ฝ่ายชายมักจะย้ายเข้าไปอยู่ยังบ้านของฝ่ายหญิงร่วมกับพ่อคานแม่ชาย และพี่น้องของภรรยาที่ยังไม่ได้แต่งงานหรือมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นลักษณะของครัวเรือนชายชั้วคราวที่ยังพอมืออยู่

1.1.2 ลักษณะบ้านเรือน

บ้านเรือนส่วนใหญ่ของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่แต่เดิมนิยมสร้างอยู่ริมแม่น้ำ โดยสร้างบ้านแบบง่าย ๆ ตามวัสดุที่มีในธรรมชาติ ไม่นิยมเน้นความสวยงาม บ้านที่สร้างมักเป็นเรือนไทยทรงจั่ว มุงด้วยจากหรือกระเบื้องดินเผาหรือกระเบื้องว่าว กั้นฝาด้วยไม้กระดานหรือใบจาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของบ้าน พื้นบ้านปูด้วยไม้ ส่วนใหญ่ยกพื้นให้มีได้สูงเพื่อป้องกันน้ำท่วม เสาบ้านแต่เดิมทำด้วยไม้เช่นกัน ส่วนใหญ่ใช้ไม้คันทา (ไม้กันกรา) จึงหาได้ไม่ยากขณะนั้น ในระยะเวลาต่อมาเปลี่ยนจากไม้คันทาเป็นปูนซีเมนต์ เนื่องจากไม้คันทาหายาก สำหรับบ้านที่มุงด้วยจากจะต้องผลัดเปลี่ยนทุกปีในระยะหลังจึงนิยมใช้กระเบื้องว่าเป็นส่วนใหญ่ (สัมภาษณ์ เศษ ว่างาช 16 พฤศจิกายน 2547)

บ้านทรงไทยหรือทรงจั่ว หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าเรือนไทย แต่เดิมมีปรากฏอยู่ทั่วไป ที่ชาวบ้านบอกว่าเก่าแก่มากมีอยู่ 5 หลัง แต่เมื่อไม่นานมานี้เจ้าของได้รื้อถอนเหลือเพียง 2 หลังเท่านั้น ทั้ง 2 หลังเป็นของตระกูล “ธนะภาชน์” บ้านดังกล่าวหลังคาแต่เดิมมุงด้วยกระเบื้องดินเผาต่อมาเปลี่ยนเป็นกระเบื้องว่าว ครุงจั่วทำเป็นรูปพระอาทิตย์ขึ้น ฝาบ้านกันด้วยไม้เคี่ยม โครงสร้างทำด้วยไม้เคี่ยม ผสมด้วยไม้เนื้อแข็งอื่น ๆ พื้นปูด้วยไม้เคี่ยม ไม้จำปา และไม้สักทอง เสาเรือนทำด้วยไม้ค่าเสาฝังลงในพื้นดิน บ้านดังกล่าวนี้เจ้าของซ่อมแซมมาแล้วหลายครั้ง มีการต่อเติมบางส่วนโดยเฉพาะห้องครัวที่เพิ่มเข้าไป ทำให้สภาพของบ้านเปลี่ยนแปลงไปไม่น้อย (สัมภาษณ์ ชื่น ธนะภาชน์. 3 กันยายน 2546)

ชาวบ้านบอกว่านอกจากบ้านทรงจั่วซึ่งมีมาแต่เดิมแล้ว ยังมีบ้านหลังคาปั้นหยา และทรงมนิลา ทั้งหลังคาปั้นหยาและมนิลาเป็นบ้านที่สร้างขึ้นภายหลังทรงจั่ว หลังคาดังกล่าวมีความลาดชันของหลังคาน้อยกว่าทรงจั่ว อายุของบ้านที่ว่ำนี้นี้ประมาณ 60-70 ปี (สัมภาษณ์ ชื่น ธนะภาชน์. 3 กันยายน 2546)

ในส่วนของใต้ถุนเรือน เนื่องจากพื้นที่ตำบลบางไผ่มีน้ำท่วมถึง บ้านส่วนใหญ่จึงต้องยกพื้นใต้ถุนสูง การยกใต้ถุนสูงนั้นได้ช่วยป้องกันสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์อื่น ๆ บางชนิด เช่น งู ตะขาบ แมลงป่อง มด และปลวกขึ้นบ้าน โดยสัตว์เหล่านี้มักชอบความชื้นเย็นแต่เมื่อน้ำท่วมถึงก็จะหนีน้ำ อีกประการหนึ่งการยกให้ใต้ถุนสูงก็เพื่อให้มีที่วางใช้ประโยชน์ในการเก็บกักสัตว์เลี้ยง เช่น นก เป็ด ไก่ และเก็บเครื่องมือการเกษตร ใช้เป็นที่พักผ่อนนอนเล่น ใช้เลี้ยงเด็ก นั่งสนทนา หรือตากเสื้อผ้า

บ้านแต่เดิมมีครัวอยู่ภายในบ้าน เมื่อสุ่มพินहुงข้าวคั้มแกงมักมีควันไฟคลอบไปทั้งเรือน จึงต้องแยกครัวออกต่างหาก ซึ่งมักสร้างค่อออกไปทางหลังบ้าน ส่วนห้องน้ำมักทำห้องติดกับตัวเรือนหรือทำไว้ห่างจากบ้าน ทั้งนี้เพื่อสะดวกต่อการใช้ บ้านหลังหนึ่ง ๆ มีห้องนอน 2-3 ห้อง คือ ห้องหนึ่งเป็นห้องของปู่ย่า ตายาย อีกห้องเป็นของพ่อแม่ ส่วนที่เหลือเป็นห้องนอนของลูกหลาน ได้อาศัยหลับนอน บริเวณฝาห้องภายในบ้านแขวนรูปภาพและมักมีหิ้งพระแขวนอยู่ด้วย ที่ห้องโถงกลางมักมีเขื่อนหมากไว้ต้อนรับแขกผู้มาเยือน นอกจากนี้ยังใช้เป็นที่ทำพิธีกรรมทางศาสนา และใช้เป็นที่พบปะพูดคุยกันระหว่างญาติพี่น้องที่มาเยี่ยมเยือนด้วย

บริเวณรอบ ๆ บ้านจะมีคู่ม โอง และที่เก็บน้ำซึ่งทำด้วยปูนซิเมนต์ เพื่อเก็บน้ำฝนและน้ำประปาให้มีไว้ตลอดปี เนื่องจากน้ำในแม่น้ำและน้ำบ่อเป็นน้ำกร่อย บางบ้านใช้บริเวณค้ำกล่ามเป็นที่เลี้ยงสัตว์ เช่น นก หมา ไก่ เป็ด หมู ส่วนบางบ้านซึ่งมีพื้นที่มากอยู่ทางหลังบ้านมักปลูกไม้ผล เช่น ขนุน มะม่วง กระท้อน มะขาม มะพร้าว เป็นลักษณะสวนสมรม บางบ้านปลูกไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ และมุมหนึ่งของพื้นที่บริเวณบ้านจะตั้งศาลพระภูมิซึ่งมีให้เห็นอยู่แทบทุกบ้าน บางบ้านใช้พื้นที่ค้ำกล่ามเป็นที่เชียบจากปอกมะพร้าว คากมะพร้าวแห้ง หรือไม้ก็คากปลาเค็มก็มี

สำหรับบ้านทุกบ้านที่อยู่ชิดกับลำคลองซึ่งมีเรือพายและเรือขนาดเล็กคิดเครื่องยนต์เพื่อใช้หาปลานและไร่โดยสาร แต่ละบ้านจะมีที่สำหรับจอดเรือซึ่งมักอยู่บริเวณหน้าบ้าน โดยทำเป็นทำน้ามี่สะพานยื่นออกมา และผูกเรือไว้ที่นั่น

ในปัจจุบันลักษณะบ้านเรือนแบบในอดีตเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านส่วนใหญ่ปลูกสร้างบ้านเรือนโดยใช้วัสดุปูนซิเมนต์ และวัสดุใหม่ ๆ อันเป็นวัสดุตำรับรูปปลูกแทนบ้านไม้กันมากขึ้น เนื่องจากไม้หายากและราคาแพงประการหนึ่ง อีกประการหนึ่งเห็นว่าบ้านแบบใหม่มีความสะดวกสบายสวยงาม หรูหราตามมาตรฐานของชาวบ้าน นอกจากนี้บ้านที่สร้างขึ้นนิยมสร้างในพื้นที่สองฟากถนนกันเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากไปมาหาสู่กับภายนอกได้สะดวกและรวดเร็วขึ้น (สัมภาษณ์ วิชาญ พรหมมาศ. 13 ตุลาคม 2548)

อุคร ชูชัย. (สัมภาษณ์ 13 กันยายน 2546) เล่าให้ฟังว่า ภายหลังจากปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา การสร้างบ้านใหม่ของชาวบ้านตำบลบางไผ่หลังคาทรงปั้นหยาแบบเดิม คือ ใช้กระเบื้องว่าวมุงหลังคาแทบจะไม่มีให้เห็น บ้านใหม่หลังใดที่เป็นหลังคาทรงปั้นหยา มักใช้กระเบื้องลอนสีสวามุงแทนกระเบื้องว่าว เนื่องจากหรือได้ง่าย มีการนำอิฐและปูนมาสร้างบ้านกันเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะของบ้านมักเลียนแบบบ้านจักรวรรทำให้บ้านมีรูปทรงแปลกตาไปจากเดิมมากขึ้น ประตูและหน้าต่างมักเป็นของตำรับรูปซึ่งมีทั้งไม้ โลหะและกระจกเป็นองค์ประกอบ บ้านที่สร้างส่วนใหญ่เป็นบ้านชั้นเดียวมากกว่า 2 ชั้น นอกจากนี้ยังมีบ้านห้องแถวให้เช่าเพิ่มขึ้น และมีตึก 2 ชั้นเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะบ้านเรือนของชาวบ้านตำบลบางไผ่ในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก กล่าวคือ แคว้นเดิมเป็นบ้านไทยทรงจั่ว หลังคาทรงปั้นหยา ทรงมนิลา โคสใช้ไม้เป็นวัสดุหลักในการสร้างบ้าน แต่ปัจจุบันบ้านไทยทรงจั่วเริ่มเลือนหายไปแล้ว แม้จะมีบ้านทรงปั้นหยาและทรงมนิลาอยู่บ้าง แต่ล้วนใช้วัสดุสมัยใหม่ทั้งสิ้น นอกจากนี้รูปทรงบ้านจัดสรรได้เป็นที่นิยมกันอย่างกว้างขวางมากขึ้น และบ้านห้องแถวรวมทั้งตึกก็มีขึ้นทดแทนบ้านเก่าที่ล้มมากขึ้นตามลำดับ

1.1.3 การตัดสินใจ และการจัดการในครัวเรือน

ในอดีตก่อนปี พ.ศ. 2536 การตัดสินใจและการจัดการในครัวเรือนของชาวบ้านตำบลบางไผ่ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งคือ ผู้สูงอายุในครัวเรือน ซึ่งอาจจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชายก็ได้ โดยยึดหลักข้อตกลงร่วมกันของทั้ง 2 ฝ่ายของคนในครอบครัว เช่น ลักษณะของการใช้แรงงานในครอบครัวมีการจัดแบ่งงานกันไปตามความเหมาะสมว่า ผู้หญิงต้องมีหน้าที่ทำงานบ้านและงานช่างฝีมือเป็นสำคัญ ส่วนผู้ชายจะต้องออกไปทำงานไร่นา ทำสวน ทำประมง ปลูกผักผลไม้หรืองานที่จำเป็นต้องใช้แรงกายเป็นหลัก จึงเป็นการแบ่งงานกันทำที่ชัดเจน แต่บางบ้านทั้งผู้ชายและผู้หญิงออกไปทำงานร่วมกัน เช่น ทำไร่ ทำสวน และทำนา อย่างไรก็ตามมีงานบางอย่างที่ทั้งสองฝ่ายต้องตัดสินใจร่วมกันอยู่บ้าง เช่น เกี่ยวกับการศึกษานานาชาติ การบวช งานศพ และการประกอบอาชีพ เป็นต้น (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 29 ธันวาคม 2546)

ภายหลังจากปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการตัดสินใจและการจัดการในเรื่องต่าง ๆ ภายในครัวเรือนมากขึ้น โดยที่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวขึ้นอยู่กับความคิดของแต่ละคน กล่าวคือ แต่ละคนจะได้สิทธิเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เนื่องจากพ่อแม่เองก็ไม่มีโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์กับลูกหรือเครือญาติดังแต่ก่อน ความห่างเหินดังกล่าวมีผลให้เกิดความแตกต่างกันทางความคิดซึ่งเห็นได้ชัดว่าเมื่อมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นกับสมาชิกในครัวเรือนก็ไม่ค่อยมีการปรึกษาหารือกัน ความสัมพันธ์ที่มีอยู่เพียงน้อยนิด ได้กลายมาเป็นช่องว่างที่ทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก บทบาทหน้าที่ของผู้สูงอายุก็น้อยลงไปเรื่อย ๆ โดยที่คนรุ่นใหม่มักมีความคิดที่ว่าผู้สูงอายุเป็นเพียงบุคคลที่ต้องพึ่งพิงคนอื่นเท่านั้น ซึ่งหากไม่มีผู้ให้การ

อุปการะเลี้ยงดูก็ยากยิ่งที่จะดำรงอยู่ได้ จากบทบาทผู้อาวุโสในครัวเรือนอันเป็นผู้นำ
 ความธรรมดาดีมาแต่เดิมจึงกลายมาเป็นผู้รับฟังเป็นส่วนใหญ่ เพราะความคิดของคน
 รุ่นใหม่ที่มีความเชื่อมั่นในตนเองสูงและเชื่อว่าความคิดของคนนั้นถูกต้องเสมอ อีกทั้งมี
 พฤติกรรมการแสดงออกที่กร้าวแกร่ง ก้าวร้าว เป็นไปตามที่ตนเองคิดและต้องการเท่านั้น
 (สัมภาษณ์ เอื้อง เจริญจิต. 3 กันยายน 2546)

เมื่อการตัดสินใจและการจัดการในครัวเรือนเปลี่ยนแปลงไปได้ส่งผลต่อ
 ครอบครัวที่แต่เดิมมีผู้สูงอายุเป็นผู้ควบคุม กลายเป็นลูกหลานเข้ามามีบทบาทแทน
 ความเป็นอิสระเสรีจึงมีอย่างกว้างขวางในหมู่คนรุ่นใหม่ ทุกคนคำนึงถึงสิทธิที่เท่าเทียม
 กันมากกว่าการเคารพยำเกรงผู้อาวุโส เพราะทุกคนต่างมีวิถีการดำเนินชีวิตของตัวเอง
 ทุกคนในครัวเรือน จึงมีสิทธิตัดสินใจโดยไม่ยุ่งเกี่ยวหรือก้าวก้าวก่ายกันมากนัก รวมทั้ง
 จะไม่แสดงความคิดเห็นของตนเองในเรื่องของคนอื่น แม้ว่าเป็นคนที่อยู่ในครัวเรือน
 เดียวกันก็ตาม ยกเว้นเด็กและคนว่างงานที่พึ่งพิงคนอื่นในครัวเรือนอยู่เท่านั้นที่ยังคง
 ไม่ค่อยมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจด้วยตนเอง ทำให้ผู้อาวุโสค่อนข้างจะ
 มีความหมายต่อครอบครัวน้อยลง และมีความรู้สึกว่าตัวเองไม่มีความหมายต่อลูกหลาน
 แต่อย่างใด (สัมภาษณ์ บุญลาภ ทรัพย์เก่า. 21 พฤศจิกายน 2546)

ในช่วงหลัง พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา สะพานข้ามแม่น้ำคาปีที่สร้างขึ้น นอกจาก
 สะดวกต่อการติดต่อกับภายนอกแล้ว ยังทำให้ชาวบ้านจำนวนไม่น้อยเดินทางออกไป
 ทำงานนอกพื้นที่กันมากขึ้น การออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ผู้อยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกัน
 เกิดความห่างเหินกัน เพราะโอกาสที่จะได้สนทนาใกล้ชิดโดยมีเวลาพักผ่อน
 เช่นดั่งแต่ก่อนลดน้อยลง การรับประทานอาหารซึ่งเคยร่วมรับประทานพร้อมกัน
 กลายเป็นต่างคนต่างหารับประทานตามความสะดวก เวลาในการอบรมสั่งสอนก็มี
 น้อยลง การแบ่งหน้าที่การงานกันทั้งในครอบครัวและนอกบ้านมีแนวโน้มของการ
 ทำงานหนักพอ ๆ กันทั้งชายและหญิง ทั้งนี้เพื่อต้องการรายได้มาจุนเจือครอบครัวให้อยู่
 รอดนั่นเอง แม้แต่การเลี้ยงดูเด็กในครัวเรือนก็อาศัยโอนให้ผู้สูงอายุ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย
 และบางครอบครัวต้องจ้างเลี้ยงด้วย และเมื่อเด็กโตก่อนวัยเรียนก็นำไปให้โรงเรียน
 เด็กเล็กเลี้ยงและสอนกันมากขึ้น ลักษณะการจัดการในครัวเรือนคั้งที่ว่ามีชาวบ้านบอกว่า

ในอนาคตจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นตามลำดับ ธรรมชาติไม่ทำเช่นนี้จะทำให้ครอบครัว
อยู่รอดได้ยาก (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริพันธ์. 27 พฤศจิกายน 2546)

L1.4 การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน

แต่เดิมการเลือกคู่ครองและการแต่งงานของชาวบ้านตำบลบางไผ่มีขั้นตอน
ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ โดยถือว่าการเลือกคู่ครองเป็นการ
เลือกคู่ชีวิตที่จะต้องอยู่ร่วมกันไปจนตลอดชีวิต ต้องมีบุตรหลานเพื่อสืบต่อวงศ์ตระกูล
การเลือกคู่ครองจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เป็นเรื่องที่ใหญ่โตทั้งสองฝ่ายต้องรับรู้ หากมีหนุ่มสาว
คู่ใดชอบพอกัน พ่อแม่และญาติพี่น้องของทั้งสองฝ่ายจะต้องสืบความเป็นคนดีมีตระกูล
มีฐานะมั่นคง คู่ครองที่จะแต่งงานกัน ถ้าเป็นผู้ชายจะต้องผ่านการบวชเรียนเพื่อ
เปลี่ยนสภาพจาก “คนดิบ” มาเป็น “คนสุก” เสียก่อน การคบหาของชายหนุ่ม หญิงสาว
ในทำนองผู้สาวถือเป็นเรื่องน่ารังเกียจ และเสียดายอย่างยิ่ง ชายหนุ่มหญิงสาวจะนัดกัน
ไปไหนมาไหนด้วยกันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก จะมีโอกาสพบปะกันได้บ้างก็เฉพาะใน
งานเทศกาลต่าง ๆ แต่มักจะมีผู้ใหญ่ดูแลใกล้ชิด การเลือกคู่ครองจึงเป็นหน้าที่ของพ่อ
แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง โดยช่วยกันชักนำให้ทั้งสองฝ่ายได้เห็นคิดเห็นงาม จึงเห็น
ได้ชัดว่าการเลือกคู่ครองเป็นการตัดสินใจของผู้ใหญ่มากกว่าการตัดสินใจของผู้ที่จะเป็น
คู่ครองกัน ด้วยเหตุดังกล่าวบางคู่ที่มีคนรักอยู่ก่อนแล้ว ต้องหนีตามคนรักเดิมแทนที่จะ
แต่งงานกับผู้ทีพ่อแม่ญาติผู้ใหญ่จัดหาให้ก็มี (สัมภาษณ์ บุญราช จิตจันทรงค์. 3 กันยายน
2546)

สิ่งที่ผู้ใหญ่คำนึงถึงในการเลือกคู่ครอง นอกจากเป็นคนดีมีตระกูลและมี
ฐานะมั่นคงแล้ว ยังนิยมเลือกคู่ครองในพื้นที่เดียวกันมากกว่าคนต่างพื้นที่อีกด้วย ทั้งนี้
เพราะมีความเป็นห่วงลูกหลานหากหลังแต่งงานแล้วต้องไปอยู่ในท้องถิ่นอื่นที่ไกลออกไป
และการไปมาหาสู่ไม่สะดวก เนื่องจากเมื่อเกิดป่วยไข้ หรือมีกิจการงานบางอย่างที่
ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกันก็ช่วยเหลือหรือดูแลกันไม่ได้ อย่างไรก็ตามชาวบ้านในตำบล
บางไผ่บางครอบครัวก็ยินยอมแต่งงานกับคนนอกพื้นที่ หากว่ามีสมัครพรรคพวกที่พอ
จะพึ่งพาอาศัยในที่นั้นดูแลกันได้หรือสามารถทราบข่าวคราวต่าง ๆ และคิดต่อกันได้
ไม่ยาก (สัมภาษณ์ เข็ม เจริญจิต. 3 กันยายน 2546)

เมื่อพ่อแม่ทั้งสองฝ่ายตกลงว่าจะให้ลูกเป็นคู่ครองกัน พ่อแม่ฝ่ายชายก็จะมอบหมายให้ผู้เฒ่าผู้แก่ไป “นอบ” อังบ้านของฝ่ายหญิง เพื่อให้แน่ใจอีกครั้งหนึ่ง ระหว่างนี้พ่อแม่ฝ่ายหญิงอาจจะไปหาหมอบอกเพื่อรู้ว่าทั้งชายและหญิงมีความเหมาะสมกันหรือไม่ จะอยู่เป็นคู่ครองกันตลอดไปหรือไม่ แต่บางคนก็ไม่สนใจเรื่องนี้ เมื่อฝ่ายหญิงไม่ขัดข้องก็จะส่งเฒ่าแก่จัดขันหมากไปสู่ขอสองบ้านฝ่ายหญิง เจรจาขอหมั้นหมายฝ่ายหญิงไว้ก่อน หลังจากนั้นก็จะหาฤกษ์ยามที่ดีและนัดวันแต่งงาน แต่เดิมพ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายจะต้องเดินทางไปหาญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงทั้งใกล้และไกลเพื่อบอกกล่าวให้ทราบ แจกที่บอกส่วนใหญ่ คือ ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงที่สนิทสนมกันมากเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อมาเป็นที่ปรึกษา การจัดงานแต่งงานอาจจะจัดที่บ้านฝ่ายหญิงหรือฝ่ายชายก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน บางทีอาจจะจัดที่บ้านญาติผู้ใหญ่คนใดคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือของคนทั่วไป การจัดงานเลี้ยงมักเลี้ยงกันตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน บรรดาแขกที่ไปร่วมงานจะไปเวลาใดก็ได้ในวันแต่งงานเมื่อขบวนของเจ้าบ่าวไปถึงบ้านเจ้าสาวในตอนเช้าจะทำพิธีสงฆ์ มีการสวมมงกุฎแฝด มีการร่อนน้ำอวยพรคู่บ่าวสาวและศัลยาศรร่วมกัน เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์ และพิธีแต่งงานก็มีการเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน และมักเลี้ยงไปจนตลอดวัน (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 1 ธันวาคม 2546)

พอได้ฤกษ์ส่งตัวเจ้าสาวเจ้าบ่าวเข้าเรือนหอ ก็มีพิธีเรียงศาลเรียงหมอน แต่บางครอบครัวอาจจะมีพิธีบอกกล่าวหรือไหว้ผีเรือนก่อนก็มี ผู้ทำพิธีเรียงศาลเรียงหมอนต้องเป็นคู่สามีภรรยาอาวุโสที่อยู่กินกันมามีความสุขและมีลูก ๆ ที่เป็นคนดี ผู้ทำพิธีต้องแรกนอนบนที่นอนที่ตนเองปูไว้ และกล่าวอวยพรแนะนำตั้งสอนเจ้าบ่าวเจ้าสาวแล้วออกไปจากห้อง ต่อจากนั้นเจ้าบ่าวเจ้าสาวจะขึ้นบนเตียง เจ้าบ่าวนั่งทางขวามือส่วนเจ้าสาวนั่งทางซ้ายมือ หันหน้าไปทางหัวเตียงซึ่งมีพระพุทธรูปบูชาตั้งอยู่ พนมมือกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย สมาทานศีล กล่าวคำกรวดน้ำ ต่อจากนั้นผู้ประกอบพิธีจะอวยพรให้ชีวิตมีความสุข เป็นอันจบพิธี หลังแต่งงานตามวันแรกจะต้องอยู่ด้วยกันไม่เดินทางไปไหนไกล ๆ ช่วงหลังจากนั้นทั้งคู่จะต้องเดินทางตระเวนไปยังบ้านของพ่อแม่ของอีกฝ่ายหนึ่งเพื่อไปทำความรู้จักและเชื่อมเยื่อญาติพี่น้องผู้ใหญ่ที่ไม่มีโอกาสมาร่วมงานแต่งงานถึงบ้านเรือนของท่าน ภายหลังจากนั้นฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะต้องไปอยู่อาศัยทำมาหากินกับอีกฝ่ายหนึ่ง แล้วแต่จะตกลงกัน แต่ในกรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นลูกคนสุดท้ายมักจะไปอยู่

กับฝ่ายนั้น ทั้งนี้เพื่อเลี้ยงดูพ่อแม่ที่แก่ชราลงนั่นเอง (สัมภาษณ์ ห้วย สัมพันธ์. 25 พฤศจิกายน 2546)

การเลือกคู่ครองและการแต่งงานตามที่กล่าวมาแล้ว เป็นสิ่งที่เคร่งครัดมากในช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ. 2525 แต่หลังจากนั้นได้เปลี่ยนแปลงมาอย่างค่อนเนื่อง โดยมีแนวโน้มที่ลูกหลานส่วนใหญ่นิยมเลือกคู่ครองด้วยตนเอง และการจัดพิธีแต่งงานก็เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ความมีอิสระในการเลือกคู่ครองของลูกหลานที่ได้รับการศึกษา และหนุ่มสาวที่ออกไปทำงานนอกบ้านค่อนข้างมีอิสระอย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตามลูกหลานที่ไม่มีโอกาสศึกษาล้านริชน และประกอบอาชีพอยู่กับครอบครัวก็ยังคงยึดมั่นอยู่กับการแต่งงานแบบเดิมแต่ก็ลดขั้นตอนบางอย่างลงไปบ้าง เช่น บางบ้านไม่มีพิธีสงฆ์ และไม่มีพิธีเรียงสาครเรียงหมอน เป็นต้น (สัมภาษณ์ จำลอง เอ็งเหมาะ. 7 ธันวาคม 2546)

การเลือกคู่ครองและการแต่งงานของชาวบ้านตำบลบางใบไม้ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบัน เพชร นุ่นสังข์ทอง. (สัมภาษณ์ 25 มีนาคม 2546) เล่าให้ฟังว่า ลูกหลานนิยมเลือกคู่ครองด้วยตนเองอย่างอิสระ เมื่อราชหญิงคู่ใดรักใคร่ชอบพอกันและตัดสินใจว่าจะแต่งงานก็จะบอกให้ผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายทราบเพื่อจะไปสู่ขอตามประเพณี การทาบทามซึ่งเป็นขั้นตอนเดิมขาดหายไป พ่อและแม่ของทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ คือ ทำตามที่ถูกต้องการทุกอย่าง ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน และเงื่อนไขต่าง ๆ ไม่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเหมือนกับในอดีต ขั้นตอนสำคัญที่เหลืออยู่คือ การสู่ขอ และพิธีแต่งงานเท่านั้น สำหรับการสู่ขอส่วนใหญ่พ่อแม่หรือตัวเจ้าบ่าวเองเป็นผู้ดำเนินการ สิ่งของที่ใช้หมั้น คือ แก้ว แหวน เงินทอง เพชรนิลจินดาต่าง ๆ มากหรือน้อยแล้วแต่จะตกลงกัน บางคู่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงใช้วิธีลงหุ้นส่วนร่วมกันก็มี หลังจากนั้นก็กลับไปดูฤกษ์ยามที่เหมาะสมแก่การแต่งงาน การแต่งงานอาจจะนัดกินเลี้ยงกันในหมู่เครือญาติที่สนิทสนมกันมาก ๆ ถือเป็นเสร็จพิธีก็มี แต่สำหรับคู่ใดที่คิดจะทำพิธีแต่งงาน การแต่งงานใหญ่โตก็อาจจะจัดขึ้นที่บ้านฝ่ายชายหรือฝ่ายหญิง หรือจัดที่หอประชุมหรือโรงแรมก็มี การแต่งงานในลักษณะนี้ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะแจกบัตรเชิญเพื่อเชิญแขกที่เป็นผู้ใหญ่ ๆ ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงหรือคนที่รู้จักกันเป็นจำนวนมาก เงินที่ลงทุนเพื่อการแต่งงานเป็นจำนวนเงินที่สูง งานใดมีแขกหรือมากมาย มีรถยนต์มาจอด

ในงานมากก็เป็นเครื่องวัดความกว้างขวางของเจ้าของงาน การแต่งงานแบบดังกล่าวนี้ บางคราวคู่แต่งงานต้องมีหนี้สินคิดตัวไปหลาย ๆ ปีก็มี

พิธีแต่งงานในตอนเช้าภายหลังที่ขันหมากของเจ้าบ่าวมาถึงจะนิมนต์พระไป ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ มีการทำบุญตักบาตร และมีการรณรงค์สังข์แก่คู่บ่าวสาว เสร็จพิธีจะมีการรับประทานอาหารร่วมกัน ผู้ร่วมพิธีในตอนเช้าส่วนใหญ่มักเป็นผู้ใหญ่ที่เป็นที่เคารพนับถือ และญาติพี่น้องเพื่อนฝูงที่สนิทสนม ภายหลังเสร็จพิธีตอนเช้าแล้ว เจ้าบ่าวและเจ้าสาวก็มีเวลาพักผ่อนระยะหนึ่ง ครั้นถึงเวลาเย็นก็ต้องไปในงานฉลองมงคลสมรสซึ่งส่วนใหญ่จัดที่โรงเรียนหรือโรงแรมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับฐานะของคู่แต่งงานนั่นเอง งานฉลองมงคลสมรสมักจัดเลี้ยงโต๊ะจีน ภายหลังพิธีบนเวที เจ้าบ่าว เจ้าสาวต้องเดินแจกซองชำร่วยแก่แขกผู้ร่วมงานและรับซองของขวัญจากแขก ประมาณไม่เกิน 20.00 นาฬิกา งานก็จะเลิกรา ถือเป็นงานจบสิ้นพิธีแต่งงาน แต่ถ้าคู่แต่งงานคู่ใดที่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นคนต่างถิ่น เช่น มีภูมิลำเนาคนละอำเภอ หรือคนละจังหวัด อีกฝ่ายหนึ่งอาจจะจัดงานฉลองมงคลสมรสอีกก็ได้ โดยที่ทั้งเจ้าบ่าว เจ้าสาว และญาติผู้ใหญ่จะต้องไปร่วมงานด้วย (สัมภาษณ์ บุญช่วย จิตงานงค์. 27 กันยายน 2546)

เพชร นุ่นสังข์ทอง. (สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2546) เล่าให้ฟังต่อไปอีกว่า ในปัจจุบันนี้หนุ่มสาวชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่มีแนวโน้มจะจัดพิธีแต่งงานตามประเพณี เดิมชื่อยดลงมาก พ่อแม่และญาติพี่น้องเกือบจะไม่มีอิทธิพลใด ๆ ค่อกการตัดสินใจ การที่หนุ่มสาวมีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอกโดยเฉพาะสังคมเมืองอย่างกว้างขวาง ทำให้ความคิดและการตัดสินใจของพวกเขากลายเป็นไปแบบสังคมเมืองใหญ่ หนุ่มสาวบางคู่สมัครใจนิยมอยู่กินกันก่อนสักระยะหนึ่ง โดยไม่ต้องมีการจดทะเบียนสมรส เมื่อเห็นว่ามีความพร้อมจึงค่อยไปจัดการคู่ขอและแต่งงานกันหรือไปจดทะเบียนสมรสให้ถูกต้องตามกฎหมายในภายหลัง แล้วฝ่ายชายนำเงินก้อนหนึ่งไปขอขมาและมอบให้แก่พ่อแม่ของฝ่ายหญิงก็มี แต่ก็ยังมีไม่น้อยที่ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงสมัครใจที่จะอยู่ด้วยกัน โดยไม่มีการแต่งงานและไม่มีการจดทะเบียนสมรส เมื่อباحหมางใจกันก็เลิกพากัน และไปหาคนใหม่ ค่อ ไปอีก สภาพดังกล่าวนี้กำลังดำเนิน ไปอย่างกว้างขวาง ในปัจจุบัน โดยไม่มีสิ่งใดมาหยุดยั้งได้ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวหลายประการติดตามมาในภายหลัง เช่น ปัญหาภรรยาหลายหัวหลายเมีย และปัญหาเด็กอันเกิดจากภาวะครอบครัวดังกล่าว

1.15 การแบ่งมรดก

ในการแบ่งทรัพย์สินหรือมรดกนั้น แต่เดิมชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่ถือว่าเป็นหน้าที่ของพ่อแม่หรือแม่ที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยที่บุคคลทั้งสองได้รับสิทธิการโอนให้คนอื่น ชาวบ้านจะแบ่งทรัพย์สินให้แก่ลูกหลานแต่ละคนตามเหตุผลที่ตนเองเห็นสมควร กล่าวคือ ถ้าหากลูกคนใดอยู่กับพ่อแม่ ใกล้ชิดกับพ่อแม่และเป็นผู้เลี้ยงดูพ่อแม่ในบั้นปลายของชีวิตก็จะได้รับส่วนแบ่งมรดกมากกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ โดยจะได้รับในส่วนที่เป็นของพ่อแม่ รวมทั้งสามารถนำเอาสามีหรือภรรยาของตนเองเข้ามาอยู่ในบ้านเรือนของพ่อแม่ได้ด้วย ทรัพย์สินดังกล่าวคือ ที่ดินและบ้านเรือนของพ่อแม่นั่นเอง โดยที่ดินและบ้านเรือนส่วนนี้จะตกเป็นมรดกของลูกคนนั้นไปโดยปริยาย ลูกคนดังกล่าวแต่เดิมส่วนใหญ่แล้วคือลูกคนสุดท้าย หากยังไม่แต่งงานและแยกครอบครัวหรือล้มตายไปเสียก่อน แต่ถ้าในกรณีที่พ่อแม่เสียชีวิตไปก่อนที่จะได้จัดการกับมรดกที่มีอยู่ บรรดาลูก ๆ ก็จะมาปรึกษากันหรือ และตกลงกันว่าจะได้ส่วนไหน หากตกลงกันไม่ได้ มรดกนั้นก็จะถูกนำไปขายเพื่อนำเงินที่ขายได้มาแบ่งออกเท่า ๆ กันตามจำนวนพี่น้อง (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 1 ธันวาคม 2546)

การมีที่ดินทำกินของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่นับว่าเป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการประกอบอาชีพต่าง ๆ แต่เดิมชาวบ้านที่นี่ถือว่าทรัพย์สินมรดกอันเป็นที่ดินของบรรพบุรุษสืบทอดต่อ ๆ กันมานั้นจะไม่ยอมขายกินเพราะถือว่าเป็นมรดกแก่ตัว จะมีแต่ทางเสื่อมเท่านั้น การดำรงไว้ของที่ดินด้วยการใช้ประโยชน์ของชาวบ้านที่นี่จึงเป็นไปอย่างต่อเนื่อง คือ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมสืบต่อจากบรรพบุรุษ โดยเฉพาะการทำสวนมะพร้าว สวนผลไม้ และสวนผักต่าง ๆ สภาพของที่ดินจึงเสื่อมคุณภาพลงเรื่อย ๆ แต่ที่ดินก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของชาวบ้านโดยไม่เปลี่ยนแปลง แม้ในสมัยนี้จะไม่มีราค่างวดมากนักก็ตาม (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 1 ธันวาคม 2546)

เนื่องจากตำบลบางไผ่ไม่มีพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ นอกจากนี้แม่น้ำคาปีไหลผ่านแล้ว ยังมีลำคลอง ลำบางไหลผ่านหลายสาย พื้นที่นี้จึงมีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ สภาพแวดล้อมของป่าในพื้นที่ปกคลุมไปด้วยไม้หนา

พรรณ เช่น โกงกาง ลำพู แสม ถั่วพ จาก มะพร้าว หมากร และไม้เลื้อยหลายชนิด นอกจากไร่พื้นที่ทำการเกษตรดังกล่าวแล้วชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีอาชีพการประมงด้วยการดำรงชีวิตของชาวบ้านจึงเป็นอยู่อย่างปกติสุขมาโดยตลอด อนงค์ เพชรมณี. (สัมภาษณ์ 7 ธันวาคม 2546) ได้เล่าให้ฟังว่า ชีวิตของชาวบ้านในตำบลบางไผ่เป็นชีวิตที่เรียบง่าย ตั้งแต่รุ่นทวด ปู่ ย่า ตา ยาย และพ่อแม่ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเอง มากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับการจัดจองและขยันทำมาหากิน แต่สำหรับบางคนที่มีฐานะดีก็ซื้อหาเพิ่มเติมบ้าง บางคนก็แสวงหาที่ดินในท้องถิ่นอื่นควบคู่ไปด้วยที่คิดที่ถือครองนั้น ส่วนใหญ่ใช้เพื่อทำการเกษตร โดยเฉพาะทำสวนมะพร้าว มีมากกว่าการเกษตรอย่างอื่น

ประมาณ 10 ปีก่อนปี พ.ศ. 2536 ที่ดินในตำบลบางไผ่ แม้จะอยู่ไม่ไกลจากตัวจังหวัดสุราษฎร์ธานีแต่ราคาคือไร่ค่อนข้างค่ามาก เนื่องจากการไปมายังไม่สะดวก การเดินทางใช้เรือพาย และเรือหางยาวเป็นพาหนะ มีคนภายนอกน้อยคนที่หาสู่ทางชายชชายเข้าไปทำมาหากินในบางนี้ จะมีก็เฉพาะพวกที่ซื้ออาชีพประมงเป็นหลักเท่านั้น แต่ก็มักตั้งบ้านเรือนบริเวณริมแม่น้ำเป็นส่วนใหญ่ แต่ครั้งถึงก่อนปี พ.ศ. 2536 ประมาณ 2 - 3 ปี เมื่อมีข่าวออกมาค่อนข้างแน่ชัดว่าจะมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำตาปีเชื่อมไปยังบางไผ่ ผู้คนจากภายนอกและนายทุนก็เริ่มทยอยกันเข้าไปตั้งหลักแหล่ง ซื้อที่ดินจากชาวบ้านกันมากขึ้น ครั้นถึงปี พ.ศ. 2536 ได้ก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำตาปี อีกทั้งมีการสร้างถนนเข้าในหมู่บ้านในตำบลบางไผ่ และสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ที่ดินก็เริ่มมีราคาสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านเริ่มขายที่ดินอันเป็นมรดกตกทอดและหาสู่ทางไปหาที่ดินในแหล่งอื่นที่มีใช้ในบาง การขายที่ดินอันเป็นมรดกตกทอดเพิ่มมากขึ้น เมื่อราคาที่ดินแพงถึง 80,000 - 100,000 บาท ในขณะที่บางรายนำเงินที่ขายได้มาซื้อเดิมและปลูกสร้างบ้านเรือนขึ้นใหม่ ขณะเดียวกันร้านค้าดังของเครื่องใช้ ร้านอาหารก็เริ่มมีมากขึ้นตามลำดับ แต่ชาวบ้านที่อยู่ลึกเข้าไปยังคงดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ยังคงทำการเกษตร คือ ทำสวนมะพร้าว ปลูกผักผลไม้ เลี้ยงสัตว์ การประมงน้ำจืด การประมงน้ำเค็ม และรับจ้างทั่วไปอยู่ไม่น้อย (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริพันธ์. 27 พฤศจิกายน 2546)

หลังจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา เมื่อภาครัฐได้เข้าไปพัฒนาโดยดำเนินการ ราคายางอนนเข้าไปในหมู่บ้านเพิ่มขึ้นอีกหลายตัว ส่งผลให้ชาวบ้านตื่นตัวต่อการปรับตัว เองมากขึ้น การขายที่ดินให้กับคนภายนอกมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ขณะเดียวกันคนต่างถิ่นต่าง เข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้นตามลำดับ ชาวบ้านบางคนเช่าที่วัดทำมาหากินในราคาถูก ๆ เพื่อ ประกอบอาชีพค้าขาย สร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และสร้างปืมน้ำมัน เป็นต้น (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริรินทร์. 27 พฤศจิกายน 2546)

สว่าง นาวาทอง. (สัมภาษณ์ 1 ธันวาคม 2546) เล่าให้ฟังว่า แม้ว่าค่าบ บางใบไม้จะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม แต่ปัจจุบันการแบ่งมรดก โดยเฉพาะที่ดิน ทำกินยังคงมีลักษณะตามแบบเดิม คือ พ่อแม่ยังคงแบ่งที่ดินให้แก่ลูกในจำนวนเท่า ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นลูกชายหรือลูกสาว หากขายที่ดินได้ก็จะแบ่งเงินเท่า ๆ กัน ยกเว้นกรณีที่ดิน บางคนแยกครอบครัวไปอยู่ยังแห่งอื่น และมีฐานะยากจนกว่าพี่น้องคนอื่น ๆ หรือมี หนี้สินมาก พ่อแม่ก็จะหาทางช่วยเหลือโดยขอความร่วมมือจากลูก ๆ ที่มีฐานะดีกว่า ส่วนลูกที่เลี้ยงดูพ่อแม่ไปจนกระทั่งวาระสุดท้ายของชีวิตก็ยังคงได้รับส่วนแบ่งมากกว่า ลูกคนอื่น ๆ เช่นเดิม คือ จะได้รับทรัพย์สินส่วนที่พ่อแม่กันไว้สำหรับเลี้ยงดูตนเอง ในอนาคตส่วนหนึ่งด้วย อย่างไรก็ตามลูกบางคนที่ได้รับการศึกษาดี มีงานทำเป็น หลักแหล่ง และมีฐานะมั่นคงแล้ว ก็อาจจะปฏิเสธที่จะรับมรดกอันเป็นส่วนแบ่งของคน โดยอาจจะแบ่งให้กับพี่น้องคนอื่น ๆ ที่มีฐานะยากจนและลำบากกว่าใครในบรรดาพี่น้อง ก็ได้

1.1.6 ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนกับสมาชิกที่ไปทำงานที่อื่น

แต่เดิมเมื่อสมาชิกในครอบครัวของชาวบ้านตำบลบางใบไม้ไปทำงานที่ใน เมืองหรือไปทำงานนอกพื้นที่หรือไปตั้งหลักแหล่งทำมาหากินที่อื่น แม้จะอยู่ห่างไกลกัน ก็พยายามติดต่อไปมาหาสู่เชื่อมเชือนกันเสมอเมื่อมีโอกาส โดยที่บุคคลผู้เป็นพ่อแม่จะนับ ญาติให้ลูก ๆ ฟังว่ามีพี่น้องย้ายไปทำงานหรืออยู่อาศัยทำมาหากิน ณ ที่ใดบ้างเพื่อลูก ๆ จะได้ทำความรู้จักและติดต่อกันได้ ผู้ที่ไปทำงานหรือทำมาหากินดังกล่าว เมื่อถึงช่วง เทศกาลของหมู่บ้านหรือมีประเพณีสำคัญ ๆ เช่น งานรับส่งคาชา (ทำบุญเดือนสิบ) งานชักพระทอดผ้าป่า งานสงกรานต์ งานแต่งงาน งานศพ งานบุญประจำปีของวัด

งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานทอดกฐิน งานทอดผ้าป่าสามัคคี งานปีใหม่ ฯลฯ จะเดินทางกลับมายังครอบครัวเดิมของพ่อแม่ เพื่อร่วมงานดังกล่าวและถือโอกาสเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องด้วย การกลับมาร่วมงานและเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องในช่วงเวลาดังกล่าวทำให้เกิดการรวมญาติขึ้นในหมู่เครือญาติ และรวมตัวกับเพื่อนบ้าน ส่งผลให้เกิดการกระชับความสัมพันธ์อันอบอุ่น ซึ่งความสัมพันธ์ในรูปแบบดังกล่าวจะเกิดขึ้นเป็นช่วง ๆ แต่เดิมก่อนปี พ.ศ. 2530 ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนกับสมาชิกที่ไปทำงานที่อื่นจึงยังคงแนบแน่นไม่เสื่อมคลายง่าย ๆ ญาติพี่น้องจะยังคงรู้จักและสนิทสนมกัน ดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกันเป็นอย่างดี โดยเฉพาะยามป่วยไข้ หรือเมื่อมีงานศพก็จะยังคงเดินทางไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ (สัมภาษณ์ จุริย์ กระจุกท. 28 มีนาคม 2546) แต่ภายหลังจากประมาณปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ชาวบ้านบอกว่าสมาชิกซึ่งไปทำงานที่อื่นส่วนใหญ่กลับมาร่วมงานและเยี่ยมเยือนครอบครัวเดิมกันน้อยลง งานที่ยังมีชาวบ้านส่วนใหญ่กลับมาร่วมกันมากมีเฉพาะงานรับส่งตายาย งานศพ และงานชักพระทอดผ้าป่าเท่านั้น (สัมภาษณ์ ประเสริฐ บ้วนเพชร. 20 พฤศจิกายน 2546)

การย้ายถิ่นของคนในชุมชนบางใบไม้มีสาเหตุมาจากหลายประการ เช่น การย้ายถิ่นเพื่อไปประกอบอาชีพ เพื่อการศึกษา การหาที่ดินใหม่ทำกิน และการอพยพโยกย้ายตามหัวหน้าครอบครัว เป็นต้น การย้ายถิ่นดังกล่าวมีทั้งแบบถาวร และแบบชั่วคราว บรรจง อินทฤกษ์. (สัมภาษณ์ 25 พฤศจิกายน 2546) เล่าให้ฟังว่า การอพยพโยกย้ายของชาวบ้านตำบลบางใบไม้มีมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ประมาณ ปี พ.ศ. 2525 และการย้ายถิ่นเป็นไปอย่างมากที่สุดประมาณปี 2536 เป็นต้นมา ทั้งนี้เพราะเมื่อมีสะพานข้ามแม่น้ำคาปีทำให้การคมนาคมสะดวกรวดเร็วขึ้น และชาวบ้านบางคนมีพาหนะคือรถยนต์เป็นของตัวเอง

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา บรรจง อินทฤกษ์. (สัมภาษณ์ 25 พฤศจิกายน 2546) บอกว่าความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนกับสมาชิกที่ย้ายถิ่นห่างเหินกันไปมาก ซึ่งหนึ่งอันเป็นสาเหตุสำคัญ คือ น่าจะเป็นเพราะเสียเวลาทำมาหากินและอาจจะเป็นเพราะวันปีนการขึ้นเปลื้องค่าใช้จ่าย นอกจากนี้อาจจะเป็นเพราะว่ามีเครื่องมือสื่อสารเช่น โทรศัพท์มือถือ ซึ่งสะดวกต่อการถามข่าวคราวสุขภาพซึ่งกันและกัน อีกทั้งระบบการโอนเงินทางธนาคารที่มีความสะดวกมากก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ย้ายถิ่น

ไม่ต้องนำเงินกลับไปจนเรือพ่อแม่ด้วยตัวเอง ด้วยสาเหตุนี้ไม่ว่างานรับส่งค้ายาง งานศพ และงานชักพระทอดผ้าป่า ญาติพี่น้องจึงอพยพย้ายถิ่นแบบถาวร ไปอยู่ยังที่ห่างไกลจึงมี โอกาสมาร่วมงานและพบปะสังสรรค์กันน้อยมาก อีกทั้งบรรดาลูกหลานที่แต่งงาน แต่ละฝ่ายมีเงินใหม่ก็ห่างเหินไม่คุ้นเคย และรู้จักสนิทสนมกันเหมือนเก่า ในส่วนนี้ เทียง ทองสาย. (สัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2546) บอกว่า แม่แต่เป็นลูกที่ลูกน้องกัน ก็ไม่สนิทไม่วักใคร่กันเช่นแต่เดิม คนเฒ่าคนแก่ที่ยังมีชีวิตอยู่ส่วนใหญ่ขาดความอบอุ่น และช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามแบบเดิมมีน้อยลงด้วย

1.1.7 ระบบเครือญาติ

ระบบเครือญาติและวงศ์วานแต่เดิมของชาวบ้านตำบลบางไผ่เน้นความ สัมพันธ์ทางสายโลหิตเป็นสำคัญ รองลงมาเป็นความสัมพันธ์อันเนื่องมาจากการสมรส ชาวบ้านฝ่ายพ่อและแม่นิยมการนับญาติ เมื่อไปเยี่ยมญาติพี่น้อง ณ ที่ใดหรือเมื่อมีญาติ พี่น้องมาเยี่ยมเยือนการพูดคุยกันเรื่องแรก ๆ ก็คือการนับญาติ เพื่อให้มีความรู้สึกว่ามี ความใกล้ชิดสนิทสนม และเกิดความอบอุ่นใจที่มีญาติพี่น้อง ซึ่งมีความผูกพันกันอยู่ แต่ความ สัมพันธ์ของระบบเครือญาตินั้นมีความเหนียวแน่นกันประมาณ 3 ช่วงอายุคน คือ รุ่นพ่อแม่ รุ่นลูก และรุ่นหลาน หลังจากนั้นการมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติจะค่อย ห่างเหินกันมากขึ้นตามลำดับ ความห่างเหินอาจจะเป็นไปเร็วขึ้นโดยสาเหตุมาจากการ ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น หรือการไปศึกษา การรับราชการ และการไปทำงานนอกหมู่บ้าน นาน ๆ ทั้งนี้เพราะมีการปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง จึงเหมือนกับมีอะไรบางอย่างขวางกั้น อยู่ (สัมภาษณ์ วารี รัตนา. 19 พฤศจิกายน 2547)

ในการสืบทอดของระบบเครือญาติแต่เดิม การสืบเชื้อสายหรือสืบทอด วงศ์ตระกูลเป็นสายเคียวคือสืบเชื้อสายทางฝ่ายบิดา โดยลูกที่เกิดมาทั้งชายและหญิงจะได้ รับสิทธิการใช้นามสกุลของพ่อ สำหรับลูกผู้หญิงเมื่อแต่งงานแล้วต้องเปลี่ยนนามสกุล ไป ใช้นามสกุลของสามี แต่ส่วนผู้ชายนั้นได้รับสิทธิใช้นามสกุลของพ่อไปจนตาย อีกทั้งยัง ให้สิทธินั้นแก่ภรรยาและลูกของคนสืบต่อไปด้วย (สัมภาษณ์ ประชู อินทร์แก้ว. 11 กรกฎาคม 2547)

เขาวลิต ขุนสนั่น. (สัมภพณ์ 4 พฤศจิกายน 2546) เค้าให้ฟังว่า ก่อนปี พ.ศ. 2530 ชาวบ้านในตำบลบางไผ่ ไม้ยืนต้นแต่งงานกันในพื้นที่ในบางหรือพื้นที่ใกล้เคียงกันเป็นส่วนใหญ่ ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ระบบเครือญาติมีความแน่นแฟ้นมากจนอาจจะกล่าวได้ว่า ทั้งหมู่บ้านเป็นญาติกันทั้งหมด ทั้งเป็นญาติโดยสายโลหิต และเป็นญาติจากการแต่งงาน ความเป็นญาติดังกล่าว ส่งผลให้เมื่อมีกิจการงานใดในหมู่บ้านก็จะช่วยเหลือแรงงานซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี แม้กระทั่งเมื่อเกิดการเจ็บไข้ได้ป่วย การดูแลลูกหลานเมื่อพ่อแม่ไม่อยู่ รวมทั้งการให้คำปรึกษาหารือก็ให้ความช่วยเหลือดูแลและแนะนำอย่างดียิ่ง นอกจากนี้การหยิบยืมเงินเพื่อใช้ในกิจการงานต่าง ๆ ที่ไม่มากจนเกินไปก็ไม่ต้องทำสัญญาและไม่คิดดอกเบี้ยแต่อย่างใด

ภายหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา แม้ระบบเครือญาติจะยังคงดูเหมือนมีความแน่นแฟ้นอยู่ก็ตาม แต่ความช่วยเหลือกันระหว่างญาติพี่น้องเริ่มเปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงมีมากขึ้นเมื่อมีสะพานข้ามแม่น้ำในปี พ.ศ. 2536 เนื่องจากความคิดในเชิงเศรษฐกิจของชาวบ้านมีอิทธิพลมากขึ้นจนทำให้ความมีน้ำใจลดน้อยลง ส่งผลให้ความช่วยเหลือที่ยังคงเสมอต้นเสมอปลายอยู่อย่างเดิม เหลือแค่ความช่วยเหลือในด้านพิธีกรรมเท่านั้น การช่วยเหลือแรงงานในรูปของการวานหรือขอความช่วยเหลือโดยไม่มีค่าตอบแทนมีความหมายน้อยลงไปทุกที สำหรับการกู้ยืมเงินยามจำเป็นซึ่งแต่เดิมหยิบยืมจากพี่น้องได้นั้น เพื่อนบ้านใกล้เคียงได้เข้ามามีบทบาทให้การกู้ยืมแทนญาติพี่น้องมากขึ้น โดยมีการคิดดอกเบี้ยร้อยละ 5 หรือร้อยละ 10 แล้วแต่จะตกลงกัน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ระบบเครือญาติที่เคยแน่นแฟ้น เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างเห็นได้ชัด (สัมภพณ์ บุญช่วย จิตจำนงค์. 27 กันยายน 2546)

เที่ยง ทองสาย. (สัมภพณ์ 26 พฤศจิกายน 2546) ให้ข้อคิดว่า การเปลี่ยนแปลงระบบเครือญาติของชาวบ้านบางไผ่ดังกล่าว สาเหตุสำคัญประการหนึ่ง คือ การที่ชุมชนรับค่านิยมใหม่ ๆ และการพัฒนาแบบตะวันตก ซึ่งมุ่งเน้นที่เศรษฐกิจเป็นสำคัญ นอกจากนี้การที่ชาวต่างถิ่นเข้ามาอยู่อาศัยในช่วงหลังการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำแล้วก็เป็นสาเหตุหนึ่งด้วย ทั้งนี้เพราะผู้คนดังกล่าวโดยเฉพะที่มาจากภาคกลางก็มีความคิดให้อยู่รอดทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญด้วย อีกสาเหตุหนึ่งที่เที่ยง ทองสาย กล่าวถึงก็คือ การพัฒนาเกี่ยวกับการสื่อสารและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่นำมาใช้ประกอบอาชีพทำให้ผู้คน

คืองหาทางช่วยตัวเองมากขึ้น จะหิบบิบบิไรกันมิได้ เพราะฉนวนส่งผลทางเศรษฐกิจทั้งสิ้น ด้วยเหตุดังกล่าวจึงอาจจะกล่าวได้ว่าในปัจจุบันระบบเศรษฐกิจแม้แต่จะยังมีอยู่คนก็มิใช่เป็นระบบแห่งการเกื้อกูล ทั้งนี้เพราะมีเศรษฐกิจเป็นคัมภีร์ที่สำคัญ

1.2 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน

1.2.1 การย้ายถิ่น

แต่เดิมชาวบ้านในชุมชนของตำบลบางไผ่ไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างแน่นอน แฝงทั้งตำบล สมาชิกในชุมชนรู้จักกันหมดไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ เมื่อมีกิจการงานใด ๆ ก็ช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี จนชาวบ้านมีความรู้สึกถึงความเกื้อกูลซึ่งกันและกันนั่นคือ สายใยสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น เป็นสิ่งสำคัญให้สังคมดำรงอยู่อย่างปกติสุข จึงเป็นสิ่งที่จะต้องรักษาไว้ ด้วยเหตุนี้การอพยพย้ายถิ่นไปอยู่ยังต่างถิ่น ไกลออกไปไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตามชาวบ้านจะต้องคิดใคร่ครองกันแล้วกันอีกเป็นเวลานาน ถ้าหากจะโยกย้ายจริงก็มักปรึกษาหารือ และไปกันเป็นกลุ่มเป็นพวก การย้ายไปเฉพาะเพียงครอบครัวเดียวโดด ๆ เป็นไปได้ยากมาก ทั้งนี้เพราะเกิดความกลัวว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นจะพึ่งพาอาศัยใครไม่ได้ (สัมภาษณ์ จำลอง เอ็งเหมาะ. 7 ธันวาคม 2546)

ก่อนปี พ.ศ. 2530 ชาวบ้านตำบลบางไผ่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ได้แก่ ทำสวน ทำไร่ ทำนา ทำประมง ปลูกผักผลไม้ และรับจ้าง เป็นต้น เมื่อเห็นว่าการทำงานหนักเกินไปเนื่องจากสมาชิกในครอบครัวมีมากขึ้น ชาวบ้านบางกลุ่มได้ตัดสินใจโยกย้ายแบบชั่วคราวไปหาที่กินทำกินและประกอบอาชีพใหม่ยังถิ่นอื่น โดยยังคงกลับมาที่ครอบครัวเดิมเพื่อพบปะพ่อแม่เพื่อนฝูงลูกหลานสมาชิกในชุมชนปีละหลาย ๆ ครั้ง แม้ว่าการเดินทางทางเรือจะยังไม่สะดวกนักก็ตาม การไปมาหาสู่ดังกล่าวเป็นทางหนึ่งที่ช่วยรักษาสมาชิกอื่นในชุมชนให้ออกไปเพิ่มขึ้น เมื่อมีข่าวคราวว่าการไปทำมาหากินยังท้องถิ่นอื่นช่วยให้ครอบครัวมีฐานะมั่นคง นานเข้าก็มีผู้ย้ายถิ่นเพิ่มขึ้น และบางครอบครัวก็มีการโยกย้ายแบบถาวร ตัวอย่างที่เห็นชัดคือ การโยกย้ายไปทำมาหากินในพื้นที่นิคมสร้างตนเองขุนทะเล อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และอำเภอละแม จังหวัดชุมพร เป็นต้น (สัมภาษณ์ มณฑา คงชุม. 7 ธันวาคม 2546) ในช่วงดังกล่าวนอกจากการย้ายถิ่นเป็นผลมาจากการไปหาที่กิน

ประกอบอาชีพแล้ว ยังมีการย้ายถิ่นอันเนื่องมาจากการ ไปศึกษาต่อที่อื่นของคนในครอบครัว การไปปฏิบัติหน้าที่ราชการและเนื่องจากการแต่งงานกับคนในชุมชนอื่นก็มี ซึ่งการย้ายถิ่นดังกล่าวนี้เป็นการย้ายถิ่นที่ถาวรเช่นกัน (สัมภาษณ์ มณฑา คงชุม. 7 ธันวาคม 2546)

ในช่วงหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จนกระทั่งปี พ.ศ. 2536 จำลอง เอ็งเหมา. (สัมภาษณ์ 7 ธันวาคม 2546) บอกว่า มีคนต่างถิ่นเข้ามาตั้งตำบลบางไผ่เพิ่มมากขึ้นโดยซื้อที่ดินสร้างบ้านเรือนและทำมาหากิน ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ชาวบ้านตำบลบางไผ่เริ่มตื่นตัว และหาช่องทางกรออกไปประกอบอาชีพยังถิ่นอื่นและออกไปศึกษาเล่าเรียนกันมากขึ้นตามลำดับ จนกระทั่งเมื่อมีสะพานข้ามแม่น้ำตาปีมาอยู่ในตำบลบางไผ่ ทำให้มีการย้ายถิ่นของคนภายนอกเข้ามาและคนภายในตำบลออกไปมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ความคิดเรื่องเศรษฐกิจและผลประโยชน์ได้ทำให้คนในชุมชนต่างก็ดิ้นรนมากขึ้น ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนนี้ได้เปลี่ยนแปลงเป็นมีการรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองผลประโยชน์กับกลุ่มอื่น สมาชิกในชุมชนมีร่องว่างกันมากขึ้น ความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นแบบเดิมที่ทุกคนในชุมชนรู้จักกันหมดมีน้อยลง การกลับมาของผู้ที่โยกย้ายออกไปเพื่อช่วยเหลือท้องถิ่นเดิมของเขาห่างเหินไปมากขึ้น สมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่แข่งขันกันโดยต่างคนต่างหาทรัพย์ ต่างคนต่างอยู่ และต่างคนต่างกิน ความห่างเหินดังกล่าวเห็นได้ชัดจากกิจกรรมที่มีในชุมชนไม่ว่าเป็นกิจกรรมใดมีผู้ไปร่วมและเสียสละกันน้อย ไม่ว่าจะป็นงานส่วนบุคคลหรืองานสาธารณประโยชน์ ผู้นำชุมชนโดยธรรมชาติมีบทบาทน้อยลงทั้งนี้เพราะคำนึงถึงเศรษฐกิจอันเป็นผลประโยชน์ส่วนตัวและของกลุ่มกันมากขึ้นนั่นเอง อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชนที่เกี่ยวกับพิธีกรรมต่าง ๆ ยังพอมีให้เห็นว่ายังมีการร่วมมือกันอยู่ไม่น้อย (สัมภาษณ์ จำลอง เอ็งเหมา. 7 ธันวาคม 2546)

1.2.2 ขนชั้นทางสังคม

แต่เดิมคือก่อนปี พ.ศ. 2530 กลุ่มผู้นำคณาธิปไตย คือ ผู้อาวุโส พระภิกษุ และผู้มีความรู้ในชุมชนตำบลบางไผ่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในสังคมว่าเป็นคนในระดัที่ควรแก่การยอมรับนับถือ เชื้อพืงและปฏิบัติคณ หากพิจารณาในแง่ชนชั้น

สมาชิกของสังคมนั้นกล่าวว่าเป็นเสมือนชนชั้นระดับหนึ่ง อันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่แนบแน่นซึ่งก่อให้เกิดการยอมรับนับถือที่มีได้สลับซับซ้อนแต่อย่างใด กฎของการเคารพเชื่อฟังคือกฎอันเป็นหลักสำคัญ โดยมีกลุ่มผู้สูงอายุเป็นกลุ่มที่ได้รับการยกย่องสูงสุด (สัมภาษณ์ วินัย ฐานะภรณ์. 12 พฤศจิกายน 2546) เนื่องจากเป็นผู้พบเห็นมีประสบการณ์ผ่านโลกมามาก คำอธิบาย ชี้นะ หรือแม้แต่การคัดค้านความขัดแย้งหากผู้อาวุโสขอให้ประนีประนอมหรือยุติข้อพิพาทก็มักจะได้ผล ผู้อาวุโสจึงเป็นศูนย์รวมของชาวบ้าน นอกจากความเป็นผู้อาวุโสแล้ว ปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดชนชั้นทางสังคมแบบนี้ยังมีอีก คือ บทบาททางสังคม จำนวนเครือญาติ และการยอมรับของคนในสังคมอย่างกว้างขวางในท้องถิ่นอื่นที่มีไร่ตำบลหรือชุมชนเดียวกันด้วย (สัมภาษณ์ วินัย ฐานะภรณ์. 12 พฤศจิกายน 2546)

พระและผู้มีความรู้ในท้องถิ่นก็เป็นผู้ที่อยู่ในระดับเดียวกับผู้อาวุโส คือ ได้รับการยอมรับนับถือ เชื่อฟังและปฏิบัติตามจากชาวบ้านไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากพระเป็นผู้ประพฤติปฏิบัติธรรม เป็นผู้นำทางศาสนา และบางรูปเป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น จึงมีอิทธิพลต่อความศรัทธาเชื่อของชาวบ้าน ในพิธีกรรมต่าง ๆ จะมีพระเข้าไปมีบทบาทมาก แม้แต่การตั้งชื่อลูกหลาน และการปีครั้งความความชั่วร้ายต่าง ๆ บางครั้งก็อาศัยพระเป็นผู้ปลดเปลื้องปัญหาต่าง ๆ ในบางครั้งชาวบ้านจะไปขอคำแนะนำจากพระ พระคัดค้านแนะนำสิ่งใดก็จะยอมรับและปฏิบัติตามเป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าพระมีวัตรปฏิบัติที่เหมาะสมกับความเป็นพระหรือไม่ด้วย (สัมภาษณ์ ประเสริฐ บ้วนเพชร. 20 พฤศจิกายน 2546) สำหรับผู้ที่มีความรู้ก็เช่นเดียวกันได้รับการยอมรับนับถืออย่างกว้างขวางทั้งนี้เพราะแต่เดิมความคิดหรือการค่านิยมต่าง ๆ ต้องอาศัยบุคคลดังกล่าวเป็นประการสำคัญ ผู้มีความรู้ในที่นี่มิได้หมายถึงผู้ได้รับการศึกษาสูงเท่านั้น แต่หมายถึงผู้สนใจใฝ่รู้ในเรื่องต่าง ๆ ค้ำวการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เช่น เรื่องไสยศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม ผู้มีความรู้ที่ว่่านี้อาจจะหมายถึงผู้อาวุโส พระภิกษุสงฆ์ ผู้ที่เลขบวชหรือผู้ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านก็ได้ (สัมภาษณ์ ประเสริฐ บ้วนเพชร. 20 พฤศจิกายน 2546)

ผู้อาวุโส พระภิกษุ และผู้มีความรู้ดังกล่าวเป็นผู้มีบทบาทในเชิงผู้นำสังคมทั้งความคิดและปฏิบัติ ค้ำวเหตุผลนี้จึงถือเป็นแบบอย่างในสังคมที่ชาวบ้านยอมรับว่าเป็น

ชนชั้นในระดับหนึ่ง ทั้งนี้จะเห็นได้ว่าแท้จริงแล้วเป็นการยอมรับในคุณธรรม ความดีงมนั่นเองซึ่งสิ่งดังกล่าวคือพลังอำนาจอย่างหนึ่งในสังคมแบบเดิมของชาวบ้านตำบลบางไผ่

ภายหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2536 ซึ่งมีสะพานข้ามแม่น้ำดังกล่าว บทบาทในเชิงผู้นำสังคมเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะว่าคนแก่คนแก่ที่เคยมีบทบาทของความเป็นผู้นำล้มหายตายจากไปบ้าง อพยพย้ายถิ่นออกไปอยู่ในท้องถิ่นอื่นบ้าง แม้อุบลหฺลานจะพยายามสืบต่อแต่ก็ไม่เป็นผลเท่าใดนัก ที่สำคัญคือบทบาทของการพัฒนาตามแบบใหม่ที่มุ่งเน้นด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ อีกทั้งชาวบ้านมีปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกกว้างขวางขึ้น สื่อและเทคโนโลยีต่าง ๆ แพร่หลายจนข่าวสารความรู้ต่าง ๆ สามารถเสาะหาได้ทั่วไปจากหลายทาง นอกจากระบบโรงเรียนทั้งประถมศึกษาและมัธยมศึกษาทั่วไปช่วยให้คนได้รับการศึกษากว้างขวางขึ้น พระภิกษุบางรูปมีวัตรปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ไม่เคร่งครัด บทบาทคามพิธิกรรมแม้จะยังมีอยู่แทนที่จะสร้างความศรัทธาลับมีเพียงให้เป็นไปตามประเพณีมากขึ้นชนชั้นทางสังคม คือ ผู้อาวุโส พระภิกษุ และผู้มีความรู้จึงมีบทบาทน้อยลงตามลำดับ บทบาทใหม่ที่ชาวบ้านบอกว่ามีอิทธิพลมากในภายหลังคือ ข้าราชการ ซึ่งชาวบ้านบอกว่าเป็นชนชั้นหนึ่งที่ส่งผลต่อความคิดและการปฏิบัติต่อชุมชนอย่างกว้างขวาง แต่ชาวบ้านบอกว่าพวกเขาชองข้าราชการที่ดีเท่านั้น คือ เป็นข้าราชการที่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน มากกว่าประโยชน์ของตัวเองเป็นที่ตั้ง อย่างไรก็ตามข้าราชการทั้งดีและไม่ดีก็มีบทบาทสำคัญไม่น้อยในพื้นที่ของตำบลบางไผ่ (สัมภาษณ์ ไพโรจน์ จันทร์เหล็ก. 6 ธันวาคม 2546)

เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปโดยเน้นที่วัตถุมากกว่าความดีงามของจิตใจ ชนชั้นทางสังคมกลายเป็นผู้คิด และกำหนดเพราะความเห็นแก่ตัวมากขึ้น การเอารัดเอาเปรียบมีเพิ่มมากขึ้น คำว่าญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และการให้คุณค่าความดีงามเป็นหลักสำคัญของสังคมก็ลดน้อยลง ชนชั้นที่ชาวบ้านเรียกว่า “นายทุน” ซึ่งนิยมยึดถือวัตถุที่ครอบครองเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าจะเป็นที่อยู่อาศัย ทรัพย์สิน เงินทอง พาหนะ ปัจจัยการผลิตเกี่ยวกับเทคโนโลยี ที่ดิน และเครื่องอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ได้ส่งผลกระทบต่อความเป็นชนชั้นคนแบบเดิม ทำให้การดำเนินชีวิต วัฒนธรรม และภูมิปัญญาชาวบ้านตามแบบเก่า

ค่อช ๆ เลื่อนหายไป ระบบคุณธรรมกำลังท่ามแพ้ค่อการนับถือวัตถุ จนจันนายทุนจึงเข้า
ไปมีบทบาทอย่างสำคัญที่ค่าบดบางใบไม้ในปัจจุบัน (สัมภาษณ์ ไพโรจน์ จันทรเหล็ก
6 ธันวาคม 2546)

1.2.3 ความขัดแย้ง

แต่เดิมก่อนปี พ.ศ. 2530 ความเป็นกลุ่มชนของชาวบ้านค่าบดบางใบไม้เป็น
หน่วยสังคมที่มีเอกภาพ และสมานสามัคคีกันอยู่ เงศียิ่ง ความขัดแย้งเล็ก ๆ น้อย ๆ นับ
เป็นสังธรรมคาของสังคมนุษย์ที่กระทบกระทั่งกันบ้าง แต่ความขัดแย้งคังกล่าวก็เลื่อน
หายไปได้อย่างง่ายดาย เพราะชนชั้นทางสังคมหรือผู้นำคัมธรรมชาติ อันได้แก่ ผู้อาวุโส
พระภิกษุ และผู้มีความรู้จะเป็นผู้เกลี้ยกล่อมให้ประนีประนอมและยินยอมอย่างง่ายดาย
ประกอบกับความเป็นอยู่ของชาวบ้านค่าบดบางใบไม้ที่มีการดำเนินวิถีชีวิตที่เรียบง่าย
ทำเกษตรเป็นหลัก โดยมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันในเรื่องการงานทุกอย่าง
และยังแบ่งปันกันกินกันใช้โดยตลอดมา ทำให้ชาวบ้านเห็นว่าความขัดแย้งจะไม่ก่อ
ให้เกิดประโยชน์ใด ๆ และถือเป็นเรื่องเสียหายน่าอึ้ง โดยความรู้ตึกของคนโดยทั่วไป
เมื่อมีความขัดแย้งใด ๆ จึงมักใคร่ครองถึงการช่วยเหลือเกื้อกูล และความปกคิสุข
ของส่วนรวมเป็นสำคัญ เมื่อให้มีการประนีประนอมกันก็ทำได้โดยง่าย (สัมภาษณ์
สมพงษ์ เศรษฐสวัสดิ์ 1 ธันวาคม 2546)

ในช่วงหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จนกระทั่งถึงปี พ.ศ. 2536 จึงมี
สะพานข้ามคลองตาปีเกิดขึ้น ถนน ไฟฟ้า ประปา การสื่อสาร และเครื่องมือที่ทันสมัย
ค่าง ๆ ได้รับการพัฒนาอย่างค่อเนื่อง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ประนีประนอม
และยินยอมกันคัมแบบเดิมไม่ได้ค่อไป ประกอบกับมีผู้คนจากภายนอกอพยพเข้าไป
อยู่อาศัยมากขึ้น ความหลากหลายของกลุ่มคนมีมากขึ้น เกิดกลุ่มค่าง ๆ ขึ้นมากมาช
ความขัดแย้งระหว่างบุคคลก็คิ ระหว่างกลุ่มก็คิกลาชเป็นเรื่องคิ้อฉาว มีการฟ้องร้องกัน
ถึงโรงคิงศาล นายทุนบางคนเข้าไปแสวงหาผลประโชรณรวมทั้งองค์กรของรัฐระดับ
ท้องถิ่น และผู้มีอิทธิพลระดับท้องถิ่น ซึ่งมุ่งผลประโชรณส่วนบุคคล ส่วนกลุ่มอย่างคึมที่
นอกจากสร้าง ความขัดแย้งกับชาวบ้านแล้ว ยังสร้าง ความขัดแย้งกับวัดคัมมีและมีชาวบ้าน
ไม่น้อยที่คคเป็นเครื่องมือของบุคคลคังกล่าว

1.3 การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา

การศึกษาของชาวบ้านตำบลบางไผ่ แม้เดิมก็เหมือนกับการศึกษาของชาวบ้านในชนบททั่วไป เด็กมีโอกาสเข้าเรียนในการศึกษาภาคบังคับ คือ เรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนที่ศึกษาล่วงเรียน คือ โรงเรียนวัดบางไผ่ไ้ตนเอง เด็ก ๆ ที่มีโอกาสเล่าเรียนสูงขึ้นเกือบทั้งหมดมีฐานะค่อนข้างดี และฐานะดีโดยพ่อแม่จะส่งลูกไปเรียนที่โรงเรียนในตัวจังหวัดสุราษฎร์ธานี (สัมภาษณ์ สุวิทย์ สมณะ. 1 กันยายน 2546)

เด็ก ๆ ที่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนมีโอกาสไม่น้อยที่ไม่จบการศึกษาภาคบังคับก็ต้องออกจากโรงเรียน ทั้งนี้เพราะต้องดูแลน้อง หรือทำงานบ้านแทนพ่อแม่หรือต้องช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพตั้งแต่ยังเด็กเนื่องจากฐานะค่อนข้างยากจน นอกจากนี้ยังมีเด็กบางคนที่ไม่อยากเรียนหนังสือ เพราะบ้านอยู่ไกลโรงเรียน การเดินทางไปมาไม่สะดวก ทั้งทางบกและทางเรือ (สัมภาษณ์ สุวิทย์ สมณะ. 1 กันยายน 2546)

แต่ที่จริงชาวบ้านตำบลบางไผ่คุ้นเคยที่จะให้บุตรหลานเรียนหนังสือสูงกว่าการศึกษาภาคบังคับคือชั้นประถมปีที่ 4 – 6 มาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2520 แต่เนื่องจากความไม่สะดวกในการเดินทางทางเรือที่ต้องข้ามแม่น้ำคาปีไปเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาในเมืองสุราษฎร์ธานีจึงทำให้มีเด็กจำนวนน้อยที่มีโอกาสเรียนในชั้นมัธยมศึกษาเด็ก ๆ ผู้ชายที่มีโอกาสเรียนบางคนต้องมาอาศัยวัดในตัวเมืองสุราษฎร์ธานี ส่วนเด็กผู้หญิงไปอยู่อาศัยกับญาติที่น้อง พ่อแม่บางคนมีฐานะดียินยอมให้ลูกหลานไปอยู่กับญาติที่น้องหรือวัดในกรุงเทพฯ เพื่อศึกษาล่าเรียนก็มี (สัมภาษณ์ อนงค์ เพชรมณี. 7 ธันวาคม 2546)

หลังปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา การค้นคว้าของชาวบ้านตำบลบางไผ่ต่อการศึกษาเริ่มมากขึ้น เนื่องจากได้เห็นตัวอย่างของลูกหลานชาวบ้านซึ่งสำเร็จการศึกษาแล้วมีหน้าที่การทำงานเป็นหลักเป็นแหล่งเป็นตำรวจทหารบ้าง เป็นครูบ้าง เป็นแพทย์บ้าง เป็นนักกฎหมายบ้าง ฯลฯ มีฐานะมั่นคงได้รับการนับหน้าถือตาในสังคม ชาวบ้านจึงนิยมส่งลูกหลานให้ได้รับการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาและเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยกันมากขึ้น การพูดคุยในหมู่บ้านมักจะเป็นเรื่องการศึกษา คือ ทำอย่างไร

จึงจะให้บุตรหลานมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนจนจบปริญญา (สัมภาษณ์ สมจิตต์ ทิพย์บุญทอง. 14 ธันวาคม 2548)

เนื่องจากชาวบ้านเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาว่าก่อให้เกิดความรู้ ความคิด มีอาชีพที่มั่นคงและช่วยแก้ปัญหาหลายประการได้ ประกอบกับการประกอบอาชีพที่ค้าปลงบางใบไม้มีข้อจำกัดหลายประการ เช่น พื้นที่ประกอบอาชีพมีจำกัด พืชผลไม้ที่ผลิตได้จากการเกษตรราคาต่ำ จำนวนคนในครอบครัวมีมากขึ้น และการเห็นตัวอย่างของบุคคลที่ประสบความสำเร็จจากการศึกษาทั้งภายในตำบลและภายนอกที่มีมากขึ้น อีกทั้งในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีสถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีคุณภาพที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ประกอบกับการคมนาคมที่สะดวกขึ้น คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา มีสะพานข้ามแม่น้ำตาปีจากฝั่งตัวเมืองสุราษฎร์ธานีเข้าไปยังตำบลบางใบไม้ และถนนเชื่อมต่อไปยังตำบลบางใบไม้และจากตำบลบางใบไม้ไปยังภายนอกได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งนโยบายการส่งเสริมการศึกษาของภาครัฐที่มีอย่างชัดเจน ทำให้ชาวบ้านตำบลบางใบไม้คุ้นเคยเรื่องการศึกษายอมรับให้การศึกษาเป็นส่วนสำคัญของครอบครัวที่จะต้องสนับสนุนให้บุตรหลานได้เรียนสูงขึ้น ลูกหลานของชาวบ้านในตำบลบางใบไม้เกือบทุกครอบครัวภายหลังจากการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ทั้งจากการเรียนโดยตรง และจากการเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ก็มีโอกาเรียนต่อในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปวช. - ปวส. หรือบางครอบครัวที่มีฐานะปานกลางและดีได้ส่งลูกเข้าไปศึกษาเล่าเรียนในวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยในระดับปริญญาตรีมากขึ้น ตามลำดับ (สัมภาษณ์ จุรีย์ กระทบ. 28 มีนาคม 2546)

ชาวบ้านบอกว่า (สัมภาษณ์ กานดา สุขแดง. 19 พฤศจิกายน 2547) ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน วิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานี (มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี) และมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์รวมทั้งวิทยาลัยเอกชนที่เปิดสอนในระดับปริญญาตรีมีส่วนกระตุ้นอย่างสำคัญแก่ชาวบ้านตำบลบางใบไม้โดยส่วนรวม เพราะนั่นหมายความว่าเปิดโอกาสให้คนทุกระดับฐานะมีโอกาสทางการศึกษามากขึ้น โดยไม่ต้องลงทุนเดินทางไปศึกษาเล่าเรียนยังต่างถิ่น ประกอบกับการคมนาคมและการสื่อสารที่ดีขึ้นดังกล่าวทำให้ที่ดินมีราคาแพง ผลผลิตทางการเกษตรราคาสูงขึ้น จึงทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ดี

จีน มีทุนรอนมากพอที่จะส่งบุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียนทั้งในสถานการศึกษาของรัฐและเอกชน ในช่วงหลังเกือบทุกครอบครัวจึงมีลูกหลานที่ได้รับการศึกษาถึงระดับปริญญาตรีเป็นส่วนใหญ่ และมีไม่น้อยที่มีโอกาสศึกษาคือในระดับปริญญาโท ผลจากการได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียนสูงขึ้นดังกล่าวทำให้ได้เปลี่ยนแปลงความเป็นอยู่และทำให้ครอบครัวมีความมั่นคง มีลูกหลานในการประกอบอาชีพ และสามารถดำรงคนอยู่ในสังคมด้วยความสุข (สัมภาษณ์ สุจิตรา ทินไชย. 14 ธันวาคม 2548)

จากการที่ในปี พ.ศ. 2544 รัฐได้กำหนดให้การศึกษาภาคบังคับอย่างน้อยจะต้องเรียนจนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทำให้ทุกครอบครัวส่งบุตรหลานเข้าเรียนในระดับดังกล่าว ความตื่นตัวเกี่ยวกับการศึกษาเป็นไปอย่างกว้างขวางและมากที่สุดเท่าที่มีมา ที่บางใบไม้มีรถโดยสารทั้งของโรงเรียนและรถรับจ้างได้เข้ามารับส่งนักเรียนถึงในหมู่บ้านมากขึ้น พ่อแม่บางครอบครัวนิยมส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนพิเศษที่โรงเรียนกวดวิชาถึงในควมเมืองและส่วนใหญ่ไม่ยอมให้บุตรหลานออกจากโรงเรียน เพื่อที่จะทำงานก่อนวัยอันควร ถ้าไม่มีเหตุจำเป็นหรือเพราะสาเหตุสุดวิสัยจริง ๆ (สัมภาษณ์ วรรณดี จันทร์ภักดี. 19 พฤศจิกายน 2547)

กานดา สุขแดง. (สัมภาษณ์ 19 พฤศจิกายน 2547) เล่าให้ฟังว่าแม้โรงเรียนวัดบางใบไม้จะเป็นโรงเรียนเล็ก ๆ ซึ่งเปิดเรียนมาเกือบ 82 ปีแล้วแต่ก็เป็นสถานการศึกษาที่สำคัญต่อการศึกษาของชาวบ้านตำบลบางใบไม้ เพราะเป็นพื้นฐานที่ช่วยให้เด็กในตำบลนี้ได้มีโอกาสได้รับการศึกษาเล่าเรียนเป็นเบื้องต้น อีกทั้งได้สังเกตเห็นความสำคัญที่จะศึกษาในระดับสูงในเวลาต่อมา นักเรียนที่เคยศึกษาเล่าเรียนที่นี่มีไม่น้อยที่ศึกษาเล่าเรียนจบปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก ซึ่งประสบความสำเร็จในหน้าที่การงานเป็นแบบอย่างที่ดีของชาวบ้านตำบลบางใบไม้ในวันหลังต่อมา

อย่างไรก็ตามในปัจจุบันแม้ว่าชาวบ้านตำบลบางใบไม้จะได้รับการศึกษาเล่าเรียนสูงขึ้นเป็นส่วนใหญ่ แต่ระบบการศึกษาดังกล่าวได้ทำให้ความรู้ที่องุ่นถูกมองข้ามไปบ้าง เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชาวบ้านได้ค่อย ๆ สูญหาย ไปอย่างน่าเสียดาย ซึ่งเห็นได้ชัดว่าผลของความรู้ในระบบการศึกษาสร้างคนให้แปลกแยกจากชุมชนดั้งเดิมของคนเองมากขึ้น พร้อม ๆ กับการปลูกฝังความทันสมัยและค่านิยมหรือวัตถุนิยมใหม่ ๆ โดยที่การศึกษามีความหมายแฝงให้ชาวบ้านตั้ง

ความหวังที่การสร้างความสมบูรณ์พูนสุขแก่คนจึงจะเป็นการสร้างความสำเร็จในชีวิตได้ ซึ่งส่งผลให้เกิดการเอาโรคเอนปริยบทางสังคม และความเห็นแก่ตัวหรือการคคโกง สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบคือสังคม ซึ่งเป็นสังคมระดับเล็ก ๆ และอาจจะส่งผลในระดับใหญ่คือจังหวัด ภาคใต้ และประเทศชาติในอนาคต การศึกษาที่คึกซึ้งดังกล่าวจึงอาจจะ เป็นเหมือนคาบสองคมที่มีทั้งคุณและโทษได้พอ ๆ กัน

2. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับมนุษย์อันเกี่ยว ข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ หรือวิถีแห่งการดำรงชีวิตซึ่งครอบคลุมทั้งในส่วนที่เป็นวัตถุ และมีชีวิต การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพของสังคมนั้น ๆ ไป ตามกาลเวลาโดยมีเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวกำหนด ในที่นี้จะกล่าวถึงการ เปลี่ยนแปลง 2 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัด และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

2.1 การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัด

ชาวบ้านตำบลบางไผ่มีส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ตำบลบางไผ่ไม่มีวัด บางไผ่เพียงวัดเดียว วัดนี้มีอายุชยาวนานประมาณ 200 กว่าปี เป็นสถานที่สำคัญเพราะ เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้าน นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญต่อการศึกษาล้านริชน อบรมบ่มนิสัยลูกหลานและชาวบ้านแล้วยังเป็นที่ปฏิบัติธรรม เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และใช้เป็นที่ประกอบพิธีกรรมในโอกาสต่าง ๆ อีกด้วย การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดมีดังนี้

2.1.1 การไปวัดในวันธรรมดาคณะวันพระ

ชั้น หนะภาน์. (ต้นภาน์ 3 กันยายน 2546) เฒ่าให้ฟังว่า การไปวัดเป็น สิ่งที่ชาวพุทธทั่วไปถือปฏิบัติอยู่แล้ว ก่อนปี พ.ศ. 2525 จะพบเห็นเป็นประจำทุกวัน ธรรมดาว่าที่วัดบางไผ่จะมีชาวบ้านทั้งชายและหญิงงูลูกงูลานไปที่วัดเสมอทั้งใน ช่วงเวลาเช้า และเวลาอื่น จุดประสงค์ก็คือ การพักผ่อนหย่อนใจ นำสิ่งของไปถวายพระ ไปช่วยทำความสะอาด ไปสนทนาวิสาสะกับชาวบ้านอื่น ๆ รับประทานพระภิกษุสงฆ์

สนทนาข้อธรรมะต่าง ๆ ฯลฯ การปฏิบัติดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า จะได้อยู่
กุศล ด้วยเหตุนี้ประชาชนกับวัดจึงมีความใกล้ชิดกันมาก ส่วนการไปวัดในวันพระ
แต่เดิมเมื่อถึงวันนี้แม้การเดินทางลำบากแต่ชาวบ้านเกือบทุกครัวเรือนจะเตรียมอาหาร
สิ่งของต่าง ๆ ที่จำเป็นซึ่งเห็นว่าทางวัดขาดแคลน นำไปถวายพระ บางครอบครัวนำลูก
หลานไปร่วมด้วย จุดประสงค์ก็เพื่อไปทำบุญฟังเทศน์ สวดมนต์ รักษาศีล โดยที่
เดินทางไปที่วัดตั้งแต่ตอนเช้าอยู่ปฏิบัติธรรมทั้งวันและกลับบ้านในตอนเย็นหรือค่ำ
บางคนกลับบ้านในวันรุ่งขึ้นก็มี สำหรับการแต่งกายไปวัดในวันพระส่วนใหญ่จะสวม
เสื้อสีขาวมีผ้าห่มสีขาว ส่วนผ้าห่มมักเป็นสีดำหรือสีอื่น ๆ ที่ไม่ฉูดฉาด ในวันพระ
ชาวบ้านที่ไปปฏิบัติธรรมจะสำรวมกายใจ และวาจาเป็นอย่างดี

ความศรัทธาคือเจ้าอาวาสเป็นสาเหตุสำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้ชาวบ้านแต่
เดิมไปวัดกันมากขึ้น กล่าวคือ เจ้าอาวาสเป็นผู้เคร่งครัดในการปฏิบัติกิจอันเป็นจริยวัตร
ของสงฆ์จนเห็นได้ชัด เป็นผู้ที่เป็นอยู่อย่างสมณะและมีความเสียสละคนเพื่อพระพุทธ
ศาสนาหรือเป็นผู้พัฒนาวัดให้เจริญ หรือเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงให้ชาวบ้านร่วมมือร่วมใจกัน
สร้างศาลา ถนนหนทาง ขุดบ่อ ฯลฯ อันเป็นสาธารณประโยชน์ พระภิกษุในอุทิศที่ดำรง
คนเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดความศรัทธาคือผู้คนจนบางทีกลายเป็นสิ่งเคารพนับถือที่ศักดิ์สิทธิ์ทั้ง
ของชาวบ้านตำบลบางไผ่และบุคคลภายนอก ชาวบ้านจึงไปวัดกันอย่างสม่ำเสมอทั้ง
ในวันธรรมดา วันพระ หรือเมื่อมีงานประเพณีต่าง ๆ เพื่อขอบแทนคุณงามความดีของ
ท่าน ท่านเจ้าอาวาสรูปเก่า ๆ ของวัดบางไผ่ยังคงกล่าวมักได้รับคำเรียกขานจากชาวบ้าน
ผู้เคารพนับถือว่า “พ่อท่าน” ทั้งสิ้น (สัมภาษณ์ บุญช่วย จิตจำนงค์. 3 กันยายน 2546)

ภายหลังจากปี พ.ศ. 2525 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2535 การไปวัดของชาวบ้าน
บางไผ่ทั้งในวันธรรมดา และวันพระเริ่มเปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือมี
ชาวบ้านที่ไปวัดถวายวัดอุประสงค์ดังกล่าวมาแล้วเริ่มลดน้อยลง เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ
ที่เปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านจึงต้องทำงานหนักทั้งการประกอบอาชีพในบ้านและนอกบ้าน
กันมากขึ้นเพื่อดำรงครอบครัวให้อยู่รอด จึงไม่มีเวลาว่างนำลูกหลานไปวัดตั้งแต่ก่อน
อีกทั้งคนรุ่นหนุ่มสาวมีแหล่งที่ให้เที่ยวเตร่ในยามค่ำคืนมากขึ้น เช่น ห้างสรรพสินค้า
โรงหนัง ร้านอาหาร คอฟฟี่ช็อป เป็นต้น อีกทั้งบางคนต้องเรียนพิเศษทั้งตอนเย็นและวัน
เสาร์ อาทิตย์ นอกจากนี้วัตรปฏิบัติของพระภิกษุสงฆ์รุ่นใหม่ที่ขาดความสำรวม ขาด

ความสมณะ สะสมสิ่งที่เป็นวัตถุกันมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านห่างเหินจากวัดอย่างเห็นได้ชัด ในวันธรรมคาและวันพระจึงมีผู้ไปวัดอยู่บ้างก็เฉพาะผู้เฒ่า ผู้แก่ เพียงไม่กี่คนเท่านั้น นอกจากนั้นมีชาวบ้านบางคนซึ่งไปส่ง - รับลูกที่โรงเรียนเมื่อมีเวลาว่างก็แวะเวียนเข้าไปไหว้พระเสวนากับพระภิกษุหรือบางครั้งอาจจะมีบางครอบครัวร่วมกันไปจัดทำบุญเลี้ยงพระอยู่บ้าง (สัมภาษณ์ บุญลาภ สมุทรเก่า. 21 พฤศจิกายน 2546)

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา แม้การคมนาคมจะสะดวกมากขึ้นแต่ความห่างเหินระหว่างชาวบ้านกับวัดมีมากขึ้นตามลำดับ คนเฒ่าคนแก่ที่ล้มหายตายจากไป มีคนรุ่นหลังเข้ามาทดแทนน้อยมาก ผู้ที่เข้า - ออกวัดในวันธรรมคาก็คือคนเฒ่าคนแก่ที่เหลืออยู่บ้าง ครูและนักเรียนที่มาสอนหนังสือและเรียนหนังสือที่โรงเรียนซึ่งอยู่ในบริเวณวัด กับกลุ่มคนบางกลุ่มทั้งเอกชนและองค์กรของรัฐ ซึ่งแสวงหาประโยชน์จากการใช้สถานที่และที่ดินของวัดเท่านั้นที่ยังคงเข้า - ออกวัดเป็นครั้งคราวอยู่บ้าง ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดความวัตถุประสงค์เดิม คือ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจเพื่อรับใช้และปฏิบัติพระภิกษุสงฆ์ เพื่อสนทนาข้อธรรมะต่าง ๆ มีน้อยมาก อย่างไรก็ตามเมื่อมีงานสำคัญ เช่น งานบุญประจำปีของวัด ชาวบ้านทั้งคนเฒ่าคนแก่ คนหนุ่มสาวรวมทั้งเด็ก ๆ จะมาเที่ยวกันมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อมาดูการละเล่นและมหรสพ และเพื่อพบปะผู้คน หรือซื้อสิ่งของเครื่องใช้ที่มีผู้นำมาขายที่วัดเป็นส่วนใหญ่ (สัมภาษณ์ เอียงเจริญจิต. 3 กันยายน 2546)

2.1.2 การไปวัดในวันสำคัญทางศาสนา

แต่เดิมคือก่อนปี พ.ศ. 2525 วันสำคัญทางพุทธศาสนาซึ่ง ได้แก่ วันวิสาขบูชา อันเป็นวันคล้ายวันพระพุทธเจ้าประสูติ คริสต์มาส ปรีณิพพาน วันอัฐมีบูชา อันเป็นวันคล้ายวันอาวสพระเพลิงพระพุทธรูประของพระพุทธรองค์ วันมาฆบูชา อันเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงโอวาทปาติโมกข์ วันอาสาฬหบูชา อันเป็นวันคล้ายวันที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงปฐมเทศนา วันเข้าพรรษา อันเป็นวันที่พระพุทธรองค์กำหนดธรรมเนียมให้พระภิกษุสงฆ์เริ่มอยู่ประจำที่ในช่วงฤดูฝนเป็นเวลา 3 เดือน เพื่อพระภิกษุสงฆ์จะได้ศึกษาพระธรรมวินัยและแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดซึ่งกันและกัน และวันออกพรรษาหรือวันมหาปวารณา คือวันที่พระสงฆ์ออกจากการจำพรรษาโดยทำพิธีปวารณา คือ มอบคำอิน

ยอมให้พระพุทธรูปในวัดว่ากล่าวตักเตือนคนได้เกี่ยวกับเรื่องความประพฤติ (สัมภาษณ์ อูคร ชูชัย. 3 กันยายน 2546) ชาวบ้านเกือบทุกครอบครัวทุกเพศทุกวัยไปวัดกันอย่างเนื่องแน่น โดยในวันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันมาฆบูชา และวันอาสาฬหบูชา ชาวบ้านจะร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมสำคัญ คือ ทำบุญตักบาตร ฟังธรรม ประพาศศีล และเวียนเทียนซึ่งเป็นการปฏิบัติบูชา เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระพุทธองค์ ในเมื่อวันนี้เวียนมาถึงทุกปี สำหรับในวันเข้าพรรษาแต่เดิมชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่นิยมให้ลูกหลานอุปสมบทในระยะก่อนเข้าพรรษา เพื่อให้ได้อยู่จำพรรษาและได้ศึกษาเล่าเรียน อบรมพระธรรมวินัยตลอดพรรษา และในระยะเข้าพรรษาแต่เดิมพุทธศาสนิกชนถือเป็นธรรมเนียมที่จะปฏิบัติธรรม ถวายอาหาร ถวายพุ่มดอกไม้ เทียนพรรษา ผ้าอาบน้ำฝน และเครื่องไทยธรรมแก่พระภิกษุสงฆ์ ชาวบ้านบางคนไปอยู่ประจำที่วัด บางคนก็อธิษฐานรักษาศีล 5 ศีล 8 งดเว้นอบาฆุข เช่น งดดื่มสุราและอื่น ๆ ตลอดพรรษา ส่วนในวันออกพรรษาแต่เดิมชาวบ้านหรือพุทธศาสนิกชนจะไปวัดและถือปฏิบัติด้วยการ ทำบุญถวายสังฆทาน บูชาพระประทับ และมิประเพณีนิยม คือ ทำบุญตักบาตรเทโว และทำข้าวต้มลูกโยน อีกทั้งมีการจัดแห่พระ ทอดผ้าป่าอีกด้วย (สัมภาษณ์ ห้วย สัมพันธ์. 25 พฤศจิกายน 2546)

ในส่วนของการจัดแห่พระ แต่เดิมเมื่อใกล้จะถึงวันแห่พระชาวบ้านจะพากันไปที่วัดเพื่อช่วยกันสร้างเรือพระนำคนละไม้คนละมือ โดยที่ชาวบ้านที่มีฝีมือช่างร่วมกับพระภิกษุช่วยกันสร้างเรือพระ ส่วนคนอื่น ๆ เตรียมอาหารมาเลี้ยงดู การสร้างเรือพระอาจจะใช้เวลาทำประมาณ 10 - 15 วัน หรือมากกว่านั้น นอกจากชาวบ้านที่ไปช่วยกันสร้างเรือพระแล้วยังมีชาวบ้านอื่น ๆ มักจะไปช่วยกันเป็นกำลังใจอยู่ตลอดเวลาอีกด้วย ในช่วงเวลาดังกล่าวจึงมีชาวบ้านเข้า - ออกวัดไม่เว้นแต่ละวัน แต่มาภายหลัง คือ ตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จากการที่จังหวัดและเทศบาลลงทุนให้แต่ละวัดสร้างเรือพระเพื่อแข่งขันกัน ได้มีการว่าจ้างชาวบ้านและช่างทั้งจากภายในท้องถิ่นและภายนอกมาสร้างเรือพระ ทำให้กิจกรรมเกี่ยวกับการจัดแห่พระเป็นงานของวัดกับผู้รับจ้างทำงานเท่านั้น ชาวบ้านจึงห่างเหินจากวัด มีชาวบ้านน้อยคนที่ไปร่วมกิจกรรมนี้ทุกวันในพิธีแห่พระยังมีชาวบ้านโดยเฉพาะกรรมการวัดยังให้ความร่วมมืออยู่บ้างแต่น้อยกว่าแต่ก่อนมาก (สัมภาษณ์ อนันต์ บุญมี. 19 พฤศจิกายน 2547)

จะเห็นได้ว่าการไปวัดในวันสำคัญทางศาสนาได้เปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ ในอนาคตความห่างเหินระหว่างชาวบ้านกับวัดคงจะมีมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะบทบาทของ วัดต่อชาวบ้านมีน้อยลงเรื่อย ๆ ชาวบ้านเองก็ใช้เวลาทำมาหากินจนไม่มีเวลาที่จะไปวัด ชาวบ้านคนหนึ่งบอกว่า ชาวบ้านโดยทั่วไปในปัจจุบันมีเวลาไปตลาดและไปเที่ยวชมครุภัณฑ์ ไม่มีเวลาที่จะไปวัด (สัมภาษณ์ ประเสริฐ บ้วนเพชร. 20 พฤศจิกายน 2546) นั่นแสดงให้เห็นว่าช่องว่างระหว่างวัดกับชาวบ้านมีมากขึ้นทุกที ซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีแต่อย่างใด

2.1.3 การนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรม

ในเรื่องพิธีกรรมทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งที่ชาวพุทธถือปฏิบัติสืบต่อกันมาอย่างค้ำคอเนื่องตั้งแต่อดีตกระทั่งปัจจุบัน โดยมีความเชื่อว่าเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลและช่วยให้มีการรวมญาติให้เกิดความผูกพัน เกิดความรัก ความสามัคคีที่เหนียวแน่นมั่นคงอีกทางหนึ่งด้วย งานพิธีกรรมต่าง ๆ ของชาวบ้านตำบลบางไผ่ซึ่งมักนิมนต์พระไปร่วมประกอบพิธีด้วย เช่น งานบวชนาค งานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานทำบุญรอบปี งานทำบุญต่ออายุ งานทำขวัญต่าง ๆ งานมงคลสมรส งานศพ งานทำบุญกระดูก งานปีครั้งควานต่าง ๆ เป็นต้น

พระสมุห์มนัส ขนฺติโก (รงพรหม) และเจดน์ อินทโชศักดิ์. (สัมภาษณ์ 17 ธันวาคม 2546) เล่าให้ฟังว่า แต่ละคนชาวบ้านมีความเชื่อว่าพระภิกษุสงฆ์และบวชต่าง ๆ ในพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่นอกจากช่วยขจัดปัดเป่าสิ่งไม่เป็นมงคล และช่วยสร้างความเป็นมงคลแล้ว ยังช่วยให้สิ่งที่ปฏิบัติเกิดเป็นส่วนบุญกุศลแก่ผู้ปฏิบัติ และครอบครัวโดยตรงซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “อิมบุญ” อีกด้วย การนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ด้วยการเจิม เปิดป้าย การประกอบพิธีกรรมทางศาสนาด้วยการสวดพระพุทธรูปหรือเทศนาเพื่อชี้แนะ อบรมสั่งสอนหรือเสวนาข้อธรรมะต่าง ๆ เพื่อเน้นย้ำให้เข้าใจเรื่องราวอันมีคุณค่าต่อการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น จึงเป็นสิ่งที่ชาวบ้านกระทำสืบต่อกันมาช้านาน ด้วยเหตุดังกล่าวแต่ละคนจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อชุมชน บางไผ่ไม่มีการเชื่อมโยงผู้คนในสังคมให้ประสานสัมพันธ์เพื่อกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้เพราะว่าชาวบ้านมีความรู้สึกว่าการไปร่วมงานต่าง ๆ พึงพระสวคมนตรีและพึงพระ

เทศนาอบรมเป็นบุญที่หาจากสิ่งอื่นมาทดแทนไม่ได้ (สัมภษณ์ สว่าง นาวาทอง. 29 ธันวาคม 2546) ด้วยเหตุนี้ในงานศพไม่ว่าจะเป็นศพสดหรือศพแห้ง หรือทำบุญกระดูก และงานบุญอื่น ๆ จะจัดกันก็คืนก็จะมีพระมาสวดทุกคืน ส่วนการเทศนาขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าภาพเป็นสำคัญ การนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมแต่เดิมในชุมชนตำบลบางไผ่ส่วนใหญ่มีกนิมนต์พระจากวัดบางไผ่ทั้งสิ้น ทั้งนี้เพราะว่าสะดวกกว่าการนิมนต์พระจากวัดอื่น ๆ เนื่องจากการคมนาคมไปมาทางเรือลำบาก แต่บางบ้านที่มีฐานะดีก็อาจนำเรือไปรับพระภิกษุจากวัดในตำบลบ้านคอนก็มี

ภายหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมาได้มีการพัฒนาถนนหนทางและปรับปรุงสาธารณูปโภคอื่น ๆ ในหมู่บ้านให้ดีขึ้น ประกอบกับในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำคาปี ความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกท้องถิ่นมีมากขึ้นตามลำดับพาหนะต่าง ๆ โดยเฉพาะรถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์มีใช้อย่างสะดวก และการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีสมัยใหม่โดยเฉพาะโทรศัพท์มีกันอย่างแพร่หลาย การนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมที่บ้านไม่สะดวกเท่าที่ควร เพราะงานแต่ละงานมีผู้ไปร่วมงานมากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่า ปัญหาที่เห็นได้ชัดคือไม่มีสถานที่จอดรถ เครื่องมือเครื่องใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในงานมีไม่พร้อม ต้องหยิบยืมจากวัดหรือเช่าจากที่อื่น สถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาไม่กว้างขวางเพียงพอ เกิดความสับสนวุ่นวายกับบุคคลภายในครอบครัว ถ้วนหน้า ไม่ปลอดภัย ไม่ประหยัดค่าใช้จ่าย บางบ้านมีปัญหาเกี่ยวกับสาธารณูปโภคและการไปร่วมงานของญาติมิตร เพื่อนฝูงไม่สะดวกเป็นต้น งานบุญต่าง ๆ และงานอื่น ๆ ยกเว้นงานแต่งงานซึ่งเลขจัดที่บ้านได้หันมาจัดที่วัดเพิ่มขึ้น เพราะสามารถแก้ปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้เป็นอย่างดี (สัมภษณ์ อำนวย ศรีศิริรินทร์. 19 พฤศจิกายน 2546)

ส่วนงานบวชนาคซึ่งแต่เดิมชาวบ้านนิยมจัดงานหรือประกอบพิธีกรรมที่วัดกันเป็นส่วนใหญ่ แต่ในปัจจุบันชาวบ้านตำบลบางไผ่ส่วนมากนิยมนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมที่บ้าน โดยนิมนต์พระไปสวดสมโภชผ้าไตรจีวรเครื่องบริวาร พร้อมกับจัดงานเลี้ยงทั้งช่วงเช้าและเย็น ชาวบ้านบอกว่าสาเหตุที่งานบวชมักนำมาจัดที่บ้านก็เพราะเป็นงานที่เมื่อมีงานเลี้ยงมักจัดกันใหญ่โต มีการเลี้ยงเหล้าชาปลาปิ้ง ซึ่งบางวัดจะไม่ยอมอนุญาตให้กระทำ

จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันชาวบ้านตำบลบางไผ่ส่วนใหญ่ยังนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมในงานเกือบทุกงาน บางงานอาจจะยังจัดอยู่ที่บ้าน แต่บางบ้านก็จัดที่วัด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของเจ้าภาพเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามแต่เดิมการนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมนั้นเนื่องจากความเชื่อเรื่องบุญกุศล แต่ปัจจุบันเป็นการดำเนินการให้ครบตามประเพณีนิยมกันเป็นส่วนใหญ่ เห็นได้จากในงานแทบทุกงานซึ่งจัดที่บ้านระหว่างพระสวดมนต์หรือเทศน์หรือประกอบพิธีกรรมอยู่นั้น ผู้ฟังทั้งเจ้าภาพและผู้ไปร่วมงานมิได้ตั้งใจฟังกันอย่างจริงจัง จำได้ว่าบางงานระหว่างพระประกอบพิธีกรรมก็มีกิจกรรมอื่น ๆ เช่น การเล่นการพนัน การรับประทานอาหาร หรือมีการดื่มสุรา และมีคนเมาที่ขวอาละวาดอยู่ในงานก็มี การนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมจึงเป็นการกระทำเพื่อมิให้เกิดข้อครหาว่าศีลธรรมนิยมประเพณีกันเท่านั้น ซึ่งคิดเพี้ยนไปจากวัตถุประสงค์หลักแต่เดิม (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 1 ธันวาคม 2546)

2.1.4 วัฒนธรรมการแต่งกายและการใช้เครื่องประดับ

แต่เดิมก่อนปี พ.ศ. 2530 การแต่งกายของชาวบ้านตำบลบางไผ่เป็นแบบเรียบง่าย แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าเป็นการแต่งกายในโอกาสใด ด้านเป็นการแต่งกายอยู่กับบ้าน ผู้ชายนิยมนุ่งผ้าถุงสำเร็จรูปหรือกางเกง มีผ้าขาวม้าคาดหุง ไม่สวมเสื้อ ส่วนผู้หญิงนุ่งผ้าถุง สวมเสื้อ ที่นุ่งกางเกงพอมีบ้าง แต่ถ้าออกจากบ้านเพื่อเดินทางไปธุระที่ตลาดบ้านคอนหรือค่างดินก็จะแต่งกายตามสมัยนิยมเหมือนกับชาวตลาดโดยทั่วไป และสร้อยคอ และสร้อยมือทองคำ เพื่อบ่งบอกถึงฐานะโดยเศรษฐกิจของครอบครัว สำหรับการแต่งกายเมื่อไปร่วมพิธีกรรมต่าง ๆ เช่น งานบุญหรือไปวัด การแต่งกายจะสุภาพเรียบร้อย ไม่ใช่สีที่ฉูดฉาด แต่ด้านเป็นงานรื่นเริง งานแต่งงานหรืองานเฉลิมฉลองต่าง ๆ ชาวบ้านจะแต่งกายประชันกัน เสื้อผ้าจะมีสีสันหลากหลายสวยงาม ทรงผมจะทันสมัย จึงแสดงให้เห็นถึงความทันสมัยที่เห็นได้ชัด (สัมภาษณ์ ชื่น ณะภาชน์. 29 กันยายน 2546)

หลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมากระทั่งปัจจุบันวัฒนธรรมการแต่งกายและการใช้เครื่องประดับหรูหราฟุ่มเฟือยมากขึ้น โดยเฉพาะคนหนุ่มคนสาวส่วนใหญ่เห็นว่าการแต่งกายที่ทันสมัยนิยมเป็นความไม่อ้าหลัง เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย เช่น กางเกง

กระโปรง เสื้อ ผ้าถุงใช้รูปทรงแบบคาราก็มี หรือไม่ก็นำเอาแฟชั่นจากหนังสือต่าง ๆ มาเป็นรูปแบบในการตัดเย็บและซื้อหา เสื้อผ้าที่ดูฉลาดเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง การแต่งกายของหญิงสาวส่วนใหญ่ล่อแหลมเข้าลักษณะฮั่วฮั่วทางเพศ ผู้หญิงนิยมใส่กางเกงกันมากขึ้น และนิยมเปิดเผยสิ่งที่ควรปกปิดก็มี ผู้ชายไม่น้อยนิยมเจาะหูเช่นผู้หญิง ส่วนทรงผมมีหลายแบบ และมีไม่น้อยที่เลียนแบบคารา สนิมนิยมให้เป็นสีอื่นที่มีใช้สีค่า (สัมภาษณ์ บุญช่วย จิตจำนงศ์. 27 กันยายน 2546)

ส่วนเครื่องประดับ สำหรับผู้ชายซึ่งในอดีตแทบทุกวัยจะไม่สวมใส่เครื่องประดับยกเว้นนาฬิกา แต่ปัจจุบันผู้ชายทุกวัยมีเครื่องประดับคิดตัวมากขึ้น ที่เห็นได้ชัดคือ สร้อยคอทองคำ แหวนทองคำ นาฬิกาข้อมือ ผู้หญิงก็เช่นเดียวกันยกเว้นวัยรุ่นมักสวมใส่เครื่องประดับรูปทรงแปลก ๆ เช่น สร้อยคอ สร้อยเท้า กำไล ต่างหู แหวน เครื่องคิดผม เข็มทิศเสื้อ ฯลฯ เครื่องประดับดังกล่าวส่วนใหญ่เน้นรูปแบบที่หลากหลาย ส่วนจะเป็นวัตถุมงคล เช่น ทองคำหรือไม้นั้นไม่เป็นที่แน่ชัดนัก เครื่องประดับที่ทำจากเปลือกหอย คินเผา และวัตถุธรรมชาติอื่น ๆ เช่น หินสีชนิดต่าง ๆ แร่ธาตุบางอย่าง กระดูกสัตว์ ได้รับการนำมาใช้อย่างกว้างขวางในหมู่ผู้หญิง นอกจากนั้นยังนิยมใช้กระเป๋ารูปแบบแปลก ๆ และราคาแพง ๆ ควบคู่ไปด้วย (สัมภาษณ์ อนันต์ บุญมี. 30 พฤศจิกายน 2547)

การใช้เครื่องสำอางทั้งที่ผลิตในประเทศและต่างประเทศซึ่งเป็นสีหรือที่มีชื่อเสียง เป็นที่นิยมใช้และราคาแพง ๆ กลุ่มผู้หญิงวัยรุ่นสาว และวัยกลางคนยอมลงทุนซื้อหาและนำมาใช้อย่างฟุ่มเฟือย การแต่งหน้าทาปากใช้สีต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ขนคิ้วและขนตาของบางคนโกนและถอนทิ้ง แล้วหันไปนิยมใช้ของปลอมกันไม่น้อย ร้านเสริมสวยคลาคล่ำไปด้วยผู้หญิงวัยรุ่นสาวและวัยกลางคน และบางครั้งก็มีผู้ชายเข้าไปใช้บริการด้วย (สัมภาษณ์ ประยุทธ์ อินทร์แก้ว. 11 กรกฎาคม 2547)

โทรศัพท์มือถือก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่บอกว่าเป็นนอกจากเป็นเครื่องมือสื่อสารแล้ว ยังเป็นคำนิยมใหม่ของความทันสมัยที่เหมือนกับเครื่องประดับ ปัจจุบันในครอบครัวหนึ่ง ๆ ต่างก็มีโทรศัพท์มือถือกันแทบทุกคน ทั้งนี้เพราะพวกเขาบอกว่าเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากช่วยให้การติดต่อเป็นไปไฉวคิ้ว (สัมภาษณ์ มณฑา คงชุม. 7 ธันวาคม 2546)

ชาวบ้านตำบลบางไผ่ในทุกเทศทุกวัยในปัจจุบัน ได้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการแข่งกาช และใช้เครื่องประดับมาอย่างค่อนเนื่องเช่นเดียวกับผู้คนในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของความเป็นสมัยใหม่อันเกี่ยวข้องกับวัตถุนิยม ซึ่งคตินคอดำคัญคือสิ่งต่าง ๆ ได้เป็นค้ำแรงให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งคาดว่าไม่น่าจะหยุดอยู่ที่งแค่นี้ ครบไคที่สังคมยังคงนิยมความเป็นสมัยใหม่แบบวัตถุนิยมอยู่ช่นนี้

2.1.5 ความร่วมมือในกิจกรรมของวัด

ความร่วมมือจากชาวบ้านซึ่งเป็นพุทธศาสนิกชนคือกิจกรรมของวัดเป็นเรื่องของการเสี่ยสละอันเนื่องมาจากศรัทธาค่อศาสนา ค่อวัด และค่อพระภิกษุสงฆ์ ความเจริญของวัดขึ้นอยู่กบความร่วมมือดังกล่าวเป็นสำคัญ

วินัย ณะภานัน. (สัมภาษณ์ 12 พฤศจิกายน 2546) เล่าให้ฟังว่าวัดบางไผ่แม้จะเป็นวัดที่อยู่ไม่ไกลจากค้วเมืองสุราษฎร์ธานี แต่จากการที่ตั้งอยู่ที่พื้นที่โนบางการเดินทางไปมาลำบาก ทำให้วัดนี้เหมือนกับวัดในชนบททั่ว ๆ ไป คือ หากพิจารณากันในแง่วัตถุเป็นวัดที่เจริญไปอย่างช้า ๆ แต่เป็นวัดที่แต่เดิมได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นอย่างคิ กล่าวคือ เมื่อมีกิจการงานไคก็คดมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางศาสนา และประเพณี หรืองานอื่น ๆ หากพิจารณาในช่วงเวลาก่อนปี พ.ศ. 2530 ชาวบ้านจำนวนมากค่างให้ความร่วมมือและเสี่ยสละเวลามาช่วยงานของวัดกันอย่างเต็มความสามารถ กรอบครัวไคที่มีลูกชายเมื่ออายุครบบวชก็ให้บวชเรียนที่นี้กันเป็นส่วนใหญ่ บ้านกับวัดจึงค่างด้วยที่ถ้อยอาศัยกันมาโดยตลอด

เมื่อถึงวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันพระ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา ฯลฯ ในอดีตชาวบ้านทั้งชายและหญิงส่วนใหญจะหยุดงานที่บ้านมาช่วยที่วัดเพื่อทำงานต่าง ๆ กันอย่างพร้อมมูล คือ ผู้หญิงจะมาช่วยทำอาหาร ส่วนผู้ชายจะช่วยกันทำงานที่คองใช้กำลังมาก เช่น คัดไม้ เลื่อยไม้ก่อสร้าง เป็นต้น ส่วนคนเฒ่าคนแก่ก็ช่วยทำงานที่ไม่คองใช้กำลังมาก เช่น ทำความสะอาดถ้วย ชาม ทำความสะอาดและกวาดวัด เป็นต้น (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 29 ธันวาคม 2546)

เพชร นุ่นสังข์ทอง. (สัมภาษณ์ 25 มีนาคม 2546) กล่าวถึงการให้ความร่วมมือในกิจกรรมของวัดว่า ญาติที่ชาวบ้านและพระภิกษุในสมัยนั้นร่วมแรงร่วมใจกัน

สร้างขึ้นโดยที่ไม่ต้องพึ่งพางบประมาณจากรัฐแต่อย่างใด และแม้แต่กุฏิหลังเล็ก ๆ ที่สร้างขึ้นมาในภายหลังก็ล้วนแต่เป็นความร่วมมือของชาวบ้านกับวัดทั้งสิ้น นอกจากนี้ทุกปีที่วัดบางใบไม้จะมีชาวบ้านร่วมมือกับลูกหลานซึ่งไปอยู่ในต่างถิ่นจัดทอดกฐินเป็นงานใหญ่ เพื่อหารายได้มาบำรุงวัด สำหรับงานประจำปีของวัดก็เป็นงานหนึ่งที่ชาวบ้านกับวัดร่วมมือกันเป็นประจำทุกปี โดยจัดกิจกรรมหลัก คือ พิธีสงฆ์นำพ้อท่านเจ้าคุณ และรดน้ำผู้เฒ่าผู้แก่ในตำบลบางใบไม้ ทั้งงานทอดกฐินและงานประจำปีของวัดเป็นงานที่ยิ่งใหญ่กว่างานอื่น ๆ มีผู้คนไปร่วมงานในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก อีกงานหนึ่งซึ่งแต่เดิมเป็นงานที่ชาวบ้านให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี คือ ประเพณีการทำบุญก่อบพระเจดีย์ทราย เป็นงานที่ชาวบ้านเห็นว่าทุกคนที่มาวัดมักนำทรายคิดตัวออกจากวัด ทำให้วัดมีทรายน้อยลง จึงมีประเพณีนี้ขึ้นเพื่อนำทรายมาคืนแก่วัด แต่น่าเสียดายที่ประเพณีนี้แม้จะดำเนินการติดต่อกันหลายสิบปีก็ต้องเลิกกันไป ประเพณีทอดผ้าป่าเป็นอีกประเพณีหนึ่งที่เห็นได้ว่าประชาชนให้ความร่วมมือในกิจกรรมของวัดบางใบไม้เป็นอย่างดียิ่ง กล่าวคือทุก ๆ ปี ที่วัดนี้ชาวบ้านร่วมมือกันเข้ามาทำกิจกรรมดังกล่าวเพื่อให้วัดมีปัจจัยใช้ในการบูรณะปฏิสังขรณ์เสนาสนะของวัด ความร่วมมือดังกล่าวมาแล้วช่วยให้วัดบางใบไม้กลายเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชาวบ้านในอดีตมาโดยตลอด

ภายหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ตำบลบางใบไม้มีการพัฒนาถนนหนทางและสาธารณูปโภคในทุกพื้นที่ ทำให้ชาวบ้านได้รับความสะดวกมากขึ้น การติดต่อกับสังคมภายนอกเป็นไปอย่างกว้างขวาง ช่วงนี้เองที่ชาวบ้านเริ่มห่างเหินจากวัด ทั้งนี้เพราะบางครอบครัวย้ายขยายไปอยู่ในตลาดบ้านคอน ครั้นถึง พ.ศ. 2536 มีสะพานข้ามแม่น้ำคาปีเข้ามายังตำบลบางใบไม้ พาหนะต่าง ๆ เทคโนโลยีและการสื่อสารให้ความสะดวกแก่ชาวบ้านเป็นอย่างดี ความห่างเหินกับวัดของชาวบ้านยิ่งมีมากขึ้นอีกเนื่องจากชาวบ้านมุ่งด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อให้ครอบครัวอยู่รอด แม้ว่าวัดและโรงเรียนจะร่วมมือกันในการอบรมนักเรียนด้วยการจัดบวชตามแผนในภาคฤดูร้อนอยู่บ้าง แต่ก็เป็นการร่วมมืออย่างหลวม ๆ ซึ่งเห็นได้ชัดว่าแตกต่างกันกับอดีต ความร่วมมือระหว่างชุมชนบางใบไม้กับวัดดูเหมือนว่ายิ่งถดถอยลงตามลำดับ โดยเฉพาะหลังจากปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา กิจกรรมต่าง ๆ ของวัดและงานบุญ งานประเพณี

ต่าง ๆ ไม่ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเช่นในอดีต จักรวรรค์ยังเกิดความขัดแย้งกับองค์กรท้องถิ่น ซึ่งเป็นคณะบุคคลในพื้นที่ ทำให้ความร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ลดน้อยลงไปอีก และท่าทีของความขัดแย้งก็ยังมีได้รับการแก้ไขแค่ประการใด หากเป็นเช่นนี้ต่อไป น่าจะคาดเดาได้ว่าอาจจะกลายเป็นวัดร้างก็อาจจะเป็นได้ (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริรินทร์. 27 พฤศจิกายน 2546)

2.1.6 ความเชื่อและประเพณี

ความเชื่อและประเพณีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญกับสังคมมนุษย์ โดยเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตการดำรงชีพของผู้คนในสังคม เป็นสิ่งที่สืบทอดมาช้านานตั้งแต่อดีตกระทั่งถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาวะของยุคสมัยด้วยอิทธิพลจากเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ของแต่ละยุคสมัยนั้น ๆ

เพชร นุ่นสังข์ทอง. (สัมภาษณ์ 5 มีนาคม 2546) เล่าให้ฟังว่า ชาวบ้านในตำบลบางไผ่ไม่ในอศิศมีความเชื่ออย่างเหนียวแน่นกับหลักการคำสอนทางพุทธศาสนา หลักคำสอนดังกล่าวชาวบ้านใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตมาโดยตลอด เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม เชื่อว่าผู้ใดประพฤติกกรรมเช่นไรย่อมได้รับผลกรรมนั้นตอบแทน ไม่นานชาตินี้ก็จะได้รับในโลกหน้า โดยไม่มีทางจะหลีกเลี่ยงได้ ความเชื่อเรื่องบาป บุญ หรือความชั่ว ความดี เชื่อว่าชีวิตของคนจะมีสุขหรือทุกข์ขึ้นอยู่กับผลแห่งบาปและบุญ เป็นต้น นอกจากความเชื่อที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาดังกล่าวแล้ว ยังมีความเชื่อเรื่องเทวดา ผีตาง นรก สวรรค์ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ เช่น เชื่อว่าคนดีเทวดาจะคุ้มครองปกป้องรักษา คนชั่วผีตางจะไม่เอาใจ นรกและสวรรค์เป็นผลตอบแทนสำหรับคนชั่วและคนดี ความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์เชื่อว่าสิ่งศักดิ์สิทธิ์สามารถบันดาลให้เป็นไปตามที่บนบานศาลกล่าว นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออื่น ๆ อีก เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับบุญบารมี โชคลาภวาสนา เป็นต้น ความเชื่อดังกล่าวนี้นับถือจากบรรพบุรุษมาช้านานตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน แต่ความเชื่อบางอย่างได้คลี่คลายเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับ การเปลี่ยนแปลงมีทั้งที่เชื่อมากขึ้น และเชื่อน้อยลง เช่น ความเชื่อเรื่องกรรม บาปบุญคุณโทษมีคนเป็นจำนวนมากที่เชื่อเรื่องนี้น้อยลงและบางคนไม่เชื่อก็มี ในขณะที่ความเชื่อเรื่องไสยศาสตร์ เวทมนต์ คาถา และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ กลับมีมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งเห็นได้จากการเคารพ

นับถือเกจิอาจารย์ต่าง ๆ การบูชารูปเคารพ การเสาะหาวัตถุมงคล คำทำนาย การบูชาเจ้าเข้าทรง การเสาะเคราะห์ เป็นต้น ซึ่งเห็นได้ชัดว่าความงมงาย และความไร้เหตุผลของคนมีมากขึ้นแทนที่จะยึดหลักธรรมคำสอนในพุทธศาสนาซึ่งคนเคารพนับถือมาเป็นหลัก

ในส่วนที่เกี่ยวกับประเพณี ชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่มีประเพณีต่าง ๆ คลอดทั้งปี (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 29 ธันวาคม 2546) เช่น ในเดือนอ้ายซึ่งเริ่มเข้าสู่ฤดูแล้งงานต่าง ๆ ในเรือกสวนไร่นาเริ่มลงไปทำได้มากขึ้น ชาวบ้านจะมีประเพณีขอแรงเป็นประเพณีช่วยกันทำงานโดยแลกเปลี่ยนแรงงานกัน ซึ่งจะเป็นงานใดก็ได้ เช่น งานสร้างบ้าน งานซ่อมแซมบ้าน งานถางวัชพืชในสวน งานเก็บเกี่ยวพืชผล คลอดฤดูแล้ง ชาวบ้านจะช่วยกันทำงานกันเป็นกลุ่ม ๆ จนกระทั่งงานสำเร็จ ไม่ค่อยมีการจ้างแรงงาน ดังเช่นปัจจุบัน สำหรับในเดือนสี่หากครอบครัวใดมีลูกสาวซึ่งหมั้นกันไว้ก็สามารถทำพิธีแต่งงาน โดยที่การแต่งงานแต่เดิมมักจะจัดกันที่บ้านเจ้าสาวหรือที่บ้านเจ้าบ่าวก็ได้แล้วแต่จะตกลงกัน การแต่งงานดำเนินไปด้วยความเรียบง่ายบางครอบครัวทำพิธีในตอนเช้า และเลี้ยงอาหารแก่ผู้มาร่วมงานในตอนเที่ยงก็ถือเป็นเสร็จพิธี แต่มีบางครอบครัวอาจจะเลี้ยงติดต่อกันตลอดวันจนถึงตอนเย็นก็มี นอกจากงานแต่งงานแล้วตั้งแต่เดือนนี้ชาวบ้านที่สร้างบ้านเรือนใหม่และเสร็จสมบูรณ์ก็อาจจะมีประเพณีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ โดยนิมนต์พระมาสวดมนต์และฉันอาหาร โดยที่เจ้าของบ้านจะเชิญญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงที่สนิทมา ร่วมงาน และร่วมรับประทานอาหารด้วยกัน ซึ่งชาวบ้านที่มาร่วมงานบางคนก็นำอาหารมาร่วมเลี้ยงพระด้วย ไม่มีการให้ของขวัญหรือของขวัญกันแต่อย่างใด (สัมภาษณ์ อนุศักดิ์ บุญมี. 30 พฤศจิกายน 2547)

สำหรับในเดือนสามชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่มีประเพณีสำคัญเกี่ยวกับพุทธศาสนา คือ การทำบุญในวันมาฆบูชา ในวันที่ชาวบ้านจะร่วมกันไปทำบุญตักบาตรที่วัด อีกทั้งรับศีล ฟังธรรม ถวายสังฆทาน กรวดน้ำ และในช่วงคอนคำชาวบ้านจะไปร่วมพิธีเวียนเทียนที่วัด เพื่อระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า ส่วนในเดือนสี่ชาวบ้านที่ตำบลบางไผ่ก็อาจจะมีประเพณีแต่งงานและขึ้นบ้านใหม่เช่นเดียวกับในเดือนอื่นก็ได้ (สัมภาษณ์ เข็อง เจริญจิต. 27 กันยายน 2546)

ในเดือนห้า ซึ่งเป็นเดือนที่อากาศร้อนจัด งานต่าง ๆ ในเรือกสวนไร่่นามีน้อยลง ตามวัดต่าง ๆ หรือในหมู่บ้านชาวบ้านจะร่วมแรงร่วมใจกันจัดงาน โดยเฉพาะพิธีสงฆ์น้ำพระ งานรดน้ำคนเฒ่าคนแก่ในวันสงกรานต์และจัดงานประจำปีของวัด สำหรับงานประจำปีของวัดมักจัดเป็นงานใหญ่ใช้เวลาจัด 3 วัน 3 คืน หรือ 5 วัน 5 คืน หรือมากกว่านั้นก็มี ในงานจะมีมหรสพต่าง ๆ หลายอย่าง มีการออกร้านขายของ มีการขายขนมและอาหารพื้นบ้าน มหรสพที่ขาดไม่ได้ในสมัยนั้น คือ หนังตะลุง และมโนห์รา ชาวบ้านจะไปร่วมงานกันอย่างคับคั่ง เพราะเป็นการพักผ่อนประจำปี หมู่สาวมีโอกาสพบปะกันในงานและติดต่อดำพันกันจนได้แต่งงานกันในเวลาต่อมาก็มี งานดังกล่าวชาวบ้านจะไปช่วยที่วัดกันอย่างเนืองแน่น โดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย ครั้นถึงเดือน 6 ประเพณีทางศาสนาอีกประเพณีหนึ่งที่สำคัญ คือ ประเพณีวันวิสาขบูชา วันนี้อาจารย์จะไปฟังเทศน์ ถวายภัตตาหารแก่พระภิกษุสงฆ์ที่วัดกันอย่างเนืองแน่น คอนคำชาวบ้านจะร่วมกันเวียนเทียนรอบพระอุโบสถเพื่อระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้าและความสำคัญของวันนี้ หลังจากนั้นชาวบ้านจะดูภาพยนตร์กลางแปลงซึ่งคณะกรรมการวัดจัดมาให้ชม ในเดือนนี้เนื่องจากเริ่มเข้าสู่ฤดูฝน งานในเรือกสวนไร่่นามีมากขึ้น ประเพณีขอแรงเป็นประเพณีที่ชาวบ้านต่างก็นำมาเกื้อกูลซึ่งกันและกันในการทำงาน จึงมักพบเห็นชาวบ้านร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม ๆ ในเรือกสวนไร่่นาอยู่ทั่วไป สำหรับในเดือน 7 แต่เดิมชาวบ้านมักจะนำลูกชายที่อายุครบบรรพชาฝากที่วัดไว้กับเจ้าอาวาสเพื่อท่องบทสวดมนต์ต่าง ๆ และเรียนความรู้ที่จำเป็นในการบวช ช่วยเหลืองานต่าง ๆ ของวัด นอกจากนั้นจะได้ปฏิบัติรับใช้พระภิกษุและคู่วิถีปฏิบัติของพระภิกษุเพื่อจะได้เป็นแนวทางการปฏิบัติตนในการบวชเรียนและอยู่จำพรรษา (สัมภาษณ์ บุญช่วย จิตจำนงค์ 27 กันยายน 2546)

สำหรับประเพณีสำคัญที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาในเดือน 8 คือ งานบุญเข้าพรรษา งานนี้ชาวบ้านกระทำสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ประเพณีเข้าพรรษาเป็นช่วงเวลายาวนานถึง 3 เดือน พระภิกษุจะอยู่ประจำที่วัด เนื่องจากเป็นช่วงฤดูฝน แต่เดิมเมื่อเริ่มประเพณีนี้ทุกปีชาวบ้านจะแบ่งงานกันรับผิดชอบนำอาหารไปถวายพระที่วัด โดยจัดเป็นกลุ่มตามเวลาที่กำหนด บางคนโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ไปอยู่ประจำที่วัดเพื่อฟังธรรม รักษาศีลจนตลอดพรรษาก็มี สำหรับในวันเข้าพรรษา ประเพณีที่ถือปฏิบัติใน

คอนเช้า คือ ทำบุญตักบาตร อวาทคณาหาร ผ้าอาบน้ำฝน และมีการอวาทเทียนพรรษา สำหรับไว้จุดตลอดพรรษา (สัมภาษณ์ ประเสริฐ บัวนพพร. 20 พฤศจิกายน 2546)

ในช่วงฤดูเดือน 9 งานประเพณีที่ชาวบ้านถือปฏิบัติกันโดยทั่วไป ได้แก่ งานสร้างบ้านใหม่ งานขึ้นบ้านใหม่ และงานแต่งงาน ครั้นถึงเดือน 10 มีประเพณีที่ชาวบ้านถือว่าสำคัญยิ่งซึ่งถือปฏิบัติสืบต่อกันมาช้านาน คือ ประเพณีรับ - ส่งคาชาย หรืองานวันสารท ชาวบ้านบางคนเรียกว่า “วันกัณฐะ” กล่าวคือ ประเพณีดังกล่าวเป็นการทำบุญเพื่ออุทิศบุญกุศลให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว ประเพณีนี้บรรดาญาติพี่น้องจะมาร่วมงานกันอย่างคับคั่ง ไม่ว่าจะไปอยู่ ณ ที่ใดเมื่อถึงวันรับจะมาร่วมกันทำขนม ซึ่งใช้เฉพาะงานนี้ และนำไปทำบุญที่วัด ในวันแรม 1 ค่ำเดือนสิบ ในเวลาคอนเช้าและเที่ยงชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหารคาวหวานไปถวายพระที่วัดแล้วรับศีล ฟังเทศน์ และมักจะมีการตักบาตรอาหารแห้งต่าง ๆ คั่วย ส่วนช่วงที่สองเรียกว่าวันส่ง ชาวบ้านจะนำอุทิศบรรพบุรุษและญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้วมาทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ โดยจัดขึ้นในวันแรม 14-15 ค่ำเดือนสิบนั่นเอง ในช่วงเวลานี้ทุกบ้านจะทำขนมเดือนสิบซึ่งมีหลายชนิดนำไปถวายพระและอุทิศส่วนบุญกุศลให้แก่ผู้ตายพร้อมกับรับศีลและฟังเทศน์ นอกจากนี้จะมีการตั้งร้านแปรคเพื่อชาวบ้านนำเอาสิ่งของที่อุทิศให้แก่ผู้ตายไปตั้งรวมกัน และจัดให้มีการชิงเปรตกันอย่างสนุกสนาน (สัมภาษณ์ อนันต์ บุญมี. 30 พฤศจิกายน 2547)

ในเดือน 11 ประเพณีที่สำคัญ คือ ประเพณีออกพรรษา ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ในวันรุ่งขึ้นจะมีประเพณีแห่เรือพระ ในอดีตก่อนหน้านี้นี้ประมาณแรมเดือนวัดกับชาวบ้านจะร่วมมือกันสร้างเรือพระน้ำขึ้นที่วัด ก่อนที่จะแห่เรือพระไปตามลำน้ำ ในคอนเช้ามีคจะมีชาวบ้านมาทำบุญตักบาตรอาหารแห้งที่หน้าเรือพระในบริเวณวัดนั่นเอง หลังจากนั้นพระสงฆ์ทั้งหมดจะออกไปชักทุ่มผ้าป่าซึ่งชาวบ้านร่วมกันจัดไว้ตามบริเวณหน้าบ้านของเขา หลังเสร็จพิธีชักทุ่มผ้าป่า ชาวบ้านในตำบลบางไผ่จะช่วยกันนำเรือของคนหลายลำมาชักลากเรือพระน้ำกระเวนไปตามลำคลองเมื่อผ่านบ้านใด ชาวบ้านจะนำอาหารและขนม โดยเฉพาะขนมคัมมาถวายพระซึ่งร่วมเดินทางไปกับเรือพระนั้น ภายหลังจากกระเวนไปจนทั่วแล้ว ก็จะนำเรือพระน้ำไปจอดที่ท่าเรือริมฝั่งอำเภอเมือง เพื่อให้ชาวบ้านที่มาร่วมงานประเพณีชักพระได้ทำบุญตักบาตรหรือถวาย

จุดปัจจัยเพื่อที่วัดจะได้นำไปใช้บูรณะปฏิสังขรณ์วัดต่อไป ประเพณีนี้แต่เดิมจึงเป็น ประเพณีที่แสดงถึงความสามัคคีระหว่างวัดกับบ้านในตำบลบางไผ่ไม่อย่างแท้จริง (สัมภาษณ์ เพชร นุ่นสังข์ทอง. 25 มีนาคม 2546)

ในเดือนสุดท้ายของปี คือ เดือนสิบสอง ประเพณีที่สำคัญซึ่งชาวบ้านและวัด ต่างก็มีส่วนร่วม คือ ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีดังกล่าวนี้เริ่มตั้งแต่ออกพรรษา คือ แรม 1 ค่ำ เดือนสิบเอ็ดไปจนถึงขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบสอง โดยที่มีเจ้าภาพมาของกฐิน พร้อมสมัครพรรคพวกจะแห่องค์กฐินมายังวัดบางไผ่ ก่อนทอดกฐินจะมีการสมโภช กฐิน 1 คืน โดยมีมหรสพเพื่อความบันเทิงด้วย หลังจากนั้นในวันรุ่งขึ้นจึงทำพิธีทอด การค่านินงานทอดกฐินโดยเฉพาะการเตรียมการต้อนรับ การเลี้ยงอาหาร การจัดหาที่พัก แต่เดิมชาวบ้านจะร่วมมือกับวัดเป็นอย่างดี จนกระทั่งเสร็จงาน (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 1 ธันวาคม 2546)

นอกจากงานประเพณีต่าง ๆ ในรอบปีของชาวบ้านและวัดบางไผ่ที่กล่าว มาแล้ว ยังมีงานประเพณีอื่น ๆ อีกหลายอย่าง เช่น ประเพณีการเกิด การโกนผมไฟ ประเพณีการทำขวัญข้าว เป็นต้น ซึ่งไม่ได้นำมากล่าวถึงในที่นี้ ประเพณีดังกล่าวนี้ ปัจจุบันบางอย่างได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมโดยสิ้นเชิง บางอย่างไม่ถือปฏิบัติกันอีกต่อไป สำหรับประเพณีที่กล่าวมาแล้ว แม้ยังถือปฏิบัติกันอยู่แต่ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อย่างเห็นได้ชัดตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา โดยเปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ ครั้นถึงปี พ.ศ. 2536 มีสะพานข้ามแม่น้ำคาก็เกิดขึ้น ทำให้ชุมชนบางไผ่เจริญทางวัดดูขึ้นอย่าง รวดเร็ว สามารถติดต่อกับสังคมภายนอกได้อย่างสะดวก เครื่องสื่อสาร และเทคโนโลยี สมัยใหม่ได้เข้ามามีบทบาทกับชุมชนแห่งนี้อย่างกว้างขวาง วิธีชีวิตชุมชนได้ เปลี่ยนแปลงไปเป็นการใช้นวัตกรรมค่านิยมชีวิตแบบสังคมเมือง จึงทำให้ประเพณี ขอรแรงสูญหายไป งานเกือบทุกอย่างของชาวบ้านต้องใช้การจ้างเป็นส่วนใหญ่ การแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ก็เปลี่ยนแปลงจากความเรียบง่ายมาเป็นความฟุ่มเฟือย ไม่มีชั้นตอนที่ซับซ้อนดังแต่ก่อน ประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันมาฆบูชา วันเข้าพรรษา - ออกพรรษา งานรดน้ำคนแก่คนแก่ งานแห่เรือพระงานชักฟืมศัปปีมีคนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวนี้อย่างมาก แต่งาน เพื่อความรื่นเริง เช่น งานประจำปี หรืองานเทศกาลต่าง ๆ กลับมีผู้คนไปร่วมงานขึ้น

และมีรูปแบบการจัดที่มุ่งทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด ด้วยเหตุผลดังกล่าวความเชื่อและประเพณีซึ่งเคยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้สังคมมีความผูกพันและดำรงอยู่ด้วยความสงบสุขอย่างเรียบง่ายจึงมีความหมายค่อนข้างน้อยลงเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางการพักผ่อนหย่อนใจ

2.2.1 การพักผ่อนหย่อนใจหลังเสร็จงานประจำวัน

ในอดีตรูปแบบการพักผ่อนหย่อนใจของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่ไกลหลังจากเสร็จงานประจำวันในเรือกสวนไร่นาแตกต่างจากปัจจุบัน โดยสิ้นเชิง กล่าวคือ ชาวบ้านมักจับกลุ่มพูดคุยกันถึงเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวกับการทำมาหากินเป็นส่วนใหญ่ คนกลุ่มนี้มักเป็นกลุ่มของชายหญิงวัยกลางคนขึ้นไป ซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัว ส่วนเล็ก ๆ มักจับกลุ่มเพื่อฟังเรื่องราวจากผู้เฒ่าผู้แก่อาจจะเป็นการฟังนิทาน ฟังเหตุการณ์หรือประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นการฟังเพื่อความสนุกสนานและสั่งสมความรู้ สำหรับพวกหนุ่มสาวมักจะพูดคุยหยอกล้อกันหรือเกี่ยวพาราตีกันขณะกลับจากการทำงานหรือตามลานบ้าน เป็นต้น การพักผ่อนหย่อนใจดังกล่าวในปัจจุบันนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เช่น การจับกลุ่มพูดคุยกันแม้จะยังคงมีอยู่ แต่ประเด็นของการพูดคุยกว้างขวางขึ้นไม่จำกัดอยู่เฉพาะการทำมาหากินเท่านั้น เช่น พูดคุยกันเรื่องเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมการเมือง เป็นต้น ส่วนการเล่านิทานหรือประสบการณ์ต่าง ๆ ของคนเฒ่าคนแก่และการเกี่ยวพาราตีกันตามลานบ้านของชายหนุ่มหญิงสาวตามแบบเดิมไม่มีหลงเหลือให้พบเห็นอยู่อีกเลย (สัมภาษณ์ ชื่น ธนะภาชน์. 29 กันยายน 2546)

จากวิถีชีวิตเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจดังกล่าวจะเห็นได้ว่าแต่เดิมเป็นการดำรงอยู่แบบเรียบง่ายเป็นการพักผ่อนหย่อนใจที่มีได้ลงทุนแต่อย่างใด สำหรับในปัจจุบันโดยเฉพาะจากช่วงเวลาประมาณปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ชาวบ้านได้เปลี่ยนวิถีชีวิตมาเป็นการพักผ่อนหย่อนใจกับความเจริญอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีที่แพร่กระจายเข้ามาตามความเจริญของหมู่บ้าน ซึ่งประโยชน์จริงแล้วได้เปลี่ยนแปลงมาก่อนหน้า พ.ศ. 2530 แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจหลังเสร็จงานประจำวันขึ้นอยู่กับสิ่งต่อไปนี้ (สัมภาษณ์ ประศูร อินทร์แก้ว. 11 กรกฎาคม 2547)

1.) การฟังวิทยุ โดยแท้จริงแล้วชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่มีวิทยุฟังมานานประมาณ 30 - 40 ปี แต่ก็ยังมีกันไม่มากนัก แต่ก่อนชาวบ้านจะฟังนิยาย เพลงต่าง ๆ และข่าวสารบ้านเมืองเป็นหลัก เนื่องจากวิทยุราคาไม่แพงจึงมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ นอกจากฟังที่บ้านแล้วชาวบ้านนิยมนำไปฟังตามไร่นา สวน และคอนเอนหลังฉีกงานประจำวันแล้วเป็นช่วงเวลาที่ชาวบ้านฟังวิทยุกันมากที่สุด บ้านใดที่ไม่มีวิทยุก็มักไปจับกลุ่มฟังที่บ้านของญาติพี่น้องเพื่อนฝูงหรือไปฟังที่วัด แต่ในปัจจุบันการใช้วิทยุแบบดังกล่าวมีน้อยลง ส่วนใหญ่มีชาวบ้านวัยหนุ่มสาวใช้วิทยุขนาดเล็กซึ่งใช้เสียบหูฟังพกพาติดตัว ซึ่งสามารถใช้เทปเพลงเปิดได้ด้วย สิ่งที่ชาวบ้านวัยหนุ่มสาวฟังกันส่วนใหญ่ คือ เพลงชนิดต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพลงลูกทุ่งมากกว่าการฟังอย่างอื่นหรือไม่ก็ฟังเพลงของนักร้องใหม่ ๆ ที่ทันสมัยจากนักร้องรายการที่ตนเองชื่นชอบ อย่างไรก็ตามมีชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่น้อยหันมานิยมใช้เครื่องเสียงที่ทันสมัย โดยเฉพาะเครื่องเสียงสเตอริโอ ซึ่งให้เสียงไพเราะและใช้กับแผ่นซีดีได้ ในขณะที่เดียวกันเกือบทุกบ้านได้จัดหาโทรทัศน์มาใช้ เนื่องจากสามารถหาความบันเทิงได้หลายลักษณะ แต่ก็มีบางบ้านมีสิ่งบันเทิงทั้งเครื่องเสียงและโทรทัศน์ (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 1 ธันวาคม 2546)

2.) การดูโทรทัศน์ ชาวบ้านตำบลบางไผ่เริ่มมีโทรทัศน์เพื่อการพักผ่อนใจหลังเสร็จงานประจำเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2525 คือหลังจากที่มีไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน โดยบางครอบครัวที่มีฐานะดีซื้อโทรทัศน์มาก่อน ขณะที่บางครอบครัวมีและบางครอบครัวยังไม่มีโทรทัศน์ ชาวบ้านมักไปรวมกลุ่มกันที่บ้านญาติพี่น้องซึ่งมีโทรทัศน์ ภายหลังจากเสร็จงานประจำเพื่อฟังข่าว ภาพยนตร์ ละคร โทรทัศน์ การโฆษณาต่าง ๆ และอื่น ๆ ทำให้สื่อโทรทัศน์มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเปลี่ยนแปลงในระยะเวลาค่อมาจากเหตุผลดังกล่าวชาวบ้านจึงนิยมซื้อโทรทัศน์มาใช้กันมากขึ้น เพราะนอกจากสามารถเปิดดูเปิดคลาด้วยการชมรายการต่าง ๆ ได้มากมาย เช่น ภาพยนตร์ ละคร มวย เพลง ข่าว และเกมโชว์ต่าง ๆ แล้ว ยังมีค่านิยมที่บ้านใดมีโทรทัศน์บ้านนั้นมีฐานะดี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ชาวบ้านจึงมีโทรทัศน์ใช้กันแทบทุกครัวเรือน เพราะซื้อหาได้สะดวกเพียงแต่ข้ามแม่น้ำคาปีเข้าไปยังตลาดบ้านคอนก็มีร้านค้าให้ซื้อหาได้มากมาย ซึ่งบางร้านรับส่งถึงบ้าน โดยไปคิดคั้งให้ด้วย โทรทัศน์จึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่ทุกครัวเรือนมีในคอนเอนและคำ ซึ่งเป็นเวลาว่างชาวบ้านจะดูโทรทัศน์เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจกันมาก

ที่สุด นอกจากนั้นในวันเสาร์ - อาทิตย์ ซึ่งมีราชการอำเภอดอดด เช่น การชกมวย ฟุตบอล และงานสำคัญต่าง ๆ จะมีชาวบ้านมาจับกลุ่มชมโทรทัศน์ตามบ้านต่าง ๆ ประมาณ 20 - 30 คน ค่อนข้าง บางบ้านมีการเล่นการพนันกันด้วย โดยเฉพาะการชกมวยและฟุตบอล เป็นต้น (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริรินทร์. 27 พฤศจิกายน 2546)

ในปัจจุบันโทรทัศน์เป็นสิ่งจำเป็นของชาวบ้านทุกครัวเรือน ในตำบลบางไผ่มีหลายครัวเรือนจึงมีโทรทัศน์ใช้กันมากกว่า 1 เครื่อง ทั้งนี้เพราะโทรทัศน์เป็นสิ่งที่ให้ทั้งความรู้และความบันเทิงได้อย่างแท้จริง ควบคู่ไปกับโทรทัศน์บางบ้านมีเครื่องเสียงควบคู่ไปด้วย นอกจากนี้ยังมีเครื่องเล่นซีดีซึ่งแพร่หลายเข้ามาตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2540 อย่างกว้างขวางทำให้วิทยุมีความหมายน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด วิทยุแบบคิดตามคิ้วฟังอย่างแต่ก่อนเกือบจะหาไม่ได้ในปัจจุบัน หนังสือกลางแปลงหรือหนังสือที่เคยเข้าไปหารายได้ ก่อนหน้านี้ก็หายไประยะหนึ่งจากหมู่บ้าน ช่วงเวลาตอนเย็นหลังเลิกงานและรับประทานอาหารเสร็จแล้ว เด็ก ๆ และผู้ใหญ่ก็นั่งอยู่หน้าจอโทรทัศน์ดูรายการต่าง ๆ ที่มีให้เลือกอย่างมากมายและมักจะเข้าอนกันเมื่อเวลาประมาณ 22.00 นาฬิกา ซึ่งทำให้ส่งผลกระทบต่อการศึกษาเล่าเรียนของเด็กและรับเอาอิทธิพลต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมเข้ามาได้ง่าย หากผู้ปกครองไม่มีข้อกำหนดที่แน่ชัด ในการดูโทรทัศน์จึงเป็นเหมือนคน 2 คนที่ให้ทั้งประโยชน์และโทษควบคู่กันไป (สัมภาษณ์ เสียง เจริญจิต. 3 กันยายน 2546)

3.) การดูภาพยนตร์ ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2525 ภาพยนตร์หรือหนังฉายมักเข้ามาพร้อมกับงานฉลองสมโภชต่าง ๆ หรืองานบุญงานประเพณีใหญ่ ๆ เท่านั้น โดยเฉพาะงานที่จัดที่วัด ซึ่งมีทั้งหนังฉายกลางแปลงที่ไม่เก็บเงินและที่ปิดวิกเก็บเงินหนังที่มาฉายส่วนมาก คือ หนังไทยและหนังจีน ชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่นิยมดูหนังฝรั่ง หลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา หนังฉายดังกล่าวมีน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งนี้เพราะชาวบ้านนิยมไปดูหนังโรงหรือหนังในโรงภาพยนตร์ที่ตลาดบ้านคอนกันมากขึ้น เนื่องจากการไปดูหนังดังกล่าวได้มีโอกาสเที่ยวเตร่พบปะเพื่อนฝูง และซื้อหาสิ่งของเครื่องใช้ได้ด้วย ในปัจจุบันภายหลังจากที่แผ่นซีดีมีใช้อย่างแพร่หลายและราคาถูก ชาวบ้านส่วนหนึ่งหันมานิยมดูหนังจากซีดีกันเพิ่มขึ้น เพราะเพียงแค่ซื้อเครื่องเล่นซีดีที่ร้านค้ามักขายควบคู่ไปกับโทรทัศน์ซึ่งมีราคาไม่แพงนักก็สามารถหาความบันเทิงได้อย่างหลากหลาย (สัมภาษณ์ จุริย์ กระมุท. 5 มีนาคม 2546)

4.) การคูนั่งคะลุงและมโนห์รา ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2525 นั่งคะลุงและมโนห์รา เป็นมหรสพที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายจากชาวบ้าน งานบุญ งานกุศลต่าง ๆ หรืองานต่าง ๆ ซึ่งจัดขึ้นที่วัดหรือผู้มีอันจะกินจัดขึ้นแต่เดิมได้รับความนิยมจากชาวบ้านมาก หากมีมหรสพดังกล่าวที่ใดชาวบ้านมักชอบลุดจูงหลานไปดูกันจนเลิก แต่หลังจากปี พ.ศ. 2530 จนกระทั่งปัจจุบัน การคูนั่งคะลุงและมโนห์รามีน้อยลงเนื่องจากสิ่งบันเทิงอื่น ๆ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ที่มีผู้ชมอยู่บ้างก็มักเป็นผู้เฒ่าผู้แก่เท่านั้น อย่างไรก็ตามรายการโทรทัศน์ก็มีรายการนั่งคะลุงและมโนห์ราให้ชมอยู่บ้าง นอกจากนั้นยังมีรายการวิทยุบางรายการนำนั่งคะลุงมาให้ฟังอยู่บ้างเช่นกัน (สัมภาษณ์ อนุศักดิ์ บุญมี. 30 พฤศจิกายน 2547)

5.) การคืมเหล้าและเครื่องคองของเมาต่าง ๆ กิจวัตรดังกล่าวของชาวบ้าน คำบดบางใบไม้มีอยู่แทบทุกครัวเรือน ถือเป็นกิจกรรมประจำวันของชาวบ้าน ภายหลังจากเสร็จจากงานประจำวันแล้ว ชาวบ้านมักจะรวมกลุ่มตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปคืมเหล้าและน้ำหวานเมากันตั้งแต่ประมาณ 17.00 นาฬิกา จนกระทั่ง 20.00 นาฬิกา จึงจะเลิก าระหว่างคืมจะพูดคุยกันถึงเรื่องกิจการงานต่าง ๆ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ชาวบ้านจะคืมไปคุยไปเรื่อย ๆ โดยไม่มีอาการเมามาแต่อย่างใด พวกเขาบอกว่าการคืมดังกล่าว นอกจากเป็นการพักผ่อนหย่อนใจแล้วยังช่วยให้เจริญอาหาร และยังเป็นการผูกสัมพันธ์ไมตรีกันในกลุ่มญาติพี่น้องเพื่อนฝูงได้เป็นอย่างดีอีกด้วย (สัมภาษณ์ เขาวุธ นาวาทอง. 18 มีนาคม 2546)

นอกจากการคืมดังกล่าวแล้ว ชาวบ้านยังนิยมคืมเหล้าในงานประเพณีต่าง ๆ กันโดยทั่วไป เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ เป็นต้น ในปัจจุบันเมื่อหันจากประเพณีดังกล่าว ชาวบ้านก็มักหาเหตุผลที่จะคืมเหล้ากันได้เสมอ เช่น เมื่อถูกหวน เมื่อชนะการพนัน เมื่อเลี้ยงส่งทหาร งานวันเกิด งานฉลองปริญญา หรือเลี้ยงส่งการโยกย้ายตำแหน่งงานต่าง ๆ และเหตุผลอีกนานาประการทั้งที่เกี่ยวข้องกับตนเองและไม่เกี่ยวข้อง การคืมเหล้ากันในโอกาสอย่างนี้จะเป็นไปอย่างสนุกสนาน ในวงเหล้ามีการร้องรำทำเพลงพูดคุยกันอย่างไม่เกรงใจใคร บางคราวปิดเพลงหรือเล่นดนตรี และขับร้องกันเองจนเป็นที่รำคาญของชาวบ้านอื่น ๆ เป็นอย่างยิ่ง (สัมภาษณ์ ไพโรจน์ จันทร์เหล็ก. 6 ธันวาคม 2546)

2.2.2 การพักผ่อนหย่อนใจภายนอกหมู่บ้าน

ชาวลิด ชูแดนห์. (สัมภาษณ์ 4 พฤศจิกายน 2546) เล่าให้ฟังว่า ตั้งแต่ก่อน พ.ศ. 2525 ชาวบ้านตำบลบางไผ่ส่วนใหญ่ชอบไปที่สวนบุญและงานรื่นเริงต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน โดยเฉพาะงานบุญประเพณีวัดหรือบ้านของผู้มีอันจะกิน โดยในงานนั้นมีมหรสพต่าง ๆ มาแสดง เช่น หนังตะลุง มโนห์รา ลิเกป่า ลิเก ภาพยนตร์กลางแปลง รำวง ชาวบ้านจะชักชวนเพื่อนบ้านพาลูกหลานไปที่สวนดังกล่าวกันอย่างสนุกสนาน ซึ่งส่วนใหญ่จะไปในพื้นที่ที่ไม่ไกลจากบ้านมากนัก แต่ภายหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา การพักผ่อนหย่อนใจด้วยการไปชมมหรสพต่าง ๆ ดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากรูปแบบของการจัดงานนอกจากเป็นงานรื่นเริงด้วยการมีมหรสพต่าง ๆ ทั้งมหรสพพื้นบ้าน และมหรสพสมัยใหม่มากมายแล้วยังมีการขายสินค้าของใช้ต่าง ๆ มากขึ้นด้วย จึงทำให้ชาวบ้านพากันไปพักผ่อนหย่อนใจในงานเทศกาลต่าง ๆ กันมากขึ้น สำหรับงานนอกหมู่บ้านที่ชาวบ้านบอกว่าไปร่วมงานมากที่สุด คือ งานชักพระทอดผ้าป่า งานลอยกระทง งานปีใหม่ งานประจำปีของวัด งานสงกรานต์พระตำบลด่าง ๆ เป็นต้น

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา ชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่ไปพักผ่อนหย่อนใจภายนอกหมู่บ้านกันมากขึ้น เนื่องจากภายหลังจากมีสะพานข้ามแม่น้ำคาปี ทำให้การคมนาคมสะดวก ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงมักร่วมกันไปที่สวนต่าง ๆ นอกเหนือจากงานที่ตลาดบ้านคอน และพื้นที่ใกล้เคียง ด้วยการเช่าพาหนะของคนในหมู่บ้าน หรือพาหนะจากภายนอกไปร่วมงาน หรือจัดทัศนศึกษาในพื้นที่ต่างจังหวัดก็มีไม่น้อย (สัมภาษณ์ มณฑา คงชุม. 7 ธันวาคม 2546)

ในปัจจุบันการพักผ่อนหย่อนใจนอกหมู่บ้านของชาวบ้านตำบลบางไผ่ นอกจากไปที่สวนห้างสรรพสินค้าในตลาดบ้านคอนแล้ว งานอื่น ๆ เช่น งานแสดงสินค้าต่าง ๆ งานฟุตบอล ฯลฯ ซึ่งเป็นงานที่เกิดขึ้นใหม่ มีชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่น้อยที่นิยมไปเที่ยวกัน นอกจากนี้บางครั้งมีการนัดแนะกันไปเที่ยวเป็นกลุ่มเพื่อชมธรรมชาติ เช่น ภูเขา น้ำตก ชายทะเล และบางกลุ่มก็ไปชมโบราณวัตถุสถานกันมากขึ้น ชาวบ้านบอกว่านอกจากที่กล่าวแล้วมีบางครอบครัวนิยมนำลูกหลานไปพักผ่อนตามวัด

ต่าง ๆ เช่น ที่สวนโมกขพลาราม เป็นต้น (สัมภาษณ์ ศาโรจน์ เวชกุล. 4 กรกฎาคม 2547)

3. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจเป็นอีกระบบหนึ่งที่เกิดขึ้นต่อผู้คนในชุมชน ส่งผลต่อวิถีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชน เป็นระบบที่ชี้ชะตาอนาคตของชาวบ้านในหมู่บ้านหรือเป็นหลักประกันในการดำรงอยู่ของกลุ่มคน การศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในที่นี้มุ่งศึกษา การดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน โดยจะให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่ว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ การเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีประกอบอาชีพ

3.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ

เนื่องจากพื้นที่ของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำการประกอบอาชีพของชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จึงทำการเกษตรสืบต่อมาชยาวนานแต่ครั้งบรรพบุรุษ อาชีพหลัก คือ ทำสวน ทำไร่ การประมง ส่วนอาชีพรอง ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรม และอื่น ๆ เช่น รับราชการ รับจ้าง ค้าขาย คัดเย็บเสื้อผ้า คัดผม จักรรับจ้าง เป็นต้น (สัมภาษณ์ สมพงษ์ เศรษฐสวัสดิ์. 1 ธันวาคม 2546)

3.1.1 การเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพหลัก

แต่เดิมอาชีพหลักของชาวบ้านตำบลบางไผ่ คือ การทำสวนมะพร้าวทุกครอบครัวใช้ที่ดินซึ่งส่วนใหญ่มีประมาณครอบครัวละ 25 - 50 ไร่ เพาะปลูกมะพร้าวเป็นหลัก มะพร้าวที่ตำบลบางไผ่ เป็นมะพร้าวที่มีคุณภาพดี ผลผลิตของที่นี่ได้รับความนิยมอย่างมากจากผู้บริโภค มีพ่อค้าเข้าไปรับซื้อถึงหมู่บ้านก่อนปี พ.ศ. 2525 ชาวบ้านมีรายได้จากสวนมะพร้าวค่อนข้างสูง ทำให้วิถีความเป็นอยู่ของชาวบ้านค่อนข้างดีเพราะมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพของครอบครัว แต่หลังจากปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา การทำสวนมะพร้าวของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่ขยายเพิ่มขึ้นอีกต่อไป เนื่องจากมีพื้นที่จำกัด และราคามะพร้าวตกต่ำลง นอกจากนั้นการดูแลรักษาสวนมะพร้าว

ก็ถูกละเลยทำให้ผลิตผลไม่ค่อยมีคุณภาพจึงดูเหมือนว่าการทำสวนมะพร้าวลดลง (สัมภาษณ์ เจดน์ อินทโชติกค์. 30 พฤศจิกายน 2546)

นอกจากการทำสวนมะพร้าวแล้ว พืชผลอื่น ๆ ที่ชาวบ้านนิยมปลูก คือ ไม้ผล และพืชผักต่าง ๆ ได้แก่ หนาม กระท้อน มะละกอ ฝรั่ง สับปวงชนิด ชมพู มะกอก ถั่ว พริก ผักบุ้ง กระน้ำ สับปะรด แดงโม แดงกวา กว๊วย เป็นต้น ไม้ผลและพืชผักดังกล่าวช่วยให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น บางคนบอกว่าเมื่อราคามะพร้าวตกต่ำลงรายได้จากไม้ผล และพืชผักนี้เองที่ทำให้ครอบครัวของเขาอยู่รอดโดยไม่เป็นหนี้เป็นสิน และนอกจากนั้น ยังสามารถส่งลูกหลานให้มีโอกาสศึกษาต่อสูง ๆ อีกด้วย จากการที่ราคามะพร้าวตกต่ำลงโดยตลอดส่งผลให้ชาวบ้านหันมาปลูกไม้ผลและพืชผักดังกล่าวมากขึ้นเรื่อย ๆ ขณะเดียวกันก็หันไปใช้ปุ๋ยเคมี ใช้น้ำยาฆ่าหญ้า และยาปราบศัตรูพืชกันมากขึ้น แม้จะได้ผลผลิตสูงขึ้นแต่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของชาวบ้านในเวลาต่อมา

นอกจากชาวบ้านหันไปปลูกไม้ผลและพืชผลต่าง ๆ กันมากขึ้นแล้วประมาณ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา มีชาวบ้านจำนวนไม่น้อย ออกจากหมู่บ้านไปประกอบอาชีพอื่น ๆ โดยคิดค่ารถที่ออกไปรุ่นก่อน ๆ เช่น ไปประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ทำสวนกาแฟ ทำสวนปาล์ม เป็นต้น โดยที่ครอบครัวไป ๆ มา ๆ เนื่องจากมีความผูกพันอยู่กับสถานที่อันเป็นรกรากภูมิลำเนาเดิม แต่บางครอบครัวได้ย้ายออกไปด้วยการขายที่ดินให้แก่ชาตุนกมี ประการหลังนี้ในเวลาต่อมาดูเหมือนจะมีเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ทั้งนี้ เพราะความต้องการเงินก้อนใหญ่ไปลงทุนในกิจการใหม่ที่ไปดำเนินการและต้องการปลดเปลื้องหนี้สินให้หมดไป (สัมภาษณ์ ลมุล ทิพย์อุ้ย. 27 พฤศจิกายน 2546)

การออกไปประกอบอาชีพของชาวบ้านค่าบบางไปไม่้นอกจากการทำ การเกษตรแล้วยังออกไปประกอบอาชีพอื่น ๆ เช่น เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้าง ทำงานใน รัฐวิสาหกิจ และรับราชการ อาชีพที่ได้รับการยอมรับอย่างสูงในเวลาต่อมา คือ อาชีพรับราชการนี้เอง และตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบันแม้ว่าชาวบ้านยังคง ทำสวนมะพร้าวอยู่บ้าง แต่ก็น้อยลงไปทุกที ที่มีมากขึ้น คือ สวนผลไม้และพืชผล บางบ้านพยายามนำเอาการเกษตรแบบผสมผสานมาใช้ด้วยการนำเอาปุ๋ยวิทยาศาสตร์มา ผสมกับปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยธรรมชาติ ซึ่งช่วยให้มีผลผลิตสูงขึ้น อย่างไรก็ตามมีแนวโน้มที่ เห็นได้ชัดว่า การทำสวนมะพร้าวเป็นอาชีพหลักลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัดในขณะ

เคียงกันการทำสวน ไม้ผล และพืชผักก็ลดน้อยลงด้วย เนื่องจากคนรุ่นใหม่ไม่นิยมทำสวน และเป็นเพราะที่ดินราคาสูงขึ้น จึงขายให้แก่นายทุนเพื่อไว้ทำนาถุ้ง และไว้ปลูกสร้างบ้านเรือน แล้วอพยพครอบครัวไปทำมาหากินยังพื้นที่ใหม่ (สัมภาษณ์ จำลอง เอ็งเหมาะ. 26 ธันวาคม 2546)

นอกจากอาชีพหลักการทำสวนมะพร้าว และสวนไม้ผลสวนพืชผักดังกล่าวแล้ว แต่เดิมการปลูกข้าวไร่ก็เป็นอาชีพหลักที่สำคัญของชาวบ้านตำบลบางไผ่ ไม้เช่นเดียวกัน ข้าวไร่ คือ ข้าวซึ่งปลูกในที่ดอนไม่แฉะน้ำ ชาวบ้านจึงหาที่ดอนเพื่อปลูกข้าวไร่กันแทบทุกครัวเรือน ทั้งนี้เพื่อใช้ในการบริโภคในครอบครัวในการปลูกข้าวไร่ของชาวบ้านจะมีการช่วยเหลือด้วยการขอแรงกันซึ่งกันและกันมาโดยตลอด ตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ การนำข้าว (การใช้ข้าวเปลือกหยอดหลุมที่แทงลงบนพื้นดินด้วยลูกสัก) การเกี่ยวข้าว และการขนข้าวขึ้นยุ้ง แต่เดิมแต่ละครัวเรือนสามารถผลิตข้าวไร่ได้เพียงพอกับการบริโภคในครัวเรือนไม่น้อย (สัมภาษณ์ ลมุล ทิพย์อุ้ย. 27 พฤศจิกายน 2546) การปลูกข้าวไร่ดังกล่าวทำกันมาก่อนปี พ.ศ. 2525 เพราะขณะนั้นมีพื้นที่ว่างมากมายใครจะจับจองที่ดินที่ไหนก็ได้ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านมีจำนวนครัวเรือนไม่มากนัก การปลูกข้าวไร่ในพื้นที่หนึ่ง ๆ ส่วนใหญ่ทำกันไม่เกิน 2 - 3 ครั้ง การทำครั้งแรกข้าวจะขึ้นงอกงามและให้ผลผลิตมาก เพราะหน้าดินยังมีปุ๋ยอุดมสมบูรณ์ แต่เมื่อทำครั้งที่ 2 - 3 ข้าวจะให้ผลผลิตต่ำลง เพราะดินลดความอุดมสมบูรณ์ลงจากเดิม ชาวบ้านบางคนนอกจากใช้ปุ๋ยคอกแล้วยังใช้ปุ๋ยเคมีควบคู่ไปด้วย หลังจากที่ทำไร่ไป 2 - 3 ครั้ง ชาวบ้านจะใช้พื้นที่ดังกล่าวปลูกมะพร้าว ทำสวนไม้ผลและปลูกผักต่อไป ด้วยเหตุนี้พื้นที่ทำไร่ข้าวจึงลดน้อยลงเรื่อย ๆ ตั้งแต่หลังปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ชาวบ้านทำไร่ข้าวน้อยลงตามลำดับในขณะที่สวนมะพร้าว สวนไม้ผลและสวนผักได้เข้ามาทดแทน จนกระทั่งหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา การทำไร่ข้าวของชาวบ้านก็เริ่มหายไป ประมาณปี พ.ศ. 2536 ไม่มีชาวบ้านครอบครัวใดทำไร่ข้าวอีกเลย ทั้งนี้เพราะการคมนาคมที่ดีและสะดวกทำให้ชาวบ้านออกไปทำไร่ข้าวในพื้นที่อื่น ๆ และสามารถซื้อหาข้าวได้สะดวกจากแหล่งอื่น นอกจากนี้บรรดาลูกหลานต่างก็ออกจากหมู่บ้านไปศึกษานานาชาติในเมือง และบ้างก็ย้ายไปทำงานที่อื่น จึงขาดคนสืบต่อกิจกรรมดังกล่าว (สัมภาษณ์ ช่าง นาวาทอง. 1 ธันวาคม 2546)

อาชีพการประมงเป็นอาชีพหลักอีกอาชีพหนึ่ง ที่ชาวบ้านจำนวนไม่น้อยทำ สืบต่อกันยาวนาน วิชาญ พรหมมาศ (สัมภาษณ์ 13 ตุลาคม 2548) เล่าว่า เนื่องจากใน ตำบลบางไผ่ไม่อยู่ติดกับแม่น้ำและลำบางซึ่งมีสัตว์น้ำชุกชุมมาก สมัยก่อน พ.ศ. 2525 ทุกครัวเรือนจึงหาปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ มาประกอบอาหารในครัวเรือนโดยไม่ต้องซื้อหาแต่ประการใด ส่วนที่เหลือมักนำไปขายภายในชุมชนหรือที่ในตลาดบ้านคอน หรือแบ่งปันให้แก่ญาติพี่น้องเพื่อนฝูงที่เป็นชาวต่างถิ่น หรือไม่กี่ใช้แลกเปลี่ยนกับสินค้าอื่น ๆ เช่น น้ำตาล และของใช้ในครัวเรือน บางครอบครัวนิยมทำเค็มไว้ประกอบอาหารเมื่อเข้าสู่ฤดูฝน หรือทำเค็มนำไปขายในตลาดก็มี เครื่องมือที่ใช้จับปลาแต่เดิมก็เป็นเครื่องมือ ง่าย ๆ ที่ใช้กันทั่วไป คือ แห อวนเล็ก ลอบ ไซ ฉับ เบ็ด ตวง ฉมวก เรือพาย เรือหางยาว ฯลฯ สัตว์น้ำที่จับได้ คือ ปลา ปู กุ้ง หอย การทำประมงน้ำตื้นชายฝั่งด้วย สำหรับรายได้ชาวบ้านบอกว่าหากไม่เกิดจระเข้ การประมงนับได้ว่าทำรายได้ให้แก่ ครอบครัวมากไม่แพ้การทำสวน แต่ก็เป็รรายได้ที่ไม่แน่นอนนัก (สัมภาษณ์ ชู ชูสิทธิ์. 19 พฤศจิกายน 2547)

การสืบต่ออาชีพนี้ทำโดยเมื่อมีเวลาว่างเล็ก ๆ ในครอบครัวจะต้องออกไป เป็นลูกมือให้แก่พ่อแม่ที่ทำอาชีพนี้ ด้วยการลงเรือไปด้วยกัน ช่วยพ่อแม่คักเบ็ดควางไซ ฉมฉับ ปลดปลาจากอวน จากเบ็ด เป็นต้น หรือไม่กี่ช่วยพายเรือจนในที่สุดก็มีความชำนาญเช่นเดียวกับบิดามารดา แต่ภายหลังจากที่การคมนาคมภายในหมู่บ้านดีขึ้นตั้งแต่ หลังจากปี พ.ศ. 2525 จนกระทั่งสร้างสะพานข้ามแม่น้ำคาปีในปี พ.ศ. 2536 เด็ก ๆ ส่วนใหญ่ต้องไปเรียนหนังสือในระดับชั้นมัธยมศึกษาในควเมือง และบางคนต้องติดตาม พ่อแม่ญาติพี่น้องไปทำสวนยังต่างถิ่น ทำให้ห่างเหินจากการทำอาชีพประมงไป ประกอบ กับความอุดมของสัตว์น้ำลดน้อยลงต้องไปหาประมงไกล ๆ จึงไม่ปลอดภัย เครื่องมือ จับสัตว์น้ำต้องซื้อหาด้วยราคาแพง แม้ราคาสัตว์น้ำจะดี แต่ก็ไม่คุ้มต้นทุน ด้วยเหตุ ดังกล่าวหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา การประมงแบบเดิมของชาวบ้านมีน้อยลง อย่างเห็นได้ชัด ในขณะที่เดียวกันได้มีชาวต่างถิ่น โดยเฉพาะชาวภาคกลางได้อพยพเข้ามา ทำประมงกันมากขึ้น มีทุนรอนมากมาย มีเครื่องมือที่ทันสมัย ทำให้ในปัจจุบันอาชีพ การประมงพื้นบ้าน ซึ่งเคยเป็นอาชีพหลัก กลายเป็นอาชีพเสริมไปในที่สุด (สัมภาษณ์ เลื่อน สุขสม. 19 พฤศจิกายน 2547) อย่างไรก็ตามยังพอมิให้เห็นอยู่บ้างแต่ก็เป็นเพียง

การหาสัตว์น้ำตามแนวลำน้ำ ซึ่งแต่ละครอบครัวทำเพื่อใช้เป็นอาหารในครอบครัวเท่านั้น มิได้เป็นรายได้หลักเช่นแต่เดิม (สัมภาษณ์ เดือน ตุลาคม 19 พฤศจิกายน 2547)

3.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางด้านการอาชีพ

ได้กล่าวมาในตอนต้นแล้วว่าอาชีพของชาวบ้านตำบลบางไผ่ ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ งานหัตถกรรม การค้าขาย และอื่น ๆ

แต่เดิมชาวบ้านตำบลบางไผ่แทบทุกครัวเรือนนิยมเลี้ยงเป็ด ไก่ หมู และปลา โดยที่เลี้ยงเพื่อไว้กินในครอบครัวที่เหลือก็นำไปขายตามท้องตลาด จำนวนที่เลี้ยงไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นสัตว์เลี้ยงพันธุ์พื้นเมืองเพราะด้านโรคได้ดี สำหรับปลามักเลี้ยงตามร่องสวน บางบ้านจับบ่อดินเพื่อเลี้ยงเป็นจำนวนมาก ๆ แต่ก็มักเลี้ยงโดยปล่อยตามธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ รายได้จากการเลี้ยงสัตว์จึงไม่มากนักและเป็นรายได้ที่ไม่คงที่แน่นอน (สัมภาษณ์ ลมูล ทิพย์อุทัย 27 พฤศจิกายน 2546)

ภายหลังจากที่การคมนาคมภายในหมู่บ้านดีขึ้นเมื่อประมาณ พ.ศ. 2530 และมีสะพานข้ามแม่น้ำคาปี เมื่อปี พ.ศ. 2536 ชาวบ้านบางครอบครัวได้เลี้ยงสัตว์ปีก คือ เป็ดและไก่ เพิ่มมากขึ้น โดยมีคอกขังเป็นกิจลักษณะไม่เลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติแบบเดิม ส่วนหมูชาวบ้านเลี้ยงน้อยลง เนื่องจากมูลของหมูส่งกลิ่นรบกวนชาวบ้านในหมู่บ้านบางคนหันไปเลี้ยงนกกระทาโดยทำเป็นฟาร์มก็มี (สัมภาษณ์ เจคนัน อินทโชศักดิ์ 23 พฤศจิกายน 2546)

ในปัจจุบันชาวบ้านยังคงเลี้ยงสัตว์ดังกล่าวแต่ก็ไม่ได้เพิ่มจำนวนขึ้นแต่ประการใด ชาวบ้านบอกว่าสิ่งที่น่ากลัวก็คือ ชาวบ้านบางคนได้ร่วมมือกับนายทุนจากภายนอกได้ทำลายพื้นที่ในตำบลบางไผ่เพื่อทำนาทุ่งซึ่งกำลังมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ในส่วนองงานหัตถกรรม แต่เดิมชาวบ้านตำบลบางไผ่ใช้วัสดุที่มีในท้องถิ่นจากดินจากและมะพร้าวผลิตสิ่งของเครื่องใช้ขึ้นใช้เอง เช่น จากมูลหังคา ร้อน และส้อม จวัก หมอน ไม้กวาด เสวียนหม้อ เป็นต้น ต่อมาสิ่งดังกล่าวเป็นที่ต้องการทั้งของคนภายในท้องถิ่นและภายนอกท้องถิ่นมากขึ้น จากการทำเพื่อใช้ในครัวเรือนก็เปลี่ยนมาเป็นสินค้าได้บ้าง ครั้นเมื่อการคมนาคมภายในตำบลสะดวกและมีสะพานข้ามแม่น้ำคาปี เมื่อปี พ.ศ. 2536 งานหัตถกรรมก็สามารถทำรายได้ให้แก่ผู้ผลิตไม่น้อย โดย

เฉพาะจากมุงหลังคา จัก ไม้กวาด และเสวียนหม้อ อย่างไรก็ตามผู้ที่มื้อมือและใส่ใจทางค่านี้อังมีน้อยและมีมือยังไม่ประณีต แม้ว่าปัจจุบันการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้เข้าไปส่งเสริมสนับสนุนก็ตาม นอกจากนี้ชาวบ้านรุ่นใหม่มิได้เอาใจใส่ค่องานดังกล่าวนี้ เพราะเห็นว่าเป็นรายได้เพียงน้อยนิด (สัมภาษณ์ อนันต์ บุญมี. 30 พฤศจิกายน 2546)

สำหรับการค้าขาย แต่เดิมก่อนปี พ.ศ. 2525 ชาวบ้านบางตำบลไปไม่ใช้การแลกเปลี่ยนสิ่งของต่าง ๆ ซึ่งกันและกันมากกว่าการมุ่งซื้อขายเป็นหลัก นอกจากนี้การแลกเปลี่ยนยังขยายไปยังหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย ทำให้ชาวบ้านมีความสัมพันธ์อันดีต่อกันและมุ่งช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากกว่ามุ่งผลคอบแทนที่เป็นเงินตรา ชาวบ้านจึงมีความเป็นอยู่กันอย่างเรียบง่ายและมีความสุข แต่ครั้นเมื่อผู้คนในครอบครัวมีมากขึ้น ครอบครัวขยายใหญ่ขึ้น การบริโภคมีเพิ่มขึ้นตามลำดับอีกทั้งเมื่อถนนหนทางภายในหมู่บ้าน และสิ่งของที่จำเป็นกลับมา ค่อมามีชาวบ้านบางคนเห็นว่าความต้องการของคนในท้องถิ่นมีมากขึ้น จึงได้ตั้งร้านค้าขายเล็ก ๆ ขายสิ่งของที่จำเป็นโคสนำมาจากตลาดบ้านคอน เป็นการช่วยให้ผู้บริโภคไม่ต้องเดินทางไปซื้อหาเอง ร้านค้าดังกล่าวมักจำหน่ายของใช้ต่าง ๆ ที่จำเป็น อาหารและขนม เครื่องคีมต่าง ๆ ครั้นภายหลังจากที่มีสะพานข้ามแม่น้ำคาปีเมื่อ พ.ศ. 2536 ร้านค้าขายก็มีเพิ่มมากขึ้น นอกจากเป็นร้านของชาวบ้านในหมู่บ้านแล้วยังมีชาวต่างถิ่นเข้ามาทำกิจการดังกล่าวหลายครัวเรือน ปัจจุบันมีร้านค้าต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมากมาย ส่วนใหญ่สินค้าที่นิยมขาย คือ อาหาร เครื่องคีม เครื่องสำอาง เครื่องใช้ในครัวประจำวัน เป็นต้น แต่มีแนวโน้มว่าผู้ค้าขายเป็นผู้คนที่มาจากภายนอกพื้นที่ (สัมภาษณ์ ตาโรจน์ เวชกุล. 4 กรกฎาคม 2547)

นอกจากอาชีพทรงดังกล่าวแล้วยังมีอาชีพอื่น ๆ อีกหลายอาชีพที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเมื่อมีสะพานข้ามแม่น้ำคาปี คือ อาชีพค้คเย็บเสื้อผ้าผู้หญิง โดยที่ชาวบ้านได้เข้าไปศึกษาเล่าเรียนที่ตลาดบ้านคอนหรือที่กรุงเทพฯ แล้วกลับมาเปิดร้านค้คเย็บเสื้อผ้าที่บ้านของตน เป็นอาชีพที่ทำรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการไม่น้อย อาชีพค้คผมก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ชาวบ้านประกอบการคล้าย ๆ กับการค้คเย็บเสื้อผ้า คือ ภายหลังจากการไปศึกษนล่าเรียนจนชำนาญก็กลับมาเปิดร้านที่บ้านของตัวเองและทำรายได้ให้ไม่น้อยเช่นเดียวกัน ส่วนอาชีพอื่นๆ ซึ่งชาวบ้านนิยมทำกันมากขึ้น เช่น อาชีพขับรถโดยสารรับ

ส่งผู้คนด้วยการซื้อรถยนต์มาเป็นของตัวเอง แล้วรับส่งชาวบ้าน นักเรียน และผู้ที่ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน อาชีพขนาน้ำมันรายช้อยก็เริ่มมีปีศาจกันหลายบ้านทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการการใช้พาหนะต่าง ๆ เช่น รถยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ และเรือต่าง ๆ และสุดท้าย คือ อาชีพรับจ้างมีชาวบ้านจำนวนไม่น้อยที่ออกไปประกอบอาชีพดังกล่าวนี้ เช่น ไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม โรงแรม ห้างสรรพสินค้า โรงพยาบาล และพนักงานทำความสะอาด เป็นต้น

3.2 การเปลี่ยนแปลงทางค้ำรายได้

การเปลี่ยนแปลงทางค้ำรายได้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนตลอดเวลาทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเปลี่ยนแปลงค้ำอาชีพที่กล่าวมาแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางค้ำรายได้ของชาวบ้านตำบลบางไผ่มีพิจารณาได้ใน 2 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงทางค้ำรายได้จาก การประกอบอาชีพหลัก และการเปลี่ยนแปลงทางค้ำรายได้ของการประกอบอาชีพรอง

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางค้ำรายได้จาก การประกอบอาชีพหลัก

ได้กล่าวมาแล้วในการเปลี่ยนแปลงอาชีพว่า อาชีพหลักแต่เดิมของชาวบ้านตำบลบางไผ่ คือ ทำสวน ทำไร่ และการประมง การทำสวน ได้แก่ สวนมะพร้าว สวนผลไม้ และพืชผักต่าง ๆ การทำไร่ คือ การทำไร่ข้าว และการประมง หมายถึง การประมงขนาดเล็ก อาชีพหลักที่กล่าวมาแล้วแต่เดิมเฉพาะการทำสวนมะพร้าว ทำรายได้ให้แก่ชาวบ้านแต่ละครอบครัวที่มีสวนมะพร้าวประมาณ 25 - 40 ไร่ มีรายได้ต่อเดือน ประมาณ 10,000 - 20,000 บาท แต่ภายหลังปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา จนกระทั่งปัจจุบัน การทำสวนมะพร้าวมีได้มีเพิ่มขึ้น และสวนมะพร้าวที่มีมาแต่เดิมชาวบ้านก็มีได้ดูแลให้ดีขึ้นดังแต่ก่อน เนื่องจากราคามะพร้าวตกต่ำลง ทำให้รายได้จากมะพร้าวลดลงกว่าครึ่ง อย่างไรก็ตาม การทำสวนผลไม้และพืชผักช่วยทำรายได้ให้แก่ครอบครัวมากขึ้น เนื่องจากความต้องการบริโภคในสังคมเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จากแต่เดิมมีรายได้เพียง 2,000 - 3,000 บาทต่อเดือน เพิ่มเป็น 5,000 - 10,000 บาทต่อเดือน (สัมภาษณ์ ประเสริฐ บัวนเพชร. 20 พฤศจิกายน 2546) ส่วนรายได้จากการทำไร่ข้าว ซึ่งแต่เดิมผลิตได้ทำไร่ก็ไม่พอกับความต้องการของผู้บริโภค แต่ภายหลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เนื่องจาก

พื้นที่มีจำกัดจึงไม่มีครอบครัวใดทำไร่ข้าวอีกต่อไป แต่หันไปประกอบอาชีพอื่นแทน และทุกครอบครัวต่างก็ต้องซื้อข้าวสารจากตลาดมาแทนที่ผลิตได้แต่เดิม (สัมภาษณ์ จำลอง เอ็งเหมาะ. 7 ธันวาคม 2546) สำหรับการที่ประมงกันเช่นเดียวกัน ได้กล่าวมา: แล้วว่าการทำประมงของชาวบ้านตำบลบางไผ่เป็นการทำประมงขนาดเล็ก คือ เป็นการประมงน้ำจืดและประมงชายฝั่ง แต่เดิม คือ ก่อนปี พ.ศ. 2530 สัตว์น้ำชุกชุมมาก ใช้เวลาไม่มากก็สามารถหาสัตว์น้ำได้มาก แม้อายุจะไม่สูงเช่นปัจจุบันแต่รายได้จากการประมงค่อนข้างแน่นอนเดือนหนึ่ง ๆ มีรายได้จากการประมงไม่ต่ำกว่า 5,000 บาท แต่สำหรับปัจจุบันสัตว์น้ำชนิดต่าง ๆ ลดจำนวนลง แม้จะสามารถทำรายได้นับหมื่นบาท แต่การลงทุนค่อนข้างสูง ทำให้มีรายได้จริง ๆ จากการประมงลดน้อยลงกว่าเดิม ด้วยเหตุนี้ทำให้ชาวบ้านเลิกกิจการประมงหันไปประกอบอาชีพอื่นกันมากขึ้น (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริินทร์. 19 พฤศจิกายน 2546)

จะเห็นได้ว่าการประกอบอาชีพหลักทุกอาชีพที่ทำกันมาแต่เดิมซึ่งยังสืบต่อกระทั่งปัจจุบัน ความสภาพที่เป็นจริงมีรายได้ลดลงเป็นส่วนใหญ่ อาชีพที่ทำกันมาในอดีตจึงมิใช่อาชีพหลักอีกต่อไป ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้ชาวบ้านหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ และบ้างก็ไปประกอบอาชีพยังต่างถิ่น เพื่อหารายได้มาจุนเจือให้ครอบครัวอยู่รอด

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางค่านายได้ของการประกอบอาชีพทรง

อาชีพทรงของชาวบ้านตำบลบางไผ่มีมาแต่เดิม คือ การเลี้ยงสัตว์และงานหัตถกรรม ส่วนการค้าขาย การตัดเย็บเสื้อผ้า การเป็นช่างคัดผม การขับรถรับจ้าง การขายน้ำมันรายย่อย และอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ อาชีพทรงซึ่งมีมาแต่เดิมซึ่ง ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ และการทำงานหัตถกรรมนั้นเป็นงานซึ่งมีรายได้ไม่แน่นอนมากนักขึ้นอยู่กับจำนวนที่เลี้ยง และการที่มีผู้เข้าไปซื้อหรือผู้เลี้ยงนำไปขายที่ตลาดบ้านคอนรายได้ดังกล่าวประมาณเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท เท่านั้น ส่วนงานหัตถกรรมซึ่งแม้จะทำอยู่หลายอย่างแต่ที่ทำรายได้ดีคือ การเย็บจากที่ไรมุงหลังคา ชาวบ้านบอกว่าหากทำจริง ๆ รายได้คือเดือนประมาณ 2,000 บาท หรือมากกว่านั้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณที่ทำได้และความต้องการของตลาด ในช่วงปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา ความต้องการสัตว์และงานหัตถกรรมแม้จะมีมากขึ้น แต่รายได้ก็มีเพิ่มขึ้นมานัก เนื่องจากชาวบ้าน

ต้องเลิกการเลี้ยงสัตว์บางชนิด อย่างไรก็ตามชาวบ้านบางครอบครัวที่เปลี่ยนไปใช้พื้นที่ทำนาทุ่งแทน ซึ่งมีไม่มากกรายได้มากขึ้นกว่าเดิมเป็น 10 เท่าตัวแต่ก็ต้องลงทุนมากกว่าเดิมหลายเท่าเช่นกัน (สัมภาษณ์ เพชร นุ่นสังข์ทอง. 25 มีนาคม 2546)

สำหรับอาชีพรองต่าง ๆ ที่ชาวบ้านทำกันภายหลังจกที่การคมนาคมและการติดต่อกับสังคมภายนอกสะดวกอย่างยิ่ง คือ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมานั้น ชาวบ้านบอกว่า ทั้งการค้าขาย การตัดเย็บเสื้อผ้า การตัดผม การขับรถรับจ้าง การขายน้ำมัน รายย่อย ร้านอาหาร ซ่อมรถ ขายอุปกรณ์ก่อสร้าง รับซื้อของเก่า ถังรถ และการรับจ้าง ล้วนทำรายได้ค่อนข้างสูง แต่ก็มีชาวบ้านบางคนบางครอบครัวเท่านั้นที่ทำได้ เนื่องจากใช้ทุนมาก ชาวบ้านบอกว่ารายได้ของการประกอบอาชีพดังกล่าว แต่ละอย่างอยู่ประมาณ 8,000 – 15,000 บาทต่อเดือน (สัมภาษณ์ เนาวรัตน์ เพ็ชรรัตน์. 1 กันยายน 2546)

จะเห็นได้ว่าความผันแปรเกี่ยวกับอาชีพรองของชาวบ้านเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้คนในชุมชน และการคมนาคมที่สะดวก จึงเป็นที่แน่นอนว่าในอนาคตอาชีพรองดังกล่าวจะกลายเป็นอาชีพหลัก แทนอาชีพหลักเดิม คือ การเลี้ยงสัตว์ และงานหัตถกรรม

3.3 การเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ

การเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพเป็นสิ่งสำคัญต่อการเป็นอยู่ของคนในชุมชน เนื่องจากช่วยในการอำนวยความสะดวก ก่อให้เกิดความรวดเร็วประหยัดเวลาและแสดงถึงความทันสมัย ส่งผลให้การประกอบอาชีพนั้น ๆ มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งสามารถเพิ่มผลผลิตได้อีกด้วย การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีประกอบอาชีพของชาวบ้านตำบลบางไผ่ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านการผลิตทางการเกษตรกรรม การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการคมนาคมขนส่งสินค้า การเกษตร และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการศึกษาข้อมูลข่าวสารการเกษตร

3.3.1 การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านการผลิตทางการเกษตรกรรม

อนันต์ บุญมี. (สัมภาษณ์ 19 พฤศจิกายน 2547) เฒ่าให้ฟังว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านนี้ของชาวบ้านตำบลบางไผ่เห็นได้จากในช่วงอดีตชาวบ้านใช้เครื่องมือ คือ จอบ พรวน มีด เสียม เหล็กปอกมะพร้าว เลื่อย คราด ปุ๋ยคอก และใช้แรงงานคน

และสัตว์เป็นส่วนใหญ่ การประกอบอาชีพการเกษตรและคหกรรมจึงเป็นสิ่งที่เรียบง่ายทั้งนี้ เพราะผลผลิตจากการเกษตรมุ่งนำมาใช้ให้ครอบครัวอยู่รอดมากกว่ามุ่งขายเป็นสินค้า แต่ภายหลังจากปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา ชาวบ้านได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ในชีวิตเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาทิ เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องสูบน้ำ เครื่องตัดหญ้า ยาปราบศัตรูพืช เครื่องพ่นยา ปุ๋ยเคมี ปุ๋ยชีวภาพ ท่อน้ำพลาสติก เป็นต้น ครั้นเมื่อสะพานข้ามแม่น้ำคาปีสร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2536 เทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ทันสมัยซึ่งนำมาใช้เพื่อการเกษตรก็เพิ่มเข้ามาอีก เช่น รถยนต์ รถไถขนาดเล็ก รถแทรกเตอร์ และรถแม็คโค การนำเทคโนโลยีดังกล่าวเข้ามาใช้อย่างต่อเนื่องได้ทำให้ทุนที่ใช้ในการทำเกษตรเพิ่มมากขึ้น แต่ก็ได้รับผลผลิตเพิ่มมากขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามบรรดาชาวบ้านหรือเกษตรกรที่มีทุนน้อยได้รับผลประโยชน์จากเทคโนโลยีดังกล่าวน้อยมาก ผลประโยชน์จากการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยดังกล่าว ส่วนใหญ่บังเกิดแก่ผู้มีฐานะค่อนข้างดีทั้งในท้องถิ่นและนายทุนที่มาจากภายนอกเท่านั้น ในปัจจุบันเทคโนโลยีสมัยใหม่ดังกล่าวแม้จะมีส่วนอย่างสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร แต่ก็มีส่วนทำลายระบบนิเวศในพื้นที่อย่างกว้างขวาง เช่น การใช้เทคโนโลยีเพื่อการทำนาถ้ำ เป็นต้น และในอนาคตเทคโนโลยีดังกล่าวคงจะมีบทบาทเพิ่มมากขึ้นอย่างแน่นอน

3.3.2 การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านการคมนาคม – ขนส่งสินค้าเกษตร

ในสมัยก่อนชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่ใช้การเดินทางทางเรือทั้งการติดค่อไปมาหาสู่ในหมู่บ้านและการไปติดค่อกับสังคมภายนอก เนื่องจากสภาพของตำบลนี้เป็นพื้นที่ที่มีแม่น้ำลำคลองรอบหมู่บ้าน เรือที่ใช้ คือ เรือพาย เรือแจว และเรือยนต์ขนาดเล็ก ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เรือหางยาว” นอกจากใช้เดินทางไปมาหาสู่กันแล้ว ยังใช้พาหนะดังกล่าวประกอบอาชีพการประมง และใช้บรรทุกสินค้า คือ มะพร้าว หมาจากมุงหลังคา ผัก และผลไม้รวมทั้งสัตว์นำไปขายในควมเมืองสุราษฎร์ธานีอีกด้วย การใช้พาหนะดังกล่าวสืบต่อกันมานานตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2530 (สัมภาษณ์ เจคน์ อินทโชศักดิ์. 30 พฤศจิกายน 2546)

หลังจากปี พ.ศ. 2530 เป็นต้นมา เมื่อภาครัฐได้มีโครงการพัฒนาถนนหนทางไฟฟ้า ประปาในหมู่บ้านให้ดีขึ้น การใช้เรือติดค่อภายในหมู่บ้านเพื่อซื้อขายสินค้าน้อยลง

โดยเปลี่ยนมาใช้จักรยาน และจักรยานยนต์แทน แต่การติดต่อกับภายนอกยังคงใช้เรือจนกระทั่งถึง พ.ศ. 2536 เมื่อมีสะพานข้ามแม่น้ำคางปีการใช้เรือเพื่อการคมนาคม - ขนส่งสินค้าเกษตรมีน้อยลง ความยุ่งยากหรืออุปสรรคที่มีต่อการขนส่งหมดไป เนื่องจากมีรถยนต์เข้ามาทำหน้าที่แทนซึ่งสะดวก และรวดเร็วกว่า ชาวบ้านบางคนที่มีทั้งนี้เพราะรถยนต์สามารถใช้ประโยชน์นานาประการ อย่างไรก็ตามชาวบ้านบอกว่า การใช้พาหนะรถยนต์มาแทนเรือตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 เป็นต้นมานั้นทำให้การลงทุนมีมากขึ้นกว่าเดิมเป็นอันมากแต่ก็สามารถสนองความต้องการในการนำสินค้าไปส่งหรือจำหน่ายในพื้นที่ที่ไกลออกไปได้ ถึงกระนั้นก็คลื่นไหวของน้ำของการมีรถยนต์ส่วนตัวของชาวบ้านตำบลบางไผ่ในปัจจุบันก็มีมากขึ้นทั้งนี้เพราะค่านิยมทางวัตถุเข้ามาครอบงำวิถีชีวิตไว้อย่างเห็นชวแน่นอน

3.3.3 การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการศึกษา - ข้อมูลข่าวสาร การเกษตร

อำนาจ ศรีศิริรินทร์. (สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน 2546) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการศึกษา - ข้อมูลข่าวสารการเกษตรว่า ในสมัยก่อนปี พ.ศ. 2525 ชาวบ้านได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวน้อย เพราะส่วนใหญ่สื่อสารกันด้วยปากเท่านั้น ข่าวสารต่าง ๆ เช่น การทำสวนยางพารา การทำสวนกาแฟ และอื่น ๆ มักมีผู้ที่ออกไปประกอบการมาแล้วให้ฟังถึงความสำเร็จเมื่อกลับมายังหมู่บ้านขณะที่มีงานประเพณีหรือมาเยี่ยมเยือนญาติพี่น้องเพื่อนฝูง สำหรับวิทยุโทรทัศน์ซึ่งมีใช้กันบางครอบครัว ชาวบ้านก็มักใช้ประโยชน์เพื่อความบันเทิงเสียเป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งรายการทางการศึกษา - ข้อมูลข่าวสารการเกษตรก็มีน้อย ข่าวที่ผ่านทางสื่อดังกล่าวมักจะเป็นข่าวด้านการเมือง ข่าวสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งเป็นข่าวทั่ว ๆ ไปเท่านั้น สถานศึกษาที่มีอยู่ในหมู่บ้านก็เช่นเดียวกันมิได้ทอทูนวิชาความรู้ในด้านการศึกษา ข้อมูลข่าวสารการเกษตรแต่ประการใด หนทางที่ข้อมูลข่าวสารที่ผ่านทางการศึกษาในระบบจึงปิดสนิท สำหรับหนังสือพิมพ์แม้จะมีแพร่หลายอย่างกว้างขวาง แต่มีชาวบ้านในตำบลบางไผ่น้อยมากที่ซื้อหาหนังสือพิมพ์เพื่อศึกษาหาความรู้จริง ๆ (สัมภาษณ์ ตว่าง นาวาทอง. 29 ธันวาคม 2546) และแม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าว มีหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับศึกษา

ข้อมูลข่าวสารการเกษตรออกเผยแพร่เพิ่มมากขึ้น แต่ชาวบ้านส่วนใหญ่มิได้สนใจศึกษาอย่างจริงจังกันแต่ประการใด ด้วยเหตุดังกล่าวทำให้การประกอบการด้านการเกษตรต่าง ๆ เป็นเพียงความรู้ที่สืบทอดกันมาตามแบบเดิมอย่างยาวนาน อย่างไรก็ตามหลังจากปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา เมื่อภาครัฐได้ดำเนินการพัฒนาตำบลด้วยการสร้างสาธารณูปโภค คือ ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา ฯลฯ ทำให้ส่งผลต่อการรับรู้ด้านการศึกษา - ข้อมูลข่าวสารการเกษตรกันมากขึ้น เนื่องจากการติดต่อกับสังคมภายนอกสะดวกและรวดเร็ว อีกทั้งมีความจำเป็นต้องเรียนรู้อย่างกว้างขวางเพื่อการผลิตที่ต้องตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคภายนอก ซึ่งเป็นระบบการแข่งขันกันมากยิ่งขึ้น ความรู้จากวิทยุก็ดี เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่ชาวบ้านต้องใฝ่รู้เพิ่มเติมกันอย่างจริงจังมากขึ้น นอกจากนี้การมีหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน อีกทั้งการจัดอบรมให้ความรู้จากนักวิชาการด้านการเกษตรจากเกษตรอำเภอ และเกษตรตำบลก็เป็นอีกทางหนึ่งที่ช่วยให้ชาวบ้านได้รับความรู้ทางด้านการศึกษา ข้อมูลข่าวสารการเกษตรอย่างกว้างขวาง และสามารถนำความรู้ไปใช้ให้ประโยชน์ต่อการประกอบการของตนเอง เช่น ความรู้เรื่องการปลูกพืชผลบางประเภท การใช้ปุ๋ยและการใช้สารเคมีที่ไม่เป็นอันตราย เป็นต้น

ภายหลังจากที่มีสะพานข้ามแม่น้ำคาปีจากฝั่งตลาดบ้านคอนเข้ามายังตำบลบางไผ่ เมื่อปี พ.ศ. 2536 ซึ่งทำให้ชาวบ้านสะดวกต่อการติดต่อสื่อสารกับสังคมภายนอกอย่างกว้างขวาง อีกทั้งข้อมูลข่าวสารด้านการเกษตรที่ผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสาร หนังสือต่าง ๆ การอบรม สัมมนาต่าง ๆ ที่จัดกันอย่างกว้างขวาง พร้อมทั้งมีนักวิชาการได้มาศึกษาค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับการเกษตร และมีแปลงทดลองต่าง ๆ ให้ประชาชนได้เรียนรู้รวดเร็ว และชาวบ้านได้นำความรู้ดังกล่าวเป็นทางเลือกในการพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเองได้กว้างขวางขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านสามารถสร้างผลิตผลที่ดีมีคุณภาพได้มากขึ้น สร้างรายได้แก่ครัวเรือนมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้และเศรษฐกิจแก่ชาวบ้าน อย่างไรก็ตามชาวบ้านบอกว่าการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา - ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ต้องใช้ทุนรอนค่อนข้างมาก ทำให้ผู้มีโอกาสรับความเปลี่ยนแปลงและได้ประโยชน์ คือ ผู้ที่มีทุนรอนมากเป็นส่วนใหญ่ (สัมภาษณ์ ชาวลิด ชูเสน่ห์. 4 พฤศจิกายน 2546)

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ของตำบล บางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานีที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ ส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงจากสภาพเดิมมาเป็นลักษณะใหม่เกือบสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวทำให้ส่งผลกระทบต่อชุมชนนี้อย่างกว้างขวางในเวลาต่อมา ในส่วนของชาวบ้าน การเปลี่ยนที่เป็นไปนั้นทำให้ชาวบ้านปรับตัวในทุกด้านอย่างรวดเร็ว เพราะต่างตระหนัก ดีว่าหากไม่มีการปรับตัวก็จะอยู่รอดในสังคมใหม่ได้ยากขึ้น

บทที่ 5

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งได้นำเสนอรายละเอียดในบทที่ 4 มาแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา โดยมีสาเหตุสำคัญ คือ การพัฒนาทางด้านวัตถุ สภาพของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวก และทางลบต่อชาวบ้านอย่างแน่นอน ในบทนี้จะนำเสนอผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง ด้านดังกล่าวใน 3 ระดับ คือ ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล ผลกระทบระดับครอบครัว และผลกระทบระดับชุมชน

1. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

1.1 ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อให้เกิดผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคลทั้งเชิงบวกและเชิงลบ แก่คนในชุมชนทุกกลุ่ม คือ กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก หากพิจารณาในกลุ่มเด็กจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมช่วยให้เด็กมีความคิดเป็นอิสระมีความเป็นตัวของตัวเองมากขึ้น มีความคิดที่กว้างไกลขึ้นกว่าเดิม เด็กให้ความสนใจสิ่งต่าง ๆ ทั้งใกล้และไกลตัวอย่างกว้างขวาง กลุ่มเด็กส่วนใหญ่สนใจและให้ความสำคัญต่อการศึกษาเพิ่มขึ้น การศึกษาของเด็กจึงดีขึ้น และจากการที่ได้รับการศึกษานี้เองทำให้เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น สิ่งแวดล้อมและสังคมได้ดีขึ้น ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้มีโอกาสศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวาง ทั้งความรู้ในระบบ และนอกระบบโรงเรียน แล้วนำความรู้มาใช้พัฒนาตนเองและครอบครัวอยู่ตลอดเวลา มีการติดต่อ และปฏิสัมพันธ์กับคนภายนอกกว้างขวางขึ้น ได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ จาก การปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ภายนอกชุมชน ทำให้ได้รับความรู้

และมีหูตากว้างขวาง รู้จักผู้คน มีการสมาคมและสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกหลายระดับ ทำให้การดำเนินงานต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับคนภายนอกเป็นไปโดยรวดเร็ว การตัดสินใจต่าง ๆ เป็นอิสระจากผู้เฒ่าผู้แก่หรือผู้อาวุโสในครัวเรือนมากขึ้นกว่าเดิม รู้จักตัดสินใจเปลี่ยนแปลงวิธีการดำเนินชีวิตโดยใช้เหตุผลหลายด้านมาพิจารณา และรู้เท่าทันผู้คนและสังคม โดยไม่ตกเป็นเหยื่อหรือเครื่องมือของคนอื่น และสังคมอย่างง่าย ๆ (สัมภาษณ์ เชาวลิต ชูแสนท์. 4 พฤศจิกายน 2546) สำหรับผลกระทบในเชิงบวกที่มีต่อผู้สูงอายุในภาวะความเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า ทำให้ผู้สูงอายุมีบทบาทและมีความรับผิดชอบในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับครอบครัวน้อยลงจึงมีเวลาที่จะสมาคมกับเพื่อนในรุ่นเดียวกันได้บ่อยขึ้น ได้ใช้ชีวิตที่สุขสงบโดยไปรวมกลุ่มกันไปทัศนศึกษาหรือบางคนได้ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ ในชุมชน (สัมภาษณ์ เนาวรัตน์ เทีชรรัตน์. 1 กันยายน 2546)

1.1.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ ในกลุ่มเด็ก การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เด็กมีความใกล้ชิดกับผู้ใหญ่และคนในครอบครัวน้อยลง ขบวนการกล่อมเกลาทางสังคมแบบเดิมไม่เข้มงวดคงเท่า เด็กจึงสูญเสียความเป็นคนท้องถิ่น ลืมความเป็นตัวตนหรือก้ำกึ่งของตัวเอง ขาดความเชื่อมั่นในตัวเองและสังคมแบบเดิมของตน แม้จะมีอิสระแต่มีความไม่เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น ถูกชักนำไปในเส้นทางต่าง ๆ โดยกลุ่มเพื่อนได้ง่าย ไม่เชื่อฟังและชอบขัดแย้งผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส โดยอ้างความไม่ทันสมัยหรือล้ำสมัยของคนรุ่นเก่า ความไม่สนใจวัดและศาสนาและห่างเหินกับผู้ใหญ่ผู้อาวุโส ทำให้ไม่มีหลักยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิตที่แน่นอน สิ่งต่าง ๆ จากภายนอกจึงเข้ามามีอิทธิพลได้ง่าย กลุ่มเด็กบางกลุ่มจึงมักก่อปัญหาให้แก่ครอบครัว เช่น ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาชู้สาว ปัญหาลักขโมย ปัญหาทะเลาะวิวาท เป็นต้น นอกจากนี้ยังแสดงถึงการขาดความรับผิดชอบ ขาดวินัยตนเอง คัดสนใจง่าย ๆ โดยไม่ปรึกษาผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโส เพราะไม่ค่อยคำนึงถึงผลที่จะตามมา ชอบทำตัวแปลกแยกห่างเหินในบางคราวมุ่งแต่จะเอารักเอาเปรียบผู้อื่นและมีนิสัยเห็นแก่ตัวสูง (สัมภาษณ์ ประเสริฐ บ้วนเพชร. 22 พฤศจิกายน 2546) ในกลุ่มผู้ใหญ่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ คือ ผู้ใหญ่มีเวลาว่างให้แก่ครอบครัวน้อย จึงทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ผู้ใหญ่บางครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ที่ซื่อเไรใคร ๆ ในครอบครัวได้ เนื่องจากขาด

ความใกล้ชิด ผู้อาวุโสซึ่งเคยมีบทบาทสำคัญในครอบครัวมีบทบาทลดลง ผู้ใหญ่ทำสิ่งใดก็ไม่ฟังฟังผู้อาวุโสทำให้เกิดความห่างเหินกับผู้อาวุโส เมื่อตัดสินใจทำสิ่งใดจึงขาดการชี้แนะจากผู้อาวุโสทำให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย ในด้านความผูกพันกันในหมู่ญาติพี่น้อง โดยเฉพาะเรื่องทรัพย์สินมรดก ผู้ใหญ่มักนิยมทำกิจกรรมใหญ่โต เช่น การแต่งงาน เพื่อแสดงถึงความร่ำรวย แต่ผลที่ตามมา คือ ทำให้ครอบครัวมีหนี้สิน ในด้านการพึ่งตนเองผู้ใหญ่มักมีการพึ่งตนเองและคนในชุมชนน้อยลง ขณะเดียวกันหันไปสมาคมกับคนภายนอกและพึ่งพาผู้คนและสังคมภายนอกมากขึ้น ความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในสังคมแบบเดิมเริ่มหายไป กฎหมายเข้ามามีบทบาทกับการแก้ปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น ชาวบ้านมีเพื่อนฝูงที่คบหาสมาคมกันในเชิงธุรกิจมากกว่าการสมาคมตามแบบเดิม มีความสุขร่ำรวยของผู้ใหญ่ในครอบครัวจนบางครั้งเกิดปัญหาหนี้สิน ซึ่งก่อให้เกิดความเคียดแค้นต่อครอบครัว ผู้ใหญ่รับความคิดจากสังคมภายนอกจนละเลยต่อการนำหลักพระพุทธศาสนามาใช้ดำเนินชีวิตแบบเดิม นอกจากนั้นก็มีผู้ใหญ่น้อยที่พยายามก้าวไปให้ทันความรู้ใหม่ จึงพยายามปรับตัวให้อยู่รอดในสังคมปัจจุบัน (สัมภาษณ์ เพชรบูรณ์ สังข์ทอง. 25 มีนาคม 2546) สำหรับผลกระทบในเชิงลบที่มีต่อผู้สูงอายุจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมพบว่า ผู้สูงอายุซึ่งแต่เดิมเป็นผู้นำตามธรรมชาติเป็นชนชั้นอาวุโสที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชุมชน ต้องลดบทบาทลงเพราะถูกมองว่าฟังฟังคนอื่น จึงเป็นเพียงผู้รับฟังที่มีความหมายต่อครอบครัวน้อย เมื่อมีปัญหาใด ๆ แต่เดิมเคยมีบทบาทในการประนีประนอมแต่ปัจจุบันบทบาทดังกล่าวหมดไป ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จึงว่างเหวเดียวดาย บางคนก็ไปพึ่งพิงวัด หรือหาความสุขกับหลาน ๆ นอกจากนี้ผู้อาวุโสซึ่งเคยมีบทบาทในฐานะภูมิปัญญาชาวบ้านก็ลดลงเช่นกัน เนื่องจากภูมิปัญญาชาวบ้านในปัจจุบันไม่มีผู้สืบต่อไปจึงมีแค่จะหดยหายไปในที่สุด ที่พอมีบทบาทอยู่บ้างก็คือ ผู้อาวุโสที่สามารถประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ในสังคมได้ นอกจากนี้ความก้าวหน้าของความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่แพร่เข้ามายังชุมชนอย่างไม่หยุดยั้งได้กลายเป็นตัวจุดให้ผู้อาวุโสล่าหลัง ไม่มีทางที่จะแทรกตัวเข้าไปร่วมกิจกรรมบางอย่างในกลุ่มคนรุ่นใหม่ได้

1.2 ผลกระทบระดับครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อให้เกิดผลกระทบในระดับครอบครัวทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวกที่เห็นได้ชัด คือ ความเป็นครอบครัวเดี่ยวทำให้คนในครอบครัวเป็นอิสระมีความคิด คัดสินใจ และกระทำสิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระ เพื่อพัฒนาตนเอง และความเจริญก้าวหน้าของครอบครัว แต่ละคนในครอบครัวรู้จักสร้างตนเองอย่างมั่นใจมีความคิดที่จะขึ้นอยู่กับตนเองด้วยการเป็นปัจเจกชนมากขึ้น อีกทั้งคนในครอบครัวรู้จักเคารพบทบาทหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักทำหน้าที่ของกันและกันตลอดเวลา พร้อมกับเรียนรู้เรื่องสิ่งต่าง ๆ มากขึ้น (สัมภาษณ์ ฤทธิพร วัชรมุติก. 1 ธันวาคม 2546)

1.2.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมก่อให้เกิดผลกระทบในเชิงลบ หลายประการ คือ ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวมีน้อยลง แต่ละคนมีความเป็นปัจเจกมากขึ้น ทำให้ต่างคนต่างอยู่ มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันน้อยลง คิดแต่เรื่องได้ประโยชน์มากกว่าเสียประโยชน์ มีการแยกครอบครัวออกไปจากครอบครัวเดิมและแยกย้ายไปทำมาหากินที่อื่นมากขึ้น ทำให้ความเป็นที่พึ่งพียงกัน เมื่อมีการขัดแย้งกันการประนีประนอมตามแบบเดิมทำได้ยาก ส่วนใหญ่ใช้การตัดสินใจด้วยกฎหมาย ทำให้ความเป็นครอบครัวของญาติที่พึ่งพียงกันถึงขั้นแตกหักกันก็มี ครอบครัวส่วนใหญ่ละทิ้งหลักศีลธรรมทางศาสนา หันไปยึดค่านิยมแบบใหม่มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เช่น การสร้างบ้านหลังใหญ่โต การมีสิ่งของเครื่องใช้ราคาแพง ซึ่งเป็นการลงทุนสูง เพื่อแสดงความมีหน้าตาในสังคมมากกว่าการใช้ประโยชน์ และแม้ว่าแต่ละครอบครัวเห็นความสำคัญของการศึกษา แต่ใช้การศึกษเพื่อการมีตำแหน่งหน้าที่การงานเพื่อครอบครัวมากกว่าการเป็นคนดี และทำประโยชน์แก่สังคม (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 29 ธันวาคม 2546)

1.3 ผลกระทบระดับชุมชน

จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้ส่งผลกระทบในระดับชุมชนทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ชุมชนมีโอกาสติดต่อกับชุมชนภายนอกกว้างขวางขึ้น ก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีงาม ทำให้ชุมชนเลือกสรรรับเอาความรู้ ความคิด และกิจกรรมงานใหม่ ๆ มาใช้ในชุมชน สังคมภายนอกจึงมีโอกาสดำเนินกิจกรรมภายในชุมชนมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันสิ่งดี ๆ ภายในชุมชนก็มีโอกาสแพร่หลายออกไปสู่ภายนอก และเป็นแบบอย่างให้สังคมภายนอกได้นำไปเป็นทางเลือกในการปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ด้วย หากมองภาพรวมความเจริญของชุมชนจะพบว่า ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าในทางวัตถุมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเนื่องจากชุมชนได้รับอิทธิพลมาจากภายนอกนั้นเอง นอกจากนี้การที่ชุมชนมีโอกาสดูดซับกับสังคมภายนอกอย่างกว้างขวาง ทำให้เกิดการเปรียบเทียบทั้งจุดเด่นและจุดด้อยของชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ชุมชนจึงเห็นช่องทางในการที่จะพัฒนาตนเองให้เท่าทันชุมชนอื่น รวมทั้งทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในด้านต่าง ๆ ด้วยแบบอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัด คือ กรรมการต่าง ๆ ที่ชุมชนมีขึ้นเพื่อการพัฒนา ได้แก่ กรรมการกองทุนหมู่บ้าน กรรมการกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เป็นต้น (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริพันธ์. 27 พฤศจิกายน 2546)

1.3.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชนส่งผลกระทบต่อชุมชน ชาวบ้านตำบลบางไผ่หลายประการ คือ สังคมภายนอก ซึ่งเป็นสังคมที่เน้นวัตถุได้เข้ามาครอบงำจนทำให้ชุมชนขาดเอกภาพ เห็นได้จากการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ซึ่งปัจจุบันเปลี่ยนแปลงรูปแบบไปโดยสิ้นเชิง เป็นต้น ซึ่งทำให้ขาดความเป็นลักษณะเด่นเฉพาะตัวและต้องลงทุนสิ่งที่ต้องการด้วยราคาแพง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนเพิ่มมากขึ้น และขยายตัวอย่างกว้างขวาง ปัญหาดังกล่าวดูเหมือนจะมีเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ต่าง ๆ ปัญหาลักขโมย ปัญหาการเล่นการพนัน การดื่มสุรา ปัญหายาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหาโสเภณี ปัญหาการว่างงาน และปัญหาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ผลกระทบในเชิงลบอีกอย่างหนึ่งที่สำคัญ คือ เป็นชุมชนที่ต้องพึ่งพาสังคมภายนอกสูง ทำให้ชุมชนอ่อนแอเนื่องจากระบบการผลิตในชุมชนอ่อนด้อยลง อีกทั้งการศึกษาของชุมชนซึ่งเป็นไปในทางที่ดีขึ้น แต่คุณภาพการศึกษากลับต่ำลง ทั้งนี้เพราะระบบครอบครัว ระบบการศึกษา และระบบสังคมโดย

ส่วนรวมมิได้เอาใจใส่พัฒนากลุ่มคนในชุมชน มักรวมกลุ่มกันแสวงหาผลประโยชน์กัน
อย่างกว้างขวาง (สัมภาษณ์ ศาโรจน์ เวชกุล. 4 กรกฎาคม 2547)

2. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม

2.1 ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล

จากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนบางใบไม้ก่อให้เกิดผลกระทบ
ระดับปัจเจกบุคคล ในกลุ่มเด็ก กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งในเชิงบวกและในเชิงลบ
ดังนี้

2.1.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก ทั้งในกลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่ การ
เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทำให้ได้เรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ ๆ รู้จักปรับตัวเข้ากับการ
เปลี่ยนแปลง และค่านิยมใหม่ รู้จักตัดสินใจเลือกหาสิ่งเปลี่ยนแปลงเพื่อใช้ในการพัฒนา
ตนเองบนทางเลือกที่หลากหลายในปัจจุบัน มีโอกาสพบปะเพื่อนฝูงซึ่งเป็นการขยาย
ความสัมพันธ์ในกลุ่มให้กว้างขวางขึ้น และกลุ่มทำกิจกรรมทั้งเกี่ยวกับส่วนคน
และส่วนรวมให้เป็นประโยชน์และมีโอกาสชื่นชมกับธรรมชาติและสิ่งต่าง ๆ ที่พบเห็น
และเลือกสรรมาใช้แสวงหาความสุขในการดำเนินชีวิต ส่วนกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งการ
เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นไปน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ คงมีความสุขอยู่กับสิ่งเก่า ๆ
อันเป็นรูปแบบเก่า เช่น การไปวัด การแต่งกาย การประกอบพิธีกรรม การไปร่วมงาน
ประเพณี และการพักผ่อนหย่อนใจอย่างเรียบง่าย จึงยังเป็นชีวิตที่สงบสุขบนพื้นฐานทุน
ทางวัฒนธรรมเดิมอย่างเห็นได้ชัด (สัมภาษณ์ ห้วย สัมพันธ์. 25 พฤศจิกายน 2546)

2.1.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ทำให้
ทั้งในกลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่ขาดความเป็นตัวของตัวเอง อึดปากแข็งและความเป็นอยู่
ที่แท้จริงของตัวเอง ถูกครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอกมากขึ้นเรื่อย ๆ จนทำให้ขาด
จุดยืนที่แน่นอน เปลี่ยนแปลงหันเหไปค้ำทางเลือกที่หลากหลายและเอนไหวที่คิดว่าเป็น
ประโยชน์ต่อตนเองและพรรคพวกคน ถูกแทรกแซงทางความคิดพร้อมกับการรับ
วัฒนธรรมทุกอย่างที่อาคมเข้ามาอย่างขาดการพิจารณาให้อึดอ้วน โศกเฉพาะวัฒนธรรม
ทางวัตถุ แม้จะพบว่าทั้งเด็กและผู้ใหญ่จะไปร่วมงานบุญงานประเพณีที่วัดกันอย่าง
มากมาย แต่เป็นการไปอย่างฉาบฉวย เนื่องจากไปเพื่อแสวงหาความสุขความบันเทิง

มากกว่าการบุญการกุศล บางคนใช้วัดเป็นที่พบปะเป็นที่แสวงหาความสุขเกี่ยวกับความรัก การดื่มเหล้า และอื่น ๆ การสืบทอดวัฒนธรรมประเพณีทางศาสนาซึ่งเป็นสิ่งที่ดีงามมาตั้งแต่อดีตหมดความหมายลงไปมาก วัดอุนิย และค่านิยมใหม่ ๆ ที่หลากหลายจากภายนอกเข้าไปมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต การทะเลาะเบาะแว้งและการก่อปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนเกิดขึ้นง่ายกว่าเดิมในกลุ่มเด็ก และผู้ใหญ่ จึงเห็นได้ชัดว่าชีวิตที่มีความสุขของคนทั้ง 2 กลุ่ม เป็นสิ่งที่มีใช้ความสุขที่แน่นอน อีกทั้งส่งผลกระทบต่อด้านลบต่อชุมชนโดยส่วนรวมด้วย (สัมภาษณ์ เสียง เจริญจิต. 27 กันยายน 2546) สำหรับในกลุ่มผู้สูงอายุผลกระทบต่อทางด้านลบมีน้อยกว่า 2 กลุ่มแรก ส่วนที่เห็นได้ชัดก็คือไม่สามารถรับค่านิยมและวัฒนธรรมใหม่ ๆ ได้มากนัก เพราะยังคงยึดถือในรูปแบบเดิม การปรับตัวของผู้สูงอายุมักจะปรับไม่ทันกับวัฒนธรรม และค่านิยมใหม่ที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ชีวิตจึงค่อนข้างเหงาหงอย ว่างเปล่ามากขึ้น เพราะผูกพันอยู่กับคนกลุ่มเดียวกันซึ่งมีน้อยลงทุกที (สัมภาษณ์ อนงค์ เพชรมณี. 7 ธันวาคม 2546)

2.2 ผลกระทบระดับครอบครัว

จากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชุมชนบางใบไม้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อครอบครัวทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก การที่ครอบครัวได้ปะทะสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยเฉพาะบริโภคนิยมช่วยให้ครอบครัวมีความรู้และสามารถในการใช้เหตุผลในการเลือกสรรมาใช้ เพื่อให้ครอบครัวอยู่รอดได้ในสังคมปัจจุบัน ครอบครัวในภาพรวมจึงมีการปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และบนทางเลือกที่หลากหลาย การตัดสินใจของสมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอิสระต่อการคิด การตัดสินใจ และการกระทำที่เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เมื่อเกิดความเสียหายก็ไม่กล่าวโทษบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง แต่ยอมรับในผลของการกระทำของตัวเองได้มากขึ้น (สัมภาษณ์ เจคน์ อินทโชศักดิ์. 30 พฤศจิกายน 2546)

2.2.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทำให้หน่วยครอบครัวอ่อนแอลง เนื่องจากต่างคนต่างคิดตัดสินใจและกระทำอย่างมีอิสระมากขึ้น วัฒนธรรมครอบครัวแบบเดิมถูกทำลายลงอย่างสิ้นเชิง ความสงบสุขของ

ครอบครัวที่เรียบง่ายเริ่มหมดไปเปลี่ยนเป็นการหาความสุขจากภายนอกมากขึ้น ความขัดแย้งภายในครอบครัวมีมากขึ้นเนื่องจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสาเหตุจากการมีวัย การศึกษาและประสบการณ์ที่ต่างกัน นอกจากนั้นยังมีความขัดแย้งกับภายนอกได้ง่าย ครอบครัวมีหนี้สินเพิ่มขึ้น แต่ละคนในครอบครัวมุ่งแก้ปัญหาให้ตนเองมากกว่าช่วยเหลือผู้อื่น ครอบครัว ทรัพย์สินต่าง ๆ ถูกนำไปจำหน่าย จำนองเพื่อแก้ปัญหา ครอบครัว ครอบครัวที่มีมรดกมาก ๆ มักมีปัญหาเกี่ยวกับมรดก ความสัมพันธ์กันในครอบครัวน้อยลงแค่นี้สัมพันธ์กับภายนอกมากขึ้น และปัญหาจากภายนอกก็เข้ามาเกี่ยวข้องกับครอบครัวมากขึ้น ทำให้ภาวะความเป็นครอบครัวอ่อนแอลงดังกล่าวมาข้างต้น (สัมภาษณ์ จำลอง เอ็งเหมาะ. 26 ธันวาคม 2546)

2.3 ผลกระทบระดับชุมชน

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมคือชุมชนบางใบไม่มีทั้งทางบวกและทางลบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.3.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก แม้ชุมชนจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมยังคงเป็นศูนย์กลางของชุมชนที่สืบทอดการประกอบพิธีกรรมทางพุทธศาสนา ตามแบบเดิมอยู่อย่างมั่นคง ชุมชนขยายโคจรรวมกันเป็นที่ยอมรับของกลุ่มชนอย่างหลากหลาย ทำให้ชุมชนมีแนวคิดใหม่อย่างเห็นได้ชัด มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นในชุมชนตามความสนใจ และขยายเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกอย่างกว้างขวาง เช่น กลุ่มภูมิปัญญา กลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มที่ตั้งขึ้น รวมทั้งสถาบันในชุมชนต่างก็มีข้อกำหนดที่ช่วยให้ตรวจสอบได้ง่ายขึ้น (สัมภาษณ์ เขียวยุทธ นาวาทอง. 18 มีนาคม 2546)

2.3.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ เมื่อชุมชนถูกวัฒนธรรมภายนอกเข้ามาครอบงำมากขึ้น แม้จะมีทางเลือกต่าง ๆ เกิดขึ้นอย่างหลากหลายแต่ทำให้ชุมชนเกิดความสับสนและขาดเอกภาพ ชุมชนขาดการประสานสัมพันธ์กัน เกิดความไม่ลงตัวอย่างระหว่างวัฒนธรรมเก่าและวัฒนธรรมใหม่ที่รับเข้ามา ชุมชนจึงมักเกิดความขัดแย้งกันง่าย โดยที่ผู้คนในชุมชนแบ่งเป็นกลุ่มเก่าและใหม่ที่ปรับตัวเข้ากันได้ยาก ชุมชนจึงขาดความร่วมมือร่วมใจ ขาดการประสานสัมพันธ์กันระหว่างคนหลายกลุ่ม ประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ที่ค้ำจุนของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปโดยมุ่งเพื่อประโยชน์มากขึ้น ชุมชนมี

มาตรฐานวัดความพึงพอใจตามค่านิยมต่าง ๆ หลายระดับ จนไม่มีเกณฑ์พิจารณาความดีงามที่แน่ชัด จึงยากที่จะตัดสินความดี - ความชั่วในชุมชน กลุ่มใหญ่ที่มีพรรคพวกมาก และเงินมากมักจะเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลในชุมชน และทำลายกลุ่มอื่น ๆ ที่ไม่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ชุมชนจึงมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้นมากมายทั้งจากสาเหตุภายในและภายนอก และปัญหามีความซับซ้อนยากต่อการแก้ไข (สัมภาษณ์ อนันต์ บุญมี. 30 พฤศจิกายน 2547)

3. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

3.1 ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลกระทบในระดับปัจเจกบุคคลทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อคนในชุมชนทุกกลุ่ม คือ กลุ่มเล็ก กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้สูงอายุ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก จากการที่พ่อแม่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน ทำให้เด็กต้องอยู่กับคนเฒ่าคนแก่ เมื่อเป็นเช่นนี้เด็กจึงมีโอกาสเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเก่า ๆ และซึมซับเรื่องดังกล่าว ทำให้วัฒนธรรมชุมชนไม่สูญหายไปเลยทีเดียว นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจยังทำให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูดีขึ้น ได้รับการศึกษาพร้อมทั้งมีสุขภาพอนามัยที่ดี อีกทั้งได้ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนใหม่อย่างกว้างขวาง รู้จักช่วยเหลือตัวเองและมีวินัย โดยเฉพาะเด็กที่ไปอยู่ตามศูนย์เลี้ยงดูเด็กและโรงเรียนซึ่งเปิดรับเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยเรียน เป็นต้น สำหรับผลกระทบในเชิงบวกอันเกิดขึ้นกับผู้ใหญ่ ที่เห็นได้ชัด คือ สามารถประกอบอาชีพได้หลากหลายตามความรู้ความสามารถของตนเองแทนที่จะยึดเฉพาะอาชีพหลักแต่เดิมจึงทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความรู้และทักษะในอาชีพต่าง ๆ เพิ่มขึ้น อีกทั้งรู้จักนำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการประกอบอาชีพมากขึ้น ส่วนผู้สูงอายุก็ได้รับผลกระทบด้านบวกเช่นเดียวกัน คือ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น พร้อมทั้งมีการรักษาพยาบาลที่ถูกต้อง ได้รับอาหารที่ถูกหลักอนามัยดีขึ้นกว่าเดิม (สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริรินทร์. 19 พฤศจิกายน 2546)

3.1.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ การที่กลุ่มเด็กถูกทอดทิ้งให้อยู่กับคนเฒ่าคนแก่หรือผู้เลี้ยงดูนั้นทำให้เด็กขาดความอบอุ่น เด็กบางกลุ่มซึ่งพ่อแม่มีฐานะ

ก่อนข้างหากจนต้องออกจากโรงเรียนก่อนวัยอันควร หรือไม่มีโอกาสศึกษาล่วงรีชน เพราะต้องช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพหรือใช้แรงงานรับจ้าง เด็กวัยรุ่นมักก่อปัญหาต่าง ๆ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เพราะรายได้ของครอบครัวไม่เพียงพอกับรายจ่าย นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวยังทำให้กลุ่มเด็กมีความเป็นผู้บริโภคนิยมสูงขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งมีผลเสียดมาแก่ตัวเด็กเองในภายหลัง สำหรับกลุ่มผู้ใหญ่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้อยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวน้อยลง เพราะต้องออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ อาชีพต่าง ๆ มีให้เลือกมากขึ้น ด้เงินกลายเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพในแต่ละวัน ต้องแข่งขันกันสูงในการประกอบอาชีพต่าง ๆ การประกอบอาชีพต่าง ๆ แม้จะมีรายได้เพิ่มขึ้นแต่มีอัตราการเสี่ยงสูงกว่าการประกอบอาชีพแบบเดิม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มพี่น้องเพื่อนฝูงมีน้อยลง การลงทุนในการประกอบอาชีพต่าง ๆ ที่สูงขึ้นทำให้กลุ่มคนรุ่นนี้มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ครอบครัวที่มุ่งแต่บริโภคนิยมเป็นอยู่อย่างสบาย ทำให้ปัญหาต่าง ๆ ของผู้ใหญ่บางคนรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ จนยากที่จะแก้ไข ส่วนในกลุ่มของผู้สูงอายุ เนื่องจากอาชีพในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปทำให้ไม่มีรายได้เป็นของตัวเองเหมือนเก่า ต้องรอการหยิบยื่นให้จากลูกหลาน ซึ่งไม่มีแน่นอน ผู้สูงอายุมีน้อยจึงมีความเป็นอยู่อย่างลำบาก แม้จะไม่อยู่ในภาวะที่ถูกทอดทิ้งแต่ก็ต้องอยู่อย่างเปล่าเปลี่ยว เหงาหงอย ว้าเหว่ ช่วงเวลาที่เหลืออยู่ของชีวิตของบางคนจึงอยู่อย่างไร้ความหมาย (สัมภาษณ์ ประชुर อินทร์แก้ว. 11 กรกฎาคม 2547)

3.2 ผลกระทบระดับครอบครัว

จากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ส่งผลกระทบต่อในระดับครอบครัวทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.2.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้ภาวะเศรษฐกิจในครอบครัวส่วนใหญ่ดีขึ้นกว่าเดิม ทั้งนี้เพราะการมีอาชีพต่าง ๆ หลากหลายนั่นทำให้คนในครอบครัวได้ประกอบอาชีพต่าง ๆ กันมากขึ้น ครอบครัวจึงมีเงินเหลือสำหรับเก็บออมหรือนำไปลงทุนในกิจการอื่น ๆ ได้ ขณะเดียวกันทำให้ได้เรียนรู้กลไกตลาดเพิ่มขึ้นด้วย นอกจากนี้การที่บางครอบครัวได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่

มาช่วยในการผลิตทำให้เพิ่มผลผลิตได้ทันตามความต้องการของตลาด และการคิดต่อ
 สื่อสารที่เป็น ไปอย่างรวดเร็วได้เข้ามามีส่วนสำคัญให้ครอบครัวได้เรียนรู้ความรู้ใหม่ ๆ
 ในการผลิตอย่างมีระบบมากขึ้น ภาวะของครอบครัวโดยรวมก็คือนิรภัยได้เพิ่มขึ้นกว่าใน
 อดีต แต่ยังไม่ปรากฏแน่ชัดว่ามีความมั่นคงเพียงใด เพราะทุนทรัพย์ของครอบครัวที่มีอยู่
 มีการใช้ในลักษณะหมุนเวียนมากขึ้น อย่างไรก็ตามสภาพรวมสภาพของครอบครัวดีขึ้น
 กว่าเดิมอย่างแน่นอน (สัมภาษณ์ เจคน์ อินทโชศักดิ์. 30 พฤศจิกายน 2546)

3.2.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้
 ครอบครัวของชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่เปลี่ยนแปลงจากอาชีพเดิมไปมีอาชีพอื่น ๆ อย่าง
 หลากหลาย บางครอบครัวจึงมีอาชีพที่ไม่แน่นอน ทำให้ภาวะการเป็นครอบครัว
 ไม่มั่นคง บางครอบครัวมีความเป็นอยู่อย่างฟุ่มเฟือย มีรถยนต์ โทรทัศน์ โทรศัทพ์ ฯลฯ
 เท่ากับจำนวนคนในบ้าน ภาวะความฟุ่มเฟือยดังกล่าวทำให้มีหนี้สินทั้งในระบบ
 และนอกระบบเป็นลักษณะเงินหมุนเวียนมากมาย การลงทุนประกอบอาชีพมีอัตรา
 เสี่ยงสูง บางครอบครัวผู้เป็นสมาชิกทะเลาะเบาะแว้งกันจนขาดความสุขก็มี
 บางครอบครัวคิดทำกิจการใหญ่โต แต่ผลสุดท้ายถึงกับล้มจมต้องขายทรัพย์สินดั้งเดิม
 แล้วย้ายถิ่นก็มี เนื่องจากขาดประสบการณ์และการจัดการที่ดีพอ บางครอบครัวลงทุน
 ประกอบอาชีพด้วยการทำลายสภาพแวดล้อม ผลที่ตามมาคือ เกิดความขัดแย้งกับ
 ครอบครัวอื่น ๆ และชุมชนอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังมีครอบครัวจากต่างถิ่นซึ่งมี
 ทุนรอนมากเข้าไปประกอบอาชีพต่าง ๆ มากขึ้นทำให้บางครอบครัวต้องอยู่ในภาวะ
 จำยอมเป็นลูกจ้างก็มี (สัมภาษณ์ อนันต์ บุญมี. 19 พฤศจิกายน 2547)

3.3 ผลกระทบระดับชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนบางไผ่ยังผลกระทบในระดับ
 ชุมชนทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3.1 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้
 ชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพเดิมบางอาชีพยิ่งขึ้น และทำให้ชุมชนมีกลไกตลาด
 เป็นของตนเอง ซึ่งกลไกดังกล่าวช่วยให้รู้เท่าทันพ่อค้าคนกลาง นอกจากนั้นชุมชนได้มีการ
 รวมกลุ่มต่อรองในการจำหน่ายสินค้ากับบุคคล และชุมชนภายนอกมากขึ้น ในส่วน

ของชุมชนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้สภาพทางวัตถุของชุมชนเจริญมากขึ้น นอกจากนี้ ชุมชนยังเกิดการเปรียบเทียบกับชุมชนอื่น ๆ ทำให้เห็นข้อดี ข้อบกพร่อง แล้วเลือกสรรสิ่งที่ดีมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาชุมชนให้ดีขึ้นอีกด้วย (สัมภาษณ์ ศาโรจน์ เวชกุล. 4 กรกฎาคม 2547)

3.3.2 ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจทำให้ชุมชนมีค่านิยมที่เน้นวัตถุ และเงินว่ามีความหมายสำคัญต่อการอุดหนุนของชุมชนมากขึ้น ชุมชนจึงเน้นที่การสร้างและมีสิ่งที่เป็นวัตถุและเงินด้วยเห็นว่าเป็นการแสดงถึงความมีหน้ามีตาและการได้รับการยอมรับในสังคม อย่างไรก็ตามชุมชนมีรายได้ไม่แน่นอนจากการประกอบอาชีพใหม่ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ในส่วนของระบบเศรษฐกิจในชุมชนมีความซับซ้อนมากขึ้น ชุมชนขาดแคลนทรัพยากรการผลิตมากขึ้นเรื่อย ๆ จนต้องอาศัยทรัพยากรการผลิตจากภายนอก เพราะใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ระบบเศรษฐกิจในชุมชนต้องใช้ทุนสูง เนื่องจากใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ มากขึ้น จึงต้องกู้ยืมทุนทั้งจากนอกระบบและในระบบ ทั้งจากภายในและภายนอกทำให้มีหนี้สินมากมาย ในภาพรวมชุมชนยังพึ่งตัวเองได้ยากในระบบเศรษฐกิจใหม่ จึงต้องพึ่งพาเศรษฐกิจเมืองเป็นหลัก แรงงานจากภายในชุมชนออกไปภายนอกมากขึ้น ในขณะที่แรงงานจากภายนอกก็ไหลเข้ามาไม่ขาด คนในชุมชนว่างงานมากขึ้นขณะเดียวกันระบบนิเวศวิทยาของชุมชนก็ถูกทำลาย ขยะมูลฝอยจากในชุมชน ทำให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลง วิธีชีวิตชาวบ้านในชุมชนเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งสุขภาพของคนในชุมชนเสื่อมโทรมลงด้วย (สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. 29 ธันวาคม 2546)

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่ามีทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวกและในเชิงลบ หากประมวลอย่างรอบคอบจะพบว่าผลกระทบในเชิงบวกดูเหมือนจะมีน้อยกว่าผลกระทบในเชิงลบ อย่างไรก็ตามผลกระทบทั้งสองด้านเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้คนในชุมชนนี้เพราะจะได้เป็นอนุสติในการหันกลับมาตรวจสอบชุมชนของตนเองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แล้วเลือกสรรสิ่งที่ดีก็มาใช้กับชุมชน เพื่อให้ชุมชนของคนในอนาคตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างสงบสุขและมีปัญหาน้อยที่สุด (สัมภาษณ์ วิชาญ พรหมมาศ. 13 ตุลาคม 2548)

บทที่ 6

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

การวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อต้องการทราบถึงสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว โดยเลือกพื้นที่กรณีศึกษาแบบเจาะจงและใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสาร และแหล่งข้อมูลบุคคลในภาคสนาม ด้วยวิธีการใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการจากแนวคำถาม ใช้วิธีการสังเกต การประชุมกลุ่มย่อย และการถ่ายภาพประกอบจากผู้บอกข้อมูลหลัก 4 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชนในตำบลบางไผ่ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในตำบลบางไผ่ ประชาชนที่มีภูมิลำเนาอยู่ในตำบลบางไผ่ และผู้มีความรู้หรือนักวิชาการในท้องถิ่น สำหรับกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ รวมทั้งผลกระทบของการเปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ชุมชนบางไผ่มีประวัติความเป็นมาชยาวนาน โดยมีวัดเป็นหลักฐานสำคัญว่าสร้างเมื่อ 200 ปีเศษมาแล้ว ซึ่งวัดนี้มีความควบคู่กับชุมชน แต่เดิมมีครัวเรือนน้อยแต่ได้ขยายตัวรวดเร็วในช่วงตั้งแต่สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา เนื่องจากมีผู้อพยพจากที่ต่าง ๆ หนีภัยสงครามเข้ามาตั้งถิ่นฐาน ซึ่งขณะนั้นพื้นที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้ และสัตว์น้ำ คมล่าคลองต่าง ๆ และแม่น้ำคาปี ชุมชนนี้ได้พัฒนาเป็นตำบลมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2475 โดยขณะนั้นมีครัวเรือน 300 ครัวเรือนเศษเท่านั้น ปัจจุบันมีครัวเรือนมากกว่า 500 ครัวเรือน

ชื่อเรียก “บางไผ่” มาจากการที่ในลำคลองของบางนี้มีไผ่ที่หล่นลอยอยู่เป็นจำนวนมากในการสัญจร ไปยังตำบลนี้ใช้เรือเป็นพาหนะทางเดิมเท่านั้น แต่ภายหลังจากการมีสะพานในปี พ.ศ. 2536 ทำให้การติดต่อทางบกเป็นไปอย่างสะดวก พื้นที่ของตำบลนี้เป็นที่ราบลุ่มบางแห่งมีน้ำท่วมจึงพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำสวน

มะพร้าวและสวนผลไม้ นอกจากการประกอบอาชีพดังกล่าวชาวบ้านยังประกอบอาชีพประมง เนื่องจากมีสัตว์น้ำอุดมสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว ส่วนอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ ได้แก่ เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับราชการ และรับจ้าง

ในด้านการศึกษาของชาวบ้าน แต่เดิมศึกษาเล่าเรียนที่วัดบางไผ่ โดยมีพระภิกษุสงฆ์ทำหน้าที่สอนหนังสือและอบรมสั่งสอนศีลธรรม เพิ่งมีครูคนแรกสอน เมื่อ พ.ศ. 2464 โดยสอนที่ศาลาการเปรียญ หลังจากนั้นประมาณ พ.ศ. 2494 จึงได้มีอาคารเรียนโดยที่วัดและบ้านร่วมกันบริจาคทรัพย์สร้างขึ้นมา โรงเรียนได้เจริญขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แต่เดิมชาวบ้านที่นี่เมื่อจบประถมศึกษาแล้วไม่ค่อยมีโอกาสเรียนต่อ เนื่องจากการเดินทางไปมาไม่สะดวก และต้องช่วยบิดามารดาประกอบอาชีพอีกด้วย สำหรับปัจจุบันภายหลังจากที่การคมนาคมสะดวกขึ้น และชาวบ้านเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น อีกทั้งการที่นโยบายการศึกษาของรัฐกำหนดให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ได้ทำให้ชาวบ้านบางไผ่ต้องให้บุตรหลานศึกษาเล่าเรียนกันทั่วครัวเรือน

ในส่วนของศาสนาชุมชนตำบลบางไผ่ มีวัดบางไผ่ ซึ่งเป็นวัดมหานิกายเพียงวัดเดียวเท่านั้น แต่เดิมวัดนี้เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน เมื่อชนมียุทธศาสตร์สำคัญทางการศึกษาเล่าเรียนและการอบรมสั่งสอนศีลธรรมของชุมชน วัดได้รับการพัฒนาตามลำดับ แต่ปัจจุบันวัดมีบทบาทน้อยลงเห็นได้จากในวันสำคัญทางศาสนามีชาวบ้านมาร่วมทำบุญน้อยกว่าแต่ก่อนมาก อย่างไรก็ตามกิจกรรมต่าง ๆ ของวัดซึ่งมุ่งที่ความบันเทิงชาวบ้านยังเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก

สำหรับวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนตำบลบางไผ่ คำบลนี้ยังคงมีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่เดิมหลายอย่าง เช่น ประเพณีการเกิด การบวช การแต่งงาน การขาย การขึ้นบ้านใหม่ การขอแรง สงกรานต์ ลอยกระทง เทศน์มหาชาติ รับส่งสาชาย แห่เรือพระและชักฟืมผ้าป่า ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ และโดดเด่นที่สุด ได้แก่ ลอยกระทง รับส่งสาชาย แห่เรือพระและชักฟืมผ้าป่า

ในส่วนที่เกี่ยวกับ การสาธารณสุขไปและการสาธารณสุข ปัจจุบันตำบลบางไผ่ มีสิ่งดังกล่าวดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อนทั้งถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และสถานีอนามัย นอกจากนี้ตำบลบางไผ่ยังมีโครงการพัฒนาต่าง ๆ จากการคำนึงการในหลาย

กลุ่ม ทั้งที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจ อาชีพ และอื่น ๆ ซึ่งทำให้สภาพความเป็นอยู่ของชุมชนได้รับการพัฒนามากขึ้นกว่าเดิม

อย่างไรก็ตามชุมชนบางใบไม้ยังมีปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสืบเนื่องมาจากเดิมและมีปัญหาใหม่เกิดขึ้นหลายประการ เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ อาชีพ ยาเสพติด อาชญากรรม หนี้สิน เป็นต้น สภาพดังกล่าวนี้ทำให้ชุมชนต้องหาทางแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ซึ่งดูเหมือนว่ายังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงของชุมชนตำบลบางใบไม้ ซึ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ พบว่ามีรายละเอียดของการเปลี่ยนแปลงดังนี้

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านนี้ มีการเปลี่ยนแปลงจากเดิมมาเรื่อย ๆ คือ ในชุมชนซึ่งมีทั้งครอบครัวชายและครอบครัวเดี่ยว แต่ภายหลังจาก พ.ศ. 2536 เป็นต้นมา มีการเปลี่ยนแปลงเป็นครัวเรือนเดี่ยวมากขึ้น อย่างไรก็ตามความเป็นครอบครัวชายและครอบครัวเดี่ยวยังคงหมุนเวียนสลับกันไปมิได้แตกต่างกันอย่างเด็ดขาด สำหรับสภาพของบ้านเรือนของชาวบ้านเห็นได้ชัดว่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอันมาก กล่าวคือ บ้านแต่เดิมเป็นบ้านไทยทรงจั่ว ทรงปั้นหยา และทรงมณฑิลา ซึ่งใช้ไม้เป็นวัสดุหลักในการก่อสร้าง ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงบ้าน ซึ่งมีรูปทรงแบบบ้านจัดสรรและบ้านห้องแถว ซึ่งใช้วัสดุแบบสมัยใหม่แทบทั้งสิ้น ในด้านการตัดสินใจ และการจัดการในครัวเรือนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คือ ผู้ที่เคยมีบทบาทสำคัญยิ่งอันได้แก่ผู้อาวุโสในครัวเรือนหมดบทบาทลงเกือบสิ้นเชิง กล่าวคือ ส่วนใหญ่แต่ละคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ทั้งนี้เนื่องจากความสัมพันธ์แบบเดิมของครอบครัวเปลี่ยนแปลงไป ผู้สูงอายุมีบทบาทน้อยลงเรื่อย ๆ โคอที่คนรุ่นใหม่มองว่าผู้สูงอายุเป็นเพียงบุคคลที่ต้องพึ่งพิงคนอื่น ผู้อาวุโสในครัวเรือนอันเป็นผู้นำค่านิยมและค่านิยมจึงกลายเป็นผู้รับฟังเป็นส่วนใหญ่ โคอที่ลูกหลานเข้ามามีบทบาทแทน ทุกคนคำนึงถึงสิทธิที่เท่าเทียมกันมากกว่าการเคารพยำเกรงผู้อาวุโส ยกเว้นเด็กและคนว่างงานเท่านั้นซึ่งต้องพึ่งพิงคนอื่นอยู่ที่ยังไม่ค่อยมีสิทธิในการตัดสินใจและจัดการสิ่งต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามมีงานบางอย่างที่สมาชิกในครัวเรือนต้องตัดสินใจร่วมกันอยู่บ้าง เช่น การศึกษาเล่าเรียน การบวช และงานศพ เป็นต้น สำหรับในด้านการเลือกคู่ครองและการแต่งงาน

พ่อแม่และญาติพี่น้องมีส่วนร่วมอยู่บ้างก็เพียงการดูขอและพิธีแต่งงานเท่านั้น นอกจากนี้ การตกลงใจอยู่ร่วมกัน โดยปราศจากการจดทะเบียนสมรสก็เป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในหมู่คนรุ่นใหม่ สำหรับการแบ่งมรดก แม้ว่ากฎหมายบางใบไม่เปลี่ยนแปลงไปเช่นไรก็ตาม แต่ยังคงมีการแบ่งมรดกตามแบบเดิม คือ พ่อแม่แบ่งให้ลูกทุกคนในจำนวนที่เท่า ๆ กัน ส่วนลูกที่เลี้ยงดูพ่อแม่จะได้รับส่วนแบ่งมากกว่าลูกคนอื่น ๆ โดยได้รับในส่วนที่พ่อแม่กันไว้สำหรับเลี้ยงดูตนเองในอนาคตด้วย นอกจากนี้ลูก ๆ บางคนที่ได้รับการศึกษาก็มักปฏิเสธที่จะรับส่วนแบ่ง แต่มักแบ่งให้กับพี่น้องที่มีฐานะยากจนและลำบากกว่าใคร ในส่วนของความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน และสมาชิกที่ย้ายถิ่นออกไปพบว่า มีความห่างเหินกันมากขึ้น เนื่องจากต่างคนต่างแยกไปทำมาหากินไกล ๆ การไปมาหาสู่กันบ่อย ๆ ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย อีกทั้งในปัจจุบันมีเครื่องมือสื่อสารที่ดี สามารถถามข่าวคราวทุกข์สุขหรือติดต่อกันได้อย่างรวดเร็ว จึงมีโอกาสร่วมงานหรือพบปะสังสรรค์กันน้อยมาก ทำให้ความสนิทสนมคุ้นเคยตั้งแต่ก่อนมีน้อยลง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันตามแบบเดิมก็มีน้อยลงด้วย นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของระบบเครือญาติตามแบบเดิมก็ลดน้อยลงด้วย เนื่องจากความคิดในเชิงเศรษฐกิจเข้ามามีอิทธิพลจนทำให้ความมีน้ำใจลดน้อยลง ยังคงเหลืออยู่เพียงการช่วยเหลือในแง่พิธีกรรมเป็นส่วนใหญ่ ระบบเครือญาติจึงเป็นระบบแห่งการเกื้อกูลจึงอยู่ในภาวะกำลังหมดไป ทั้งนี้เพราะมีเศรษฐกิจเป็นตัวแปรสำคัญ

ในด้านการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน พบว่า เมื่อการย้ายถิ่นของชาวบ้านออกไปทำมาหากินยังถิ่นอื่นมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้ทำให้สายใยสัมพันธ์ที่เหนียวแน่นของคนในชุมชนลดลงอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนี้จากการที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาในชุมชนมากขึ้นทำให้สมาชิกในชุมชนมีการแข่งขันกันทางเศรษฐกิจกันมากขึ้น กิจกรรมส่วนรวมไม่ว่าเป็นงานส่วนบุคคลหรือสาธารณประโยชน์ มีผู้ไปร่วมและเสียสละกันน้อย ส่วนชนชั้นทางสังคม ซึ่งแต่เดิมผู้นำตามธรรมชาติอันได้แก่ผู้อาวุโส พระภิกษุ และผู้มีความรู้ในชุมชนเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือ เชื่อฟัง และปฏิบัติตามนั้นบทบาทน้อยลงตามลำดับ บทบาทใหม่ที่มีอิทธิพลมากคือชาวบ้านในภายหลัง คือ ข้าราชการ นอกจากนี้ชนชั้นนายทุนได้เข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญคือชุมชนบางใบไม้มากขึ้น ระบบคุณธรรม จึงอยู่ในภาวะพ่ายแพ้ต่อการถือเอาวัตถุนิยมเป็น

ถึงสำคัญอย่างเห็นได้ชัด ความซัดเซ้งในชุมชนแคเคิมซึ่งมีน้อย และถ้ามีผู้อาวุโส พระภิกษุ และผู้มีความรู้เป็นผู้ช่วยเหลือกลุ่มให้ประนีประนอมกันอย่างง่ายคายนั่นกลาย เป็นการยินยอมรับตามแบบเคิมไม่ได้อีกต่อไป นอกจากนี้ยังมีความซัดเซ้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนซึ่งมีผลประโยชน์ไม่ลงตัวอีกด้วย-ความซัดเซ้งดังกล่าวมักเป็นเรื่องฟ้องร้องกันถึงโรงถึงศาลก็มี

ในด้านการศึกษา ชุมชนบางใบไม้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านนี้มาโดยตลอด การคืนตัวด้านการศึกษามีมากขึ้น เนื่องจากลูกหลานชาวบ้านที่สำเร็จการศึกษาแล้ว มีหน้าที่การงานเป็นหลักเป็นแหล่งมั่นคง ชาวบ้านจึงนิยมส่งบุตรหลานไปศึกษาเล่าเรียนทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ อีกทั้งการที่รัฐบาลได้กำหนดให้การศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี ทำให้ทุกครอบครัวส่งบุตรหลานให้ไปศึกษาเล่าเรียนกันเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตามในขณะที่การศึกษาเล่าเรียนในระบบโรงเรียนเป็นไปอย่างกว้างขวาง การศึกษาความรู้ท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชาวบ้านกลับได้รับความสนใจน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม พบว่า ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดมีการเปลี่ยนแปลงมาตามลำดับกล่าวคือ มีชาวบ้านไปวัดในวันธรรมดา และในวันพระน้อยลงเรื่อย ๆ ผู้ที่เข้า - ออกวัดซึ่งพอมืออยู่บ้าง คือ ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เหลือน้อย ครุ กับนักเรียนซึ่งตอนและเรียนหนังสืออยู่ที่โรงเรียนภายในบริเวณวัด และกลุ่มคนบางกลุ่มที่แสวงหาผลประโยชน์จากการใช้สถานที่และที่ดินของวัดเท่านั้น ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดตามวัตถุประสงค์เดิม คือ เพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อรับใช้ปฏิบัติพระภิกษุสงฆ์ เพื่อสนทนาข้อธรรมะต่าง ๆ มีน้อยมาก อย่างไรก็ตามเมื่อมีงานบุญประจำปีของวัดจะมีชาวบ้านมาที่วัดที่วัดกันมากขึ้น สำหรับในวันสำคัญทางพุทธศาสนาก็เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา และวันอื่น ๆ มีผู้มาทำบุญน้อยลงมาก ยกเว้นวันสงกรานต์ ยังคงมีชาวบ้านไปประกอบกิจกรรมนี้กันอย่างเนืองแน่นทุกปี ด้วยเหตุนี้บทบาทของวัดที่มีต่อชาวบ้านจึงน้อยลงเรื่อย ๆ สำหรับงานพิธีกรรมต่าง ๆ แม้สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเคิม แต่ชาวบ้านค่านบางใบไม้ส่วนใหญ่ยังนิยมนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมแทบทุกงาน แม้ว่าความเชื่อเรื่องบุญกุศลคลี่คลายลงไป และการนิมนต์พระเป็นการกระทำเพื่อให้ครบตามประเพณีนิยมมากกว่าหวังผลอย่างอื่น สำหรับ

ความร่วมมือจากประชาชนในกิจกรรมของวัดได้ลดถอยลงกว่าเดิมเป็นอันมากเป็นความร่วมมืออย่างหลวม ๆ ไม่ว่าจะป็นงานบุญงานประเพณีซ้ำร้ายยังมีความขัดแย้งระหว่างวัดกับองค์กรท้องถิ่นอีกด้วย

ในส่วนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกายและการใช้เครื่องประดับ ชาวบ้านตำบลบางไผ่ไม่ทุกเพศทุกวัยได้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการแต่งกายและการใช้เครื่องประดับมาอย่างค่อนเนื่อง ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของความเป็นสมัยใหม่อันเกี่ยวข้องกับวัตถุนิยม เป็นการแสดงถึงความฟุ้งเฟ้ออย่างยิ่ง สำหรับหนุ่มสาวรุ่นใหม่มีไม่น้อยที่เลียนแบบการแต่งกายของคาราและใช้เครื่องประดับรูปทรงแปลก ๆ มีวัสดุเครื่องประดับจากวัตถุธรรมชาติต่าง ๆ มาใช้หลากหลาย มีการใช้เครื่องสำอางราคาแพง ๆ ร้านเสริมสวยเป็นที่ยอมรับอย่างยิ่งของคนรุ่นใหม่ และโทรศัพท์มือถือเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง ซึ่งมีใช้แทบทุกคน

ในส่วนที่เกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีซึ่งเคยเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวให้สังคมมีความผูกพันและดำรงอยู่ด้วยความสงบสุขอย่างเรียบง่ายก็ได้เปลี่ยนแปลงมาเรื่อย ๆ เช่นเดียวกัน จนกระทั่งเมื่อมีสะพานข้ามแม่น้ำได้ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านดำเนินไปแบบสังคมเมืองมากขึ้น ประเพณีบางอย่าง เช่น การขอแรงสูญหายไป งานทุกอย่างอาศัยการจ้างเป็นส่วนใหญ่ การแต่งงานและงานขึ้นบ้านใหม่เปลี่ยนจากความเรียบง่ายเป็นความฟุ้งเฟ้อและไม่มีความซับซ้อนเช่นแต่ก่อน สำหรับประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนาต่าง ๆ มีคนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรมน้อยมาก แต่งานเพื่อความรื่นเริงกลับมีผู้คนไปร่วมมากขึ้น และมีรูปแบบที่มุ่งผลทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด

ในด้านความเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการพักผ่อนหย่อนใจพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านนี้อย่างค่อนเนื่องเช่นเดียวกัน คือ การพักผ่อนหย่อนใจหลังเสร็จงานประจำวันแต่เดิมซึ่งเป็นไปอย่างเรียบง่าย และลงทุนน้อย เช่น เด็ก ๆ ฟังนิทานจากผู้ใหญ่ การฟังวิทยุ การดูโทรทัศน์ การดูภาพยนตร์ การละเล่นพื้นบ้าน รวมทั้งการดื่มเหล้าเล็ก ๆ น้อย ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอันมาก เช่น การฟังนิทานจากผู้ใหญ่และการดูการละเล่นพื้นบ้านเกือบจะหมดไปจากหมู่บ้าน ชาวบ้านนิยมไปดูภาพยนตร์ และงานรื่นเริงต่าง ๆ จากภายนอก การดื่มเหล้าในประเพณีต่าง ๆ มีโดยทั่วไป และชาวบ้านมักหาสถานหุดดื่มเหล้าโดยจัดงานต่าง ๆ ขึ้นมาได้เสมอ นอกจากนี้การพักผ่อนหย่อนใจนอกหมู่บ้านเมื่อการ

คนมาชมสะดวกขึ้นชาวบ้านค่าออกไปร่วมงานมากขึ้นทั้งในพื้นที่ใกล้และไกล มีการพักผ่อนหย่อนใจโดยไปเที่ยวตามห้างสรรพสินค้ามากขึ้นและบางกลุ่มนัดแนะกันรวมกลุ่มเพื่อไปทัศนศึกษาก็มี

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านนี้พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพ การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพ

สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพมีทั้งการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพหลัก และการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพรอง อาชีพหลักเดิมซึ่งทำสวนมะพร้าว เพาะปลูกไม้ผลชนิดต่าง ๆ และพืชผลเป็นหลัก ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นปลูกไม้ผลเพิ่มขึ้นโดยใช้ปุ๋ยเคมีและยาปราบศัตรูพืชมากขึ้น นอกจากนี้มีหลายครอบครัวที่ออกไปประกอบอาชีพทำสวนยางพารา ทำสวนกาแฟ และปาล์ม โดยชาวที่คืนที่ภูมิลำเนาเดิมให้แก่ชาชน อย่างไรก็ตามในระยะหลัง การทำสวนไม้ผลก็เริ่มลดน้อยลง เนื่องจากชาวบ้านสามารถขายที่ดินในราคาแพง เพื่อให้ชาชนใช้ทำนาถุ้งและสร้างบ้านเรือน สำหรับอาชีพการทำประมง ซึ่งเป็นอาชีพหลักอีกอาชีพหนึ่งของชาวบ้าน โดยใช้เครื่องมือจับสัตว์น้ำตามแบบพื้นบ้านและทำการประมงชายฝั่ง ก็เลิกรากันไปเป็นจำนวนมาก เนื่องจากต้องซื้อหาเครื่องมือจับสัตว์น้ำด้วยราคาแพง นอกจากนี้มีชาวบ้านซึ่งมีทุนรอนและมีเครื่องมือทันสมัยได้เข้ามาทำอาชีพนี้มากมายทำให้อาชีพประมงแบบพื้นบ้านเหลืออยู่น้อยมาก สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางด้านอาชีพรอง ซึ่งได้แก่ การเลี้ยงสัตว์ ทำงานหัตถกรรมค้าขาย และอื่น ๆ ก็เปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกัน กล่าวคือ การเลี้ยงหมูและสัตว์ปีก ได้แก่ เป็ด ไก่ มีเพิ่มมากขึ้น โดยมีคอกขังไม่เลี้ยงตามธรรมชาติแบบเดิม แต่ระยะหลังการเลี้ยงดังกล่าวลดน้อยลงเนื่องจากส่งกลิ่นรบกวนชาวบ้านในส่วนของงานหัตถกรรม ซึ่งส่วนใหญ่ใช้วัสดุจากคั้นจากและมะพร้าว ภายหลังจากมีสะพานข้ามแม่น้ำ งานหัตถกรรมเป็นที่ต้องการมากขึ้น ทำรายได้ให้แก่ผู้ผลิตไม่น้อย แต่ผู้ประกอบการมีน้อยและฝีมือยังขาดความประณีต นอกจากนี้หนุ่มสาวรุ่นใหม่มิได้สนใจงานดังกล่าวนี้ เพราะเห็นว่า เป็นรายได้เพียงน้อยนิด งานหัตถกรรมดังกล่าวจึงเป็นอาชีพที่ในอนาคตจะหมดไป สำหรับการค้าขายเมื่อชุมชนติดต่อกับภายนอกได้สะดวกขึ้น จึงมีร้านค้าขนาดเล็กเพิ่มขึ้นเพื่อขายสิ่งของที่จำเป็น ร้านค้ามีเพิ่มขึ้นเรื่อย แต่มีแนวโน้มว่าเจ้าของร้านค้าดังกล่าว

เป็นผู้คนที่มาจากภายนอก นอกจากนี้ยังมีอาชีพรองอื่น ๆ เกิดขึ้นอีกหลายอาชีพ เช่น อาชีพคัศหม ล้างรถ คัดเย็บเสื้อผ้า ปั้มน้ำมัน ร้านเสริมสวย ซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ การขับรถรับจ้าง รับซื้อของเก่า และอาชีพพนักงานตามห้างร้านต่าง ๆ เป็นต้น

ในส่วนของ การเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้ของครอบครัวในการประกอบอาชีพหลักที่กล่าวมาแล้ว โดยเฉพาะการทำสวนมะพร้าวมีรายได้ต่ำลง เนื่องจากมะพร้าวราคาตกต่ำ ส่วนการทำสวนไม้ผลมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่การลงทุนต้องใช้มากขึ้น สำหรับอาชีพการประมงก็ไม่ค่อยแน่นอน เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลงและการลงทุนสูงขึ้น ชาวบ้านจึงเลิกอาชีพนี้ไปมาก สำหรับอาชีพรอง คือ การเลี้ยงสัตว์และงานหัตถกรรมก็มีรายได้ไม่แน่นอนเช่นเดียวกัน ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงเลิกหันไปประกอบอาชีพรองอื่น ๆ เช่น ค้าขาย คัดเย็บเสื้อผ้า คัศหม ขับรถรับจ้าง ร้านอาหาร ฯลฯ ซึ่งทำรายได้สูงกว่าอาชีพรองแต่เดิม

สำหรับการเปลี่ยนแปลงทางการใช้เทคโนโลยีในการประกอบอาชีพพบว่า การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีด้านการผลิตทางการเกษตรกรรมได้เปลี่ยนแปลงจากการใช้เครื่องมือตามแบบเดิม คือ ใช้แรงงานคนและแรงงานสัตว์มาเป็น การนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการทำงานมากขึ้น เช่นการใช้เครื่องยนต์ต่าง ๆ การใช้ยาปราบศัตรูพืช การใส่ปุ๋ยเคมี และการใช้ท่อน้ำพลาสติก เป็นต้น อีกทั้งเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่ทันสมัย เช่น รถยนต์ รถไถ และอื่น ๆ ได้นำเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะผู้มีทุนรอนจากภายนอกมากมายด้วยคิดว่าได้รับผลประโยชน์เพิ่มขึ้น แต่สำหรับชาวบ้าน การได้รับประโยชน์โดยตรงจากเทคโนโลยีดังกล่าวยังมีน้อยมาก ส่วนเทคโนโลยีด้านการคมนาคมและขนส่งสินค้าเกษตรได้เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง เมื่อมีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำ โดยเปลี่ยนจากการใช้เรือมาเป็นรถยนต์ และมีแนวโน้มว่ามีการใช้รถยนต์ส่วนตัวในแต่ละครอบครัวมากขึ้น สำหรับการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการศึกษา - ข้อมูลข่าวสารการเกษตรก็ได้เปลี่ยนแปลงเกือบสิ้นเชิงเช่นเดียวกัน เมื่อภาครัฐได้เข้าไปพัฒนาสาธารณูปโภคในพื้นที่ตำบลบางไผ่ และมี การสร้างสะพานให้ชุมชนติดต่อกับภายนอกได้อย่างสะดวก ชาวสารข้อมูลด้านการเกษตรที่ผ่านทางสื่อต่าง ๆ ได้เข้าไปถึงชาวบ้านในชุมชน นักวิชาการได้เข้าไปเผยแพร่ความรู้แก่ประชาชนอย่างกว้างขวาง ส่งผลให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการทำเกษตรที่มีคุณภาพได้มากขึ้น แต่

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวคืออาศิษทุรอนจำนวนมากผู้ได้รับประ โชน์อย่างเต็มที่ก็คือผู้มีทุรอนเป็นส่วนใหญ่

ในส่วนของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของคาบสมุทรไพบูลย์ ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบใน 3 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ส่งผลกระทบต่อระดับปัจเจกบุคคลในเชิงบวก คือ ช่วยให้เด็กมีความคิดเป็นอิสระ มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดกว้างไกลสนใจการศึกษามากขึ้น สามารถปรับตัวให้เข้ากับคนอื่น สิ่งแวดล้อมและสังคม ส่วนกลุ่มผู้ใหญ่ทำให้มีโอกาสศึกษาทำความรู้อย่างกว้างขวาง มีปฏิสัมพันธ์กับผู้คนภายนอกมากขึ้น ได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ แล้วนำมาใช้ในการดำเนินงานต่าง ๆ อีกทั้งรู้จักคัดสรรใจในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและรู้เท่าทันคน ไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้อื่น และสังคมโดยง่าย สำหรับผู้สูงอายุทำให้บทบาทความรับผิดชอบเกี่ยวกับครอบครัวน้อยลง จึงมีเวลาที่จะสมาคมกับคนรุ่นเดียวกันได้บ่อยขึ้น อีกทั้งได้ใช้ชีวิตที่สุขสงบ โดยรวมกลุ่มกันไปทัศนศึกษาหรือประกอบพิธีกรรมและความเชื่อต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างเต็มที่ ในส่วนที่เกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ กลุ่มเด็กมีความใกล้ชิดกับผู้ใหญ่และคนในครอบครัวน้อยลง กระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมลดลง เด็กจึงสูญเสียความเป็นคนท้องถิ่น ขาดความเชื่อมั่น ถูกชักนำโดยกลุ่มเพื่อนได้ง่าย มีความขัดแย้งกับผู้ใหญ่ ไม่สนใจวัดและศาสนาจึงขาดสิ่งยึดเหนี่ยวในการดำเนินชีวิต เด็ก ๆ จึงมักก่อปัญหาต่าง ๆ ให้แก่ครอบครัว ขาดการรับผิดชอบและขาดวินัยในตนเอง ไม่ค่อยคำนึงถึงผลที่ตามมาและมีความเห็นแก่ตัวสูง ในกลุ่มผู้ใหญ่มีผลกระทบด้านลบคือมีเวลาว่างให้แก่ครอบครัวน้อย ทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น ชีวีณะคนในครอบครัวไม่ได้ เพราะขาดความใกล้ชิด ห่างเหินจากผู้อาวุโสทำให้การตัดสินใจบางอย่างไม่มีการชี้แนะจากผู้อาวุโสจึงผิดพลาดได้ง่าย มีความผูกพันกันในหมู่ญาติน้อยลง มักมีปัญหาต่าง ๆ ระหว่างญาติพี่น้อง เช่น เรื่องทรัพย์สินมรดก ทั้งพาอาศัยตนเองและคนในชุมชนน้อยลง แต่ผูกพันกับคนภายนอกมากขึ้น ปัญหาต่าง ๆ ไร้กฎหมายเข้ามาแก้ไขกันมากขึ้น มีความสุรุ่ยสุร่ายจนมีหนี้สินและละเลยต่อการใช้หลักพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต สำหรับผลกระทบในเชิงลบต่อกลุ่มผู้อาวุโส คือ อคตภาพจากผู้นำ

ตามธรรมชาติ ซึ่งเป็นผู้อาวุโสที่มีความสำคัญต่อชุมชนมาเป็นผู้ฟังฟังคนอื่น มีบทบาทต่อครอบครัวน้อยลงในทุกด้าน ผู้อาวุโสส่วนใหญ่จึงวันหว่า อีกทั้งกลายเป็นผู้ค้าหลังที่มีคนรุ่นใหม่ถือว่าเป็นตัวฉุดรั้งความเจริญของชุมชน

ในส่วนของผลกระทบระดับครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ส่งผลในเชิงบวก คือ ความเป็นครอบครัวเดี่ยว ทำให้คนมีอิสระในการคิด การตัดสินใจและการกระทำ เพื่อพัฒนาตนเองและครอบครัวแต่ละคนในครอบครัวมีความมั่นใจที่จะยืนอยู่บนขาของตนเอง อีกทั้งรู้จักหน้าที่ของตนเองและเคารพบทบาทหน้าที่ของผู้อื่น พร้อมทั้งเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น สำหรับด้านลบความเป็นพี่น้องของครอบครัวทำให้มีความสัมพันธ์กันน้อยลง ต่างคนต่างอยู่ ช่วยเหลือเกื้อกูลกันน้อยลง ห่างเหินกันมากขึ้น เมื่อมีความขัดแย้งประนีประนอมกันได้ยาก ครอบครัวทั้งหลายก็ลดบทบาททางศาสนาหันไปยึดค่านิยมใหม่ในการดำเนินชีวิต ใช้การศึกษาเพื่อตำแหน่งหน้าที่การงานและเพื่อครอบครัวมากกว่าการเป็นคนดีและทำประโยชน์แก่สังคม

สำหรับผลกระทบระดับชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้เกิดผลในเชิงบวก คือ ชุมชนมีโอกาสติดต่อกับโลกภายนอกกว้างขวางขึ้น สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีงาม เลือกรับความรู้ความดีจากภายนอกมาใช้ สิ่งดี ๆ ในชุมชนมีโอกาสแพร่กระจายออกไปและเป็นแบบอย่างแก่สังคมภายนอกได้ ชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าด้านวัตถุมากขึ้น ชุมชนรู้จักเปรียบเทียบกับหาจุดเด่นจุดด้อยแล้วนำมาพัฒนาและแก้ไขชุมชนของตนเองให้เท่าทันชุมชนอื่นและทันกับความเปลี่ยนแปลง ส่วนผลกระทบในเชิงลบ ที่เห็นได้ชัด คือ สังคมภายนอกเป็นสังคมที่เน้นวัตถุได้เข้ามาครอบงำชุมชนจนทำให้ชุมชนขาดเอกลักษณ์และเอกภาพของตนเอง ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนมากขึ้น โดยเฉพาะปัญหาอันมาจากความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาการพนัน ปัญหาการว่างงาน และปัญหาสภาพแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนี้การพึ่งพาจากภายนอกสูงทำให้ชุมชนอ่อนแอเอง เนื่องจากระบบการผลิตอ่อนล้าลง

ในด้านผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ส่งผลกระทบต่อปัจเจกบุคคลในเชิงบวก คือ กลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่ได้เรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ ๆ รู้จักปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการพัฒนาตนเอง มีโอกาสพบปะเพื่อนฝูงเพื่อขยายความสัมพันธ์และรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งส่วนคนและส่วนรวมให้เป็น

ประโยชน์ได้มากขึ้น สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมน้อยกว่า กลุ่มอื่นคงมีความสุขอยู่กับกิจกรรมเก่า ๆ ที่ร่วมสมัยกับคน และพักผ่อนหย่อนใจอย่างเรียบง่ายจึงมีความสุขบนพื้นฐานทุนทางวัฒนธรรมเดิมอย่างเห็นได้ชัด

เมื่อพิจารณาผลกระทบระดับครอบครัวพบว่า ผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงบวก ทำให้ครอบครัวได้ปะทะสัมพันธ์กับวัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ ครอบครัวจึงรู้จักเลือกสรรมาใช้และปรับตัวเองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการที่สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอิสระต่อการคิด การตัดสินใจและการกระทำที่เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เมื่อเกิดความเสียหายก็ยอมรับผลการกระทำของตนเองโดยไม่กล่าวโทษบุคคลอื่น ด้านผลกระทบที่เกิดขึ้นในเชิงลบ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทำให้ความเป็นครอบครัวอ่อนแอลง วัฒนธรรมของครอบครัวแบบเดิมถูกทำลาย ความสงบสุขของครอบครัวแบบเดิมเริ่มหมดไป ครอบครัวแสวงหาความสุขจากภายนอกมากขึ้น ความขัดแย้งของคนในครอบครัวและความขัดแย้งกับภายนอกเป็นไปได้ง่ายขึ้น ครอบครัวมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ครอบครัวที่มีมรดกมากมักมีปัญหาเกี่ยวกับมรดกและปัญหาจากภายนอกเข้ามากระทบครอบครัวมากขึ้น

ด้านผลกระทบกับชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ก่อให้เกิดผลในเชิงบวก คือ ชุมชนชายโตขึ้นจนเป็นที่รวมของกลุ่มชนต่าง ๆ อย่างหลากหลายทำให้ชุมชนมีแนวคิดใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างชัดเจน มีการจัดตั้งกลุ่มในชุมชนตามความสนใจและชายเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและภายนอกชุมชนอย่างกว้างขวาง สำหรับผลที่เกิดขึ้นในเชิงลบ เมื่อชุมชนถูกครอบงำจากภายนอกมากขึ้น แม้จะมีทางเลือกมากขึ้นแต่ทำให้เกิดความสับสน ขาดเอกภาพ เกิดความไม่ลงตัวของวัฒนธรรมเก่าและวัฒนธรรมใหม่ที่รับเข้ามา จึงมีความขัดแย้งในชุมชนได้ง่าย ชุมชนขาดความร่วมมือร่วมใจ เนื่องจากมีกลุ่มต่าง ๆ เกิดขึ้นหลายกลุ่ม กลุ่มใหญ่ที่มีพรรคพวกมากและมีเงินมากมักเป็นกลุ่มมีอิทธิพลและมักทำลายกลุ่มอื่นที่ไม่มีผลประโยชน์ร่วมกัน ชุมชนจึงมีปัญหาที่ซับซ้อนซึ่งยากแก่การแก้ไข

ในส่วนที่เกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ได้ส่งผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล ในเชิงบวก คือ การที่พ่อแม่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านและให้ลูกหลานอยู่กับคนเฒ่าคนแก่ทำให้มีโอกาสเรียนรู้วัฒนธรรมเก่า ๆ จึงทำให้วัฒนธรรม

ชุมชนไม่ขาดหายไปเลยที่เดียว นอกจากนี้ภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงทำให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูดีขึ้น โดยเฉพาะเด็กที่ไปอยู่ตามศูนย์และคามโรงเรียนที่เลี้ยงดูเด็ก ทำให้เด็กได้รับการศึกษามีระเบียบวินัยและมีสุขภาพอันดี และรู้จักช่วยเหลือตนเอง ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางบวกที่เกิดขึ้นกับผู้ใหญ่ คือ สามารถเลือกประกอบอาชีพได้อย่างหลากหลาย มีรายได้เพิ่มขึ้น มีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพดีขึ้นและรู้จักนำเทคโนโลยีมาใช้ได้มากขึ้น ส่วนผู้สูงอายุก็มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ได้รับการรักษาพยาบาลที่ถูกต้องและมีสุขภาพอนามัยดีขึ้น สำหรับผลที่เกิดขึ้นในเชิงลบ คือ การที่กลุ่มเด็กถูกทอดทิ้งให้อยู่กับคนเฒ่าคนแก่ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น เด็กที่มีอยู่ในครอบครัวยากจนไม่มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน เพราะต้องช่วยครอบครัวทำงาน เด็กวัยรุ่นมักมีปัญหามากทั้งกลุ่มเด็กยังมีความเป็นอยู่บริโภคนิยมสูงขึ้น สำหรับผู้ใหญ่ได้รับผลกระทบคือมีความใกล้ชิดครอบครัวน้อยลง เงินกลายเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการดำรงชีพ มีการแข่งขันกันในการประกอบอาชีพสูง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในหมู่ญาติพี่น้องมีน้อย การลงทุนในการประกอบอาชีพสูงขึ้นทำให้มีหนี้สินเพิ่มขึ้น ปัญหาภายในครอบครัวต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่ต้องรับผิดชอบมีมากขึ้น ส่วนผู้สูงอายุได้รับผลกระทบคือไม่มีรายได้เป็นของตัวเองเหมือนเก่าต้องรอความช่วยเหลือจากลูกหลานค้ำเคี้ยว ผู้สูงอายุบางคนต้องทนอยู่อย่างลำบากเหมือนถูกทอดทิ้ง ชีวิตพอบอยู่กับความเหงาหงอย วันหว่า และไร้ความหมาย

ในส่วนของผลกระทบระดับครอบครัว ผลจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ส่งผลในเชิงบวก คือ ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวส่วนใหญ่ดีขึ้นกว่าเดิม เพราะคนในครอบครัวได้ประกอบอาชีพต่าง ๆ มากขึ้น ครอบครัวมีเงินหมุนเวียนที่นำไปลงทุนในกิจการต่าง ๆ ได้มากขึ้น มีความรู้เกี่ยวกับกลไกตลาดดีขึ้น บางครอบครัวนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตได้มากขึ้น มีทุนทรัพย์ที่ใช้จ่ายหมุนเวียนในกิจกรรมต่าง ๆ มากขึ้น แต่ก็ไม่ปรากฏแน่ชัดว่าครอบครัวมีความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจเพียงใด สำหรับผลกระทบในเชิงลบ คือ การที่มีอาชีพหลากหลายขึ้นนั้น ทำให้ครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปมีอาชีพอื่น ๆ มากมาย บางครอบครัวมีอาชีพไม่แน่นอน ภาวะการเป็นอยู่ของครอบครัวจึงไม่มั่นคง ภาวะของการเป็นครอบครัวบริโภคนิยมทำให้ครอบครัวมีหนี้สิน บางครอบครัวสมาชิกทะเลาะเบาะแว้งกันเรื่องผลประโยชน์จนขาดความสงบสุข บางครอบครัวขายทรัพย์สินเดิมเพื่อเปลี่ยนอาชีพแต่พบกับความล้มจมก็มีเนื่องจากขาดประสบการณ์

ด้านการจัดการที่ดีพอ บางครอบครัวลงทุนประกอบอาชีพที่ทำอาชีพแวดล้อมในชุมชน ทำให้เกิดความขัดแย้งกับครอบครัวอื่น ๆ นอกจากนี้เมื่อชาวต่างถิ่นซึ่งมีทุนรอนมากมายเข้าไปประกอบอาชีพ ทำให้บางครอบครัวต้องอยู่ในภาวะของการเป็นลูกจ้างก็มี

สำหรับผลกระทบระดับชุมชน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจส่งผลกระทบในเชิงบวก คือ ชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพมากขึ้นมีกลไกตลาดเป็นของตนเอง รู้เท่าทันพ่อค้าคนกลาง และสามารถรวมกลุ่มกันต่อรองในการจำหน่ายสินค้ากับคนภายนอกมากขึ้น สภาพทางวัตถุในชุมชนเจริญขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งชุมชนยังเลือกสรรสิ่งดี ๆ จากชุมชนภายนอกมาใช้พัฒนาชุมชนของคนให้ดีขึ้นด้วย ส่วนผลกระทบในเชิงลบ คือ ชุมชนมีค่านิยมที่เน้นด้านวัตถุและเงินว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งคือความอู่อรอกของชุมชนมากขึ้น ระบบเศรษฐกิจในชุมชนมีความซับซ้อนขึ้น ชุมชนขาดแคลนทรัพยากรการผลิตจนต้องอาศัยทรัพยากรจากภายนอก การที่ชุมชนใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากมาย ทำให้ชุมชนต้องมีหนี้สินหมุนเวียนมากขึ้น ในภาพรวมของชุมชนจึงยังพึ่งตัวเองได้ยากต้องพึ่งพา ระบบเศรษฐกิจเมืองเป็นหลัก ผู้คนไม่น้อยว่างงานมากขึ้นเนื่องจากมีคนภายนอกหลั่งไหลเข้ามาในชุมชนได้สะดวก ในขณะที่วิถีชีวิตสภาพแวดล้อมของชุมชนเสื่อมโทรมลง วิถีชีวิตชุมชนดั้งเดิมสูญหายไปพร้อม ๆ กับสุขภาพของคนในชุมชนเสื่อมโทรมลงด้วย

อภิปรายผล

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นพลวัตที่เป็นกระบวนการอันเป็นเนื่องจากปัจจัยภายในชุมชน และการที่ชุมชนได้ปะทะสัมพันธ์กับสังคมภายนอก ซึ่งแม้จะมีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีที่ได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษา แต่ก็ได้เกิดขึ้นอย่างสมบูรณ์ การที่ผู้วิจัยได้ตั้งกระทาะห์ข้อมูลจากการศึกษาดังกล่าว จึงทำให้มีแง่มุมที่มีความสำคัญจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ความเป็นชุมชนกับการเปลี่ยนแปลง

ชุมชนบางไผ่เป็นชุมชนที่เหมือนกับชุมชนอื่น ๆ ในสังคมไทย กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงเป็นเรื่องธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นตลอดเวลาอย่างต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงเป็นความจำเป็นเนื่องจากมีความเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

แต่ภายหลังจากที่ประเทศไทยมีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติอย่างต่อเนื่องทำให้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนมีอัตราการเร่งที่เร็วขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการพยายามสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและการนำเอาเทคโนโลยีใหม่เข้าไปเผยแพร่ ซึ่งส่งผลให้ชาวบ้านได้มีโอกาสติดต่อกับภายนอกมากยิ่งขึ้น สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของโครงสร้างทางสังคมและพฤติกรรมทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงจากระบบครอบครัวขยายซึ่งมีมาแต่เดิมได้เปลี่ยนเป็นระบบครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงในระบบขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตจากแบบเดิมอย่างเห็นได้ชัด ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนหมู่บ้านซึ่งเป็นระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมอันมีการผลิต การแลกเปลี่ยน การบริโภค และการแจกจ่าย เพื่อใช้อุปโภคและบริโภคที่เพียงพอภายในครอบครัวเท่านั้น มาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมมากขึ้น ซึ่งเห็นได้จากการถือครองที่ดิน รายได้ หนี้สิน อาชีพ และการแลกเปลี่ยนแรงงาน สภาพการณ์เปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ที่ว่าสังคมจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อดำเนินไปให้สังคมอยู่รอดอย่างมีความสุข ระบบสังคมจะต้องมีการปรับตัวที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ และเสริมสร้างพลังต่าง ๆ ให้แก่สังคม อีกทั้งสังคมจะต้องมีการบูรณาการรวมหน่วยหรือการผสมผสานส่วนต่าง ๆ เข้าด้วยกัน และระบบสังคมจะต้องมีการจัดการกับความตึงเครียดในสังคมซึ่งมีความขัดแย้งอยู่เป็นธรรมดา (สมศักดิ์ศรีสันติสุข. 2546 : 49) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงของชุมชนดังกล่าวก็สอดคล้องกับที่สุพัตรา สุภาพ (2542 : 119 - 121) ได้ย้ำว่า แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงในสังคม โครงสร้างหน้าที่ของสังคมจะยังคงดำรงอยู่ตลอดไป สังคมจะต้องสร้างระเบียบกฎเกณฑ์และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ตลอดจนมีการจัดระเบียบในเรื่องต่าง ๆ ภายในสังคม ในแง่ของทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของชุมชนดังกล่าวก็สอดคล้องกับที่ขบวนพลตรี (2537 : 33) เสนอความคิดไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงในสังคมจะเป็นไปอย่างช้า ๆ โดยมีการสะสมเพิ่มพูนขึ้นและเพิ่มความซับซ้อนมากขึ้น รวมทั้งในการเปลี่ยนแปลงจะมีการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลาด้วย

2. ความเป็นชุมชนกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง

จากการศึกษาผลกระทบของความเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ ซึ่งพบว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบใน 3 ด้าน คือ ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคล ผลกระทบระดับครอบครัว และผลกระทบระดับชุมชน โดยที่มีข้อสรุปว่า เมื่อประมวลผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้ว ผลกระทบในเชิงบวกมีน้อยกว่า ผลกระทบในเชิงลบนั้น หากพิจารณาเกี่ยวกับผลกระทบของความเปลี่ยนแปลง ในด้านทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ซึ่งเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดหรือเริ่มต้นได้ในทุกส่วน และส่งผลสะท้อนไปยังส่วนอื่น ๆ ทำให้ส่วนอื่นกระทบกระเทือนไปด้วย (สุพิศรา สุภาพ. 2542 : 119 – 121) ในแง่นี้เป็นการมองว่าผลจากการเปลี่ยนแปลงในด้านหนึ่งส่งผลกระทบต่อไปยังการเปลี่ยนแปลงด้านอื่นด้วย จากลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ย่อมส่งผลกระทบกระเทือนซึ่งกันและกัน ซึ่งสถานการณ์เช่นนี้ หากพิจารณาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในแต่ละด้านก็เห็นได้เด่นชัดว่าเป็นเช่นนั้นจริง กล่าวคือ ผลกระทบทั้งสามด้านมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ในฐานะเหตุและปัจจัยต่อกัน โดยยากที่จะแยกออกจากกันได้

ผลกระทบการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้าน ในชุมชนบางไผ่เป็นที่ปรากฏชัดเจนว่า ก่อให้เกิดความขัดแย้งต่าง ๆ กันสูง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความแตกแยกทั้งทางความคิดและการเปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อประโยชน์ทั้งส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชน แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ฉะนั้นความขัดแย้งต่าง ๆ ทั้งระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ถือได้ว่าส่วนหนึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่ดีมีประโยชน์ เพราะเป็นการนำไปสู่ภาวะใหม่ที่ดีกว่าเก่า (สนิท สมักรการ. 2542 : 26 – 28) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยคิดว่าพฤติกรรมที่ขัดแย้งมิใช่พฤติกรรมที่ไม่ดีทั้งหมด แต่เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เมื่อมีความเปลี่ยนแปลงก็ต้องมีความขัดแย้ง การพิจารณาความขัดแย้งจึงไม่ควรมองเฉพาะแง่ลบด้านเดียว

อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบางไผ่ ซึ่งกำลังเปลี่ยนแปลงจากชนบทไปเป็นชุมชนเมือง ได้ส่งผลกระทบจากการนำเอาความทันสมัยมาใช้อย่างชัดเจน ซึ่งทำให้ผู้คนในชุมชนถูกกำหนดด้วยค่านิยมแบบใหม่ที่สังคมไม่คุ้นชิน วิถีชีวิตของผู้คน

ที่แน่นแฟ้นอบอุ่น หรือใกล้ชิดและเป็นกันเอง มีกิจกรรมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลอันดำรงสืบ
 ต่อมายาวนาน เมื่อความทันสมัยบังเกิดขึ้น ค่านิยมของสังคมแบบใหม่ที่เน้นความเป็น
 ปัจเจกนิยม คือ ต่างคนต่างอยู่ ทุกอย่างเป็นธุรกิจไปโดยสิ้นเชิง มีลักษณะเป็นทางการ
 หรือเป็นไปตามสัญญาข้อตกลง ทำให้ผู้คนในชุมชนมีความเห็นแก่ตัวกันมากขึ้น ชีวิตมี
 ความเคร่งเครียด ขาดความอบอุ่น การดำรงชีวิตส่วนใหญ่เหมือนกับการอยู่ในท่ามกลาง
 คนแปลกหน้าต่างคนต่างอยู่ ไม่สนใจซึ่งกันและกันตามแบบเดิม ทุกคนดิ้นรนไปสู่เป้า
 หมายของชีวิตไม่สามารถเป็นอยู่ในชุมชนแบบอดีตได้อีกต่อไป ด้วยเหตุนี้ การที่พวกเขา
 มองว่า ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลในเชิงลบมากกว่าเชิงบวกนั้นถ้า
 หากเขาตระหนักเช่นนี้จริง แสดงให้เห็นว่าชุมชนยังคงมีความต้องการวิถีชีวิตแบบ
 เดิม คือ เรียบง่ายและมีความสุขบนพื้นฐานของสังคมแบบเก่า คือ เกษตรกรรมมาก
 กว่าชุมชนแบบเมืองที่กำลังเป็นอยู่ ด้วยเหตุนี้การที่ผู้คนในชุมชนต้องย้อนกลับไปทบท
 พวนบทเรียนที่ผ่านมาอย่างจริงจัง แล้วหาทางปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพการณ์
 ปัจจุบันจึงเป็นสิ่งที่ควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการประยุกต์ใช้ผลการวิจัย

1. การเปลี่ยนแปลงของชุมชนมีสาเหตุมาจากภายในและสาเหตุจากภายนอก
 ประกอบกัน ผลจากการเปลี่ยนแปลงมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงต้อง
 ตระหนักให้ได้ว่าชุมชนควรกำหนดคัวเองให้เป็นตัวตั้งของการพัฒนา โดยที่ควรจะมีควม
 ร่วมมือระหว่างประชาชน กลุ่มคนในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อหาแนวทาง
 สนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นชุมชนเข้มแข็ง เป็นชุมชนที่มีกลไกการเรียนรู้และการจัด
 การที่สำคัญ เพื่อให้สามารถดำรงคนอยู่รอดในภาวะของการเปลี่ยนแปลง

2. บุคคลสามกลุ่มในชุมชน ได้แก่ กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้ใหญ่ และกลุ่มผู้อาวุโส แต่เดิม
 กลุ่มผู้อาวุโสเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมากที่สุดเป็นผู้นำคัมภรรมชาติ เป็นกลไกสำคัญต่อ
 การขับเคลื่อนสังคม แต่เมื่อชุมชนเปลี่ยนแปลงไป กลุ่มผู้อาวุโสมีบทบาทน้อยลง เนื่อง
 จากสังคมมีอิสระมากขึ้น ขณะเดียวกัน กลุ่มเด็กก็ก่อปัญหาต่าง ๆ เพิ่มขึ้นด้วย สัมพันธ
 ภาพของคนทั้งสามกลุ่มอ่อนแอลงไปจากเดิมเป็นอันมาก แม้ชุมชนจะไม่สามารถหยุดยั้ง

การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ แต่ชุมชนควร จะหาช่องทางให้คนทั้งสามกลุ่ม ได้มีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น หากทางให้สัมพันธ์ภาพมีอยู่ตามแบบเดิม เพราะเชื่อได้ว่าจะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมให้ลดลงได้

3. ทรัพยากรภายในชุมชนซึ่งแต่เดิมเคยอุดมสมบูรณ์อย่างยิ่ง แต่ปัจจุบันกลับลดลงเป็นอันมากนั้น เป็นผลให้ผู้คนจากชุมชนหลบลี้ออกไปภายนอก ในขณะที่เดียวกันผู้คนจากภายนอกก็เข้ามายังชุมชนมากขึ้น สภาพการณ์ดังกล่าว อาจจะเป็นผลดีแต่ก็ไม่คุ้มกับผลเสีย ทั้งนี้เพราะทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย วิถีชีวิตของผู้คนเปลี่ยนแปลงและระบบนิเวศเปลี่ยนแปลงไปมาก แม้การศึกษาของผู้คนในชุมชนจะดีขึ้นก็ตาม แต่การได้รับการศึกษาดีมิได้เป็นหลักประกันให้ชุมชนมีความมั่นคง ด้วยเหตุนี้ชุมชนจึงควรหาช่องทางให้มีการบูรณาการทรัพยากรร่วมกันระหว่างชุมชน องค์กรชาวบ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อช่วยกันพิทักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชนที่เหลืออยู่ให้ไม่ถูกทำลายลงอีกต่อไป

4. ชุมชนควรเปิดโอกาสให้หน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในท้องถิ่นเข้าไปร่วมกับชุมชน เพื่อพัฒนาชุมชนด้านวิชาการ การใช้เทคโนโลยี และการพัฒนาบุคลากร เพื่อเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการดำรงคนให้อยู่รอดในภาวะความเปลี่ยนแปลงในยุคใหม่

5. ชุมชนควรรื้อฟื้นพลังทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชน กระตุ้นให้เกิดสำนึกร่วมต่อการเป็นชุมชนบางใบไม้ ควรคู่ไปกับการรวมกลุ่มอาชีพอันเนื่องมาจากภูมิปัญญา เพื่อให้ชุมชนมีศักยภาพในการพึ่งตนเอง มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของพิธีกรรมที่ชุมชนยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน เช่น ประเพณีต่าง ๆ โดยอาจจะต้องปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม และสอดคล้องกับบริบทใหม่ของชุมชนมากขึ้น

6. ควรให้ความสำคัญต่อการจัดตั้งองค์กรหรือกลุ่มกิจกรรมขึ้นมาใหม่ในชุมชน โดยสนับสนุนให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายระหว่างกลุ่มทั้งภายในและภายนอกชุมชน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในชุมชนบางใบไม้เพื่อให้ชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบริบทชุมชนของตนเองอย่างลึกซึ้ง เรียนรู้พลวัตของชุมชน ปัญหา

ต่าง ๆ แล้วหาทางแก้ปัญหาของตนเอง โดยร่วมมือกันทำงานทุกขั้นตอน เพื่อให้ชุมชนสามารถไร้ประโยชน์ในการพัฒนาตนเองและพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบชุมชนบางใบไม้กับชุมชนอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพื่อดูว่าผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร อีกทั้งเพื่อค้นหารูปแบบที่หลากหลาย แต่มีความเหมาะสมในบริบทชุมชนที่แตกต่างกัน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกศักดิ์ แก้วเทพ. การพัฒนาประเทศไทย จากแผนพัฒนาฉบับที่ 1 - 7. กรุงเทพมหานคร. ฝ่ายข้อมูลและเผยแพร่โครงการส่งเสริมองค์การพัฒนาเอกชนไทย, 2535.
- กรรณิการ์ สุขเกษม. สังคมวิทยา - มานุษยวิทยาเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2537.
- ชบวน พลตรี. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2537.
- งามทิส สัตว์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, 2538.
- จริยา ชูสอน. วิธีทางเศรษฐกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2538.
- จිරนัย สีนทอง. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง : กรณีศึกษาคำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2543.
- จุมพล หนิมพานิช และวิเชียร รักการ. วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเคียนสโตร์, 2533.
- จุมพล หนิมพานิช. "สังคมและวัฒนธรรม" ในเอกสารการตอนชุดวิชามนุษย์กับสังคม เล่ม 1 หน้าที่ 1-5. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, 2526.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. วัฒนธรรมไทยกับขบวนการเปลี่ยนแปลงสังคม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์, 2533.
- ณรงค์ เส็งประชา. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2539.
- คารุห์สตร์ ตำราฉวงศ์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในชุมชนกะเหรี่ยง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาคสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์, 2529.

- ศุภฎี กาท่อนศรี และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง
สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน : กรณีศึกษาหมู่บ้านเยอ. ขอนแก่น :
ภาคสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,
2530.
- ธงชัย บุตรนุชิต. การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมในโครงการศิลปาชีพพิเศษ ในพระบรม
ราชูปถัมภ์ จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2531.
- นิติ กลีโกศล. บ้านภาษี อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. กรุงเทพมหานคร :
สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.
- บำรุง สุขพรรณ. รายงานการวิจัยรูปแบบการบริหารงานวัฒนธรรมที่เหมาะสมต่อการ
เผยแพร่วัฒนธรรมไทยสู่ประชาชน. ม.ท.ท., ม.ป.ป.
- ปนัดดา เมื่อกพันธ์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านชาติพันธุ์กวย ศึกษากรณีหมู่บ้านว่าน
ตำบลบุแกรง อำเภอจอมพระ จังหวัดสุรินทร์. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532.
- หงงจิตต์ อธิคมนันทะ. การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ชวนพิมพ์, 2531.
- ผ่องพันธ์ มณีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- พิสิษฐ์ ศศิผลิต. “ความเห็นในฐานะส่วนราชการที่รับผิดชอบและเป็นผู้ดำเนินงานใน
ทางปฏิบัติเกี่ยวกับเกษตรเพื่อให้เป็นไปตามแผนของชาติ”. วารสารก้าวหน้า.
ปีที่ 4 ฉบับที่ 4 (เมษายน – มิถุนายน 2528).
- ยศ สันติสมบัติ. มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,
2537.

- รุ่งอรุณ ทินชอุณหเอียร และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรม ในหมู่บ้านชาติพันธ์ : ศึกษากรณีไทอ้อ บ้านโพธิ์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2532.
- รพีพรรณ สุวรรณรัฐ โชติ. สังคมวิทยา. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2530.
- ระวีวรรณ ชุ่มพุกฤษ. มานุษยวิทยาวัฒนธรรม. สงขลา: เทมการพิมพ์, 2530.
- ระวีวรรณ ชุ่มพุกฤษ. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ของชาว ทิวสาน : ชุมชนประมง “นายู” ในจังหวัดปัตตานี, 2536.
- รัตนา สายสนิท. พัฒนาเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- วัดบางไผ่ไม้, โรงเรียน. สมุดบันทึกโรงเรียนวัดบางไผ่ไม้. สุราษฎร์ธานี : โรงเรียนวัดบางไผ่ไม้, 2547.
- วิเชียร รักการ. วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย. กรุงเทพมหานคร : โอเคเอ็นสโตร์, 2539.
- วิชิต ณ ป้อมเพชร์. “นโยบายเทคโนโลยีกับเศรษฐกิจของประเทศไทย”. วารสารร่วม พุทธ. ปีที่ 3 ฉบับที่ 14 (กรกฎาคม – กันยายน 2528).
- วิยุทธ์ จำรัสพันธ์. การเปลี่ยนแปลงและรูปแบบการพัฒนาของหมู่บ้านในเขตป่าไม้ การวิเคราะห์ เปรียบเทียบ โครงการวนศาสตร์ชุมชน. คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2533.
- วีระพล ชัยมะคัน. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะ กรณีบ้านหนองหว้า ตำบลชื่นชม อำเภอเชียงยืน จังหวัดมหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต มหาวิทยลัยมหาสารคาม, 2538.
- สนิท สมัครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคเอ็นสโตร์, 2525.
- สนิท สมัครการ. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาของสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเคเอ็นสโตร์, 2542.

- สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอเคียนสโตร์, 2534.
- สนธยา พลศรี. สังคมวิทยาเบื้องต้น. สงขลา : สถาบันราชภัฏสงขลา, 2541.
- สมเพียร เกษมทรัพย์. มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, 2541.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษา วิเคราะห์ และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2532.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวทางศึกษาวิเคราะห์ และวางแผน. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2538.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน : วิธีการวิเคราะห์ ทฤษฎีและการเปลี่ยนแปลง ในสังคมชนบทไทย. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2526.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมวิทยาชุมชน : หลักการศึกษา วิเคราะห์ และปฏิบัติงานชุมชน. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และสุวรรณ บัวทวน. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม ของชุมชนสองแห่งในจังหวัดขอนแก่น หมู่บ้านอัมพวันและหมู่บ้านคำแก่นคูณ. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2527.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. หลักการวิเคราะห์ - และปฏิบัติงานพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2534.
- สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่น ๆ. ในชุมชนบ้านแฮด บ้านไทยคำ บ้านไทยลาว : กรณีศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณี. ขอนแก่น : ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2530.

- สาลินี ปรวบ. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชาวเลเกาะลิดีห์ อำเภอเมืองภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2543.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2520.
- สุพัศรา สุภาพ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2542.
- สุริชัย หวันแก้ว. “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม” ในสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537.
- สุวิทย์ ธีรศาสตร์ และสมศักดิ์ ศรีสันติสุข. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในหมู่บ้านอีสาน : กรณีบ้านโนนตะแบก. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2529.
- เสรี หงษ์ภิญโญ. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในหมู่บ้านกำลังพัฒนา : ศึกษากรณีบ้านหนองเต่า ตำบลโคกศรี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2534.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่, สำนักงาน. แผนพัฒนาตำบลบางไผ่ ๒๕๓๖-๒๕๔๐. สุราษฎร์ธานี : องค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่, 2547.
- อรุณ เอื้อสามาลัย. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านอุ่มแม่น้ำมูล ศึกษากรณีบ้านตูม ตำบลท่าตูม อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตมหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2535.
- Nisbet Robert. *Social Change and History Aspects of the western theory of Development*. London : Oxford University Press, 1969.
- Tonnies Ferdinand. *Community and Society*. C.P. Loomis [Trans]. New York : American Book, 1963.

บุคลากรกรม

บุคลากรกรม

- สัมภาษณ์ กานดา สุขแดง. ครู โรงเรียนวัดบางไผ่. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2547.
- สัมภาษณ์ จำลอง เอ็งเหมาะ. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 4. เมื่อวันที่ 7, 26 ธันวาคม 2546.
- สัมภาษณ์ เจคน์ อินทโชคคี. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 23, 30 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ จุริย์ กระทบท. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 5, 28 มีนาคม 2546.
- สัมภาษณ์ ชู ชูสิทธิ์. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2547.
- สัมภาษณ์ ชื่น ธนะภรณ์. เมื่อวันที่ 3, 29 กันยายน 2546.
- สัมภาษณ์ เขาวลิต ชูเสนห์. กำนันตำบลบางไผ่. เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ ชิดสุดา สายชัย. เจ้าหน้าที่สถานีอนามัยตำบลบางไผ่. เมื่อวันที่ 16
พฤศจิกายน 2547.
- สัมภาษณ์ ชัยยศ พันธุ์ครุฑ. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ เขย วัจฉาย. เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2547.
- สัมภาษณ์ เทียง ทองสาย. เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ เนาวรัตน์ เพ็ชรรัตน์. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่. เมื่อวันที่ 1
กันยายน 2546.
- สัมภาษณ์ บรรจง อินทฤกษ์. เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ บุญช่วย จิตจำนงค์. เมื่อวันที่ 3, 27 กันยายน 2546.
- สัมภาษณ์ บุญลาภ สมุทรเก่า. เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ ประยูร อินทร์แก้ว. อาสาสมัครสาธารณสุขมูลฐาน. เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม
2547.
- สัมภาษณ์ ประเสริฐ บ้วนเพชร. เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ เพชร นุ่นสังข์ทอง. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 5, 25 มีนาคม 2546.
- สัมภาษณ์ ไพโรจน์ จันทร์เหล็ก. ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่. เมื่อวันที่
6 ธันวาคม 2546.
- สัมภาษณ์ มี ศิวายพราหมณ์. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2546.

- สัมภาษณ์ มณฑา คงชุม. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 3. เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ มนต์ รงพรหม (พระสมุห์). เจ้าอาวาสวัดบางไผ่. เมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2546.
- สัมภาษณ์ เขียวยุทธ นาวาทอง. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 5, 18 มีนาคม 2546.
- สัมภาษณ์ ลมุด ทิพย์อ้อย. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ เลื่อน สุขสม. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2547.
- สัมภาษณ์ วินัย ธนะภาชน์. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 1. เมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ วรรณดี จันทร์ภักดี. ครูโรงเรียนวัดบางไผ่. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2547.
- สัมภาษณ์ วารี รัตนา. สารวัตรกำนันตำบลบางไผ่. เมื่อวันที่ 19 พฤศจิกายน 2547.
- สัมภาษณ์ วิชาญ พรหมมาศ. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 13 พฤศจิกายน 2548.
- สัมภาษณ์ สุเทพ วัชรมุสิก. หัวหน้าสถานีอนามัยตำบลบางไผ่. เมื่อวันที่ 24 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ สมพงษ์ เศรษฐสวัสดิ์. สารวัตรกำนันตำบลบางไผ่. เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2546.
- สัมภาษณ์ สาโรจน์ เวชกุล. ครูสอนโรงเรียน. เมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2547.
- สัมภาษณ์ สมจิตต์ ทิพย์บุญทอง. ครูโรงเรียนวัดบางไผ่. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2548.
- สัมภาษณ์ สุจิตรา พิธิไชย. ครูโรงเรียนวัดบางไผ่. เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2548.
- สัมภาษณ์ สุวิทย์ สมณะ. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดบางไผ่. เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2546.
- สัมภาษณ์ สว่าง นาวาทอง. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 1, 29 ธันวาคม 2546.
- สัมภาษณ์ ห้วย สัมพันธ์. เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ อูคร ชูชัย. เมื่อวันที่ 3 กันยายน 2546.
- สัมภาษณ์ อนันต์ บุญมี. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 19, 30 พฤศจิกายน 2547.
- สัมภาษณ์ อำนวย ศรีศิริรินทร์. ประธานชุมชนบ้านบางทอง. เมื่อวันที่ 19, 27 พฤศจิกายน 2546.
- สัมภาษณ์ อนงค์ เพชรมณี. นักวิชาการท้องถิ่น. เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2546.

สัมภาษณ์ อานนท์ พุ่มพดกษย์. ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 5. เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2546.

สัมภาษณ์ เอียง เจริญจิต. เมื่อวันที่ 3, 27 กันยายน 2546.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ ของตำบลบางไผ่
อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ _____ นามสกุล _____
อายุ _____ ปี ตำแหน่ง _____ บ้านเลขที่ _____ หมู่ที่ _____
ตำบล _____ อำเภอ _____ จังหวัด _____ วันที่สัมภาษณ์ _____
เดือน _____ พ.ศ. _____

1. ประวัติความเป็นมาของตำบลบางไผ่

- หมู่บ้านคั้งเมื่อใด
- ชื่อหมู่บ้านมีความหมายอย่างไร?
- การย้ายเข้าย้ายออกของคนในหมู่บ้านเป็นอย่างไร? ย้ายมากในช่วงปีใด
สาเหตุการย้าย
- การขยายตัวของหมู่บ้านมีลักษณะใด ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- ลักษณะของการคั้งบ้านเรือนของชาวบ้าน (อยู่เป็นกลุ่ม/กระจัดกระจาย /
อยู่ริมถนน / อยู่คั่นริมแม่น้ำ) และลักษณะบ้านเรือนเป็นอย่างไร?

2. สภาพนิเวศวิทยา

- สภาพภูมิประเทศในชุมชนและรอบ ๆ ชุมชนเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง
และอยู่ในบริเวณใด การเปลี่ยนแปลงก่อนและหลังเกิดภาวะซื้อคืนในหมู่
บ้าน มีที่ราบไหม? มีห้วยหนองคลองอะไรบ้าง อยู่ที่ไหนบ้าง
- สภาพภูมิอากาศ ฤดูกาลต่าง ๆ อยู่ในช่วงเดือนไหนสภาพอากาศเป็น
อย่างไร เปลี่ยนแปลงอย่างไร

- แด่ก่อนสภาพหมู่บ้านอุดมสมบูรณ์ใหม่ (เช่น คิน น้ำ ป่า) การทำการเกษตรต้องลงทุนใหม่ ทำอย่างไร หาของป่าหรือจับปลาในแม่น้ำได้ง่ายใหม่ใช้เครื่องมือหรือไม่อย่างไร
- ประชากรของตำบลเท่าไรของแต่ละหมู่บ้าน ประกอบอาชีพอะไรบ้าง เศรษฐกิจเป็นอย่างไร

3. สภาพสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน

- การบริการสาธารณสุขในชุมชน เช่น สถานีอนามัย โรงเรียน ศูนย์พัฒนาหมู่บ้าน ศูนย์พัฒนาเด็ก ที่ทิ้งขยะ เป็นอย่างไร
- ส้วมมีหรือไม่ มีกี่ครัวเรือน เมื่อไหร่
- ไฟฟ้าเริ่มมีเมื่อไหร่ ได้มาอย่างไร เสียค่าไฟฟ้าเดือนละเท่าไร
- การศึกษาในตำบลตั้งขึ้นเมื่อไร เมื่อปีไหน มีโรงเรียนอะไรบ้าง
- การคมนาคมเดินเส้นทางเป็นอย่างไร ระหว่างหมู่บ้านเจ้าอำเภอ – จังหวัด ปัจจุบันสภาพเป็นอย่างไร ใช้พาหนะอะไรเดินทางภายในและนอกหมู่บ้านบ้าง

4. การศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี

- การศึกษาของชุมชนเป็นอย่างไร จบการศึกษาระดับใดบ้าง
- ศาสนาเป็นอย่างไร มีกี่วัด ตั้งขึ้นเมื่อไหร่บ้าง
- วัฒนธรรมอะไรบ้าง ประเพณีอะไรบ้าง
- โครงการพัฒนาที่มีเข้าหมู่บ้าน โครงการอะไรบ้าง เมื่อปีไหนบ้าง
- สภาพปัญหาอะไรบ้าง

5. การเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในชุมชนก่อนปี พ.ศ. 2536 และหลังปี พ.ศ. 2536 – ปัจจุบัน

1. การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือน
 - ลักษณะครัวเรือนเป็นอย่างไร (ครัวเรือนเดี่ยว/ครัวเรือนขยาย)

- ลักษณะบ้านเรือนเป็นอย่างไร (บ้านทรงไทย / ทรงปั้นหยา / ทรงมนิลา / อื่น ๆ)
 - การตัดสินใจและการจัดการในครัวเรือนเป็นอย่างไร (ผู้อาวุโส / รุ่นลูก)
 - การเลือกคู่ครองและการแต่งงาน ค่าสินสอด แต่งงานอยู่กับฝ่ายใด
 - การแต่งงานกับคนภายในชุมชนหรือนอกชุมชน ต่างอำเภอ หรือภาค มีไหม มีมากน้อย เป็นอย่างไร
 - การแบ่งมรดกกันอย่างไร มีการซื้อขายเพิ่มเติมอย่างไร
 - ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนกับสมาชิกที่ไปทำงานที่อื่น oushow มีการสัมพันธ์เพิ่มหรือลดอย่างไร
 - ระบบเครือญาติเป็นอย่างไร มีการสัมพันธ์ดีขึ้นหรือน้อยลงอย่างไร
2. การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในชุมชน
- การย้ายถิ่นฐานเป็นอย่างไร ย้ายไปภายนอกพื้นที่อย่างไร
 - ชนชั้นทางสังคมเป็นอย่างไร มีการแบ่งชนชั้นอย่างไร
 - ความขัดแย้งเป็นอย่างไร มีการขัดแย้งภายในหรือภายนอกอย่างไร
3. การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา
- การศึกษาในชุมชนเป็นมาอย่างไร มีการศึกษาสอนถึงขั้นใด โรงเรียนจัดการเรียนการสอนอย่างไร
 - นักเรียนไปเรียนค่อมากน้อยอย่างไร ได้กลับมาทำประโยชน์ค่อมุ่บ้านของคนหรือไม่อย่างไร
 - ครูมีบทบาทค่อมุ่บ้านหรือไม่อย่างไร มีการช่วยเหลือค่อมุ่บ้านอย่างไร

6. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

1. การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัด
- การไปวัดในวันพระและวันธรรมดาเป็นอย่างไร มีมากน้อยอย่างไร
 - การไปวัดในวันสำคัญทางศาสนาเป็นอย่างไร มีมากน้อยอย่างไร
 - การนิมนต์พระไปประกอบพิธีกรรมเป็นอย่างไร มีมากน้อยอย่างไร การประกอบพิธีกรรมที่วัดหรือที่บ้านอย่างไร

- วัฒนธรรมการแต่งกาย และการใช้เครื่องประดับกันอย่างไร
- การร่วมมือในกิจกรรมของวัดเป็นอย่างไร ร่วมมือกันมากน้อยอย่างไร กิจกรรมอะไรบ้าง
- ความเชื่อและประเพณีเป็นอย่างไร มีความเชื่อและประเพณีอะไรบ้าง

2. การเปลี่ยนแปลงด้านการพักผ่อนหย่อนใจ

- การพักผ่อนหย่อนใจหลังเสร็จงานประจำวันมีอะไรบ้าง มีการเล่นหรือประเพณีอะไรบ้างที่ชาวบ้านสนุกด้วยกันในเทศกาลไหน
- ลักษณะของการเล่นที่ยังเหลืออยู่ให้เห็นในปัจจุบันเป็นอย่างไร
- การดูทีวี วิทยุ เครื่องเล่นแทป มีมากน้อยเพียงใด
- การพักผ่อนหย่อนใจภายนอกหมู่บ้านเป็นอย่างไร การดูหนัง คนตรี งานประเพณี งานสินค้าและห้างต่าง ๆ และออกไปเที่ยวตามสถานเริงรมย์นอกชุมชน ฯลฯ มีมากน้อยอย่างไร

7. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

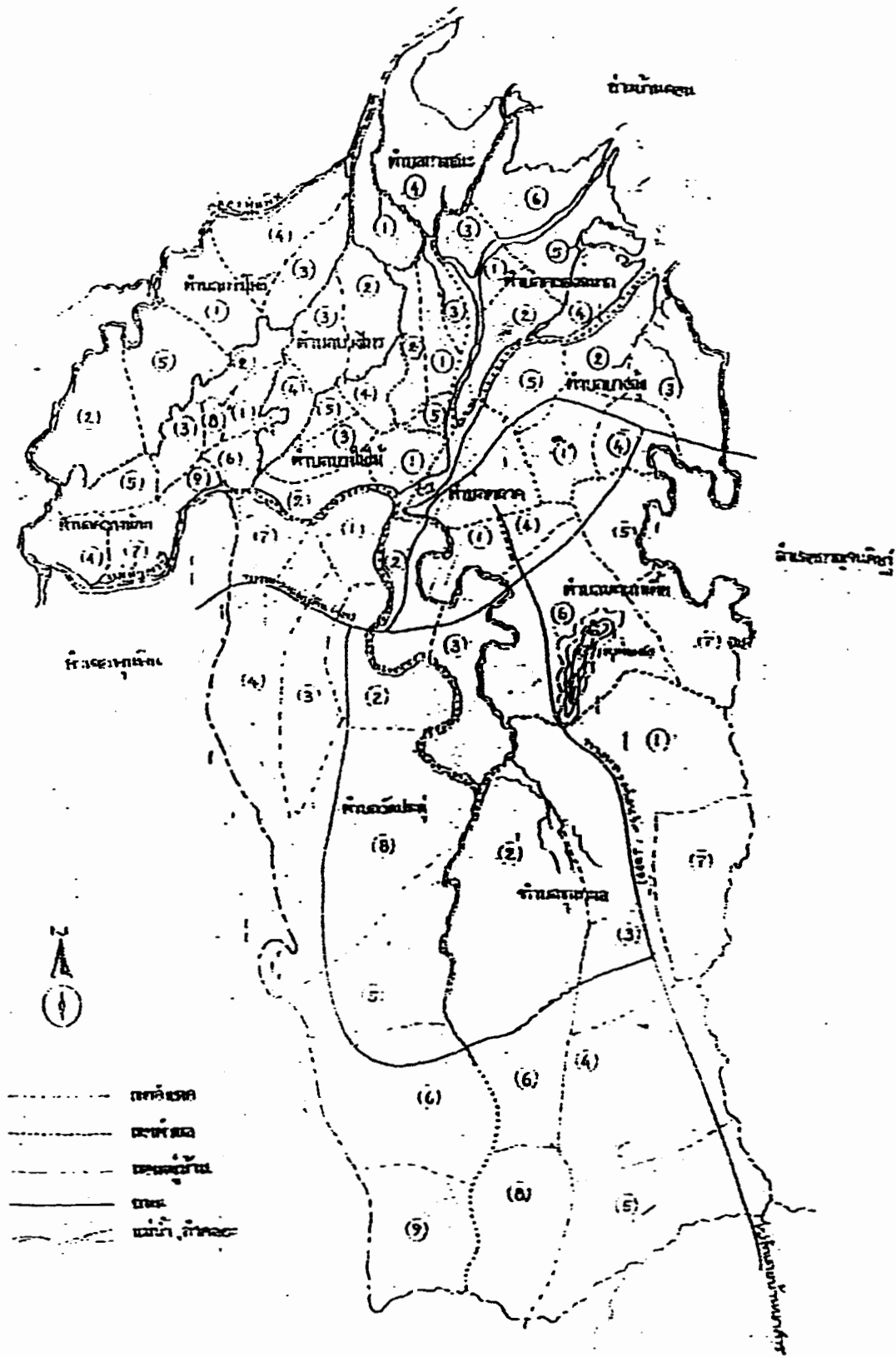
- การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพอะไร ก่อนและหลัง การคมนาคมพัฒนาเข้ามาเมื่อปีไหน มีอาชีพอะไรบ้าง ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น
- อาชีพหลักอะไรบ้าง อาชีพรองอะไรบ้าง และอาชีพอื่น ๆ อะไรบ้าง
- การเปลี่ยนแปลงทางด้านการรายได้เป็นอย่างไร มีมากน้อยจากการประกอบอาชีพอะไรบ้าง มีเงินออมบ้างไหม และนำเงินออมมาลงทุนหรือเก็บฝากธนาคารอย่างไร
- การเปลี่ยนแปลงทางด้านการใช้เทคโนโลยีประกอบอาชีพอะไรบ้าง
- ใช้เทคโนโลยีอะไรในการประกอบอาชีพบ้างเก่าและสมัยใหม่อย่างไร

8. ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ

- ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคลมีผลกระทบอะไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง ในเชิงบวกและเชิงลบอย่างไร
- ผลกระทบระดับครอบครัว มีผลกระทบอะไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง ในเชิงบวกและเชิงลบอย่างไร

- ผลกระทบระดับชุมชน มีผลกระทบอย่างไรบ้าง เกิดจากสาเหตุอะไรบ้าง
ในเชิงบวกและเชิงลบอย่างไร

ภาคผนวก ข
แผนที่และภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 แผนที่แสดงที่ตั้งของอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี

ภาพประกอบ 5 แสดงสะพานข้ามแม่น้ำตาปีเข้าตำบลบางไผ่

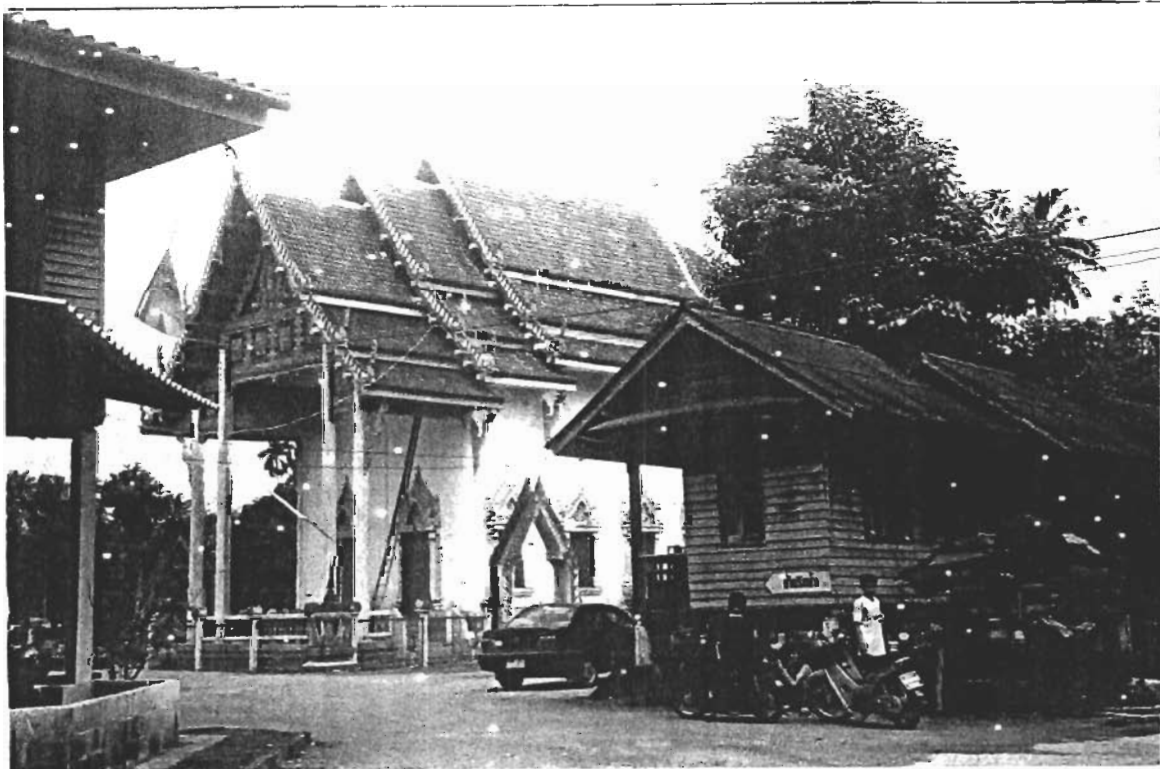
ภาพประกอบ 6 แสดงทางเข้าตำบลบางไผ่

ภาพประกอบ 7 แสดงที่ตั้งบริบทรวมของตำบลบางไผ่

ภาพประกอบ 8 แสดงสะพาน ถนนลาดยาง ไฟฟ้า ของตำบลบางไผ่

ภาพประกอบ 9 แสดงที่ตั้งวัดบางไผ่

ภาพประกอบ 10 แสดงที่ตั้งโรงเรียนวัดบางไผ่

ภาพประกอบ 11 แสดงที่ตั้งสำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลบางไผ่

ภาพประกอบ 12 แสดงที่ตั้งสถานีอนามัยตำบลบางไผ่

ภาพประกอบ 13 แสดงโรงงานทำมะพร้าวตำบลบางไผ่

ภาพประกอบ 14 แสดงลำคลองบางไผ่

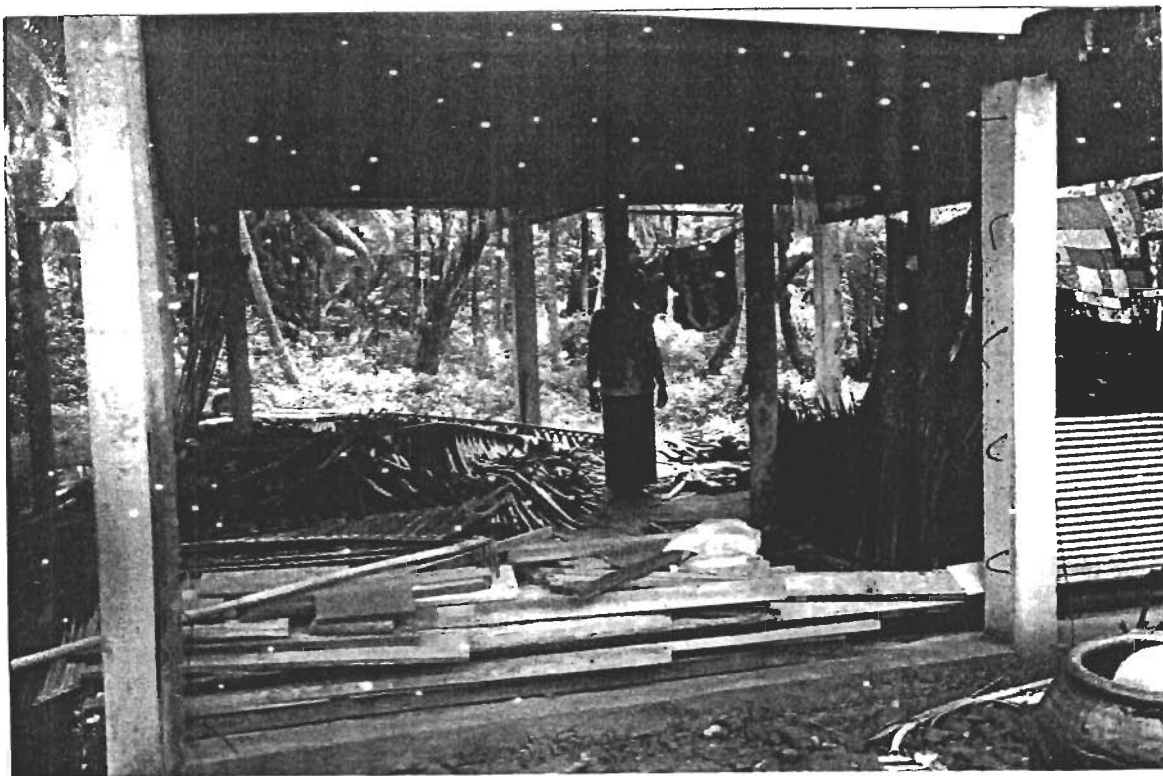
ภาพประกอบ 15 แสดงโรงงานซื้อของเก่า

ภาพประกอบ 16 แสดงรถแม็กโค

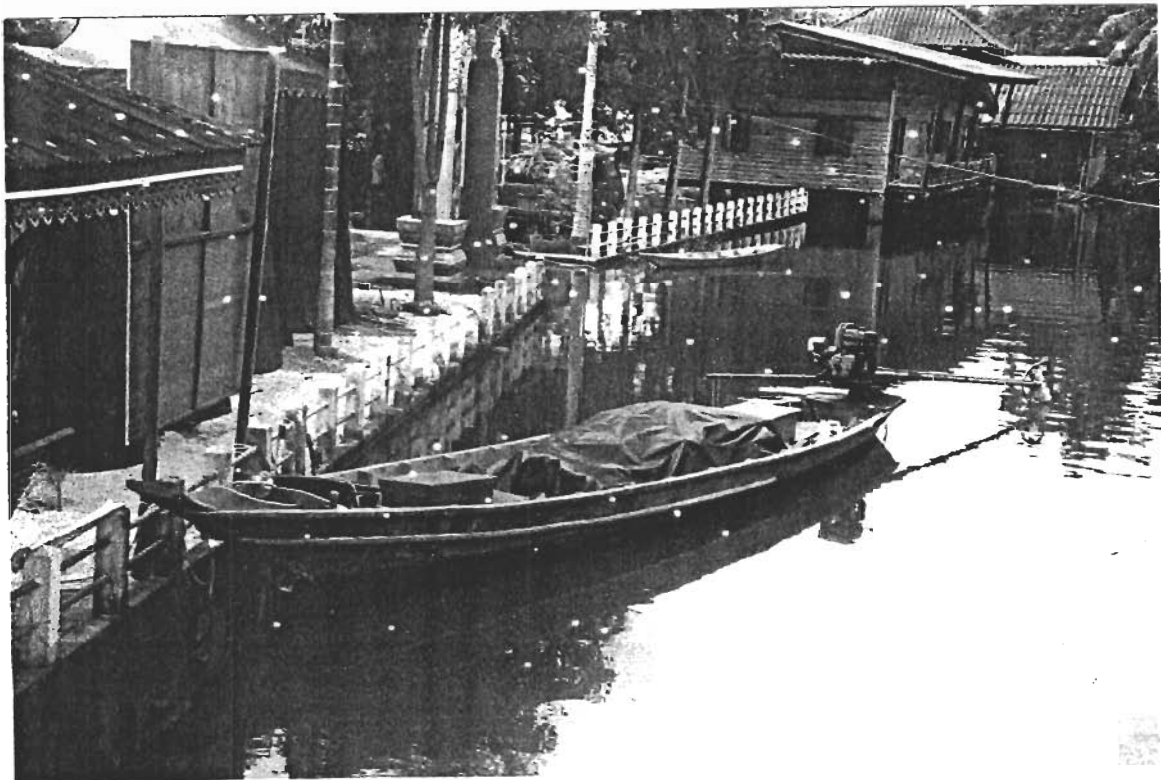
ภาพประกอบ 17 แสดงบ่อน้ำกุ้ง

ภาพประกอบ 18 แสดงการเขี่ยจาก

ภาพประกอบ 19 แสดงตลาดกลางผลิตผลการเกษตร สหกรณ์การเกษตร
เมืองสุราษฎร์ธานี ตำบลบางไผ่

ภาพประกอบ 20 แสดงเรือพาย และเรือเครื่องยนต์จับสัตว์น้ำ

ภาพประกอบ 21 แสดงการปลูกไม้ผลการเกษตร

ภาพประกอบ 22 แสดงงานหัตถกรรมกะลามะพร้าว คอมไฟจากวัสดุในท้องถิ่น

ภาพประกอบ 23 แสดงที่ตั้งปั้มน้ำมัน

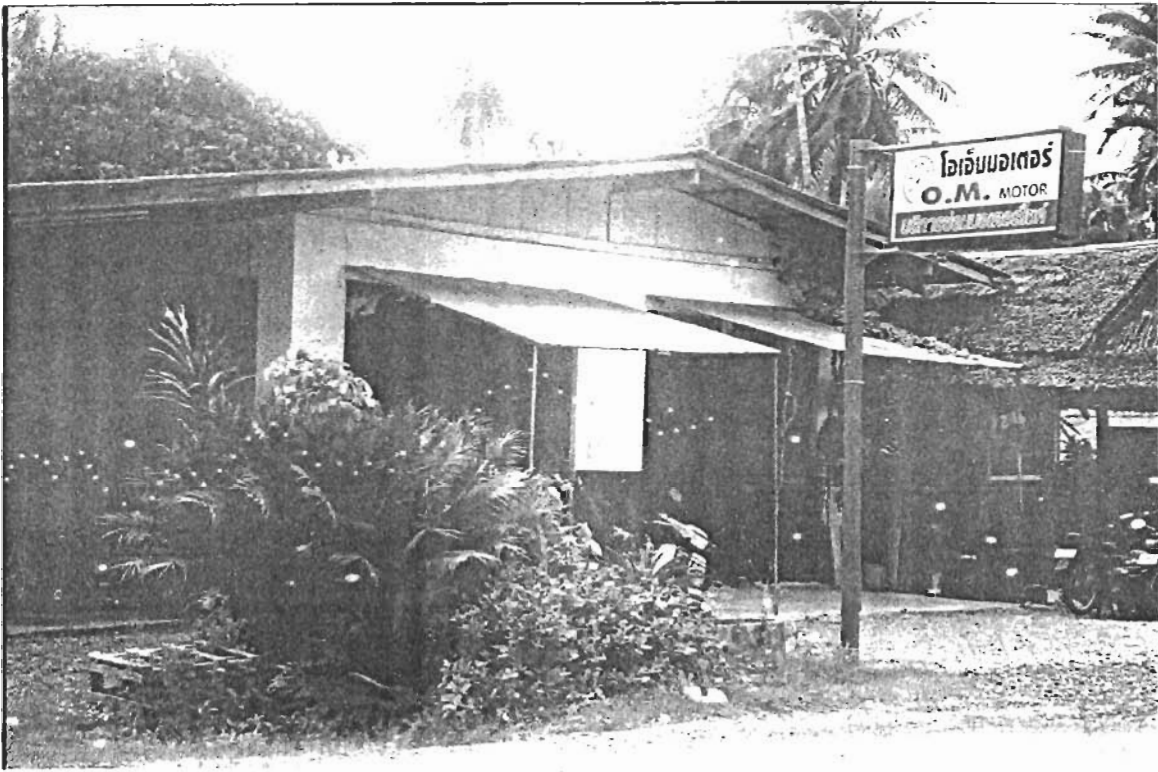
ภาพประกอบ 24 แสดงร้านอาหารตามสั่ง

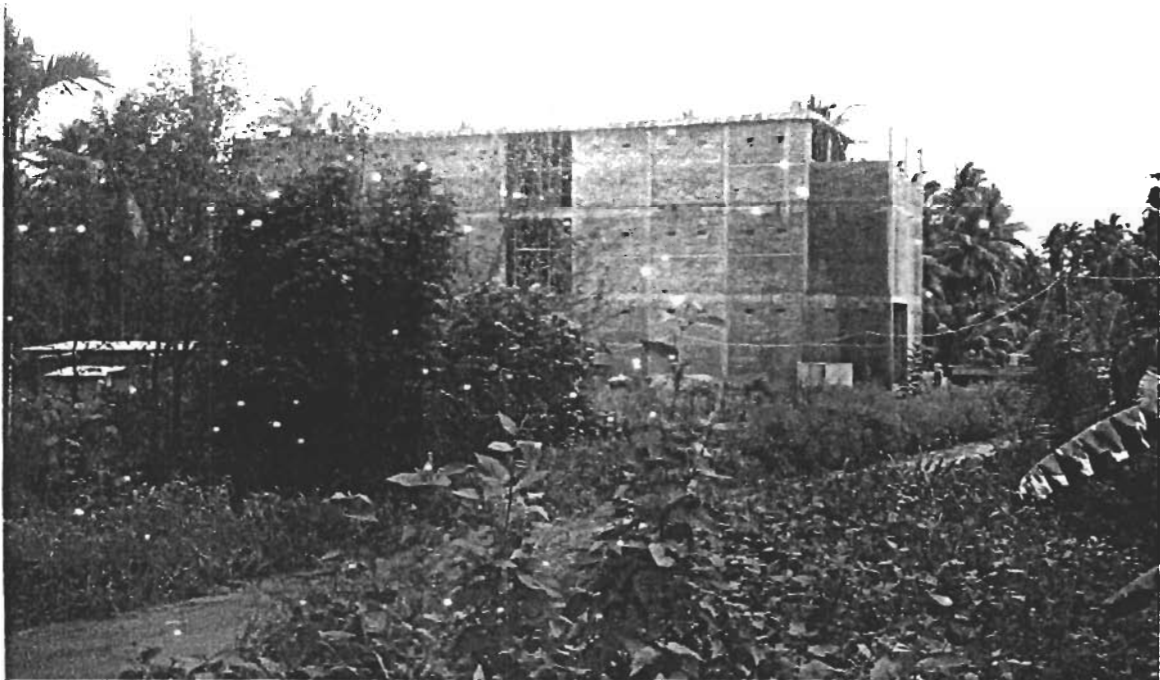
ภาพประกอบ 25 แสดงที่ตั้งรีสอร์ท

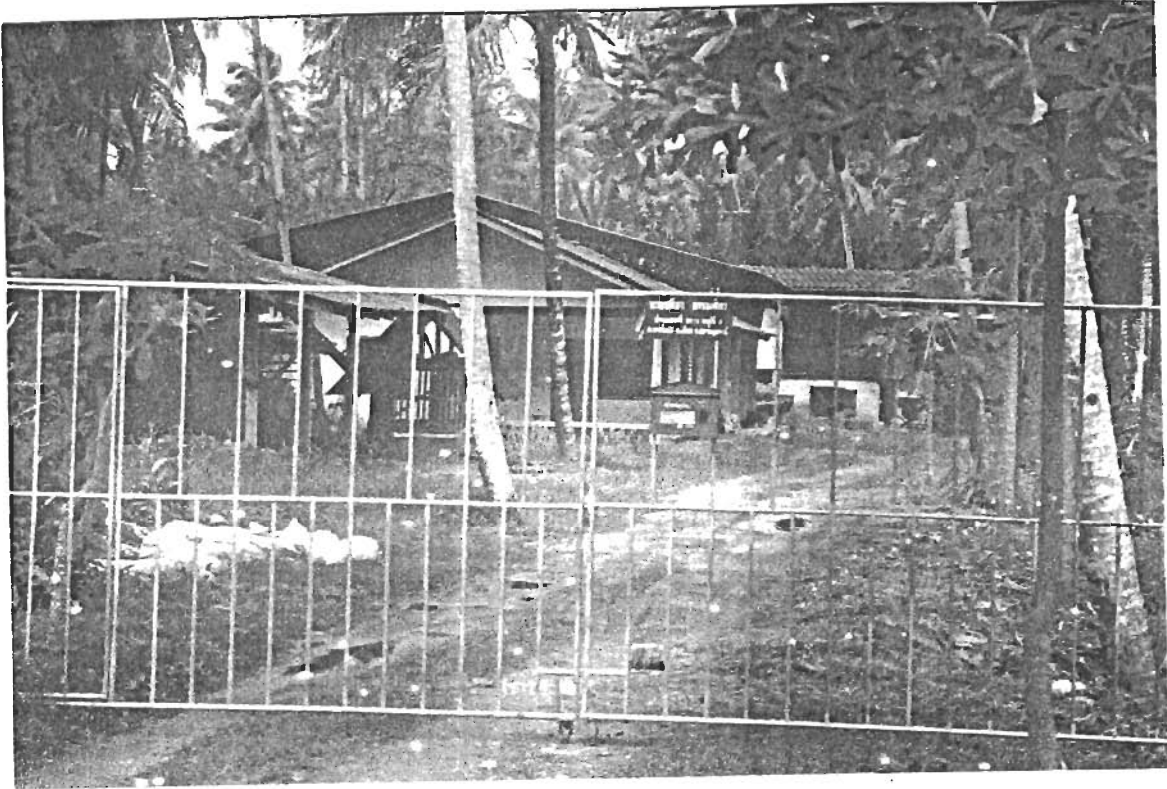
ภาพประกอบ 26 แสดงร้านค้ามินิมาร์ท

ภาพประกอบ 27 แสดงร้านซ่อมรถมอเตอร์ไซด์

ภาพประกอบ 28 แสดงที่ตั้งโรงแรมรังนกนางแอ่น

ภาพประกอบ 29 แสดงการเลี้ยงสัตว์ เช่น นกกระทา เป็ด ไก่ เป็นต้น

ภาพประกอบ 30 แสดง งานประเพณีชักพระตำบลบางไผ่

ภาพประกอบ 31 แสดงลักษณะการสร้างบ้านเรือนที่เรียบง่ายในอดีต

ภาพประกอบ 32 ภาพลักษณะการสร้างบ้านเรือนในยุคปัจจุบัน ซึ่งเน้นรูปแบบ
และการตกแต่งที่สวยงามทันสมัยเหมือนกับในชุมชนเมือง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ — ชื่อสกุล	พระพิมลธรรม แดงทอง
วัน เดือน ปีเกิด	18 ธันวาคม 2517
สถานที่เกิด	อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) จากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโสกราช
พ.ศ. 2548	ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
ทุนวิจัย	
พ.ศ. 2547 — 2548	ทุนสนับสนุนการวิจัยด้านวัฒนธรรมประจำปี งบประมาณพ.ศ.2548 จากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ